غازي صلاحُ الدّين

لکندڙ

ساڌو هيرانند شوقيرام آڏواڻي بي-اي

۽

پيرومل مهرچند آڏواڻي

سنڌي ادبي بورڊ

حيدرآباد سنڌ

غازي صلاحُ الدّين

لکندڙ

ساڌو هيرانند شوقيرام آڏواڻي بي-اي

۽

پيرومل مهرچند آڏواڻي

سنڌي ادبي بورڊ

حيدرآباد سنڌ

Digitized by M. H. Panhwar Institute of Sindh Studies, Jamshoro.

پاران ايم ايچ پنهور انسٽيٽيوٽ آف سنڌ اسٽڊيز، ڄامشورو.

ڇاپو ٽيون	سال ١٩٧٠ع	تعداد ١٠٠٠
ڇاپو چوٿون	سال ١٩٧٦ع	تعداد ٣٠٠٠
ڇاپو پنجون	سال ١٩٨٣ع	تعداد ٥٠٠٠

[سنڌي ادبي بورڊ جا حق ۽ واسطا قائم]

قيمت: ٻارهن رپيا
[Price: Rs. 12-00]

ملڻ جو هنڌ،
سنڌي ادبي بورڊ جو بڪ اسٽال،
سنڌ يونيورسٽي نيو ڪئمپس ڄامشورو.
(پوسٽ باڪس نمبر 12، حيدرآباد سنڌ.)

هيءُ ڪتاب "نويد پرنٽنگ پريس" ڪراچي ۾ ڇپيو ۽ مسٽر غلام رباني آگري، سيڪريٽري سنڌي ادبي بورڊ ان کي ڇپائي پڌرو ڪيو.

عرض ناشر

هيءَ امر باعث مسرت آهي جو زير نظر ڪتاب "غازي صلاح الدين" سنڌي ادبي بورڊ طرفان چوٿون دفعو شايع ٿي رهيو آهي. درحقيقت سنڌي عوام طرفان، بورڊ جي مطبوعات جي پسنديدگي ۽ مقبوليت جو هيءُ بين ثبوت آهي.

غازي صلاح الدين ايوبي بن نجم الدين (١١٦٩ - ١١٩٣ع تائين)، پنهنجي بهادري، اولالعزمي ۽ جهاد في سبيل الله جي لحاظ کان تاريخ اسلام ۾ مثالي شخصيت ٿي گذريو آهي. سندس مجاهدانہ ڪارنامن جي ابتدا، سال ١١٦٤ع (٥٥٩ هجري) کان ٿئي ٿي، جڏهن سندس آقا نورالدين زنگي، کيس ۽ سندس چاچي امير شيرڪوه عرف اسدالدين کي، مصر فتح ڪرڻ لاءِ روانو ڪيو. ان وقت مصر ۾ فاطمي خاندان جو آفتاب خلافت، غروب ٿيڻ تي هو ۽ ملڪ جو سمورو انتظام، نااهل وزيرن جي هٿ ۾ اچي ويو هو، جي هميشه صليبي تاجدارن سان سازباز ڪندا رهندا هئا. سنہ ١١٦٩ع ۾ امير شيرڪوه، مصر فتح ڪيو، ۽ فاطمي خليفي، کيس "اميرالجيوش" جو لقب ڏيئي، وزير اعظم جو عهدو تفويض ڪيو. پر مهينن جي مختصر عرصي بعد، امير شيرڪوه جو انتقال ٿي ويو ۽ سندس جڳهہ تي غازي صلاح الدين ايوبي کي "الملڪ الناصر" جي لقب سان، وزارت عظميٰ جون واڳون سونپيون ويون.

سنه ١١٧١ع ۾ آخرين خليفي "آزد" جو انتقال ٿيو ۽ اهڙي طرح سندس موت سان فاطمي دور خلافت (٩٠٩ع کان ١١٧١ع تائين)، جي پڄاڻي اچي ويئي. اُن بعد غازي صلاح الدين، مصر ۾ پڻ، عباسيه خلافت کي تسليم ڪيو ۽ جمع نماز وقت، بغداد جي عباسي خليفي جي نالي تي خطبو پڙهڻ شروع ڪيو. چند سال بعد، سلطان نورالدين زنگي (١١٤٦-١١٧٤ع تائين)، ٢٨ سالن جي شاندار حڪومت بعد، سال ١١٧٤ع ۾ وفات ڪئي، ۽ پنهنجي پويان ١١ سالن جو فرزند نالي اسماعيل ڇڏي ويو، جو نوعمري ۽ ناتجربيڪاري سبب، پنهنجي عظيم والد جي جڳهه پري نه سگهيو. اها حالت ڏسي، غازي صلاح الدين، مصر، حجاز ۽ يمن اندر پنهنجي خودمختاري جو اعلان ڪيو ۽ سنه ١١٨١ع ۾، شهزادي اسماعيل کان شام فتح ڪري پنهنجي مملڪت ۾ شامل ڪيائين. ڪيس انهيءَ عظيم الشان ڪاميابي تي، عباسي خليفي "ناصر" طرفان، "سلطان" جو خطاب عطا ڪيو ويو، جنهن بعد ئي ڪيس سلطان غازي صلاح الدين ايوبي جي نالي سان سڏيو وڃي ٿو.

سلطان جو زنده جاويد ڪارنامه، سال ١١٨٧ع ۾، جيروسلم جي فتح هو، جنهن ۾ هن صليبين جي متحده لشڪر کي، جنهن جو مجموعي تعداد سٺ هزار کان به زياده هو، شڪست فاش ڏني، مگر تاريخ گواه آهي ته بطور هڪ فاتح جي، سندس ڪردار آتي به بيمثال رهيو. سلطان جي رواداري ۽ رحمدليءَ جو هيءُ عالم هو، جو عيسائن جا هزارين جنگي

قيدي، بلا معاوضہ آزاد ڪيائين ۽ سندن مال خواہ اهل عيال کي ذرہ برابر بہ نقصان نہ پهچائين. تاهم جيروسلم جي تسخير عيسائين تي شاق گذري ۽ هو ٽين صليبي جنگ لاءِ زور شور سان تياريون ڪرڻ لڳا. سال ١١٨٩ع ۾ عيسائن جا ٽي جليل القدر شهنشاهہ، مثلاً جرمني جو فريڊرڪ، فرانس جو فلپ آگسٽس ۽ انگلنڊ جو رچرڊ، هن ناپاڪ اتحاد لاءِ متحد ٿي ويا، ۽ اهڙيءَ طرح پورو يورپ، عربن جي خلاف صف آرا ٿي ويو. جنگ مسلسل ٽي سال هلي، جنهن جي دوران صليبن کي هي دربي شڪستون حاصل ٿينديون رهيون ۽ سندن جاني نقصان بيشمار ٿيو، حتيٰ ڪ جرمني جو بادشاهہ فريڊرڪ، درياهہ ۾ ٻڏي مري ويو، ۽ انگلنڊ خواہ فرانس جا بادشاهہ، شدت گرمي ۽ جنگ جي سختي سبب، سخت بيمار ٿي پيا. سلطان صلاح الدين کي جڏهن اها خبر ملي تڏهن حريفان مقابل جي علاج لاءِ نہ صرف ضروري انتظامات ڪيائين، پر سندن آرام و آسايش لاءِ، برف، شربت ۽ تازو ميوو پڻ مهيا ڪيائين. سلطان جي انهيءَ انساني رواداري، عيسائي بادشاهن جي غير انسالي رويي ۾ تبديلي آندي، ۽ هو سلطان کي عزت واحترام جي نظرن سان ڏسڻ لڳا ۽ سائس سپٽمبر ١١٩٢ع ۾ صلح جا شرائط طي ڪري، بي نيل و مرام واپس وطن وريا.

٤ مارچ ١١٩٣ع تي، تاريخ اسلام جي هن مايہ ناز سلطان، شام جي دارالحڪومت دمشق ۾ رحلت ڪئي، ۽ هو پنهنجي پويان عقيدتمندن ۽ ماتم ڪندڙن جو جم غفير ڇڏي ويو. صليبي جنگين جو هيءُ عظير ترين فاتح، بهادري خواہ انساني

رواداري ۽ يڪتائي زماني تي گذريو. وٽس جو ڪجهه هو سو محتاجن ۽ ضرورتمندن ۾ تقسيم ڪيائين ۽ مرڻ وقت سندس ذاتي اثاثي بجز هڪ فولادي زره، هڪ تلوار ۽ هڪ دينار جي پيو ڪجهه به ڪين نڪتو.

الغرض سلطان غازي صلاح الدين ايوبي، هزار در هزار خوبين جو مالڪ هو، مگر زيرنظر ڪتاب، سندس متعدد وصفن مان محض چند وصفن، جهڙوڪ سندس الوالعزمي، بهادري، مهمان نوازي ۽ انسان دوستي جي تذڪره سان معمور آهي. هينئر هيءُ ڪتاب، سنڌي ادبي بورڊ طرفان چوٿون دفعو شايع ٿي رهيو آهي. اميد ته علم دوست حلقن ۽ سنڌي زبان جي بهي خواهن طرفان، هن ڪوشش کي استحسان جي نظرن سان ڏٺو ويندو.

والسّلام

ڪراچي
۲۷- جنوري ۱۹۶۲ع

سيڪريٽري
سنڌي ادبي بورڊ
حيدرآباد سنڌ

مقدمو

ساڌو هيرانند جيڪي ديس جا ڪهڙا پريا، سي ڪنهن کان ڳجها ڪينهن. سنڌيس هڪ ڳالهه، جنهن جي شايد ڪن کي خبر نه به هجي، سا هيءَ آهي ته هن صاحب سنڌي ٻوليءَ ۾ هڪ عمدي ڪتاب ڪيڻ جي ارادي سان سر والٽر سڪاٽ جي "ٽيلسمن" (طلسم) جو ترجمو ڪرڻ شروع ڪيو هو. نومبر ١٨٩١ع کان وٺي اهو قصو پنهنجي "سرسوتي" مخزن ۾ ٿورو ٿورو ڪري ڇاپيندو ويو؛ پر ڪتاب پوري ٿيڻ کان اڳ پاڻ پرلوڪ پڌاريو، جنهنڪري سندس شروع ڪيل ڪم اڌورو رهجي ويو.

ويجهڙائيءَ ۾ مون کي دل ۾ آيو ته ساڌو هيرانند جو اهو اڌ ۾ ڇڏيل ڪم آءٌ پورو ڪريان. انهيءَ مراد سان "سرسوتي" اخبار جا جهونا فائل هٿ ڪيم. اول ته پيا ڪيترا عمدا مضمون، جي پاڻ لکيا هئائين، ڪٺا ڪري هڪ ڪتاب ڇپارائي پڌرو ڪيم، جنهن جو نالو "هيري جون ڪڻيون" رکيم. هينئر هيءُ "طلسم" ڪتاب پورو ڪري؛ پڙهندڙن جي پيش ڪريان ٿو. منڍ ۾ سر والٽر سڪاٽ جو مختصر احوال پڙهندڙن جي معلوميت لاءِ ڏنو اٿم.

هيءُ ڪتاب نهايت نصيحت آميز آهي. پنهنجو ڌرم ۽ پنهنجي آبرو پنهنجي جان کان به وڌيڪ عزيز سمجهڻ، نيت جو صفا ۽ دل جو دلير ٿيڻ، اهڙي فراخدلي ڌارڻ، جو دشمن

سان ٻہ سچڻ تي هلڻ؛ بيمارن جي خدمت ڪرڻ، اوڪيءَ ۾ ٻين جي واهر ڪرڻ، قول تي قابو رهڻ، شراب ڪني ڏڪارڻ، دغا ۽ ڪوڙ ڪان ونءُ وڃڻ، آبهرو تي ڪو ڪم نہ ڪرڻ؛ اهي ۽ ٻيون ڪيتريون ڳالهيون هن ڪتاب ۾ چٽيءَ ريت ڄاڻايل آهن. اهوئي سبب هو جو ساڌو هيرانند جهڙي لائق انسان هن ڪتاب ڪڍڻ جو ارادو ڪيو هو، تہ ننڍيءَ ٿهيءَ وارا اهو پڙهي، ان مان چار لچڻ پرائين.

حيدرآباد سنڌ

١۴-مئي ١٩٢٧ع — پيرومل مهرچند

سر والٽر سڪاٽ

والٽر سڪاٽ سن ١٧٧١ع ۾ سڪاٽلنڊ جي تختگاهه ايڊنبرگ ۾ ڄائو هو. سندس وڏا اصل ايامن کان هاڪاري ويڙهو قوم هئا، ۽ سرحدن طرف اها قوم ايامن کان هاڪاري هئي. سندس ڪٽنب مان پهريون ماڻهو سندس پيءُ هو، جو صلح سانت ۾ وقت گذارڻ لاءِ شهر ۾ اچي رهيو هو. پڻس سرڪاري دفتر ۾ ڪلارڪ هو، ۽ پاڻ ننڍڙي ئي هوندي پيءُ سان گڏ سندس آفيس ۾ وڃي لکپڙهه جو ڪم سکندو هو. آفيس ۾ ڪم ڪندي هو قاعدن جا ڪتاب به پيو پڙهندو هو. سن ١٧٩٢ع ۾ بئريسٽر ٿيو ۽ وڪالت ڪرڻ لڳو. سن ١٧٩٩ع ۾ شيرف مقرر ٿيو ۽ ١٨٠٦ع ۾ سيشن ڪورٽ جو هيڊ ڪلارڪ ٿيو. وڪالت وارن ڏينهن ۾ شادي ڪيائين ۽ انهيءَ کان پوءِ ڪيس پنهنجي چاچي کان ورثي ۾ ڪا جائداد به ملي. هيءُ پهريون ئي ماڻهو هو، جو ١٨٢٠ع ۾ جارج چوٿين جي صاحبيءَ ۾ بئرونيٽ ٿيو هو.

سر والٽر سڪاٽ کي سائي سلي شعر جوڙڻ توڙي ڪتابن لکڻ جو گهڻو شوق هوندو هو. شعر جا ڪي ڪتاب لکيائين، پر انهن ۾ گهڻو نالو ڪونه ڪڍيائين. هن پوءِ نثر جي ڪتابن لکڻ تي زور رکيو. انهن ڪتابن مان هيءُ گهڻو ساجو ٿيو ۽ ناماچار به نڪتس. ١٨٢٥ع تائين ڪتابن مان پئسو جام ڪمايائين، پر پوءِ هڪ ڳري چماٽ لڳيس، جنهن ۾ اکر تڪر

چٽ ٿي ويس. ڪن ڇاپخانن وارن سان ڳجهيءَ طرح ڀائيواري ڪنڊي هئائين. اهي ڇاپخانا ويڪاڻا ته هڪ لک سترهن هزار پائونڊ پري ڏيڻا پيس! انهيءَ قرض ادا ڪرڻ ۾ هن جي سڀ ملڪيت هلي ويئي. هن جي هاڻ چوڌاري اچي ڪئي. پنهنجي جي چمات لکڻ کان ٿوراڻي مهينا پوءِ سندس زال چالاڻو ڪيو ته گهر ڊانواڊول ٿي ويس. سندس طبعيت به ڍهي پيئي ته هيءُ هيڪاري حيران ۽ پريشان ٿيو. ١٨٢٦ع کان وٺي ١٨٣٢ع تائين ڏاڍو ڏکيو گذران ٿيڻ لڳس. انهيءَ هوندي به همت ڪانه هاريائين. هيءُ جهڙو محنتي ڇڄجي تهڙو هو. پيڙائيءَ وارن ڏينهن ۾ تڪليفن هوندي به ڪتابن لکڻ کي اورچ ٿي لڳو. انهن مان جيڪا پيدائش ٿيندي هيس، سا قرض بلي پيو ڏيندو هو. طبعيت عليل هوندي به پاڻ گهڻو پٽي پتوڙيائين، تنهنڪري بدن هيڪاري ڍهي پيس ۽ ٢١-سپٽمبر ١٨٣٢ع ۾ چالاڻو ڪيائين. مرڻ وقت ٽيهه هزار پائونڊ قرض هوس، جو پوءِ سندس ڪتابن جي حق تصنيف وڪڻڻ سان ادا ٿيو.

سر والٽر تاريخي ناول گهڻا لکيا آهن. سندس ويورلي ناول، ائونهو، ڪينلورٿ، ٽيلسمن (طلسم) ۽ ٻيا ڪتاب اڄ تائين مشهور آهن. پنهنجن تاريخي ناولن ۾ هن گهڻو ڪري سڪاٽلنڊ جون ڳالهيون آنديون آهن. هن ٽيلسمن (طلسم) ڪتاب ۾ به ڪروسيڊ (ديني لڙائي) جي ڳالهه ڪئي اٿس، جنهن جو مکيه اداڪار به هڪ سڪات آهي.

تتڪرو

باب	مضمون	صفحو
۱.	دشمن سان ڦري سڄڻ	۱
۲.	غار ۾ اسرار	۹
۳.	دشمن وٽان دوا ۽ دعا	۱۹
۴.	حڪم کي ڪوٽ	۲۹
۵.	جهنڊي تان جهڳڙو	۴۴
۶.	ڪل سان ڊل	۵۹
۷.	ماڻس جي ماڻسي	۷۳
۸.	سورمي لاءِ سفارش	۹۱
۹.	تتل هنيانءَ تي ڇنڊو	۱۰۸
۱۰.	پاڻرن سان پرچاءُ	۱۲۲
۱۱.	ايڊت جي همت	۱۳۷
۱۲.	آئي بلا ٽري	۱۴۵
۱۳.	قسمت جو ڦيرو	۱۵۸
۱۴.	ڪتي جي ڪارروائي	۱۷۴
۱۵.	انجام کي پاڻي	۱۸۰
۱۶.	مخالف ڌر جي مهماني	۱۹۰
۱۷.	ڏٺي حق وڪيل	۱۹۵
۱۸.	نيت جي مراد	۲۰۲

ٽيلسمن

عرف

غازي صلاح الدين

باب پهريون

دشمن مان ٿري سڄڻ

شام ملڪ ۾، سج اڀرڻ سان گهڻي تپت ڪندو آهي. هڪڙي ڏينهن سج اڃا ڪٿي مس ڪڍي هئي، تہ هڪ يوروپي جوڌو ڊيڊسي (مئل سمنڊ) جي پرواري واريا سن پٽن مان ڌيمي ويندو ڏسڻ ۾ آيو. هو اسڪاٽلنڊ جو ويٺل هو، ۽ پنهنجو ڏورانهون ڏيهہ ڇڏي، پئلسٽائين ۾ ڪروسيڊ (ديني لڙائي) ۾ شامل ٿيڻ لاءِ آيو هو. ههڙي گرم ملڪ ۾ هرڪو جيڪي لٽا ڪپڙا ڪري تہ بہ ڪجهہ ٿڪرو رهي، پر هن پهلوان پوشاڪ اهڙي پهري هئي، جنهن ۾ ماڻهو پاڻ ماندو ٿئي. چوٽيءَ کان وٺي کڙيءَ تائين زنجير بند زره بہ تي، ۽ رڪ جو هول مٿي ۾ هوس، ۽ هڪ ڊگهي ڍال ڪلهي ۾ پئي لڙڪيس: هڪڙي پاسي کان ڊگهي سنئين، ٻہ-منهين (ڌارن سان) ترار چيلهہ سان ٻڌل هيس، جنهن جي مٺ صليب جي نموني هئي، ۽ ٻئي پاسي ڳرو خنجر پئي لڙڪيس.

هڪڙو رڪ جي چوٽيءَ وارو ٻالو زين سان ٻڌل هوس، جنهن جو چيڙو رڪاب ۽ انڪيل هو. ٻت تي انهيءَ ڳري ٻار جي مٿان هڪ زريدار چوغو هوس. چوغي ۽ ڍال تي مالڪ جي سچالپ جو خاص نشان هڪ مٿل چيتي جي شڪل هئي، جنهن جي مٿان هي لفظ لکيل هئا: ”سون کي ننڊ آهي - مٿان ڪو جاڳائيم.“

ٻهرئين ٻهر هن جوان کي گرميءَ گهٽو ڪرڻ لڳا ٻو، ۽ ٻوء جيئن ڏينهن ويو ٽپندو، تيئن واري وٺي ڏاڍا ٿيندي، ۽ گهوڙي جا سنب سڙڻ لڳا. سچ ٻنپهرن ۽ ٿيو ته انهن آس سبب هي ٻاڻ اچي عاجز ٿيو، سکهوٺي لڪون لوساڻ لڳيس - واٽ تي نه وڻ نه ويساهين، جتي ڪا گهڙي ساهي ٻئي. ڪنهن مهل پريان ڪجيءَ جا وڻ ڏسڻ ۾ آيس. اما ڪ دڪ ڪان لاڙو ڪري، انهن ڏي رخ رکي هليو. ارادو هوس ته اتي چاڻو ۽ ٻپهرو ڪري ٻوء ٻنڌ ٻنجي. هي آها وٽن واري واٽ وٺي هليو ته وٽن وچان ڪو ماڻهو نظر آيس. سکهوٺي اهو شخص پنهنجي ٻل - ٻلو ڙ گهوڙي کي هڪ چوٽ سر - ميدان ڏيا يندو، هن ڏي ڪاهيندو آيو. سندس ٻڪي، دڪهي ٻالي ۽ هوا ۽ اڏاسندڙ سائيءَ چادر مان معلوم ٿيو ته هي هڪ جوڌو ترڪ آهي. چوڻي آهي: ”وبران ۽ ملن ويري“، يعني سچ ۽ جيڪو گڏيو سو اڪثر سچڻ نه هولدو. اما ڳالهه ڳئي، هن يوروپي جنگي جوان زين مان ٻالو ڪڍيو، ۽ هن سان سامهون ٿيڻ لاءِ سنبريو.

ترڪ پنهنجي گهوڙي کي واڳوڙي وانگر اڏائيندو آيو. ساڄي هٿ ۾ هڪ ترار سنئين ڪري جهلي هٿائين، ڄا پنهنجي مٿي جي چوڌاري ڦيرايائين. جيئن هو ڄوڌو ترڪ ويو اوڏو پوندو، تيئن هن ڪرستان پهلوان ڀاڻ ڪري هڪ هنڌ جهليو، جو ڄاتائين ته جي دشمن ڏوڙي مون سان اچي لهڪندو ته منهنجي زنجير بند زره ۽ هٿيارن سان لڳن ڪري، ايذاءُ وري ٻ ڪيس ايندو.

سگهوئي هنن ٻنهي پهلوانن جي وچ ۾ موتمار ڇٽاڇٽي لڳي جا ڪا مهل پئي هلي. ڪنهن وقت ترڪ جي هٿ مان ترار کسڪي ويئي، ويتر ٻئي مان تير کپي ويس، تنهنڪري لاچار صلح جي خواهش ڪيائين. پوءِ ڪرستان جي ويجهو وڃي، هن کي هٿ هٿ ۾ ڏيئي، مرڪي منهن سان چيائين: "تنهنجي ۽ منهنجي وچ ۾ هن وقت ويڙهه بند آهي، تنهنڪري اچ ته ڀاڻ ٻ ڪو وقت ساز سلوڪ ۾ گڏ گذاريون." ستل چيتي وڏي جوان ورائي ڏنس: "بلاشڪ، پر مون کي ڪيئن پڪ ٿئي ته تون سچ پچ مون سان سيٺ محبت ۾ گذاريندين؟" هو ترڪ، جو هڪ امير ٿي ڏٺو، تنهن ڪنپيرائيءَ سان چيس: "نبي سڳوري جو جيڪو سچو امتي هوندو، سو ڪڏهن ٻ وعدي شڪني نه ڪندو - آءٌ ڀاڻ جيڪر توکان ضامن گهران، پر مون کي خاطري آهي ته جيڪي سڀ سورما هوندا آهن، تن وٽ دغا جو نالو ٻ نه هوندو آهي! اتي مهر

عيسائيءَ کي ويساھہ آيو. ھنھنجي ترار تي ھٿ رکي چيائين: ”آءٌ سگوري صليب جو سنھن کڻي چوان ٿو تہ جيسين قسمت اسان کي ھڪٻئي سان گڏ رھائيندي تيسين آءٌ تنھنجو وفادار دوست ٿي رھندس.“ ھو ترڪ، جو ڪين اڳي سندس ويري ٿي بيٺو ھو، تنھن جواب ۾ چيس: ”ڏاڍي سگوري ۽ رسول ڪريم جو مون کي قسم آھي جي منھنجي ڪا توڏي ٻري نظر ھوندي- ھاڻ ھل تہ ھن تلاءَ ڏي ھلون، جو ھيءَ آرام ڪرڻ جي مھل آھي. مون بہ اڃا چون تائين پاڻي آندو، تہ توکي ٻريان ايندو ڏسي، مون کي خواہمخواہ بہ تو سان ساھون ٿيڻ لاءِ وڏي اڇٿو ٿيو، جو توڻ مخالف ڌر جو آدمي آھين. پر، ھاڻ پاڻ سنگتي آھيون.“ ھو ٻئي دلين مان غير ڪري، دوستن وانگر ھڪٻئي سان گڏجي، ڪجھن ڏي روانا ٿيا. وٽن جي چانورَ وٽ ھڪ چشمو ھو، جنھن جو پاڻي آئيني کان بہ اوجل ھو- اتي لھي پيا، ۽ ٿورو گھڻو کائي، پاڻ کي تازو ڪيائون. پنھنجن وھٽن کي بہ تازو گاھہ کارائي، پاڻي پياري، چيڪ ڇڏي ڏنائون، ۽ انھن پرواري چراگاھہ ۾ پاڻمرادو ٿي چرنو.

ھنن ٻن جوانن جي بت ۽ شڪل جي وچ ۾ زمين آسمان جو تفاوت ھو: يوروپي جانٺو ھو، ۽ ڀُوريڙا وار ھئس، جي ٽوپيءَ لٿي کان پوءِ گھاٽا ۽ ڇھڊيدار معلوم ٿي ٿيا. سندس سھڻي ڳچيءَ ۽ ٻريل نيلين اکين مان ظاھر ھو تہ ھو اصل نھايت حسين ھو، ٻر ھاڻ

دشمن سان لڙي سگهن

اڀرندي وارن ملڪن جي گرميءَ سبب شڪل جيڪي سو ڪڻڪ رنگي ٿي پيئيس. سندس ٻول-چال مان پڌرو هو ته دل جو سچو ۽ نهايت دلير هو. ٻن-ٽن مڙسن ۾ ته اک به ڪانه ٿي ڊڄيس: سندس ڪلها ڪٿل هئا. ۽ گهڻو آزمودگار هو. سندس ڳالهائڻ جو نمونو به تابعدارن جهڙو نه، پر حاڪمانو هو، ۽ نهايت فضيلت جهڙو انسان پئي ڏٺو.

ترڪ امير هن کان بلڪل ٻئي ڊول جو هو. هو قداور مڙس هو، تنهن هوندي به پنهنجي يوروپي منگنيءَ کان فوٽ ڪن ڇوٽو هو، سو ڪيئن جو يوروپي تمام لنبو هو. سندس بدن نازڪ ۽ ٺهوڪو هو. منهن پورو هوس، ڪاري ڊگهي ۽ گهنڊيدار ڏاڙهي هيس. نڪ سنهو ۽ سهڻو، اکيون آهوءَ جهڙيون پر ڪجهه قدر پيٽليون، ۽ ڏند عاج جهڙا اڇا هئس. هيءُ امير جوانيءَ جي ڦوهه ۾ هو. جيڪر ڏاڍو سهڻو ۽ سوڊو لڳي ها، پر ڇا جو نرڙ سوڙهو هوس ۽ بت جو به بلڪل سوڪيړ هو. هو ڪنهن بيماريءَ سبب ٿلهو ڏسڻ ۾ نٿي آيو، پر هن جي اصل هاڻي اهڙي هئي.

يوروپي نائيٽ (جوڌو) ۽ امير ٻئي هڪٻئي کي خبرون چارون ڏيڻ لڳا. ڪروسيڊرن (ديني لڙائي ڪندڙ عيسائين) ۽ ترڪن جي وچ ۾ ويڙهه بند ٿيڻ کان پوءِ جيڪي ٿيو ٿيو هو، سو سماچار پئي هڪٻئي کي ڏنائون. ڳالهين ڪندي نائيٽ چيو: ”بهادر ترڪ،

جيڪڏهن آءٌ حضرت عيسيٰ جي روضي مبارڪ جي زيارت لاءِ وڃڻو نه هجان ها، ته جيڪر توکي سلامتيءَ جي پڪ ڏيئي، انگلنڊ جي بادشاهه رچرڊ جي ڇانوڻيءَ ڏي وٺي هلان ها. هن وٽ پهلوانن جو ڏاڍو قدر آهي - اڪيلو همت ڀريو سو هجي، پوءِ ڀلي سندس دشمن ئي هجي، ته به هو هن کي مان ڏيڻ وارو آهي. حال ته آءٌ زيارت جي مراد سان ۽ ٻاهر نڪتو آهيان: اڄ ٿيوڊرڪ نالي هڪڙي ڪامل درويش سان ساري رات ڌڻيءَ جي بندگيءَ ۽ گناهن لاءِ پڇتاءُ لاءِ گذارڻي اٿم. اهو درويش اينگاڊيءَ طرف هڪ غار ۾ ڌڻيءَ جي عبادت ۾ گذاري ٿو." ترڪ چيس: "توکي اوستائين سلامت پهچائڻ لاءِ آءٌ توسان گڏجو ٿو هلان. مون کي پڪ آهي ته مون کان سواءِ، تون پنهنجي سر اتي مشڪل پهچي سگهندين." هن يوروپي جوڌي سندس ڀلمانسائيءَ لاءِ ٿورا مڃيا. پوءِ ته ٻيئي گهوڙن تي چڙهي روانا ٿيا.

وارياسي پٽ مان ٻيٽ ويندي، ترڪ پنهنجي سنگتيءَ کان سندس نالو پڇيو. يوروپيءَ ورائي ڏني: "اڄا پنهنجي نالي ظاهر ڪرڻ جو ضرور نٿو سمجهان، پر تڏهن به ٻڌ: ڪروسيڊرن منجهه "ستل چيتي وارو ڪينيٿ" سڏجان ٿو، پنهنجي ملڪ ۾ مون کي ٻيا لقب مليل آهن، پر اهي اوهان کي اچارڻ ۾ ڏکيا لڳندا." تون هاڻ پهلوان، مون کي پنهنجو نالو ٻڌاءِ؟"

ترڪ: اي چيٽي وارا جوڌا، منهنجو نالو شير ڪوه آهي. آءٌ ڪردستان جو ويٺل آهيان، ۽ سلجوق نالي گهراڻي مان آهيان. اسان جي گهراڻي ڪان وڏيڪ مانَ وارو هتي ٻيو ڪوبہ گهراڻو ڪونہ ليکبو آهي.

ڪينيٿ: هائو، مون ٻڌو آهي تہ اوهان جو سلطان انهيءَ ناليري خاندان مان آهي.

ترڪ: انگلنڊ جي بادشاهہ رچرڊ جي اسين گهڻي ناموس پيا ٻڌون. اوهين هن جي رعيت آهيو ڪيئن؟

ڪينيٿ: هن مذهبي ويڙهہ ۾ آءٌ سندس طرفدار آهيان، ۽ مون کي آبروءَ وارو درجو آهي. آءٌ رهندڙ بہ انهيءَ ملڪ جو آهيان، جنهن ۾ هو راڄ ڪري ٿو، پر اصل ڪان آءٌ هن جي رعيت ڪا آهيان.

ترڪ: انهيءَ جي معنيٰ ڇا؟ اوهان جي هڪڙي ملڪ ۾ بہ بادشاهہ آهن ڪيئن؟

يوروپي: رچرڊ انگلنڊ جو بادشاهہ آهي، ۽ آءٌ سڪاٽلنڊ جو ويٺل آهيان. اهي بہ جدا ملڪ آهن. انهن ٻنهي ملڪن جا رهاڪو وقتي پاڻ ۾ اٿندا آهن، پر هن مذهبي ويڙهہ ۾ ٻئي هڪجيترو چاهہ وٺندڙ آهن، جيئن توهان پاڻ اکين سان ڏٺو هوندو.

اهڙيءَ طرح ڳالهيون ڪندا، پاسو پاسي سان لائي، هي ڏگ مڙس رڻ مان رمندا رهيا. سچ لاڙائو ٿيو تہ يوروپي جوڌي ڏٺو تہ هن اوجهڙ پاسي اسين فقط بہ ڄڻا نہ آهيون، پر ڪو ٽيون بہ اسان جي ڪلي پيو اچي - اهو ٽيون ڇٽو ڍڳهو ۽ ٻنلو هو ۽ ٻڪريءَ جي ڪل سان ٿت ڍڪيل هوس. يوروپيءَ ڀرپائين

سمجهيو ته هيءَ عجيب ۽ جهنگلي صورت، جا لشڪرين تان ۽ ولن وچان حيرت ڀريون نظرون ڪاهيندي ۽ تڪيندي پئي اچي، سا ڪو جن ڀوت آهي! هن امالڪ پنهنجي ڀالي ۾ هٿ وڌو ته ايتري ۾ هو الله لوڪ اچي پهتو ۽ ترت لغام جهلي چيائين: ”آءٌ اينڪاڊيءَ جي مَٺ وارو سنياسي آهيان. منهنجو نالو ٿيوڊرڪ آهي - شينهن ۽ چيتا پلي منهنجا سنگتي ٿين ۽ منهنجي ڪُنڊڙيءَ ۾ پناهه وٺن، پر هيءَ ٻڪري انهن جي ڏاڍن پر نه ڏجندي.“ اتي ترڪ هن يوروپي جوڌي کي چيو: ”هن جيڪي چيو سو تو نه سمجهيو هوندو، پر آءٌ هن جو مطلب پوريءَ طرح سمجهي سگهان ٿو. هن جي چوڻ جو مطلب هيءُ آهي ته اسين هلي، سندس غار ۾ آرامي ٿيون، حقيقتون هن جي غار ڪان سواءِ ٻي ڪا جاءِ هتي آهي ئي ڪانه، جتي اسين سڄي رات مٿو لڪائي سگهون. تنهنجي ڍال تي چيتي جي شڪل آهي، تنهنڪري توکي چيتو ٿو ڪوٺي، منهنجو نالو شيرڪوهه آهي، تنهنڪري مون کي شينهن ٿو ڪوٺي، ۽ سندس ٻڪريءَ جي کل مان ڍڪيل آهي، تنهنڪري پاڻ کي ٻڪري ٿو سڏي. توکي جنهن وٽ اڄ رات رهڻو هو، سو توکي سولائيءَ مان پاڻمرادو گڏجي ويو، هاڻ بهتر ٿيندو ته اسين سندس پٺ وٺي هلون، پر سڀ وقت نظر ۾ رکندا هلونس، جو هيءُ واچوڙي وانگر تکو پيو وڃي.“

يوروپي جوان اها ڳالهه قبول ڪئي، ۽ هي ٻئي جڻا هن جي پٺ وٺي آئي هليا.

باب پيو

غار ۾ اسرار

اينگاڏيءَ جي مڙهيءَ وارو سنياسي هُن رڻ جي واٽن جو چڱيءَ ريت واقف هو. هو تمام ڦڙت ۽ چالاڪ هو، سو ٻهن پيچرن تان، توڙي سوڙهين سگهرن مان، هُنن سوارن جي سونهپ ڪندو هليو. ترڪ جيوٽيڪ هلڪي بار سان هو ۽ سندس گهوڙو اوکين لاهين چاڙهين جو هيراڪ هو ته به هتان سواريءَ ڪندي هُن کي گهڻي ڏکيائي پئي ٿي. هو يوروپي، جنهن مٿان لوهي زره جو بار هو، ۽ جنهن جي گهوڙي تي بوجهه به گهڻو هو، تنهن کي اٿانگن چاڙهين تان چڙهندي، توڙي لاهين تان لهندي، پل پل اهو ڊپ پئي ٿيو ته اجهو ٿي اونڌو ٿي ٿو ڪِريان ـ نيٺ اهو جو ڪاٺو پنڌ مس سان پورو ٿيو، ۽ هي هڪ غار جي منهن وٽ اچي پهتا اتي سنياسي هٿ ۾ ڏياٽي کڻي اچي اڳيان بيٺو. هينئر يوروپيءَ کي دلجاءِ ٿي. هُو انهيءَ ساعت گهوڙي تان ٽپ ڏيئي لٿو، ۽ غار ۾ اندر گهڙيو.

اها غار ٻن ڀاڱن ۾ ورهايل هئي: ٻاهرين ڀاڱي ۾ ٻنهي سوارن پنهنجا وهٽ هڪ ڪنڊ ۾ ٻڌا. انهيءَ وچ ۾ فقير اندرين ڀاڱي کي تاڪيو ٺوڪيو، ۽ پوءِ هي پئي ڪيس اندر وڃي مليا. غار جي ٻاهرين ڀاڱي مان هڪڙي ڪوٺيءَ ڏانهن لنگهه، دروازي پرسان هو.

اها ڪولي ڪشادي هئي ۽ سنياسيءَ جي رهڻ جي جاءِ هئي. اتي ڪ موم بتيون رکيل هيون، جي درويش ٻاريون. غار ۾ هڪ ميز جي اڳيان ٻه ڪرسيون رکيل هيون، تن تي پنهي مهمانن کي ويهاريائين. درويش پوءِ انهيءَ ميز تي ڪجهه ڀاڄي، دال، ڪکل گوشت ۽ روٽيون انهن لاءِ آڻي رکيون. جڏهن هو کاڌو کائي رهيا، تڏهن باقي جيڪا جوٺ آٽ بچي، سا درويش ميز تان کڻي ويو. پوءِ هنن جي اڳيان شربت جا پيالا آڻي رکيائين، ۽ چيائين: "ٻچا ڏڻيءَ جو نالو ياد ڪري، هيءُ پيي وڃو." اهي ئي پهريان لفظ هئا، جي سنياسيءَ غار ۾ هنن سان ڳالهايا. ايترو چئي، پاڻ غار جي ٻاهرئين پاڱي ڏي ويو، جتي سندس عبادت جي جاءِ هئي، شايد اتي وڃي بندگيءَ ۾ مشغول ٿيو. انهيءَ وچ ۾ سرڪينيٿ پنهنجي سنگتيءَ شيرڪوهه کان ڪيترائي سوال هن درويش بنسبت پڇيا. هن چيس: "اهو سنياسي هڪ ڪرستان آهي. هو اصل هڪ وڏو جنگي سردار هو، پر هاڻ سڀ دنيوي لاڳاپا لاهي، پنهنجي حياتيءَ جا باقي ڏهاڙا جپ وسام ۾ گذارڻ لاءِ آيو آهي." انهيءَ گفتگو هلندي هنن پيرن جي هلڻ جي آهٽ پڌي، تنهن تي ترڪ پنهنجي سنگتيءَ کي اشارو ڏيئي چيو: "ماٺ ڪرا هيءُ سائين لوڪ اسان کي چوڻ اچي ٿو ته هاڻي ننڊ ڪريو، مون کي سندس دستور جي سڌ آهي- هن کي اها ڳالهه نه وڻندي آهي ته ڪيس ڪو بندگي ڪندو ڏسي. جلد ئي سنياسي اندر آيو، ۽ گنڀير آواز سان چيائين: "سڀورو نالو

آهي الهي ذليءَ جو، جنهن ڏينهن جي ڪشالن پڄاڻان آرام لاءِ رات ٺهرائي آهي، جنهن ۾ ٿڪل ٻت کي تازي ڪرڻ لاءِ ننڊ خلقي اٿس.“ ٻنهي جوڌن چيو ”آمين!“ هو پوءِ ميز وٽان اٿيا ته درويش اشاري سان بسترا ڏيکارين. هي بسترن تي وڃي ليٽيا ته درويش رمندو رهيو. هي ٻئي پهلوان ٿڪل هئا، تنهنڪري ستت ئي ننڊ ڪٽي وين.

ڪينيٿ ڪجھ تائين ڳوڙهي ننڊ ڪئي. ڪنهن وقت اهو سنياسي هن جي هنڌ وٽ آيو. هن کي هڪڙي هٿ ۾ چانديءَ جي جڳي ٻتي هئي، تنهنڪري ٻئي هٿ سان هن جي ڇاتيءَ تي زور ڏيئي، هن کي جاڳايائين. هو ٻاهو ورائي، وائڙو ٿي نهارڻ لڳو. سنياسيءَ چپن ۾ چيس: ”ڪيچ ڪين، مون کي توسان ڪا خلاصي ڳالهه ڪرڻي آهي، اٿ! اٿي چوغو پائي، هوريان هوريان منهنجي پٺيان اچ.“ ڪينيٿ پاڻ ترار ٿي ڪنئي ته سنياسيءَ ڪن ۾ چيس: ”جيڏي اسين هلون ٿا، اوڏي روحاني ترار گهرجي، ۽ اتي رڪ جي هٿيار جي ضرورت ڪانهي.“ هن دلير مڙس يڪدم پنهنجي اها ترار هنڌ هيٺان رکي ڇڏي، باقي هڪ پالو، جو چيلهه سان ٻڌل هوس، سو ٻڌوئي پيو هوس، پوءِ هن حيرت جهڙي سنياسيءَ جي پٺيان ويو. هي ٻئي اهڙو هوريان لڪري ٻاهر ٿيا، جو امير جي اک نه کلي، ۽ هو آتي ٿي ستو پيو هو. غار جي ٻاهرئين پاسي ۾ عبادت جي جاءِ هئي، ۽ اتي ڏيئو ٻئي ٽمڪيو. سنياسيءَ اتي اچي، اهڙي سڃائيءَ ۽

ڍير مان عبادت ڪئي، جو هيءُ يوروپي جوان هن کي پنهنجي دل ۾ ڪاملن جي قطار ۾ ليکڻ لڳو. ڪجهه وقت عبادت ڪرڻ کان پوءِ، سنياسيءَ پڇيس "تون انگلنڊ جي بادشاهه رچرڊ جا مون ڏي سلام ڪٿي آيو آهين ڪيئن؟" جوڌي جواب ڏنو: "انگلنڊ جو بادشاهه بيمار هو، تنهنڪري ويٺس مون کي ڪوبه حڪم ڪونه مليو. آءٌ ڪرستان شهزادن جي منڊليءَ مان ٿو اچان." سنياسيءَ پڇيس: "ڀلا، ڪا نشاني؟" ڪينيٿ وراڻي ڏني: "مون کي چيائون ته توکان جي نشاني پڇي ته تون هي لفظ چئج: "بادشاهن هڪ فقير کان ٻڌو." هن چيس: "اها نشاني مون کي دل سان لڳي آئي. سچ ڪري پڇين ته آءٌ توکي ڀليءَ ڀت سڃاڻان ٿو، پر تڏهن به دستور آهي ته جيڪو سپاهي پهري تي بيٺل هوندو آهي، سو دشمن توڙي دوست کان پريان ئي هڪل ڪري پڇندو آهي ته ڪير آهين؟ مون کي به انهيءَ ڪري توکان پڇڻو پيو، جو منهنجي جوابداري رواجي پهريدار کان وڌيڪ نازڪ آهي. ائين چئي، هن پهلوان کي پنهنجي پٺيان اچڻ لاءِ اشارو ڏنائين. پوءِ هڪ ٻل-استان يا قربانگاهه جي پٺيان وڃي، هڪڙو اشڪنجو ڦيرايائين ته غار جي ڪنڊ وٽان هڪ دروازو کلي پيو، ۽ انهيءَ وٽ هڪ ڏاڪڻ ڏسڻ ۾ آئي. سنياسيءَ ڏيئو هن جوڌي جي اڳيان ڪيو، ۽ پاڻ ڇٽا چڙهڻيءَ تان چڙهي، هڪ اونداهي ڪوٺيءَ ۾ ويا. اتان وري هڪ ٻي ڏاڪڻ مٿي تي ويئي، مٿي هڪ

ڪنڊ ۾ دروازو هو، جنهن جي ٻاهران ڪيتريون ڪليون ڪنل هيون. درويش انهيءَ دروازي ڏي وڌيو، ۽ پنهنجي سنگتيءَ کي چيائين: ”هيءُ در نبي پيرا ڪرڪاءِ.“ هن اچا ڪرڪايو ته دروازو پاڻيهي کلي پيو، ۽ هڪ مندر جهڙي جاءِ ڏسڻ ۾ آئي. غار ۾ پڻ هنڌ ڪو ڪاريگريءَ جو ڪم ڏسڻ ۾ ڪونه ٿي آيو، پر هتي ڪاريگر حد ڪري چڪا هئا. اها عبادت جي جاءِ ٽڪرڻڪي جوڙي هئائون، ۽ ان کي اهڙو سهڻو ۽ سوڌو بڻايو هئائون، جو ان جي ڏٺي دل پئي خوش ٿي. درويش پاڻ پاسي تي بيٺو ۽ ڪينيث قربانگاهه اڳيان مٿو ٽيڪيو. پوءِ اتي چوڌاري اٿي نهاريائين ته، اوچتو هڪ پرڻائون در پاڻمرادو کلي پيو، ۽ هڪڙو ڪاٺ جو وڏو ٽڪر نظر چڙهيس - جنهن تي ڪي اکر آڪريل هئا، جي پڪيا پئي. آهي لاٽن ٻوليءَ جا لفظ هئا، ۽ انهن جو مطلب هو*

---

* ”سچو صليب“ يعني اهو ساڳيو صليب، جنهن تي حضرت عيسيٰ کي ڦاهيءَ چاڙهيو هئائون. ساٿس گڏ ٻن چورن کي به ساڳي سزا ملي هئي. جيروسلم جو ڪالويري ٽڪر، جتي تنهي کي صليب تي چاڙهيو هئائون، اتي ٽيئي صليب رومن بادشاهن جي قاعدي موجب پوريا ويا هئا. شهنشاهه قسطنطين، جنهن جي نالي پٺيان قسطنطنيه شهر سڏجي ٿو، تنهن جي ماءُ مينٽ هيلينا، عيسوي چوٿين صديءَ ۾ اهو هنڌ کوٽارايو ته ٽيئي صليب لڌا، پر سڃاڻي پيئي ته ڪرسٽ وارو صليب ڪهڙو. پوءِ اهڙو نشان مليو، جنهن مان سچي صليب جي سڃاڻ پئي.

"سچو صليب." ساڳئي وقت ڳاني جو آواز ٻڌڻ ۾ آيس: ائين سمجهيائين ته ڪي ڙالون ڳڏجي پڙهن پيون ڳائين. پڙهن پورو ٿيو ته پرڏانهين دروازي واري جاءِ موٽي پاڻيهي بند ٿي. سرڪينيٿ سانت ڪري، اتي ڏٺيءَ جي بندگي پيئي ڪئي، تان جو ڪڪڙن فجر جي بانگ ڏني. انهيءَ صبح جي سوير مهل هڪ ننڍي روپي گهنڊ جو آواز هن جي ڪن پيو، پر سڌ ڪانه ٿي پيس ته اهو آواز اچي ڪٿان ٿو- هن کي وري به اکيون صليب ظاهر ڏسڻ ۾ آيو. جيئن هن، آن جي اکيان گوڏا کوڙي، بندگي ٿي ڪئي، تيئن وري به ڙالن جا مٺيءَ لات وارا گيت ٻڌڻ ۾ آيس: اهي آواز جيئن پوءِ تيئن ويجها پوندا آيا. سگهوئي هڪ ڳجهو دروازو کليو پيو، جو هيستائين ڪينيٿ کي ڏسڻ ۾ نه آيو هو. هن گنبذدار ڪوٺيءَ ۾ هاڻ وڏي پرلاءَ سان ڳاني جو آواز ٻڌڻ ۾ آيو- هيءَ وِير وسمي ۾ پهچي ويو، تازي کليل دروازي ۾ ڪري اکيون کپايائين. اتان هڪ وڏي جماعت اندر ايندي ڏٺائين؛ جن مان چار سهڻا ڇوڪر برف جهڙن اڇن چوغن ۾ ڍڪيل، ٻه-ٻه ٿي اندر گهڙيا. پهريائين ٻه ڇوڪر واسوڙا لوڏيندا، واس ڌوپ ڪندا آيا، ۽ پويان ٻه وري گلن جي ورکا ڪندا مندر ۾ گهڙيا. انهن جي پٺيان پهريائين هڪڙيون ڇهه ۽ پوءِ ٻيون ڇهه ڙالون اندر آيون. پهرين ڇهن ڄڻين کي اڇي پوشاڪ، ٻئان ڪارا برقعا هئا، جن مان ظاهر ٿيو ته هو ڀڪڙيون سنهون

هيون، جن حق بخشي، سچي چمار گرشي نشيني ۽ عبادت ڪرڻ جو پڪو پرڻ ڪيو هو. پوين ڇهن ڪي اچا برقعا هئا، جن مان معلوم ٿي ٿيو ته جوڳ جي مارڳ ۾ هوُ اڃا نئون هيون، ۽ سچي چمار حق بخشي ويهڻ جو پرڻ ڪونه ڪيو هئائون، پر رڳو اتفاق سان پين ستين جي سنگ ۾، مندر ۾ اچي عبادت ڪنديون هيون. پهرين ڇهن ڄڻين ڪي هٿن ۾ وڏيون تسبيحون يا مالهائون هيون، ۽ پوين ڇهن ڪي ڳاڙهن ۽ اڇن گلن جا هار هٿن ۾ هئا. اهي سڀ گيت ڳائينديون قربانگاهه جي چوڌاري طواف ڪرڻ (پرڪرما ڏيڻ) لڳيون. ٿيرن ڏينهدي سندن ڪپڙن جا پلوَ ڪيترا پيرا ڪينيٿ ڪي ٿورو ٿورو پئي لڳا، پر هنن ڏانهنس اک کڻي به ڪين نهاريو. ڪينيٿ سمجهي رهيو هو ته هن وقت آءٌ پنهنجي عيسائي مذهب جي اهڙي مٺ ۾ آهيان، جنهن ۾ ڪيتريون زالون ۽ مرد دنيا ترڪ ڪري، پنهنجي سڄي چمار ڌڻيءَ جي عبادت ڪرڻ ۾ گذاريندا آهن. هنن زالن جنهن مهل پهريون ڦيرو پئي ڏنو، تنهن مهل ڪينيٿ پنهنجي دل ۾ ائين پئي سمجهيو ته هي رواجي دنيوي زالون نه آهن، پر انهن جو درجو مٿي آهي، جو هي سڀ دنيوي تعلق ٽوڙي ڪري، انهيءَ جي عبادت ٿيون ڪن، جنهن جي ٿي عبادت ڪرڻ جڳائي. جڏهن ٻيو ڦيرو هنن ڦيرو ڏنو، تڏهن هو وري اتان لنگهيون جتي هيءُ جوڌو گوڏا کوڙيو ويٺو هو. انهيءَ گهمري

اڃا ٻرقعي وارين زالن مان هڪڙيءَ هن وٽان
لنگهندي، پنهنجي هار مان هڪ گل ڇنو، جو سندس
هٿن مان ڪري ڪينيٿ جي پير تي وڃي پيو. هن
پهلوان جهرڪ ڀريو، پر ڪڇيائين ڪين، جو ڀانيائين
ته شايد اتفاق سان گل پاڻهي ڇڄي ڪريو هوندو.
تنهن هوندي به ٽئين ڦيري ڏينهن مهل هن سورهيه جو
سمورو ڌيان انهيءَ گل ڪيرائيندڙ عورت ۾ وڃي کتو.
هن جو ويس وڳو ۽ هلڻ چلڻ ٻين ٻنهن زالن جهڙو
پئي لڳو، تنهنڪري هن کي سڃاڻڻ ڏکيو هو، ته به
هن دلاور جي دل هن جي ديدار لاءِ ائين تڙپڻ
لڳي، جيئن ڪو ٻکي ڪوڙڪيءَ ۾ تڙپندو آهي.
ٽئين ڦيري ڏينهن ۾ هنن زالن کي ٿورو وقت لڳو،
پر هن جوان لاءِ هرهڪ گهڙي وڏي ورهيه ٿي پيئي.
نيٺ جنهن سندريءَ لاءِ هن هيڏي اکير مان پئي
واجهايو، سا ويجهي ٿي. جڏهن ٽيون ڀيرو هن وٽان
لنگهي، تڏهن پنهنجو نازڪو هٿ رٿ جي پلوَ مان
ٻاهر ڪڍيائين، ۽ وري هڪ گل جي مکڙي ڪيرايائين،
جا هن جوڌي جي پيرن تي اچي پيئي! ائين ڪٿي
ڄنجي ته پهريون گل اتفاق سان ڪريو هوندو، پر
اها ساڳي ڳالهه ٻيو ڀيرو اتفاق سان بلڪل نه ٿي
هوندي. وڏي ڳالهه ته جنهن سهڻي ۽ نازڪ هٿ مان
گل ڪريو، سو جيتوڻيڪ رٿ مان اڌ وکاڙو ٻاهر
لٽڪيل هو، ته به سڃاتائين ته اهو هٿ منهنجي
من موهڻيءَ جو آهي. انهيءَ ڳالهه لاءِ جهڪڏهن سکا

ٺاهتي ڳنڍي هيس ته اها هيري جي منڊيءَ مان ٿي ملبس، جا هن اپڇرا جي آڱر ۾ پيل هئي. هيءَ سون ورني سندري، جنهن جي وار جي هڪ هڪ تار هن جي اندر لاءِ ڪنار هئي، سا هتي ڪيئن آئي! هيئر دنيا ترڪ ڪري جوڳڻ بڻي آهي ڇا؟ انهن خيالن ڪينيٿ کي ٻهريائين منجهائي پريشان ڪري ڇڏيو، پر پوءِ ڀانيائين ته هيءَ سڀ سپنو يا دل جو ڦرلو هوندو. ڪينيٿ اڃا انهن ويچارن ۾ هو ته ٻهريون ڇهه ڪارن برقعن واريون ڪماريون هڪڙي ڀتيان ڪليل دروازي مان لنگهي، موٽي ٻاهر وييون. آخر جنهن هير ورلي هن کي ٻه پيرا اشارا ڏنا هئا، سا ٻاهر نڪتي. ٻاهر وڃڻ وقت هن ڪنڌ ورائي ڏاڍهس نهاريو، ۽ زور سان پنهنجي برقعي جو پاڇو لوڏيائين جو هن جوڙي ڏنو. پوءِ ته دروازو ٺڪاءَ سان موٽي بند ٿيو، شبدن جو آواز بس ٿي ويو، ڪوٺيءَ ۾ اونده ٿي، ۽ سر ڪينيٿ اونده ۾ اڪيلو رهجي ويو. جڏهن اها مٺي صورت موهڻي مورت هن جي اکين کان غائب ٿي ويئي، تڏهن هيءَ ٻڙس سندس خيالن ۾ اتي ٿي اڙڙد جهي ويو، جو ڄڻ ڪنهن جادو ڪيو هوس.

سڪهوٽي هڪ ٿهري مان ٻه ڄامڙا نڪري، انهيءَ ڪوٺيءَ ۾ آيا ته هن مڙس جا خيال ٽٽي ويا. ڄامڙن مان هڪ زال هئي ۽ ٻيو مرد هو. ٻنهي نفرن وانگر اچي ڪوٺيءَ کي ٻهاري ڏني. جڏهن ٻئي هن پهلوان جي ويجهو آيا تڏهن ٻهاري پاڻ بند ڪري، هن جي

سامهون ڏيئو جهليائون، جنهنڪري هن کي سندن
سڱوڻ جهڙين شڪلين جاچڻ جو وجهه مليو. هنن
ٻه کيس ڏسي، ولي ٿهڪڙو مچايو. سندن اهڙي هلت
تي سرڪينيٽ کي ملئيان لڳي ۽ پڇيائين: "اوهين
ڪير آهيو، ۽ ڇو هن پاڪ مڪان ۾ مسخري لاءِ
ويلا آهيو؟" مرد ڇهري ڪان وڌيڪ ڪوري آواز سان
وراڻي ڏني: "آءٌ چامڙو نيڪٽينس آهيان." زال ڏاڍي
جهڙي سنهي ڪيڪ ۾ چيو: "مان هن جي ٻران پياري
ڪنيوارا آهيان." سرڪينيٽ وجهڻ لاءِ ڇين ٻر
هو هوڏ ٻڌي بيهي رهيا. ايتري ۾ جنهن پاسي کان
ڪينيٽ هن عبادتگاهه ۾ آيو هو، تنهن پاسي کان
آواز آيو: "ماٺ ڪريو، بيوقوف! توهان جو ڪم
لٿو، هاڻ روانا ٿيو." حڪم ٻڌي ٻئي چامڙا هليا ويا.
ترت ئي سنياسيءَ اچي، پنهنجي مهمان کي هيٺ غار
ڏي موٽائي نيو. آتي سرڪينيٽ اچي، سچي صدق
سان ڪجهه مهل مالها ڦيري، ۽ پوءِ بستري تي ليٽي
پيو. سکهوئي ڪري ننڊ ڪٽي ويس. صبح جو جاڳيو
ته ڪن ضروري ڳالهين بابت سنياسيءَ سان گفتگو ڪيائين.
هن ڪوڪم ڏسيس، تنهنڪري ٻه ڏينهن پيا ٻه هن غار
۾ گذارڻ جو ٺهراءُ ڪيائين. انهي ٻنهي ڏينهن هن پنهنجي
دستور مطابق عبادت ڪئي، ۽ جنهن ڪوٺيءَ ۾ پنهنجي
محبوب جو ديدار ماڻيو هئائين، تنهن ۾ وڃڻ ڪونه مليس.

باب ٽيون

دشمن وٽان دوا ۽ دعا

جارڊن ندي‌ءَ جي پروارو ٽڪرائتو بر پٽ جنهن جو مٿي ذڪر ڪيو ويو آهي، سو ڇڏي هاڻ انگلنڊ جي بادشاهه رچرڊ جو احوال ڏجي ٿو. رچرڊ جي ڇانولي انهي‌ءَ وقت عڪر ۽ عسقلان جي وچ ۾ هئي. ساڻس نه رڳو پنهنجو، پر يورپ جي ٻين بادشاهن جو لشڪر به جڄهوني هو. سموري ڪٽڪ جو هاڻ سردار هو ۽ ڏاڍي اميد هيس ته الهي‌ءَ فوج جي وسيلي فتحمند ٿي، جيروسلم ۾ پنهنجي اختياري ڄمائيندس. سندس اٿڇو پٺون پارهن ٿئي ها، پر ڇا جو گهر ڦٽل هون. ساڻس ٻيا جيڪي يوروپي شاهزادا هن ڪم ۾ حامي هئا، تن جو هتي اچڻ کان پوءِ ساڻ وچان ميلاپ ٽٽي پيو هو، جنهنڪري سوپ ڪٽڻ جو آسرو خيرڪو هو.

صفا صبح جي مهل هئي. رچرڊ بيماري‌ءَ سبب بستري داخل هو. سندس روشن اکيون ڪي تپ جي ٻٺ ۽ ڪي من جي ڪٽتي‌ءَ ڪري پر ٻون پئي. سندس منهن مان معلوم پئي ٿيو ته هي شينهن جهڙو مڙس بيماري‌ءَ سبب ڪري ويو هو. اگهائي‌ءَ ڪري حجامت نه لهرائي هئائين ۽ ڪاڏي‌ءَ ۽ ڇڻ تي وار گهڻيجيا منجهيا پيا هئس. سندس بستري مان لکوليکت مرڳاسي ڏيوا

ٽالي هڪ ڄاڻو جوان ڀٽو هو، جو سندس ويجهو مائٽ ۽ وفادار خدمتگار هو. هن کي جو بيمار بادشاهه جي سنڀال لهڻي هئي، سو ٽي راتيون ماندهه اک ٻه ڪين لاتي هئائين. تنبوءَ جي هڪ ٻي ڪنڊ ۾ بادشاهه جا ڪي ڪهڙو عملدار ويٺا هئا. هنن کي اها ئي ڳڻتي هئي ته اسان جو خاوند ڪيئن ڇٽندو، ۽ خدا ائين نه ڪري، جي مري ويندو ته اسان جا اڳتي ڪهڙا حال ٿيندا!

ڪيتري مهل بادشاهه تپ وچان نستو ٿيو پيو هو. آخر پاسو ورائي سرٽامس کي چيائين: ارمان آهي جو تون اسان کي ملڪ راڄ جي ڪا سٺي خبر چار ڪونه ٿو سڻائين؟ افسوس! اسان جا جنگي جوان هينئر زالن جهڙا ٿي پيا آهن ۽ اسان جون زالون مندر ۽ مڙهيون پڻيندڙيون وتن! هينئر اهڙي ڪا ڀرتي ڪانهي جا مڙسي ڪري، اسان جي پهلوانيءَ جو ڏاڪو وڄهي. سرٽامس ورائي ڏني، قبلا، حال جنگ بند آهي. ٻوءِ وڙهڻ جو ڪم اسين ڪهڙو ڪريون؟ مهارائي، شهزادي ۽ ٻيون وڏ گهرائيون اينگاڊيءَ جي مسٽ جي زيارت لاءِ ۽ سائينجن جي هن اڪهائيءَ ڇٽڻ لاءِ سڪائون سڪڻ ويون آهن. ڏاڍي اوهان جي بيماري لاهي ته اسان لڪ ڪٽيا! رچرڊ بادشاهه بيماريءَ جي چتائيءَ مان چيو: تڏهن شاهي گهرائي جون عورتون ۽ ٻيائيون اهڙن جوکائتن هنڌن ڏي ويون آهن؟ اتي ته اهڙا بدمعاش پيا ڀڙڪن جن کي نڪو هيلڻ

واٽ جو نڪو ٽيئن پڇو. ٿامس ورائي ڏني: "سلطان صلاح الدين خاطري ڏني آهي ته واٽ تي مندن وار جو به نالو ڪونه ڪڍندو." رچرڊ چيو: "برابر انهيءَ موجب سلطان ۾ اسان اجايا گمايا نيان آهن، جنهنڪري هن کي اسان کان ان جو حساب وٺڻ کپي. ڏٺي ڪري اسين پيرين سيرين ٿيون ته پوءِ هن سان اهڙين لڙبو، جو ڪرستان توڙي مسلمان پيئي بيٺا ڏسندا." اهڙين چئي تپ جي جوش وچان هن پنهنجي ساڄي ٻانهن بستري مان ٻاهر ڪڍي، اهڙي تيزيءَ سان لوڏي جو ڄڻ ته ڪا ترار يا تير هٿ ۾ هئيس، جنهن سان سلطان جي جوهردار پڳ ڌارو ڌڪ ڏئي هڻيائين. سر ٿامس آمالڪ بستري تي ٽاهي سنڀاريس، ۽ جيئن ڪا ماءُ پنهنجي ٻار کي پرچائي بس ڪرائيندي آهي، تيئن بس ڪرايائينس، ۽ چيائينس: "قبلا، ٿورو ٿرو. ٿونس ۾ من کي تپ نه ڏنو آهي. توهان کي ٿوري ڪٿس آهي، سا لهي ته پوءِ ڀلي جنگ جي ميدان ۾ هلي لڙجو." رچرڊ چتائيءَ سان چيو: ڪٿس! چڱو ڀلا اسان کي ته ڪٿس ٿي آهي، پر هين عيسائي شهزادن کي ڪهڙي ٻري ورتو آهي: ڇا ٿيو آهي فرانس جي فلپ کي؟ ڪهڙي اڳهائيءَ آسٽريا جي بزدل بادشاهه ۽ هين ڪافر راجڪمارن کي اچي ورايو آهي؟ اسان کان پڇ ته اسين ٻڌايونءَ. سستي ويڙهي ويئي اٿن. نستائيءَ ۽ سستائيءَ ورايو اٿن. اهڙي ڪنهن مرض ۾ مبتلا به آهن جو چلڻ چڪي ويا اٿن ۽ ڳالهائي نٿا سگهن.

اندر ۾ اهڙو ڪو هانءُ واري ويٺو آهن، جو جيڪي منجهن
ساهه ۽ سڌ ۾ آهن تن جو ٻه هنيانءَ ڪاڍي ويو آهي.
پنهنجن وڏن جو ننگ ناموس ٻوڙيو اٿن ۽ ڏٺيءَ ڪان
نااميد ٿي ويا آهن.“ سر ٿامس چيو: ”ڏٺيءَ جي ليکي، اهو
جوش ۽ غصو ڇڏيو. ابلا، مدارالمهام او هين آهيو.
ٿورو ٺي ويچار ڪريو ته اوهان جي سڪلانيءَ سبب
ٻين کي ڇا آڇهندو هوندو؟“ رچرڊ چيو، هاڻ چٽ
ٿو ٻڌيم، پر اهي ڇنون کهڙي ڪم جون؟ يورپ
جا هيترا سورهيه سپاهي هتي اچي ڪٺا ٿيا آهن ۽
رکيو هڪ ڇٽي جي ناچڱائيءَ ڪري پانهون ٻڌي
ويٺا آهن!“ اڄ ته ڪٺي رچرڊ بيمار آهي، پر سڀاڻي
جي مري پوي، ته پوءِ هي ٽيهه هزار جوڌا جنگ جوئي
جي بدران عذر واري ويهندا ڇا؟ اسان جي اڳهائيءَ
سبب پاڻ مان ڪو ٻيو اڳواڻ ڇو نٿا چونڊين؟“
سر ٿامس چيس: ”هو اڳيئي اهڙيءَ صلاح مشورت
ڪري رهيا آهن. اتي رچرڊ بادشاهه ڳانهه ڪي وَرَ ٿي
آئو ڏنو ۽ چيائين: هان! تڏهن اسان جا طرفدار
اسان کي جيئري ئي مٿن گڏ ليکي ويٺا آهن؟ وري
ڪا غيرت ايس، سو چيائين: نه، نه. اهو چڱو ڪم
ٿا ڪن. ڪنهن کي ٿا مقرر ڪن؟ سر ٿامس چيو:
عهدي ۽ اقبال کي ڏسي، فرانس جي بادشاهه کي
پنهنجو مهندار ڪن ته عجب ڪونهي. اتي رچرڊ
خارن مان چيو: ادو ٻه ڏائو ته ادي ٻه ڏائي! فرانس
جو بادشاهه جيڪا ڪوڏر هنندو، سا ڏيهه ۾ ڏسندو.

اسين پنهنجي دل ڪري ائين ٿا سمجهون ته هو اسان کي جيروسلم تي ڪاهڻ بدران هو مرڪوني اسان کي پرس ڏي موٽائي وٺي هلندو. انهيءَ گفتگو هلندي بادشاهه کو آواز پڌو. سرٿامس کي چيائين: پڌ ته سهي، هي ڇا جو آواز پريان پڌڻ ۾ ٿو اچي؟ سرٿامس چيو: آءٌ ڀانيان ٿو ته فلپ بادشاهه جو لشڪر نفريون ۽ توتاڙا ٿو وڄائي. رچرڊ چيس: تون ته، کو ڪنن کان گهرو ٿو ڏسجين. ڪرستان قوم ڪڏهن به اهڙو شور نه مچائيندي آهي. هيءَ ته ترڪن جو آواز پيو ڀانئجي. سگهو وڃي پتو ڪڍي اچ ته ڪهڙا بيگانا آدمي اسان جي ڇانوڻيءَ تي ڪاهي آيا آهن.

سرٿامس حڪم مڃي، تنبوءَ کان ٻاهر ويو. وڃڻ وقت ڪيترن سردارن کي ٻارت ڪيائين ته جيستائين آءٌ موٽي اچان تيستائين بادشاهه جي ڀوريءَ طرح سنڀال پيا ڪجو.

سرٿامس بادشاهه جي تنبوءَ کان اچا ۾ وکون مس ڀري ويو ته ڏٺائين ته ترڪن جون تريون، توتاڙيون، شرنايون ۽ نقارا پيا وڄن ۽ آئن تي چڙهيل ڪيترا ترڪ رچرڊ بادشاهه جي لشڪر جي تنبن وٽ اچي پهتا آهن. يوروپي ڪروسيڊرن جي وچ ۾ پنڪن سان مسلمان ڏسي، هيءُ ڀانئڙو ٿي ويو. هيڏي هوڏي نهاريائين ته ڪا ڀر ڪڏجيم، جنهن کان هن عجيب ڳالهه ٻابت پڇا ڪريان. منهن ۾ سرڪينيٿ گڏيس

جنهن سلام ڪيس ۽ چيائينس: مون کي او هان سان ڪجهه ڳالهائڻو آهي. سرٽامس انگريز امير هو ۽ سڪاٽلنڊ وارا ڏاڍا ڪين وڻندا هئس. هن کي اهڙي ڪا ڏيکاري نه ڏيئي، چيائين: آءٌ تڪڙو آهيان، جو پادشاه سلامت جي ڪنهن ڪم لاءِ وڃان ٿو. سرڪينيٿ چيس: مون کي جيڪا ڳالهه ڪرڻي آهي، سا خود پادشاه جي ڀلي لاءِ آهي. مون پاڻ سان هڪڙو مور ذات جو مسلمان حڪيم آندو آهي، سو چئي ٿو ته آءٌ رچرڊ بادشاه کي چڱو ڪندس. سرٽامس چيو: مسلمان حڪيم تي ڪهڙو اعتبار! دوا بدران مرکو زهر آندو هجيس، ته پوءِ ان لاءِ جوابدار ڪير ٿيندو؟ سرڪينيٿ وراڻي ڏني: هو پنهنجو سر ضامن ڏئي ٿو، جي حرڪت ڪندو ته اسين به جيئرو ڪين ڇڏيندا سونس. سرٽامس چيس: آءٌ اهڙا ڦورو گهڻي ئي سڃاڻان، جي ڪنهن به ڪم لاءِ ڪم ڪشين ته پوءِ پنهنجي سر جو سانگو به ڪونه ڪن. اهي سوريءَ تي به اهڙا سرها ٿي چڙهن جو چڻ ته سوريءَ چاڙهيندڙ سان راند ڪيڏڻ ٿا وڃن. سرڪينيٿ چيس: ائين هوندو، پر سلطان صلاح الدين جو اهو وڙ نه آهي. هو جيتوڻيڪ اسان جو مخالف آهي، ته به سندس ڀلمانسائي ۽ سچائيءَ پر سندن دشمن به گمان نٿي ڪين سگهندا. سلطان وٽ انهيءَ حڪيم جو ڏاڍو مانُ ۽ قدر آهي. سندس مرتبي پٽاندڙ پنهنجا ڪچ سوار ۽ خدمتڪار ڏنا اٿس. جي هن کي وڏيءَ ڌام ڌوم سان

هتي ولي آيا آهن. پر ڳالهه ته سلطان خاص رچرڊ بادشاهه لاءِ ڪجهه شيون ۽ ميوو سوکڙيءَ طور موڪليو آهي. ۽ دعا سلام گهڻا چيا اٿس. اوهين بادشاهه سلامت جا خاص خدمتگار آهيو، تنهنڪري اهو آئن تي لڏيل مال پاڻ وٽ رکايو، ۽ سپاهي ويچ جي رکائڻ لاءِ ڪو جوڳو بندوبست ڪريو. سرٿامس ڳالهه ٻڌي ڪندي چيو: هيءَ نهايت عجيب ڳالهه آهي، پر مون کي ٻڌايو ته اوهان جو هن قصي ۾ واسطو ڪيئن ٿيو؟ سرڪينيٿ چيو: آءٌ اينگاڊيءَ جي زيارت لاءِ نڪتو هوس، اتي جي سنياسيءَ لاءِ ڪو پيغام مليو هوم، سو وٽ وٺندي پهچائڻو هوم. سرٿامس چيس: ڪهڙو نياپو پهچائڻ ويا هئو ۽ ان جي ڪهڙي ورندي آندي اٿو؟ سرڪينيٿ چيو: مون کي معاف ڪريو، اهي ڳالهيون ٻڌائڻ جون نه آهن. سرٿامس شوخيءَ سان چيس: توهان کي خبر نه آهي ته آءٌ انگلنڊ جي بادشاهه جي مخفي صلاحڪارن مان آهيان؟ ڪينيٿ چوٽ مان چيس: آءٌ اوهان جي بادشاهه جو تابعدار آهيان ڪيئن؟ مون ته رڳو پنهنجي خوشيءَ سان انگلنڊ جي بادشاهه جو هن جنگ ۾ پاڻهن پيلي ٽيڪ قبوليو آهي. مون کي پنج بادشاهن ۽ شهزادن جي منڊليءَ موڪليو هو، ۽ آءٌ نياپو به انهن منڊلي وارن کي پهچائيندس. ٿامس ڏيوا وڏو امير هو ۽ پنهنجي هٺ ۾ پيو چڇندو هو، پر سرڪينيٿ جي هن جواب هن جون وايون بطال ڪري ڇڏيون. وري به پنهنجو غرور

ڪين ڇڏ ٻائين. ڪينيٿ کي چيائين: توهين بادشاهن ۽ شهزادن جا ليااپا سنيها آڻيندڙ - نيندڙ هوندؤ، مگر ياد رکجو ته ڪنهن ٻئي ويج کي مجال نه آهي، جو مون گلسلنڊ جي سردار جي اجازت ڌاران رچرڊ بادشاهه جي بستري جي ويجهو وڃي سگهي. هو ٻوءِ شوڪجي ڦوڪجي هليو ٿي ويو، ته سر ڪينيٿ بلڪل شان سان هن جي ويجهو ويو ۽ ٺهر سان چيائينس گلسلنڊ جو سردار ايترو ته سمجهندو هوندو ته آءٌ ايماندار ۽ سچار جنگي جوان آهيان. تاس ڏيئوا ٻهر يائين طعني طور چيو: سڀ سڪاٽ سچار آهيو ۽ اها اوهان جي ڪل جي آڏ وڏائي آهي! اتي ٿي سمجهيائين، ته مون کي ائين چوڻ نه کپندو هو، ويتر جو ڏٺائين ته سر ڪينيٿ تي ڪاڙهو ٿي ويو آهي، سو اتي ئي ڪنيهرائيءَ سان چيائين: مون پنهنجي اکين سان ڏٺو آهي ته اوهين پنهنجا فرض ايمانداريءَ ۽ همت سان بجا آڻيندا آهيو، تنهنڪري اوهان جي سچائي ۽ وفاداريءَ ۾ گمان آڻڻ مون لاءِ وڏو گناهه ٿيندو. هن سڪاٽ جوڌي جڏهن ڏٺو ته ماڻ منهنجي سچائي پڌري پٽ قبول ڪئي اٿس، تڏهن چيائين: اي گلسلنڊ جا سردار، صليب جو نشان جو منهنجي ڪلهي تي لڳل آهي تنهن جو توڙي پنهنجي سرداريءَ جو آءٌ قسم کڻي ٿو چوان، ته آءٌ جو سفارش ٿو ڪريان ته هيءُ مسلمان حڪيم بادشاهه جي دوا ڪري، تنهن ۾ منهنجي مراد فقط ايتري آهي ته رچرڊ بادشاهه جلد چڱو ٿئي. جنهن سچائيءَ ۽ ڀلمانسيءَ

وچان سگهان ڳالهايو، تنهن ڪاس ڊيوا جي دل تي گهڻو اثر ڪيو. هن پوءِ نهايت مٺي نموني چيو: سرڪينيٿ! آءٌ قبول ٿو ڪريان ته اوهان کي پنهنجي سرخاطري هوندي، پر هن ملڪ ۾ زهر ڏيڻ عام ڳالهه آهي. اسان جو بادشاهه، جو سڄي عيسائي لشڪر جو سرڪردو آهي، تنهن جي جان هڪ مسلمان حڪيم جي حوالي ڪرڻ لاءِ اوهين مون کي ڪيئن ٿا صلاح ڏيو؟ سرڪينيٿ چيس: سائين منهنجا، توهين دلجاءِ ڪريو. منهنجي هڪ جنگي سردار کي اهڙو تپ ٿيو هو، جنهن کي ڏينهن ڪاٽ وڇڙي ڏنو هو. هن حڪيم جي فقط ٻه ڪلاڪ دوا ڪئي ۽ انس ته هينئر ٿي آرام اچي ويو اٿس. انهيءَ ۾ شڪ ئي ڪونهي ته هيءُ قابل حڪيم آهي، ويتر سلطان جهڙي پليمانس موڪليو اٿس، سو هو ضرور هتي چڱيءَ نيت سان آيو هوندو.

سرڪاس سمجهيو ته هيءُ حڪيم جي بادشاهه کي چڱائي ته عجب ڪونهي! پر وري به دل ۾ شڪ پئي ٿيس، تنهنڪري پئي پڇيو ٽريو. آخر سرڪينيٿ کي چيائين: جنهن جنگي سردار جي هن حڪيم دوا ڪئي آهي، سو مون کي ڏيکاريندا؟ هن چيس: بيشڪ، مون سان گڏجي هلو ته ڏيکاريانوَ، پر اسان جي غريبائي جاءِ ڏسي ڪلڇو ٿا. اسان جي اسڪاٽلنڊ جا پهلوان هتي موجن ماڻڻ لاءِ ڪونه آيا آهن، تنهنڪري هتي نڪي فرش فروش ۽ گلم غاليچا، نڪي اڇا سٺا سامان ۽ ڪومل بسترا اٿئون. سرڪاس چيو:

هئي ۽ ائين ٿي گهرجي. جيڪي هتي دنيا لڙائيءَ لاءِ آيا آهن ۽ پوءِ بہ دنيوي نعمتن ۾ ٻاهرين نسٽ کي نا ڪڙهن، تن تي ٻاجھ ارمان ڪانه گهرجي. هتي عيش عشرتون وساري، سور ۽ سختيون برسر ڪرڻ گهرجن. اهڙيءَ طرح ڳالهيون ڪندا، هو آخر سرڪينيٽ جي جاءِ وٽ اچي پهتا.

سرڪينيٽ جتي منزل انداز هو، تتي تنبو لڳل هئا ۽ ڪن سردارن لاءِ ڪچيون لانديون ٺهيل هيون. سرٿامس جهڙي سردار لاءِ اهڙين لانڍين ۾ وڃڻ ٺهي لڄ جهڙي ڳالهہ هئي، پر هن وقت هو سوريءَ گهٽ ڪري، اندر گهڙيو. لانڍيءَ ۾ اهو جنگي سردار سڌل هو جنهن جي سرڪينٽ ڳالهہ ڪئي هيس. بيمار جي پرسان هڪ مسلمان حڪيم ٽنگ ٽنگ تي چاڙهي، ڏاڍيءَ فلڪ سان ويٺو هو. بيمار سردار جي نار سوڌي پئي هلي ۽ مٿي ننڊ هيس، جنهن مان صاف معلوم ٿي ٿيو تہ گهٽو فائدو ٿيو اٿس. سرٿامس پوءِ سرڪينيٽ کي پاسيرو ولي، ڪجھ وقت ساڻس ڳالهايو. موڪلائڻ وقت سرڪينيٽ وري ۽ تاڪيد ڪيس تہ حڪيم کي ضرور گهرائجو.

باب چوٿون

حڪيم ڪي ڪوٽ

سرٿامس موٽي بادشاهه وٽ ويو ۽ سڄي ڳالهه بيرانتي ڪري ٻڌايائين. بادشاهه چيس: "ڳالهه ته ڏاڍي عجيب ٻڌائي اٿيئي، پر توکي پڪ آهي ته اهو سڪاٽلنڊ جو جوان برابر ليڪ نيت آهي؟" هن وراڻي ڏني: "آءٌ سڪاٽن جو اڻ ته سڃاڻان، منجهن ڪي رڳ چڱا مڙس آهن ته ڪي جنسي لڪماڻ، پر هيءُ سڪاٽ جهڙو لائق انسان ڄڻجي ٿهڙو آهي. مان ڀانيان ٿو ته هن جيتي واري پهلوان جي مردانگي سائينجن پاڻ جنگ جي ميدان ۾ ڏٺي آهي."

بادشاهه: "هائو، اسان برابر هن کي پهلوانيءَ سان لڙندو ڏٺو آهي. مڙس الموٽ آهي، پر البت ڪنڌ ۾ ڪلي اٿس، نه ته هن ڪان اڳي اسان جي مٿس گهڻي مهرباني ٿي هئي. پر تو هن مسلمان حڪيم بابت چيو ته هن کي رڻ ۾ ڪڍيو؟"

ٿامس: "نه، قبلا. ڳالهه هيئن آهي. اينگاڊيءَ جو سنياسي، جنهن جي هيڏي هاڪ آهي، تنهن ڏي هن سڪاٽ کي موڪليو هئائون..."

بادشاهه: "(ڇرڪ ماري) ڪنهن اوڏي موڪليس؟ ڇو اوڏي ويو؟ جنهن وقت اسان جي راڻي اسان جي

ڇڱيلائيءَ کان اوڏي سڪائون سگهي ويئي آهي، تنهن وقت ڪنهن ڪان اهڙي ناداني ٿي جو هن کي اوڏي موڪليائين؟"

ٿامس: "قبلا، ڪروسيڊرن جي منڊليءَ هن کي روانو ڪيو هو، ۽ ڪهڙي مطلب لاءِ سو سون کي ٻ ڪوڙ ٻڌايائين!" او هين مهارائي جو خيال نہ ڪريو. هن جي رواني ٿيڻ جي خبر هن ڇاوڻيءَ ۾ ڪنهن ٻئي اشر کي ٻہ ڪانهي.

بادشاهہ: "خير، انهيءَ ڳالهہ کي ڇڏي ڏيو. هاڻ ٻڌهن ڇٻو تہ هن سڪاٽ ايلچيءَ کي ڪو رولو حڪيم اينگاڊيءَ جي غار ۾ ڪڏيو؟"

ٿامس: "نہ حضور، جيڪا ڳالهہ ٻڌيائين، تنهن مان ائين سمجهڻ ۾ ٿي آيو تہ ڪيس هڪ ترڪ امير واٽ تي ڪڏيو، جو ڪيس سامهون ٿيو. پوءِ جڏهن انهيءَ امير هن کي پاڻ جهڙو پهلوان ڏٺو، تڏهن پنهنجي پاڻ ۾ ائين ڪير ڪنڊ لي ويا، جيئن جوڙن کي ٿيڻ جڳائي. انهيءَ ترڪ امير سائينجن جي ناچڱائيءَ جي خبر ٻڌي، سلطان صلاح الدين واري حڪيم وٽي ڏيڻ جو اقرار ڪيو. سڪاٽلنڊ جو نائيٽ انهيءَ ڪري مڙهيءَ ۾ سندس لاءِ ترسيو. جڏهن حڪيم آيو، تڏهن پاڻ سان وٺي آيس. حڪيم صاحب اهڙي ترڪ ۽ تومان سان آيو آهي، جو ڄڻ تہ ڪو شاهي خاندان مان آهي. اڳهئو جو تڱريون ۽ توتاڙيون ٻڌڻ ۾ ٿي آيون، سي سندس سائون ئي وڃايون. انهي حڪيم جي هٿان سلطان صلاح الدين

سائينجن ڏي هڪ خط موڪليو آهي، جنهن جو ترجمو انگريزيءَ ۾ ڪرايو ويو آهي."

هن پوءِ، اهو ترجمو پيش ڪيو، جو بادشاهه پڙهيو. خط ۾ گهڻن سلامن ۽ دعائن بعد هن طرح لکيل هو: "اسان کي معلوم ٿيو آهي ته اوهين گهڻو بيمزي آهيو، ۽ اوهان جي دوا درمل اهي ڪرستان ۽ يهودي حڪيم ڪن ٿا، جن تي ڏٺيءَ سڳوري توڙي پاڪ رسول جي برڪت ڪانهي. انهيءَ سبب اسين پنهنجو هڪ حاذق حڪيم اوهان ڏي موڪليون ٿا، جنهن جي هٿ ۾ ڏٺيءَ اهڙي شفا ڏني آهي، جو جنهن بيمار جي ڪمري ۾ پير پائي ٿو، اتان خود عزرائيل به ڀڄ ڪري آڏامي وڃي ٿو! اهڙو سنو پرو ماڻهو پيو اوهان کي ملڻ ڏي مشڪل آهي، تنهنڪري اوهين مهرباني ڪري، هن کي هڪواريءَ ضرور آزمائجو. اسين پنهنجيءَ دل ڪري ائين ٿا سمجهون ته اسان جي حد ۾ اچي، اوهين ڪنهن مرض جا شڪار ٿيو، ۽ اسين اوهان جو ڪو تدارڪ نه ڪريون، ته انهيءَ ۾ اسان جي تمام گهٽي گهٽتائي ٿيندي. اسان جي دلي مراد اها آهي ته پلي اوهين اڳي کان اڳرا ٿيو، جنگ جي ميدان ۾ اسان سان اچي مقابلو ڪريو، ته هڪٻئي جي پهلوانيءَ جي پروڙ پوي. جيڪڏهن هڪٻئي سان پڄي ڪاڏو سين ته ڪٿي شاناڻو صلح ڪنداسين، پر جي مرض وکهي اوهين رحلت ڪري ويندا، ته اسان جي دل ۾ نهايت گهڻو ارمان رهجي

ويندو، مرض وگهي مرڻ بدران ميدان ۾ مرڻ وڌيڪ شانائتو آهي! تنهنڪري ڏٺيءَ جي درگاهہ ۾ اسان جي اها استدعا آهي، تہ اوهين شل سگهوئي شفاياب ٿي، جنگ جي ميدان ۾ اچي، اسان کي پنهنجو مبارڪ منهن ڏيکاريو."

هن خط رچرڊ بادشاهہ ۾ ٿئون ساهہ ڦوڪيو. سرٽامس کي چيائين: "پلي تہ اهو حڪيم اسان جي اچي دوا ڪري. سلطان صلاح‌الدين جيڪا مهرباني اسان تي ڪئي آهي، تنهن جو عيوض هن کي جنگ جي ميدان ۾ منهن مقابل ڏينداسين: هو جڏهن لڙائيءَ لاءِ خوان آهي، تڏهن اسين بہ ڪؤ کائي ڪين ويهنداسين. پهرين سٽ هن کي اهڙو ڌڪ وچائينداسين، جو پاڻ بہ قبول ڪندو تہ ڪو مڙس گڏيو هوم. اسان کي اميد آهي تہ اسان جي صليب جي هٿئي واري ترار هڪ ڌڪ سان هن جو بيڙو پار ڪندي، ۽ رت سان گڏ هن کي بچاڙيءَ جي موڪلائي ڏيندي. هاڻ وقت نہ وڃايو، اهو حڪيم هڪدم اسان جي حضور ۾ حاضر ٿيڻ گهرجي.

سرٽامس سمجهيو تہ بادشاهہ تپ جي جوش وچان ٿو ڳالهائي، سو باادب چيائين: "حضورا پاڪ مڪان ۾ اچي ناپاڪ حڪيم جي دوا ڪيئن ولندا؟ هي ڳالهہ بہ ويچارڻ گهرجي تہ هيءُ حڪيم الهيءَ سلطان وٽان آيو آهي، جو اسان جو جاني دشمن آهي." بادشاهہ چيس: "نو ڳالهہ کي سمجهوئي ڪينهي، سلطان اسان

جو دشمن ٿئي، تنهنڪري ٿي هن کي اسان سان پاڻ ڀلائڻو آهي، ته متان خسيس تپ جي ڪري اسان ٻن حاڪمن جي وچ ۾ شروع ٿيل معاملو فيصل ٿيڻ ڌاران رهجي وڃي. اسان کي يقين آهي ته هو سچيءَ دل سان اسان جي چڱڀلائيءَ چاهي ٿو. مردن کي ٿي مردن جو قدر پوندو آهي، ۽ اهڙن لاءِ عزت ۽ قرب ڌاريندا آهن. اهي جي هڪٻئي جا مخالف هوندا آهن ته به سندن هڪٻئي لاءِ قرب گهٽجي ڪونه ويندو آهي. سلطان اسان جهڙو ئي پهلوان ۽ هر طرح لائق انسان آهي، ۽ هن جي نيڪ نيتيءَ ۾ گمان آڻڻ اسين گناهه ٿا سمجهون."

سرٽامس چيو: "انهيءَ حڪيم سڪاٽلنڊ جي هڪ سردار جي دوا ڪئي آهي. انهي کي ڪو فائدو ٿيو، ته پوءِ حضورجن به ڀلي هن جي دوا آزمائين. حال اسان کي ترسڻ گهرجي. هن غلام جي جياپي جو مدار حضورجن جي حياتيءَ تي آهي، تنهنڪري هن بندي جي مرضي نه آهي ته اڳرو ٿي ڪو قدم کڻجي."

بادشاهه چيس: "جيڪڏهن توکي ساهه تي ايڏو آهو آهي ته ڀلي وڃي خاطري ڪري اچ ته سڪاٽلنڊ جي سردار کي حڪيم جي دوا مان ڪيتريقدر فائدو ٿيو آهي. اسين ته پنهنجي دل ڪري ائين ٿا چاهيون ڀلي هن جي دوا اسان کي چاڙهي يا ماري، ته اسان لاءِ ڪا هڪڙي واهه ٿئي- ستري تي سهي پئزار ٿي پيا آهيون. پاڻ گهوڙا پيا دڙا هڻن

۽ جنگي ترين ۽ توتارن جا رسيلا آواز پيا اچن، ۽ اسين موٽي واپس گهر ۾ پيا هجون، سا ڳالهه اسان کي لڳي سٺي. پلي ته حڪيم اچي اسان جي دوا ڪري، پوءِ جيڪا جوڙي شاهه! بادشاهه جي اهڙي مرضي ڏسي، سر ٿامس امالڪ حڪيم کي ڪوٺي ويو. منهن ۾ ڊاڪٽر جو پادري گڏيس. هن کان پڇيائين: جيڪڏهن ڪو مسلمان حڪيم اسان جي بادشاهه جي دوا ستي ڪري ته انهيءَ ۾ ڪو ديني اعتراض ته ڪونهي؟ پادريءَ چيس: دوا ۾ ڪهڙو اعتراض ٿي سگهندو. هن وقت جيڪي بادشاهه سلامت جي دوا درمل ڪن ٿا، سي وري عيسائي مذهب جا آهن ڇا؟ اهي ته يهودي آهن. يهودين ۽ مسلمانن کي ورهايو آهي ڪيئن؟ اهڙا منسا دل تي آڻن اجايا آهن، جنهن مان ڪو فائدو ٿئي، تنهن جي دوا ڪجي پوءِ اڳاو پلي ته ڪهڙي به مذهب جو هجي. خود جيڪي ڪارائتيون دوائون آهن، تن مان ڪيتريون ڳنڍين ٻوٽين مان نڪتل آهن، پوءِ اهي ڳالهيون ويهي ڏسبيون ڇا. جيڪا ڳالهه ڏسڻ جوڳي آهي، سا هي آهي ته اوهين اول تسلي ڪريو ته جنهن بيمار جي دوا انهيءَ حڪيم ڪئي آهي، تنهن کي ڪو فائدو ٿيو آهي يا نه. سر ٿامس چيس، اهو ته مون کي اڳيئي خيال آهي. هو پوءِ پادريءَ کان موڪلائي، حڪيم کي ڪوٺي ويو سر ٿامس موٽي ۾ دير ڪئي ته بادشاهه کي اچي اڻتڻ لڳي، هو

وڏيڪ صبر سهي ڪين سگهيو، سو هڪدم سر ڪينيٿ ڏي ماڻهو ڊوڙائي هن کي گهرائي ورتائين. هن کي اول اها خبر ڪڍڻي هئي ته حڪيم ڪيس ڪٿي ڪيئن گڏيو.

بادشاهه جي سڏ تي سڪاٽ سردار انهيءَ دم ونس وٽ حاضر ٿيو. بادشاهه گهڻو واقف ڪين هو، تنهنڪري پڇيائينس: ”اوهان جو نالو چيتي وارو ڪينيٿ آهي؟“

ڪينيٿ: هائو، قبلا!

بادشاهه: اوهان کي نائيٽ جو لقب ڪنهن ڏنو؟

ڪينيٿ: سڪاٽلنڊ جي شيردل بادشاهه وليم پنهنجي شاهاڻيءَ ترار سان ڇهي، مون کي نائيٽ ڪيو.

بادشاهه: تحقيق، اوهين انهيءَ آبروءَ جا لائق آهيو. اسان پاڻ اوهان کي جوکائتن وقتن تي جنگ جي ميدان ۾ سورهيائيءَ سان اڙلدو ڏٺو آهي. هاڻ اسان کي ٻڌايو ته ڪهڙي ڪم لاءِ ڪنهن جي چوڻ تي ڊيڊسي (مثل سمنڊ) جي ويران پٽن طرف اڪيلائيءَ واريءَ مڙهيءَ ۾ ويا هئا؟

ڪينيٿ: حضور، شهزادن جي منڊليءَ جي حڪم سان آءٌ اوڏانهن ويو هوس.

بادشاهه: پر اهڙي جرات ڪنهن کي ٿي، جنهن اسان جي اڳواٽ منظوريءَ وٺڻ ڌاران اوهان کي حڪم ڏنو؟

ڪينيٽ: اهو ته انهن ڪان پڇڻ گهرجي، جن اهڙو حڪم صادر ڪيو. سڳوري صاحب جو نشان جنهن وقت مون پنهنجي بدن تي لڳايو، تنهن وقت کان پنهنجي دين ڀاين جي خدمت ڪرڻ منهنجو فرض ٿي چڪو- حضرت عيسيٰ جو روضو مبارڪ اسان کي ڪيئن به ترڪن جي هٿن مان ڇڏائي پنهنجي قبضي ڪرلو آهي. انهيءَ باري ۾ جيڪو حڪم ملندو، سو ڪنهن به چون و چرا کان سواءِ مون کي تابعدارن وانگر مڃڻو آهي. حضور جن جي ناتوانائيءَ سبب جن کي هينئر چرخو هلائڻو آهي، تن جو حڪم اکين تي رکڻ بدران، جي آءٌ سائين ڀيل مقال ويهي ڪريان ها ته پڻ عيساين لاءِ خراب مثال وجهان ها، تنهنڪري مون بيلڙڪ بجا وري ڪئي.

بادشاهه: آفرين! اوهان تي برابر ڪاٿ ميار ڪانهي- باقي جن تي ميار آهي، تن سان اسين تڏهن ليکو لاهينداسين، جڏهن هن نياڪيءَ بيماريءَ مان ڇٽنداسين. ڀلا، انهيءَ نيابي جو ڪجهه مطلب اسان کي سمجهايو؟

ڪينيٽ: قبلا، اها ڳالهه ليابي ڏيندڙن کان پڇڻ گهرجي.

بادشاهه: (ڪاوڙجي) سرڪاٽ پنهنجو خمر گهرو ته اسان سان اها ڪيڏ بازي نه هلو. سڌو جواب ڏيو.

ڪينيٽ: قبلا، جنهن مهل مون پنهنجي وطن جا وڻ ڇڏيا، تنهن مهل ئي پنهنجو سر تريءَ تي کنيو هوم. سيڪنهن کي پنهنجو ايمان ڪم ايندو- سو

ايمٽ وڃثو آهي، جهڙو اڄ تهڙو سڀان. دين جي خيال وچان مون کي هن خاڪي جسم جو ڪوبه خيال ڪونهي!

بادشاه: شاباس آهي اوهان جي همت کي! مڙس ته اوهان جهڙا! سچ اوهين بانڪا بيپرواه آهيو، ڪنهن تي ڏڙڪ نٿا آڻيو، پر اوهان کي اسان جو ڪجهه احاظ ضرور ڌارڻ گهرجي. ڪو ڪنڌ و ڪڍ ندو آهي ته اُن جو ڳڻ مڃيو آهي. اوهان اسڪاٽلنڊ جي ماڻهن جو اسان سدائين خير گهريو آهي- جيڪي ڀلايون اوهان جي ملڪ سان ڪيون اٿون، سي اوهان کي وسارڻ نه گهرجن: اوهان جا قلعا اسان وٽ گهه پيا هئا، سي پنهنجا ڏوڪڙ خرچي، وري اوهان کي ٺاهي جوڙي ڏنا اٿون. اوهان جو ملڪ اڳي اسان جي تابينيءَ ۾ هو، پر اسان اوهان کي تابعداريءَ کان ڇڏائي، خودمختاري ڏني آهي. هڪڙو ته ايتريون ڀلايون اوهان سان ڪيون اٿوڻ، ٻيو ته هتي سڄي عيسائي لشڪر جا اسين سرڪردا آهيون، تنهنڪري اوهان کي ڇڳائي ته اسان کي سڏايو ته اسان جا رفيق ڪهڙيون لکپڙهون پيا ڪن؟

ڪينيٿ: قبلا، جڏهن اوهين مون کي ائين شرمايو ٿا، تڏهن پڌو ته پڌايانو. آءٌ هن مطلب لاءِ ويس ته اينگلنڊ جي سنياسيءَ جي معرفت، هميشه لاءِ صلح جو بندوبست ڪري، سورو لشڪر وٺي، پنهنجي ملڪ ڏي موٽي هلجي.

بادشاھ : (ارمان وچان) اسان کي شهزادن جا ٽيھ اکيڻي ماريا ويا ھئا، پر اسان نٿي ڄاڻيو تہ ھو اصل ڪاناڻي ڏوري لنکهي ويندا. اول اوھين ٻڌايو تہ اهڙي ڪيائي پهچائڻ تي اوھان جي دل ڪيئن وري؟

ڪينيٿ : قبلا، آءٌ گھڻي خوشيءَ سان ويس، ڇو جو اسان ڏٺو تہ اسان جو لاڪيٽو مهندار، جنھن جي مهنداري ھيٺ اسين سوڀ ڪٺي سگھنداسين، سو نا چڱو ٿي پيو آھي؛ ۽ پيو ڪو اهڙو مڙس آھي ئي ڪونہ، جنھن جي جهنڊي ھيٺ لڙي، اسين فتحمند ٿيون.

ھيءَ جواب ٻڌي، بادشاھ کي نهايت ارمان ٿيو. ڏک وچان چپ هنيائين ٿي ڦاٽس، پر پنھنجو درد لڪائي، وڏيڪ سماچار پڇڻ لڳو.

بادشاھ : اھو صلح ڪھڙن شرطن تي ٿيو آھي؟

ڪينيٿ : شرطن جي مون کي سڌ ڪانهي، مون کي بند ٿيل لفافو مليو ھو، جو مون سنياسيءَ کي هٿون ھٿ پهچايو.

بادشاھ : انھيءَ سنياسيءَ بابت اوھين ڇا ٿا سمجھو؟ ارزق فقير آھي، مستالو آھي يا سچو پچو سنتُ آھي؟

ڪينيٿ : هن ملڪ جا ماڻھو مستانن کي ولي ڪري ليکيندا آھن، تنهنڪري ھيءَ ظاھري اهڙي ڏيکاري ڏيندو آھي، جو ڄڻ تہ مست قلندر آھي، باقي عبادت بلڪل سچيءَ دل سان ڪندو آھي. هن جھڙو عابد ۽ زاھد ڪو ڇڙو ھوندو. اهڙي ساک آءٌ بہ پرينديس.

بادشاهه: ڀلا، هن جهاد بنسبت سندس ڪهڙا خيال آهن؟

ڪينيٿ: هو چوي ٿو ته غيب جي خبر خاوند کي، باقي جنهن صورت ۾ رچرڊ بادشاهه بيمار ٿي پيو آهي، تنهن صورت ۾ اهڙي آس رکڻ اجائي آهي. ته پيو ڪو حاڪم همت ڪري، ترڪن کي آڻ مڃائيندو، ۽ ڦلسطائين ۾ عيسائين جو ڏکو ڇڏائيندو.

بادشاهه: اوهين اسان کي ٻڌايو ٿا، پر اسين هش تي خوش ٿي، ماٺ ڪري ڪين ويهنداسين. توهان کان اسان کي اڃا گهڻيون حقيقتون پڇڻيون آهن. اول هيءَ ڳالهه ٻڌايو ته اينگلنڊ جي مڙهيءَ ۾ اوهان اسان جي راڻي ڏٺي؟

ڪينيٿ: مون کي لڳو مڃهي ته مون ڏٺي.

بادشاهه: (ڌمر جي) اسان جو سوال هي آهي ته مڙهيءَ ۾ جتي جوڳيون رهن ٿيون، آني توهين اندر ويا هئا يا نه؟ انگلنڊ جي راڻي، جا اتي پنهنجي سهيلين سميت زيارت لاءِ ويئي آهي، سا توهان ڏٺي يا نه؟

ڪينيٿ: حضور، ڪوڙ ڳالهائڻ منهنجو شيوو نه آهي. جيڪا سچي ڳالهه آهي، سا ٻڌو: سنياسي مون کي برابر غار الدر عبادتگاهه ۾ وٺي هليو هو. اتي ڪي نيون سنياسڻيون آرتي ڪنديون، ڦيري ڏينديون مون کي ڏسڻ ۾ آيون، پر سندن منهن ڍڪيل هئا، تنهنڪري چئي نٿو سگهان ته انهن ۾ انگلنڊ جي راڻي هئي يا نه.

بادشاهه: ڀلا، اهڙي ڪا مٺي به، جنهن کي اوهين سڃاڻو؟

اتي سر ڪينيٿ منجهي پيو رهيو، جو پنهنجي بيماريءَ جي ڳالهه ڪرڻ ڪان هيس، خصوصاً هن سبب، جو هوءَ رچرڊ بادشاهه جي سؤٽ هئي. بادشاهه ٿورو بستري تان اٿي چيو: ”جي نائيٽ ۽ ڀلامانس آهيو، ته اوهان جي نائيٽ ۽ ڀلامانسيءَ جي پروڙ هيئر اوهان جي جواب سان پوندي. تو هين چٽُلي چئو ته توهان الهن مان ڪا سڃاتي يا نه؟“ سرڪينيٿ گنگ-ٻڙو ڳالهائڻ لڳو. چيو، ”ڀڪ ڪانهي، پر ڀانئجي ٿو ته...“ بادشاهه ڏڙهي ڏيئي چيس: ”ڀانئجي ٿو، ڀالئجي ٿو نه. ڪربوا! ستل چيتي وارا سردار، شينهن کي هٿ تي نه چيڙيو!“

انهيءَ وقت ٻاهران هل هلاچو پڌڻ ۾ آيو. بادشاهه يڪدم پنهنجو رخ ڦيرائي سالو ڪيو. سرڪينيٿ کي چيائين: ”حال ٿهيو، اوهين هيئر وڃو، ۽ يڪدم سرٿامس کي حڪيم سوڏو اسان ڏي موڪليو.“

سرڪينيٿ ٻاهر نڪتو، ته هڪ خدمتگار بادشاهه کي وڃي خبر ڏني ته شهزادن جي منڊليءَ مان ٻه، ڄڻا حضورجن جي عيادت ڪرڻ آيا آهن: هڪڙو ٽيمپلر سردارن جو سرڪردو، ٻيو مانسٽيريٽ جو مارڪئس.

بادشاهه ٻنهي کي اندر سڏايو. هڪٻئي کان خوش خيرعافيت پڇڻ ٻجاڻا مانسٽيريٽ جي مارڪئس رچرڊ

کي چيو: سڀني بادشاهن ۽ شهزادن اوهان کي گهٽو ڪري ڇڏيو آهي ۽ چيو اٿن ته جنهن صورت ۾ مسلمان اسان عيسائين جا دشمن آهن، تنهن صورت ۾ توهين عيسائي لشڪر جا سرڪردا ٿي، مسلمان حڪيم جي دوا هرگز نه ڪجو، متان هڪڙيءَ مان ٻي ڪري وجهي. بادشاهه چين: اسان کي خبر آهي ته يورپ جا سڀ بادشاهه ۽ شهزادا اسان جا گهٽگهرا آهن. توهين ڀائيهي ڏسندا ته اسين ڪيئن ٿا سندين صلاح جي پيروي ڪريون. حال اوهين مهرباني ڪري هن پرواري تنبوءَ ۾ وڃي ويهو.

هي پيٺي جڏا ٿيا ته ٻاهرئين تنبوءَ ۾ وڃي ويٺا. سکهوني سرٿامس، سرڪينيٿ ۽ حڪيم آيا. بادشاهه جي تنبوءَ ۾ گهڙڻ کان اڳ مسلمان حڪيم، مارڪئس ۽ ٽيمپلرن جي گرئنڊ ماسٽر (سرڪردي) کي سلام ڪيو. گرئنڊ ماسٽر کهنڊ ڀانئي چيس: تو کي ايتري جرات ڪيئن ٿي آهي، جو عيسائي مذهب جي سرڪردي وٽ پنهنجي هوشياري ڏيکارڻ آيو آهين؟ هن جواب ڏنو: ”سائينءَ جو خلقيل سج، جهڙو سوجهرو ڪرستان کي تهڙو مسلمان کي ڏئي ٿو. جهڙيءَ طرح سج ڪو تفاوت نٿو رکي، تهڙيءَ طرح مون ڏٺيءَ جي اندي کي،، حڪمت جي هنر هلائڻ مهل ويچالد رکٿو نه آهي. منهنجي نظر ۾ سڀني مذهبن جا ماڻهو هڪجهڙا آهن. پلي ته ڪنهن جو پلو ٿئي. گرئنڊ ماسٽر چيس: ياد رکجانءِ ته جي بادشاهه سلامت کي تنهنجي دوا

مان ڪو نقصان پهتو ته توکي گهوڙن جي لتن هيٺان لتاڙائي، ٽڪرا ٽڪرا ڪرائيندس. حڪيم ورائي ڏني ته اوهان جي اها بي انصافي چئبي. الله فقط اپاءُ ڪندو، باقي شفا ته ڏيڻ جي هٿ ۾ آهي. اتي مارڪئس، حڪيم کي چيو: اسين سمجهون ٿا ته اوهين قابل ويڄ آهيو، ۽ پنهنجي وس آن ڪين گهٽائيندا، پر اسان کي پنهنجيون به ڳالهيون ڪٿيون آهن. اوهين بادشاهن ۽ شهزادن جي منڊليءَ اڳيان هلي، اسان جي ڊاڪٽرن کي ٻڌايو ته اوهين بادشاه سلامت جي ڇٽائڻ لاءِ ڪهڙيون دوائون ڏيندا، ۽ هن کي ڪهڙي پرهيز ڪرڻي پوندي. جيڪڏهن اسان جي ڊاڪٽرن کي اوهان جون دوائون ۽ رٿون پسند آيون، ته پوءِ اوهين جوابداريءَ کان ڇٽا. پوءِ اوهان جي وار جو به ڪو ڪالو نه ونگندو. حڪيم چيو مون اوهان جي ڳالهه سمجهي. هاڻ مهرباني ڪري منهنجي به ڳالهه ٻڌو. آءٌ سلطان صلاح الدين جي حڪم پٽاندر هتي اوهان جي بادشاه جي دوا درمل ڪرڻ لاءِ آيو آهيان. منهنجي سلطان جي حڪم جي مون کي بجاوري ڪرڻي آهي. آءٌ اوهان جي ڊاڪٽرن سان بحث مباحثي ڪرڻ لاءِ نه آيو آهيان. مون کي اميد آهي ته ڌڻيءَ سڳوري ۽ رسول ڪريم جي برڪت سان آءٌ اوهان جي بادشاه کي نؤ بنو ڪندس. جيڪڏهن مون هن کي اڳي کان اڳرو نه ڪيو ته پوءِ اوهان جون ترارون، جي مون مومن جي خون جون پياسي آهن،

سي ڀلي مون تي ھلائجو. ھاڻ اوھين مون کي وڌيڪ
دير نہ ڪرايو. حڪيم جا اھي لفظ ٻڌي مسٽر ٽامس
الھہ دم اٿي آيو، ۽ پڇيائين: ڪير ٿو دير ڪرائي؟
اڳيئي ٿوري دير ٿي آھي ڇا؟ ائين چئي ھو ا، تہ
ويھندي، حڪيم کي بادشاھ جي تنبوءَ ۾ وٺي ويو.
پٺيانئس مسٽر ڪينوٽ سان گڏ ڪرنل ماسٽر ۽ مارڪئس بہ
ويا. انھن ٻنھي کي ڏسي بادشاھ چيو: ڀلي آيا! اوھين
ڏسو آيا آھيو تہ رچرڊ ڇاتي واٺي ڪيئن ٿو ڪوھہ ۾
ٿپو ڏئي! مسٽر ٽامس! اسين مرون ڪي ٻچون، تہ بہ
تنھنجي مھربانيءَ لاءِ گھڻو احسانمند آھيون. مرڪينيٽ،
اوھان جو ٿورو اسان کي نہ وسرندو، جو اسان کي
ھيءَ حڪيم آڻي ڏنو اٿوَ. ھاڻ حڪيم صاحب سگھو
اچي اسان جو علاج ڪريو.

باب پنجون

جهنڊي تان جهڳڙو

حڪيم اڪيڻي بادشاه جي بيماريءَ جي ارڪانن بابت پڇندو هو، تنهن هوندي به هيئنر ڪجهه مهل تائين سنديس نار جاچڻ لڳو. پوءِ صفا پاڻيءَ جو پيالو ڀري ڪيسي مان هڪ ڳاڙهي دوا ڪڍي، ان ۾ وڌائين. جڏهن ڏٺائين ته دوا ڪري پاڻيءَ سان ملي ويئي آهي، تڏهن بادشاه کي پيئڻ لاءِ ڏنائين. بادشاه سندس هٿ جهلي چيو، ٿورو ترسو. توهين حڪيم آهيو ته اسين به طب چالون. توهان اسان جي نبض ڏٺي آهي، هاڻ اسين اوهان جي نبض ڏسيندا سون. حڪيم الهيءَ ساعت پنهنجي پانهن بادشاه جي هٿ ۾ ڏني، جنهن ٿورڙي دير تائين جاچي چيو: هن جي رڳن جو رت معصومن جي رت وانگي آهي. جيڪي حاڪمن کي زهر ڏيڻ چاهيندا آهن، تن جي نبض اهڙي سوڌي نه هلندي آهي. سرڊامس! هاڻ اسين مرون خواه بچون، ته به حڪيم صاحب کي انعامن اڪرامن سان سلامت روانو ڪجو. هيئنر جي سچ پچ اجل اچي وڃي ته به جيڪر سلطان صلاح الدين جي ايڪ ايتيءَ ۾ شڪ ڪونه ليون. جيڪڏهن قسمت ياري ڪئي، ۽ جيئرا اليا سون ته سلطان جي منهن مقابل وجهي شڪرگذاري ڪنداسون، جو دشمن ٿي اسان جي علاج جو بندوبست ڪيو اٿس.

بادشاهه پوءِ سڄوئي پيالو هڪڙي ئي گهٽ مان پي ويو، ۽ بستري تي ليٽي پيو. اک ڇنڀ ۾ ننڊ ڪٽي ويس. پوءِ سڀ تنبوءَ مان نڪري ٻاهر ٿيا، باقي حڪيم ۽ سرٽامس بادشاهه وٽ رهيا. تنبوءَ جي چوڌاري ڪيترا سپاهي ترارون ۽ نيزا کڻي پهري تي بيهي ويا. هيترو لشڪر تنبوءَ جي چوڌاري هئي ڦريو ته به ڀؤن ڀڪو ڪونه ٿي ٿيو. سڀني جا منهن موڳا هئا، ۽ اهڙي سُڃ ڪٺي اختيار ڪئي هئائون، جو ڄڻ ته ماتم ۾ هئا. مارڪئس ۽ گرئنڊ ماسٽر جنهن وقت بادشاهه جي تنبوءَ مان ٻاهر نڪتا، تنهن وقت پهريدارن کين عزت ڏيڻ لاءِ پنهنجا هٿيار هيٺ ڪيا، پر سندين آها ئي سالت هلي آئي.

مارڪئس، اٽليءَ طرف مانسٽيريٽ نالي هڪ ننڍي رياست جو والي هو. سندس نالو ڪانريڊ هو. ٽين ڌرمي جنگ پيري انگريزن ۽ فرينچن جي اچڻ کان اڳ، ڪروسيڊرن سندس موهنداريءَ هيٺ ٽائر نالي هڪ شهر، ترڪن جي ڪاهن کان بچائي ورتو هو، تنهنڪري هي ٽائر جو شهزادو به سڏبو هو. هينئر ڪروسيڊرن جو سرڪردو رچرڊ بادشاهه هو. مارڪئس ڄاتو ٿي ته اسين جيڪڏهين ترڪن کان کٽينداسين، ته به نالو رچرڊ جو نڪرندو. پوءِ اسان کي ڪهڙي ڪتي پئي آهي، جو پنهنجو لشڪر ويهي مارايون؟

ٽيمپلرن جو گرئنڊ ماسٽر فرانس جو ويٺل هو. هو به مارڪئس جهڙو طمعي هو. هن ويڙهه ۾ سڀني رچرڊ

ڪي پنهنجو سرڪردو ڪيو هو ته هو (رچرڊ) وري هنن تي ڪي پنهنجو پوئلڳ ڪري سمجهندو هو. رچرڊ جي اهڙي هلت ڪنهن کي به نه ٿي وڻي. هينئر هي سڀ هتي اچي ڦاٿا هئا، ۽ سلطان سان صلح ڪرڻ لاءِ آتا هئا.

مارڪئس ۽ گرئنڊ ماسٽر، جو رچرڊ بادشاهه کي ڇڏي ويا هئا، سو رڳو ٻاهريون پنو رکيو هئائون. دل ڪري ائين پئي چاهيائون ته رچرڊ اڄ مري ته ساڻن ڀيون ڏينهن ٿئي. هينئر هي ٻيئي ڄڻا ڪنهن خلاصي هنڌ ويهي، پاڻ ۾ ٻهه رچائڻ لڳا ته آئينده ڪهڙو قدم کڻجي. ڳالهين ڪندي گرئنڊ ماسٽر چيس: هڪ ڳالهه مون اڃا نه سمجهي آهي. سچي منڊليءَ، جو مثل چيتي واري سردار تي صلح جي پيغام پهچائڻ جو ڪم رکيو، سو ڪهڙي سبب؟ مارڪئس چيس: انهيءَ ۾ معني هئي. سلطان جو چوڻ هو ته صلح تڏهن ڪبو جڏهن رچرڊ بادشاهه پاڻ اها ڳالهه چوريندو. منڊليءَ وارن جو مطلب هو ته رچرڊ کي ٻڌائڻ کان سواءِ اهو ڪم ڪجي. جڏهن ڪم ٺهي راس ٿئي، تڏهن رڳو ڪن تي ورلاءِ وجهجيس. هنن ڄاتو ٿي ته سرڪينيٽ کي جيڪڏهن صلح جي پيغام پهچائڻ لاءِ موڪلبو ته سلطان هن جي اڇي چمڙي ڏسي، ضرور ائين سمجهندو ته رچرڊ موڪليو اٿس. شهزادن کي اها به خاطري هئي ته سرڪينيٽ کي رچرڊ وٽ وڃڻ جو ڪوه وجهه ڪونه ملندو، جو انگلنڊ وارن کي سڪاٽلنڊ

وارا ڏاڍا ڪين وڻن. اهي ڳالهيون ڳچي هنن مرڪيٽ
تي اهو ڪم رکيو هو.

گرئنڊ ماسٽر چيو: ماڙا ڏاڍي حرفت ڀڪيڙي هٿائون.

مارڪئس چيس: "پر ڏسو ته ٿي ڇا پيو! پيغام
پهچائڻ جي جنهن تي پڳ رکي سون، سو موٽندي
هڪ حڪيم پاڻ سان وٺي آيو آهي ته رچرڊ چڱو ڀلو
ٿي، اسان سڀني جو لئين سر رت پيئي، پر رکو ڏٺيء
تي. حڪيم جيسين هن کي چٽائي ٿي چٽائي، تيسين آء
رنڌٽي ۽ رولـو وجهي ٿو ڏيانس. آسٽريا جي ڊيوڪ
کي اهڙو چيڙي ٿو ٻهاريان، جو رچرڊ کي بستري
تان اٿڻ سان اول پنهنجي گهر ٺاهڻ جي لڳندي، ۽
ڪروسيڊرن کي جنگ جي ميدان ۾ وٺي هلڻ جو ٽيڻ
صفا ڊاهڻو پوندس. هنن ٻنهي کـڏ ڪوٽيندڙن ٺهراء
ڪيو ته اهي ٻ گهر (انگلنڊ ۽ آسٽريا) ڀارجن.

آسٽريا جي گرئنڊ ڊيوڪ جو نالو ليوپولڊ هو.
اول هن جو پاڻ اهو مطلب هو ته رچرڊ سان دوستيء
جو ناتو وڌائجي. الهيء مراد سان هن هٿي اچي،
ماڻس گهٽي لڙهه وچڙ رکي، پر "آتان ميٺهان دا ڪيها
ميلا؟" رچرڊ پنهنجي نارمن گهراڻي وارن وانگر
شراب خاني خراب کي ڇهندو به ڪين هو ۽ آسٽريا
جي ڊيوڪ کي پيالي ڀٽيء کان سواء سرندي ڪين
هئي. رچرڊ کان جرات ۾ ٻه گهڻو گهٽ هو، تنهنڪري
هن گهڻو گهاڻل مائل ٿين ته ڪونه ڏنس، پر پاڻ
سندس لاء دل ۾ حقارت ڌارڻ لڳو، جا وقتي ظاهر

ٻ ڪندو هو. رچرڊ جي اهڙيءَ هلت ڪري ليوپولڊ
ٻي پوءِ ڪيس ڏڪارڻ لڳو. هنن ٻنهي جي وچ ۾
فرانس جي بادشاهه فلپ هيڪاري نفاق وڌايو. فرانس
۽ انگلنڊ اڳيئي پاڻ ۾ چالڊيا مکسي هئا. هتي
اچڻ کان پوءِ فلپ کي دل ۾ آيو ته آءٌ رچرڊ کان
وڏو ليکجڻ ۾ اچان، تنهنڪري هن پنهنجي ٻاريءَ
کي زور وٺائڻ ۽ رچرڊ جي ٻاريءَ جي زور گهٽائڻ
لاءِ، سڀني شهزادن کي ائين ٻئي ذهن نشين ڪرايو،
ته رچرڊ رکيو انگلنڊ جي ناماچار ڪيڻ لاءِ ڪروسيڊرن
جو سرڪردو ٿيو آهي. اسين سندس زبردست آهيون
ڪيئن، جو سندس جهنڊي هيٺ لڙون؟ انهي ڇيڙڇاڙ
ڪري ڪروسيڊرن جي ڇانوڻيءَ ۾ ڏاڍير جا آثار
اڳيئي ڏسڻ ۾ ٻئي آيا.

مارڪئس جنهن وقت انگلنڊ ۽ آسٽريا جي وچ ۾
ناسازي پيدا ڪرڻ جو ارادو ڪيو هو، تنهن وقت
شهزادن جون دليون اڳيئي حسد وچان آئيل هيون،
جنهنڪري آسرو هوس ته سولائيءَ سان مچ مچائي سگهبو.
هن پوءِ آمالڪ وڃي آسٽريا جي ڊيوڪ جو رچرڊ
جي جهنڊي ڏي ڌيان ڇڪايو ۽ چيائينس: ”رچرڊ
اڳيئي اهڙيو وتي، ويتر هن کي پنهنجو جهنڊو
پين سڀني جهنڊن کان مٿي هڻڻ ڏنو آئو ته هن
جون اکيون هيڪاري وڌونءَ وانگر ڪاٻار ۾ ٿيون
آهن. هاڻ ڪنهن جي ٻه نئو ٻڌي. اوهان جهڙن
خانداني حاڪمن کي ٻه ڪاريون ڏيندي ڪو خيال

ڏٺو ٿئيس. اوهان جي هيئن پيو لاهڻي لاهي ته اسان
جا ڪيچ پيا ڪرن، پر توهين هن جون سڀ ڳالهيون
ڪنن پليان ڪري، سردار ڪري پيا سمجهوس! توهان
تي هٿ ساهي ڏنا الس ته هاڻ اسان کي ڪجهو ڪائڻ
پيو اچي. پر پنهنجي قسمت کي ڇٺون. اوهان جهڙا
بهادر اڏا نڪر ٿسي ويٺا آهن ته پوءِ اسان غريبن
کي ڪيهڙ، هن لاءِ ڇو ڪين آسان ٿيندوا

مارڪئس اهڙيءَ طرح ڇيڙيس ته هن جو رت
ٽهڪڻ لڳو. آسٽريا جي ڊيوڪ پوءِ هڪو ارادو
ڪيو ته يا رچرڊ جو جهنڊو صفا لاهي ڦٽو ڪجي يا
پنهنجو جهنڊو به ان ايتروئي مٿي کوڙجي ته سڀڪو
سمجهي ته اسين ڪانئس گهٽ ڪونه آهيون. هو پوءِ
پنهنجا مالهو سنبرائي جهنڊيءَ واري جاءِ ڏي ويو.
مارڪئس سمجهيو ته هاڻ ڇڙ ته سوسڙي دکي، سو
کوڙ سان تڪي پچي ويو، جو پاڻ ڏلو ڪرائو
نه هوس.

رچرڊ بادشاهه اچا پنهنجي تنبوءَ ۾ ستو پيو هو.
جنهن وقت حڪيم سمجهيو ته هن کي ننڊ مان جاڳائڻ
۾ ڪا حرڪت ڪانه ٿيندي، تنهن وقت هڪ ڪکر
پيچائي، بادشاهه جي منهن تي گهمايائين ۽ سندس
نبض ڏسي چيائين: هاڻ تپ صفا ٽٽي ويو آهي. اتي
بادشاهه اکيون کوليون ۽ چيائين: برابر، هاڻي بخار
ڪونهي. پوءِ سرٿامس کي حڪم ڏنائين ته اسان جي
خزاني مان ڏهه هزار مهرون ڪڍي، حڪيم صاحب

ڪي ڏي، جيڪڏهن ايتريون ڀيرون هڪيون حاضر نہ هجن تہ جيڪي ڪٽن تن جي عيوض جواهرات ڏينس. حڪيم پنهنجو شان رکي چيو: قبلا، ڌڻيءَ جي بخشيل حڪمت هي بندو ناڻي تي نہ وڪڻندو آهي هن بندي لاءِ اهائي خوشي بس آهي، جو ڌڻيءَ جي فضل سان سائينجن جهڙو وڏو حاڪم سندس هٿان چڱو آهي. حضور جن وري بستري تي ليٽي ٿورو آرام ڪن. بادشاه چيس: اوهان جو چوڻ تہ ضرور مڃبو، پر پڌو تہ مهي تہ باهر ڪيڏو نہ گوڙ گهمسان متو آهي! سرٿامس تون يڪدم خبر ڪيري اچ تہ چانوڻيءَ ۾ باجا ڇالاءِ ٿا وڄن؟ بادشاه جو حڪم مڃي، سرٿامس باهر ويو ۽ اتي ئي موٽي اچي چيائين ته قبلا، آسٽريا جو حاڪم ليوپولڊ پنهنجي بهالي- پاين جو ميڙ وٺيو ڪنهن کيل لاءِ پيو وڄي. رچرڊ ڪاوڙجي چيو: الهيءَ شرابيءَ بيوقوف کي اڄ نٿي اچي. اهي لشا لشا پنهنجي تنبوءَ اندر لٿو ڪري. ٻيئي عيسائين جي وچ ۾ پنهنجا وڪا ٿو پڌرا ڪري. پڌڻ ويو آهي وسري لڏڻ آيو آهي ياد! اوڏيءَ مهل مانٽيريٽ جو مارڪئس ڪانريڊ بادشاهہ وٽ ڳڙڪ ڏين لاءِ آيو. بادشاهہ پڇيس: آسٽريا جو حاڪم پاڻ کي هيئن بدنام ٿو ڪري سا ڳالهہ ٺهي ٿي؟ ڪانريڊ اول بادشاهہ جي تندرستيءَ جو ذڪر ڪندي چيو آءٌ ڏاڍو خوش ٿيو آهيان، جو حضور جن، ڪن جو ڪن ۾

ايتريقدر شفاياب ٿيا آهن. وري آسٽريا جي حاڪم جي ڳالهه ڪري چيائين: آرچ ڊيوڪ ليوپولڊ جي ڪئي نه ڪئي ڪي ڪو ايڪي ڪونه ٿو، مگر هي اهڙو خراب ڪم ڪيو اٿس، جنهن ۾ جيڪر ڪڏهن به ساڻس شامل نه ٿجي. حضورجن کي شايد خبر ڪانهي ته هو چالو ڪري. هو انگلنڊ جو ڪتل جهنڊو لاهي، پنهنجو جهنڊو ٿو کوڙي. مارڪئس جي هي ڳالهه پڌي بادشاهه شينهن وانگر گجڻ لڳو. مارڪئس چيس: قبلا، اوهين پنهنجو من نه تپايو. بيوقوفن کان ڪم مڙيئي بيوقوفيءَ جا ٿيندا.

رچرڊ هڪدم اچانڪ ماري بستري تان اٿيو ۽ اکڇنب ۾ ڪپڙا ڍڪيائين. مارڪئس کي چيائين: اسين اوهان کي حڪم ٿا ڏيون ته اوهين هاڻ اسان کي ڪجهه به نه چئجو. هينئر اسان سان جيڪو هڪڙو اکر ڳالهائيندو، تنهن کي اسين پنهنجو دشمن ڪري سمجهنداسين. حڪيم صاحب، اوهين به متان ڪي هينئر ڪڇو. ائين چئي بادشاهه تنبوءَ جي سرخ سان تسرار ڇوڙي، تڙتڪڙ ۾ ٻاهر نڪتو. بادشاهه جي اهڙيءَ حلت تان مارڪئس اهڙي ڏيکاري ڏني، جو ڄڻ ته ڏاڍو عجب لڳو هوس. هو پوءِ وڏي سرٽامس جي ويجهو ويو، پر هن رخ به ڪونه ڏنس. سرٽامس هاڻ به لهڙ ٿيپ تنبوءَ کان ٻاهر نڪتو ۽ هڪ گهوڙيسوار کي حڪم ڏنائين: يڪدم لارڊ سئلسبريءَ ڏي آڏام ۽ وڃي چئينس ته ڪج لشڪر واري سنت ٿي سونٽ جارج جهنڊ

تي امان جي ھٿيان اچي. ڦرانسس ته بادشاھ جي لڳن مان تپ لٿي ويو آھي ۽ ھينئر ڪاھار وجي ورتو اٿس.

سر ٽامس ھيٺن قاصد ڊوڙايا ۽ لشڪر ڪٺا ڪيا ته چانوٽيءَ ۾ قسمين قسمين ھل ھون لڳا. اھا ڏرتيءَ جي مھل ھئي. سيني اوڏيءَ مھل اک ٽي لاتي، پر ھينئر جو گوڙ متو سو خلقون اچي مڙيون. ڪن اھو ھٽل ھلايو ته ترڪ ڪاھي آيا آھن. ڪن ھل ھلايو ته بادشاھ کي مارڻ جو منصوبو ٿيو آھي. ڪن وري اھو ھٽلايو ته بادشاھ جو تپ وڪھي چالاڪُو ٿيو آھي. ۽ ڪن انھن کي رد ڏيئي ھيئن چيو ته آسٽريا جي ڊيوڪ رچرڊ بادشاھ جو خون ڪيو آھي! مطلب ته جيترا ماڻھو تيترئيون ڳالھيون. خود ڪيترن اميرن کي ڳالھ جو پورو پتو ڪونه ٿي پيو. ھو چون ته اسين ڳالھ سمجھون ته پوءِ پنھنجي لشڪر کي ان موجب ھدايت ڪريون، انين نه ٿئي جو مرکو ابتو قدم کڻي، پاڻ کي اڌو اچون. انھيءَ وچ ۾ انگريزي لشڪر جي سپه سالار توتاڙا وڄائي، پنھنجون پلٽڻيون ڪٺيون ڪيون. سڀ سپاھي ڍالون، ڀالا، تير، ڪمان ۽ تراريون کڻي تيار ٿي آيا. بادشاھ ڪنھن به آواز تي ڌيان ڏيڻ ڌران زوم مان سينٽ جارج جبل ڏانھن سٽيندو ويو. ساڻس ڪُڏ فقط سر ٽامس ۽ ٻه خانگي نوڪر ھئا. جيتي واري سردار جو پرچان پنھنجي تنبوءَ وٽان بادشاھ کي ھيئن چوھه مان ويندو ڏٺو، سو يڪدم ترار ڀري، ڊوڙي وڃي سر ٽامس سان مليو. چوڌاري آسٽريا جو

ڪنڪ ۾ پين ڦومن جو ميز مڙيو بيٺو هو، انهن ميني جي وچان وات ڪري، رچرڊ جبل جي چوٽيءَ تي چڙهي ويو. انگلنڊ جو جهنڊو اچا ڪتو بيٺو هو، ۽ ان جي پرسان آسٽريا جو جهنڊو به کڙي ويو هو. جهنڊن وٽ آسٽريا جو ڊيوڪ پنهنجن سنگتين ۽ خدمتگارن سان گڏ اهڙو سرهو منهن ڪيو بيٺو هو، جو ڄڻ ته ڪا وڏي کيپ ڪٽي هٿائين. رچرڊ اشڪر وچان وات ڪري، وڃي سامهون بيٺس. هڪدم آسٽريا جي جهنڊي ۾ هٿ وجهي، شينهن جهڙي گجگوڙ ڪري چيائين: اهڙي جرات ڪنهن کي ٿي آهي، جو انگلنڊ جي شاهاڻي جهنڊي جي پرسان هيءُ ٽڪڙي ڪڙي ڪٽي الس؟

ليوپولڊ، ڪو رڊ جهڙو مڙس نه هو. هو ڏنڊين ڏاند هو، تنهنڪري هيسجي ڪين ويو. هن کي اهاڻي حيراني لڳي ته، هيءَ جو هڙو مرڻينگ حالت ۾ پيو هو، سو ايتري وقت ۾ اهڙو ڀاڻ ڪنهو اٿس جو هيڏي چاڙهي چڙهي، مون سان هٿ اٽڪائڻ آيو آهي! اني رچرڊ پيو پڇرو زور سان ساڳيو سوال پڇو. ليوپولڊ هن جي هڙي آڪڙ ڏسي، سندس روڪڻ لاءِ چيو: اهو جهنڊو مون آسٽريا جي ليوپولڊ کڙو ڪيو آهي. رچرڊ چوٽ مان چيس: آسٽريا جي ليوپولڊ کي هن کهڙيءَ پتو پوندو ته سندس جهنڊي ۾ سندس سرداريءَ جو انگلنڊ جي رچرڊ وٽ ڪيترو ملهه آهي. ائين چئي زور سان زمين مان اشان پٽي ڪڍيائين ۾ پيرق ڦڙي چيهون ڪيائين، ۾ جهنڊي ٽڪان

ٻئي لتون رکي ڇڏائين: آسٽريا جي جهنڊي جو اسان
وٽ اڄهو اهو مانُ آهي. هاڻ ڏسون ته اوهان ۾
ڪهڙي ٻولي آهي جا اسان کي سامهون ٽي ٽئي؟
رچرڊ هيئن للڪاريو ته آسٽريا جي سردارن مان هرهڪ
واڪو ڪري چيو: آءٌ - آءٌ - آءٌ.

خود آسٽريا جي ڊيوڪ به چيو: آءٌ تنهنجي خبر
وٺندس. هنگريءَ جي هڪ جوڌي جوان پنهنجي
ديس-ڀاين کي ڪاري چيو: پيارا ڀائرو، اسان جي ملڪ
جي آبرو هيئن لتن هيٺان لتاڙجي ۽ اوهين ٻوٽ ٻڌي
اڀا رهو، سا ارمان جي ڳالهه آهي. هينئر رک-رکائي
ڪرڻ اجائي آهي. پاڻ مرندي ڪهڙا سيئن؟ اسان
جي ڳنڊ تي جڏهن لت آئي آهي تڏهن اسان کي هٿن
جي صفائي ڏيکارڻ گهرجي ۽ انگلنڊ جي آبروءَ کي
خاڪ سان ملائڻ گهرجي. ائين چئي، هن پنهنجو خنجر
مياڻ مان ڪڍي، رچرڊ کي ڪلهي وارو ڏک تي
هنيو، ته سٽل ڇيتي واري سردار مڙسي ڪري اهو
ڏک پنهنجيءَ ڍال تي جهلي ورتو، جنهنڪري
بادشاهه بچي ويو.

رچرڊ چيو: اسان قسم کنيو آهي ته جنهن جي
ڪلهي تي صليب جو اشان هوندو، تنهن تي ڪڏهن
به هٿيار نه هلائيندا سين، تنهنڪري اي هنگريءَ جا
جوان، ڀلي جيءُ ۽ جيڪو دم جيئين، سو انگلنڊ جي
رچرڊ جا ڳڻ ڳائجان. ائين چئي، رچرڊ وري
ٻڪ وڌس ۽ ڀاڪر ۾ ڀري، وٺي جو ڪٺي اُٿلايائينس

ته هو لڪريءَ تان ڦيرائيون کائيندو اچي هيٺ ڪِري پوا رچرڊ جو هوڙو پهلوانيءَ جو ڪم ڏسي مخالف ڏر جون وايون ولهايون ٿي ويون. ڪنهن کي به اهڙي جرات نه ٿي جو هن سان سينو ساهي سگهي. آسٽريا جي فوج مان جيڪي سپاهي پريان بيٺا هئا، تن گهڻئي وات مات ڪيا. چي: هن انگلنڊ جي ڪتي کي ڪهي ڪٽرا ڪٽرا ڪرڻ گهرجي. جيڪي ويجهو بيٺا هئا تن پڪاريو: مات! مات! مگوري صليب جي صدقي مات ڪريو! پاڪ ڪليسا جي نيت مات نه رهو. ايتري ۾ لارڊ سئاسبري پنهنجي لشڪر سوڌو ويجهو پوندو ڏسڻ ۾ آيو. ساڳي وقت فرانس جو بادشاهه فلپ به پهتي سردار پاڻ سان وٺي دريافت ڪرڻ آيو ته هيءَ هل هنگامو ڇا لاءِ ٿيو آهي. هن جو ڏاو ته رچرڊ بيماريءَ مان اٿيو آهي ۽ آسٽريا جي ڊيوڪ سان بي آبروئيءَ جي هلت ڪري رهيو آهي، سو حيران ٿي ويو. رچرڊ کي چيائين: جيڪي پاڻ صليب جي صدقي هتي جنگ جوٽڻ آيا آهن، سي پاڻ ۾ وڙهي ڊانگا ٿين، سا ڳالهه اسان جي منهن تي ٺٺ پٺي. هيڻن هڪبئي جو رت چٽڻ ٺٺو ٿوي. رچرڊ جو ڏاو ته هي مون کي آسٽريا جي ڊيوڪ جهڙو سمجهي، لائون ٿو ڳالهائي، تنهن ڪاوڙجي چيس: اهو پنهنجو سمجهاڻ بند رکو. هي ڊيوڪ آهي يا شهزادو آهي يا ڪير به آهي، پر جنهن صورت ۾ اسان جي بي ادبي ڪئي اٿس، تنهن صورت ۾ اسان کيس سيکت ڏني آهي،

لہ، ڪنهن جي ڪتي کي هٿ لائجي، نہ پنهنجو پٽ
ڦاڙائجي. اتي ڊيوڪ وڏي فرانس جي بادشاهہ جي
سامهون ٿيو ۽ چيائينس: آءٌ اوهان کي توڙي سڀني
حاضر شهزادن کي وينتي ٿو ڪريان تہ، اوهين هن
ڳالهہ جو نياءُ ڪريو. هن انگلنڊ جي بادشاهہ منهنجو
ڪتل جهنڊو ڦٽي ڦاڙيو آهي، ۽ ان کي لتون هنيون
اٿس. ۽ ائين ڪرڻ ڪري منهنجي گهڻي آبرو ورتي
اٿس. رچرڊ چيو: برابر، پر هن سبب، جو هن بي ادبي
ڪري، اهو اسان جي جهنڊي جي پر ۾ ڪوڙيو، اسان
سان هي برابري ڪندو تہ سندس جهنڊي جا بيشڪ
اهڙا حال ڪنداسين. فلپ چيس: پيارا انگلنڊ وارا
ڀاءُ، اوهين ٿوري سالت ڪريو تہ آءٌ ڊيوڪ کي سندس
چُڪَ سمجهايان. هن پوءِ آسٽريا جي ڊيوڪ کي
چيو: اوهين ائين نہ سمجهو تہ انگلنڊ جي بادشاهہ
کي پنهنجي ڇانوڻيءَ ۾ سڀني کان مٿي جهنڊي هڻڻ
جي موڪل ڏني اٿون، تنهنڪري اسين سندس
پڇ-لڳو ٿي پياسين. اسين خود مختار آهيون، انگلنڊ
جي ايل ڪولہ پيا آهيون. پر جنهن صورت ۾ هتي
سڳوري صليب خاطر سپاهي ٿي لڙڻ آيا آهيون ۽ رچرڊ
کي سندس سورمائيءَ سبب عزت آبرو ڏيئي، پنهنجو
سرڪردو بڻايو اٿون، تنهن صورت ۾ اوهان کي هن
سان هتي ڪاهو هٿ، نہ کڻندو هو. هاڻ اوهين جڏهن
پنهنجي اهڙيءَ هلت لاءِ افسوس ظاهر ڪندا، تڏهن
جيڪا بي عزتي انگلنڊ جي بادشاهہ اوهان جي ڪئي

آھي، تنھن جو بدلو اوھان کي ولي ڏبو. ڊيوڪ
ڪاوڙ مان چيو: صليب وارن سڀني سردارن جو سيڙ
ڪوڻائي، اھو معاملو پڙي سڀيا ۾ ٻيھر بو. اھا ڳالھ
ڦاسڪي ڪي ٻه ولي. رچرڊ ۾ ڊيوڪ کي چيائين: حال
ٻاڙن والڪر ٻاڪر پاڻي ھڪڙي ڪان موڪلايو.
منٽريا سي جڙيا – ھڪڙو چئي بيو ٻچي، تنھن جو پو رھيو
ڏٺي ٻچي. ڊيوڪ اندر ۾ ڪھڙوئي ٻئي ٻوسر بو، ٻر ظاھري
ڪجھ، ڪچھ واجب نہ سمجھي، اٿيو وڃي، رچرڊ
جي ويجھو ٿيو، رچرڊ بيپرواھيءَ سان چيو: اسان کي نڪو
بيوقوفن جو، نڪي سندن بيوقوفيءَ جو خيال ڪرڻو
آھي. اتي ڊيوڪ خار کائي، ھوڻتي ھنيو. رچرڊ چيو:
ڪن ماڻھن کي ڪڙڪڻتي واري ھمت ٿيندي آھي، جا
رات جو ڏسڻ ۾ ايندي آھي. اسين ھاڻ ھيءَ پنھنجو
جھنڊو پھري ڏاران نہ ڇڏيندا سون. ڏينھن جو تہ ڪو
ٻريان شينھن جي اک مٿس ھڻي ڪري ڪو ويجھو
نہ ويندس، پر رات جو ڪو راڪو ھتي ضرور بيھارڻ
کپي. پوءِ سرڪينيٿ کي چيائين: چيتي وارا بھادرا
اوھان جي اڪيلي اسان تي مھرباني آھي، جنھن جو
جوڳو عيوض اوھان کي اوس ڏبو. ھي انگلنڊ جو
جھنڊو ھاڻ اوھان جي سنڀال ھيٺ اٿو. سڄي رات
اوباڳو ڪري، ھن تي پھرو ڏجو. ھتان ٽن والن
کان پري ھرگز نہ ڇڏجو. جيڪڏھن جھنڊي جو
ڪو نقصان يا بي عزتي ڪرڻ اچي، تہ سر جي سٽ
ڏيئي بہ ان جو بچاءُ ڪجو، اوھين پڻ مڙسن جا مٽ

باب ڇهون

ڪلهه مان ڏِل

اڄ رات جي مهل هئي. چوڏهينءَ جو چنڊ اهڙي سهائي لائي بيٺو هو جو ڌرتيءَ تي ڄڻ ته رُپو پلٽجي ويو هو. اهڙي وقت سڪاٽلنڊ جو مرڪينيٽ پڪي سر انگلنڊ جي جهنڊي جو راکو ٿيو بيٺو هو. ساڻس فقط روسوال نالي هڪ قداور ۽ سنروڙ شڪاري ڪتو هو، جو هن اڪيلي ميدان ۾ هن جو وڏو مددگار هو. چانوڻيءَ جي پهريدارن رکي ٻئي پڪاريو، ته ڪتي اهڙي ٻُونڪار ٿي ڪئي جو ڄڻ ته هنن کي جواب ۾ ڄڻائين ٿي ته، آءٌ به پنهنجي مالڪ سان گڏ هوشيار آهيان ۽ پهري تي خبردار آهيان. ڪنهن وقت مرڪينيٽ هڪ هنڌ سُڪ ٿي بيهي رهيو ته ڪتو اهڙيءَ طرح پڇ لوڏيندو هٿن کي ٻئي چنبڙيس، جو ڄڻ ته پهري تي هوشيار رهڻ جو تاڪيد ٿي ڪيائينس.

نشان جي نزديڪيءَ ۾ پسار ڪندي مرڪينيٽ کي اها سهڻي صورت ياد آئي، جنهن جو مشاهدو اينگاڊيءَ واريءَ مڙهيءَ ۾ مائيو هئائين. اها ڏج ٻج جهڙي ٻالڪ، رچرڊ بادشاه جي سوٽ هئي. هيءُ عاشق زار انهيءَ دل-گهرڻي دلدار جي سار سببان بيقرار ٿيو، پر ڪيڏا هن صاحبزاديءَ جو مانُ مرتبو،

آهيون، تنهنڪري جيڪڏهن ٿي چئا يا وڌيڪ اوهان تي حملو ڪن، ته يڪدم پنهنجو توتاڙو وڄائجو، ته اسين ٻه ٽي اُتي دم اوهان جي واهر لاءِ ڊوڙي ايندا آهيون. ڪيئن، جهنڊي ٻچائڻ جي جوابداري پاڻ تي کڻو ٿا؟ ڪينيٿ چيو: گهڻي خوشيءَ سان. الهيءَ ڳالهه ڪئي تانهن ته منهنجي سڀ لٺي، ڏڙ کان ڏار ڪجو. مون کي رڳو ٿوري ساعت اجازت ڏيو ته آءٌ هٿيار پنوهار ڀري اچان. هو ٻوءِ الهيءَ دم زره ڍڪي ۽ هٿيار ٻڌي، جهنڊي جو واهي ٿي اچي بيٺو. رچرڊ ۽ فاپ پوءِ هڪٻئي کان موڪلائي هليا ويا، ۽ وڃي پنهنجي پنهنجي ماڳ سڏڪي ٿيا. مارڪئس هينئر ڪجهون هٿيُ لڳو، جو ڏٺائين ته سندس حرفت هٿي وڃي هنڌ ڪيو هو.

۽ ڪهڏانهن هن جنگي جوان جو درجو؟ ظاهري اها ڳالهه ناممڪن پئي ڀانئجي، ته اها حسن جي کاڻ ڪنهن ۾ ولت هٿيالو پڌي، هن مان لائون لهندي. هيترا ڏينهن ناآميديءَ جو ڪڪر هن جي دل تي غبار لايو بيٺو هو، ته به محبت جو مچ ڏيئل باهه جيان، سندس دل ۾ پئي دکيو ۽ هن وقت هن اڪيلي پٽ ۾ درد جا دونهان هن جي اندر مان اٿڻ لڳا. هيئنر هڪ آلت دل کي هوس. هيترن جنگي جوڌن مان رچرڊ هن کي شرف ڏيئي، پنهنجي جهنڊي جو پهريدار بنايو هو، سا هڪ وڏي ڳالهه هئي.

انهيءَ زماني ۾ جن سورمن کي اهڙو جوابداريءَ جو ڪم سپرد ٿيندو هو، سي ائين سمجهندا هئا ته بادشاهه اسان تي وڏي نوازش ڪئي آهي، ۽ اسان کي پنهنجو هڏ-رت ڪري ٿو سمجهي. هيءَ به دل ۾ ائين سمجهڻ لڳو ته بادشاهه جو مون تي هيڏو ڇت رکيو آهي، سو جي پنهنجي سؤٽ ڪنهن وقت مون مان پرٿائي، ته عجب ڪونهي. وري پنهنجي پهري جي ڳالهه ڳڻيندي چوڻ لڳو ته پنهنجي مراد حاصل ڪرڻ کان اڳ جي هن ماڳ تي مارجي ويندس، ته انگلنڊ جو بادشاهه، جنهن مون کي هن ڪم تي مقرر ڪيو آهي، سو اٿڇو منهنجي خون جو بدلو وٺندو، ۽ شاهي گهراڻي واريون مون لاءِ ڳوڙها ڳاڙينديون، بلڪ ساري لوڪ ۾ منهنجو ناماچارو ٿيندو. اها ڪا ٿوري ڳالهه نه آهي!

انهن وٽندڙ ويچارن ۾ هن جا ٻه ڪلاڪ سک سان لنگهي ويا. ڪنهن وقت سندس ڪتو ڪنڌي کهور ڪري اٿيو؛ پريان هڪ پاڇي ڏي الر ڪري، اها وٺي اچانڪ ڏنائين، جو سر ڪينيٿ جا خيال ٽٽي ويا. هن پاڻ ۾، پاڇو ڏٺو. امالڪ پنهنجو ڀالو سنئون ڪري، هڪل ڪري پڇيائين: اڙي، ڪهڙو آهين؟ پريان ڪنهن ڪينگهي آواز سان چيو: اهو چوپيرو شيطان جهلي قابو ڪر، نه ته اسان جو تو تائين اچڻ نه ٿيندو. سر ڪينيٿ پڇيس: تون آهين ڪير، جو منهنجي حد اندر پير پائي سگهندين؟ هتي آيو نه آهين، ته مٿو نه آهين. ورائي مليس: جي اهو ڪتو قابو نه ڪندين ته تيرڪمان ۾ وجهي اهڙو چٽيندوسانس، جو سگهوئي دوزخ جا در ڏيکاريندوسانس. اتي زهه جي ٽڪ ٻڌڻ ۾ آئي. سر ڪينيٿ ڊمڪيءَ سان چيس: اها ميگ جا سنبرائي اليٿي، ما پاڻ وٽ سوگهي رک، ۽ يڪدم چانڊوڪيءَ ۾ نڪري نروار ٿيءُ، ته آءٌ ڏسان ته تون ڪير آهين. نه ته هن ڀالي سان آفت ماري وجهندوسانءِ.

هو شخص جبل جي اوٽ ڇڏي، چانڊوڪيءَ ۾ سنئون ٿي بيٺو ته هن يڪدم سڃاتو ته هيءُ اينگڊيءَ جي مڙهيءَ وارو چامڙو آهي. سر ڪينيٿ پنهنجي ڪتي کي ماٺ ڪرڻ لاءِ پچڪار ڏني. ڪتو پنهنجي مالڪ جي سام سمجهي، ماٺ ڪري، جهنڊي جي ڀرسان

وڃي ليٽيو. چامڙي جڏهن سمجهيو ته مون کي سڃاتو اٿس ۽ هاڻ ڪٿو مون کي ڪين ڇوندو، تڏهن سهڪي سهڪي، چاڙهيءَ تي چڙهيو. سرڪينٽ هڪ تلهي تي بيٺل هو، تنهن جي ويجهو اچي، ڪمان ڦيرائي ڏاڻي هٿ ۾ جهليائين ۽ پنهنجو ساڄو هٿ هن کي هٿ ۾ ڏيڻ لاءِ ڊگهو ڪيائين. سرڪينٽ هٿ هٿ ۾ ڏنس. اتي چامڙي خارن مان چيس: چوڪيدارا توکي اسان جو مرتبو وسري ويو آهي ڇا، جو هٿ هٿ ۾ نه ڏيئي، اسان جي آبرو نٿو وٺين. جيڪي سچا عاشق هوندا آهن، سي پنهنجي قريب جي قاصد جا پير به چمندا آهن، پر نهيو، تو شايد هاڻ هٿن کي پنهنجي دل تان لاهي ڇڏيو آهي. اتي هيءُ عاشق پلڪڙو ٿيو، پر وري به پنهنجي نوڪريءَ جو ارنو ڏاري ٿلوليءَ طور چيائينس: سائين، اوهان جو مرتبو ڪنهن کي وسرندو ها پر، معاف ڪجو، آءٌ هتان ٿي ڪنڌ نوڙائي اوهان صاحبن جي قدمبوسي ڪريان ٿوا اتي چامڙي جي تتل هنيانءَ تي ڇنڊو پيو، چيائين: نهيو، هاڻ جن اسان کي توڏي موڪليو آهي، تن جي حضوريءَ ۾ هڪدم هلي حاضر ٿيءُ. نائيٽ نماڻائيءَ سان چيس: غريب نواز، آءٌ معافي طلب آهيان. مون کي صبح تائين هن جهنڊي وٽ پهري ڏيڻ جو حڪم مليل آهي، تنهنڪري مون کي هتان چرڻو ڪينهي. اٿين چئي هو تلهي تي پسار ڪرڻ لڳو. اتي چامڙو وڏي هن جي اکيان ٿيو،

۽ هن کي پسار ڪرڻ کان روڪي چيائين: ”جي اسان جي حڪم مڃڻ کان انڪار نه ڪرين ته انهيءَ جو فرمان ٻڌائيندا سون، جنهن جي حسن تي ديو ۽ پريون مستان آهن، ۽ جنهن جي تابعداريءَ ۾ رهڻ لاءِ خود فرشتا حيران آهن. اتي هن عاشق کي شڪ پيو ته منهنجي محبوب هن غلام کي مون ڏي موڪليو آهي. وري اتي ئي غيرت آيس ته منهنجي منٺار منهنجي لاءِ ههڙي بدوءِ بدڪار کي ڪيئن قاصد بنايو هوندو! هن پوءِ سندس مٿنجهه ڪڍڻ لاءِ کانئس ڪي سوال پڇيا. چاسڙي جڏهن ڏٺو ته هن کي منهنجي ڳالهه تي پرتيت نٿو اچي، تڏهن هڪ هيري جي منڊي ڪڍي ظاهر ڪيائين، ۽ چيائين: هيءَ نشاني جي سڃاڻين ته پوءِ جنهن جي هيءَ منڊي آهي، تنهن جو حڪم مڃي، اسان سان گڏجي هل، نه ته جيڪا توکي چڱي لڳي، سا ڪر.

چنڊ جي روشنيءَ تي، هن عاشق پنهنجي معشوق جي منڊي سڃاتي. اڃا به جيڪڏهن ڪو شڪ هوس ته منڊيءَ کي جيڪا گلابي رتن ٻڌل هئي، تنهن جي ڏسڻ سان اهو شڪ صفا لهي ويس. يقين ٿيس ته هيءَ برابر انهيءَ دلربا جي نشاني آهي، جنهن تان آءٌ جيڪر پنهنجو سر به صدقي ڪريان.

منڊيءَ ۽ رتن ڏسڻ سان سرڪينيٽ کي ٺريندي ته سٺن ولي ويئي، پر پوءِ قسم وجهي چيائينس: سچ چؤ ته هيءَ نشاني توکي ڪنهن ڏني آهي، ۽ تون

هتي ڪهڙي ڪم آيو آهين؟ شهزاديءَ کي سڌ آهي
ته اڄ رات مان ڪٿي آهيان ۽ ڪهڙو جوابداريءَ
جو ڪم پاڻ تي کنيو اٿم؟ سڌ اٿس ته منهنجي جان
... ايترو چئي، ڏوڪا ڪيائين ۽ چيائين: منهنجي جند جان
منهنجي سڄڻ تان قربان! ساهه جو مون کي سانگو
ڪونهي، پر ايتري سڌ اٿس ته سڄ اڀرڻ کان اڳ
جي آءٌ پهرو ڇڏي هتي ڪنهن پاسي ويندس، ۽ پليان
ڪا خرابي ٿيندي ته، منهنجي آبرو خاڪ ٿي ويندي.
سنديس اهڙي مرضي آهي ڇا ته آءٌ سڪجهه سهسائي
سنديس سلام تي هينئر هلان؟ نه نه، مون کي اها
دعا دل سان ٿي نٿي لڳي. آءٌ ته پانيان ٿو ته،
شهزاديءَ رڳو هن غلام سان چرچو ڪري، تو جهڙي
قاصد کي هيڏانهن موڪليو آهي. اتي چاڙهو اچي
ڪاٿو ۽ شوڪجي ڦوڪجي چيائين: تون جي عاشق
سچو هوندين ته اسان ڇا، جي ڪوڙو هوندين ته اسان
ڪوهه؟ اسان جي هاڻ الله واهي! ائين چئي، چاڙهو
مٿنهن منهن تي چاڙهي هليو ٿي ويو، ته سٽل ڇيتي
واري جوان ليلائي چيس: ترس، ترس! مون تي
ٿورو لاءِ. مون کي پلا رڳو هن سوال جو جواب ڏي
ته منهنجي دل گهري دلدار هتان ويجهي آهي يا پري؟
چاڙهي چيس: پنڌ جو ٿو پڇين؟ اهڙيون پڇائون
مزور ڪندا آهن، جن کي پنڌ پٽاندڙ مزوري ملندي
آهي. سڌ پنڌ هجي، سهل هجي، ڪوهه هجي، ڪي
جوجن هجي، ته به سچا عاشق اها ڳالهه تڇ برابر به نه

آئي، اڪيون ھونئي اڏامندا ويندا آھن، ھر جنھن صورت ۾ تنھنجي دل کي گمان ڪائي ويو آھي، تنھن صورت ۾ توکي ٻڌايون ٿا تہ جنھن لائق شھزاديءَ اسان کي تو جھڙي نالائق ڏي موڪليو آھي، سا ھتان ايترو پنڌ پري آھي، جو اسين ھتان تير اڇلايون تہ اتي وڃي نڪاھ ڪري.

سرڪينيٽ مان پڇو ڪو ھين ڳالھائي ھا تہ جيڪر ڏينھن جا تارا ڏيکاريس ھا، پر ھيءَ سندس ڀرينءَ جي پارڪان آيو ھو، تنھنڪري ھن تي ڪوسو نہ ٿيو. ھو وري بہ چڪيءَ طرح منڊي چتائي ڏسڻ لڳو، جن تہ پوري خاطري ڪرڻي ھيس تہ مون سان ڪو فريب تہ ڪونہ ٿو ٿئي. جڏھن پڪ ٿيس تہ نشانين ڪوڙي ڪانھي، تڏھن چامڙي کان پڇيائين: مون کي اتي ڪيترو وقت ترسڻو پوندو ڇا؟ چامڙي چيو: وقت! خبر نہ آھي تہ تون وقت ڇا کي ٿو چوين؟ حقيقتون پھلوانن جو وقت سندن پھلوانيءَ جي ڪمن پٽاندر ڳڻبو آھي. سرڪينيٽ چيس: اھا ڳالھہ پوري ڪئي اٿيئي، پر ٻڌاءِ تہ ھيئر سندس واسطي ڪو بھادريءَ جو ڪم ڪرڻو اٿم ڇا؟ اھو ڪم ايترو ضروري آھي ڪيئن، جو رات جون ھي ٻہ ٽي گھڙيون مھمل ڪري ڪين سگھبيون؟ چامڙي چيس: اسان کي چيو اٿس تہ ھن گھڙيءَ ولي اچوس، ۽ ھيءَ نياپو ڏجوس: جنھن ھٿ کل ڪرايا ھئا، سو ھٿ ڪجھيءَ ۾ ھار بہ وجھي سگھي ٿو.

چاڙي جي انهن لفظن تي سڪاٽ سردار ٿري ڪَڳ ٿي ويو. هن کي اها ڳالهه دل سان لڳي آئي ته اينگاڊيءَ جي مڙهيءَ ۾ هن برابر گل ڪيرايا هئا. هينئر هو يقين سمجهي رهيو هو ته، قاصد ڪوڙو ڪينهي. چاڙي کي چيائين: هاڻ ايترو ڏکيو ڏئي ته مون کي هتان ڪيتري پنڌ تي ولي هلڻو آهي؟ هن هٿ کڻي چيس: اجهو هو تنهنجو ڏس، جنهن جو ڪلٽ ڏيل بوٽ چانڊوڪيءَ ۾ پيو چمڪي.

سر ڪينيٿ کان هينئر پيون سڀ ڳالهيون وسري ويون؛ جنهن دلدار جي ديدار لاءِ سڪيو ٿي، تنهن وصل جي واڌائي موڪليس، ته اهو به ويچار ڪونه ڪيائين ته ٻنهي کي ٿي پوندو ته پوءِ رچرڊ بادشاهه جي اڳيان ڪنڌ ڪيئن کڻي سگهندس. پنهنجي دل ڪري ائين ٿي ڀانيائين ته جهنڊي جي ويجهو ڪو ويندو ته ڪونه، پر جي ڪو ويو ته ڪتو ضرور ڀؤنڪندو، هن جي ڀوڙ تنهن وٽ منهنجي ڪن تي اچو پوندي، ۽ آءٌ اهڙيءَ دم ڊوڙي، هتي وقت سر اچي سهڙندس. اهڙو آنت دل کي ڏيئي، پوري جو ڪم ڪتي جي حوالي ڇڏيائين، ۽ پنهنجي زره لاهي جهنڊي جي ويجهو ٽنگيائين. ۽ پاڻ چاڙي سان گڏجي، شهزاديءَ جي تنبوءَ ڏي سٽيندو ويو.

سر ڪينيٿ اڃا ٿي تڪڙو ڊوڙيو جو پير پٽ سان نه ٿي لڳس، پر چاڙو چاڻي واڻي شاهاڻي ٽور هلڻ لڳو. ڪينيٿ ڪاڙي کڻو لاءِ چيس، ته هيڪاري

وک کڻائي، ۽ سندس ٻنهي پيرن ۾ ڦاهي پئجي ويو. هن کي چيائين: تو اسان جو چوڻ ڇو نه مڃيو، جو اسين تنهنجو چوڻ مڃيون؟ ڪينيٿ ڏٺو ته هيءَ ته ڏاڍي ڄٽ ٿي، هاڻ هن کي ٻاهر ڪيئن آڻجي؟ نڪي ڪو اهڙو ساڻ هوس، جو ڪجهه خرچي ڏيئي راضي ڪريس، نڪي وقت هوس، جو هن سان وڙهي سگهي. پوءِ ته ٻاڪر ۾ پري، ڪنهن ڪٿي ويس: ڇامڙي گهٽيءَ اڙٻون لوڪيون، پر هاڻ ڪٿي ٻلي کان قابو هو. سر ڪينيٿ ڇپر تان ڇالون ماريندو هيٺ لٿو ۽ وڃي شهزاديءَ جي تنبوءَ جي ويجهو ٿيو. پر ٻان پهريدار ٻاٻل ڏسي، هيءَ هٻڪيو. ڇامڙي کي لاهي، پٽ تي ڪيائين ۽ چيائينس: هاڻ اهڙي ڪا وات ڏس، جو اسان کي ڪو ڏسي نه. وٺي؟ ڇامڙو پهريائين ڪولناٽ ڪرڻ لڳو، پر پوءِ هڪ ڪجهي وات کان وٺي ويس ۽ تنبوءَ جي ٻاهرين پردي جو پلؤ مٿي ڪٽي چيائينس: سرڪي اندر ٿيءُ. هو پردي اندر ٿيو ته ڇامڙو هن کي اتي ٻيهاري، پاڻ تنبوءَ ۾ گهڙي ويو. هن کي چيائين: جيسين اسين توکي نه سڏيون، تيسين اتي ويٺو رهج.

ويچاري ڪينيٿ سان ڌوڪو ٿيو هو. رچرڊ جي سؤٽ، جنهن جو نالو ايڊٿ هو، تنهن جي ملائڪن کي ٻه سڏ ڪانه هئي ته ڪو منهنجي نالي هڪ سردار کي ٻنڌلائي، هن کي هيڏيءَ مهل وڏي جوابداريءَ واري نوڪريءَ تان گهرائي ورتو الن. رچرڊ جي

جي راڻيءَ، جنهن جو نالو بيرنگيريا هو، تنهن کي
اڪيلي ڏٺي هئي ته هن پنهي جي ڀاڻ ۾ محبت آهي.
هن رکو آزمودي لهڻ لاءِ، انڪل سان ايڏت ڪان
منڊي چڏائي، پنهنجي چاڙي غلام هٿان هن سردار
ڏي مڪي، ته ڏسون ته ڀرو چڏي اچي ٿو يا نه.

مرڪينيٽ ڪا مهل ٻاهر اوندهه ۾ ايٺو هو. هو
گهڻي دير سهي نٿي سگهيو، جو پنهنجي اوڪريءَ جو
اولو هوس. جيئن دير ٿيندي ويئي، تيئن هو ڀچتائڻ
لڳو: چي، ناحق آيس، هاڻ متي اچي پنهنجي محبوب
کي منهن ڏيکارڻ ڏاڍان موٽي وڃان، سا ڳالهه به نٿي
ٿئي. جڏهن آيو ئي آهيان، تڏهن ڀلي ته هڪواريءَ
ڏسي ته منڊس لاءِ ههڙي جوکي جهڙي ڪم ڪندي
به ڪين ڪٿو آهيان. اتي ٿي دل ۾ آيس ته هن ايڪاهه،
وقت، الڪاند جي راڻيءَ جي تنبوءَ اندر، هيئن چورن
وانگر ايڏل ڪو ڏسندم ته ڳالهه مان ڳالهوڙو ٿي
پوندو. اهو به خيال ٿيس ته ٻاهر لڪران ۽ ڪو
ڀريدار ڏسي وٺيم، ته پوءِ ڪهڙي وهم ويندس؟
انهن خيالن هن مڙس کي منجهائي چڏيو. هاڻ سچ پچ
اچي ڦاٿو هو، پر نه ترسي ٿي سگهيو، نه ٻاهر نڪري
ٿي سگهيو.

ڪنهن مهل تنبوءَ مان سرپر ٻڌڻ ۾ آيس، سکهوٽي
راڻيءَ ۽ سندس سهيلين ٺهڪڙو لاتو. چاڙي به سائن
گڏ ٺهٺهه ڪري هئي کليو. تنبوءَ ۾ متي چاق هئي
ڀري ۽ ان جي دٻي تي سندن ڀاڄا هن کي ٻاهر ڏسڻ

۽ ٿي آيا. ڪئپٽن ۾ هنن شاهي گهراڻي وارن جي
وچ ۾ رکيو هڪ پردو هو، تنهنڪري هن سندن
مرتبا، ٿي سمجهي. هن کي يقين ٿيو ته مون مان رکيو
مسخري ڪئي اٿن. راڻيءَ ۾ سندس سهيلين اچا ڪليو
ٿي ته، هن ڏٺو ته ايڊٿ ٿي ڪمري مان نڪري
وڃي آئي. هن پنهنجي ڪن سان ٻڌو ته ايڊٿ مٿن
ڏاڍا ڇوهه چڙيا. هوءَ پوءِ پردو مٿي ڪري ڪئپٽن
وٽ آئي، ۽ پنهنجي مانَ مرتبي توڙي لڄ ليهه، جو
ڪوبه سانگو نه ڪري، هن کي چيائين: توهان کي
هتي لڪي ڪري گهرايو اٿن، پر توهين هينئر کي
وڌيڪ ڪجهه پڇو نه. هينئر ئي ڊوڙي وڃي پنهنجي
نوڪريءَ تي چڙهو.

ڪئپٽن ارمان وچان اکيون هيٺ ڪيون.

ايڊٿ: توهان سرپستي ڳالهه ٻڌي ٿيئي ڇا؟

ڪئپٽن: هائو، ٻڌيم. هنن ڏسي هاسي ڪئي آهي،
پر هاڻ جيڪي ٿيو سو ٿيو. ايترو چوندس ته اڄ پڻ
پهلوانن اڳيان منهنجو ڪنڌ هيٺ ٿيو، پنهنجي بيوقوفيءَ
جي ڪم لاءِ ڪڏهن ۾ ڪهڙي سزا ملنديم، تنهن
ڳالهه جو مون کي سانگو ڪونهي، پر منهنجي لڪن
جي لوڏ لاهي ڇڏيائون، تنهن ڳالهه جو گهڻو ارمان
اٿم. هاڻ منهنجي پرپٽ جي ترڪ جهڙي کي اچي
لڳا هوندا ته سندن ترارين مٿان هاڻ اڇلائي پرزا
ڪندس، ته من ائين پنهنجي رت ڏيڻ سان هيءَ بيعزتيءَ
جو ٽڪو ڌوپي وڃي!

ايڊٿ: ڏاڍا ٿيو، اُهين ته، چئو. ڏلي ڪندو ته اڄا سڀ سک هوندو. تو هين رکو گهڙي ڪٿو.

ڪينيٿ: آءٌ رکو توکان معافي گهرڻ لاءِ ترسيو آهيان.

ايڊٿ: ڪهڙي خطا ڪئي اٿوَ جو معافي ٿا گهرو؟

ڪينيٿ: مون کان اها خطا ٿي جو آءٌ اُئين وسهي ويٺس، ته تو حاڪمزاديءَ کي مون خسيس خادم جي خدمت جي سچ پچ درڪار ٿي هوندي.

ايڊٿ: وڃو، مون اوهان کي معافي ڏني. هڪڙي ڪري توهين پاڻ مون کي معاف ڪجو، جو منهنجي ڪري توهين هيتري تڪليف وٺي هيڏانهن آيا. پر لهيو، وڃو ترسو نه. آءٌ پاڻ اوهان جو وڏيڪ قدر مڃيندي س، جي اڄهين منهنجو چوڻ مڃي هيئر هتان هڪدم ويندا.

ڪينيٿ: (منڊي آڇي) چڱو ڀلا، هيءَ پنهنجي قيمتي منڊي وٺ، جنهن منهنجي لاءِ هيڏو جنجل پيدا ڪيو آهي.

ايڊٿ: نه نه، اها اوهان کسي ڇڏي. اها منهنجي قدرشناسيءَ جي نشاني، منهنجي هن وقت جي ارمان جي نشاني، ڀلي اوهان وٽ هجي. پر ڀلائي ڪري ڇڙڇوٽ ڪريو. پنهنجي صدقي نه، ته منهنجي صدقي سگها وڃو.

ايڊٿ جي اِهن لفظن هن عاشق جي دل کي ٿاري وڌو. تڪڙي مون لاءِ هيترو تاڪيد ڪيائينس، تنهن مان پڪ ٿيس ته هن جو مون لاءِ سچو پچو هڏ ڏو

ڪڙڪي. هينئر هن ٻڙس کي سندس ٻنڌ جا ٻاڙا ملي چڪا، بلڪ جيڪا بيعزتي ٿي هيس، تنهن جي به، ڇڙ مجرائي ملي چڪيس. ٻو پوءِ گوڏا سنوان ڪري اڻيو ۽ آلفت وچان گهڙي ساعت ايڊٿ ڏانهن اکيون کٿي، پوءِ نمي نياز ڪري، ٻاهر نڪتو. هي سڀ وقت ايڊٿ کي پنهنجي مان شان جي ڏد ڪا نہ ٿي پيئي، جو ڏاريي مرد مان هيئن ڇڙواڳ ٿي ڳالهايائين. پوءِ اچ وچان ڪنڌ هيٺ ڪري ٿورو ۽ گهڙي ويٺي.

مرڪيندي سٽيندو ويو. ايڊٿ ٿور-ويڙهو ٿين لاءِ ٿيو هوس، سو حڪم ڇڄن پنهنجو فرض سمجهي، هيءُ عاشق آڏامندو ويو. اڃا ٿورو اڳيرو وڌيو تہ جبل جي چوٽيءَ تان ڪي آواز ٻڌڻ ۾ آيس. ٻهريائين ڇتي ۽ ڪاوڙ ڀري ٻولڪار ٻڌائين ۽ پوءِ اتي ئي اهڙي ڪيڪڙاٽ ڪن پيس جهڙي ڪو ڪتو عذاب سهن مهل ڪندو آهي. هيءُ هينئر هرڻ ڪان بہ تکيون چالون ماريندو، اتي ڊوڙيو ۽ هڪساهيءَ جبل جي چوٽيءَ تي چڙهي ويو. اوڏيءَ مهل چنڊ ڪڪرن مان نڪري نروار ٿيو هو. چنڊ جي روشنائيءَ تي ڇا ڏسي تہ انگلنڊ جو جهنڊو نهي ٿي ڪولڙا جهنڊي جو ٿنڀو پڪو ٻيو آهي ۽ ان جي ٻر ۾ وفادار ڪتو مرڻينگ حالت ۾ پيو آهي.

مرڪينٽ سراهجي ويو. هتن مان ڪيي ڪيري پيس. هن کي اها ئي ڪاڏيءَ واري مٺٿ تہ ايتري ۾ آيو ڪير جو لانوڙي ڏيئي ويو! هيڏي هوڏي گهٽوئي

اهاريائين پر سگها، پر ڏسڻ ۾ ڪانه آيس. هو پوءِ وڏي پنهنجي وفادار ڪتي جو حال جاچڻ لڳو. ڪتي کي ڪاري زخم رسيا هئا، ۽ هاڻ هن جو دم درميان هو. هن پنهنجي مرڻينگ ڪتي کي ڀاڪر پاتو ته ڪتو کيس ڏسي اهڙو خوش ٿيو، جو هڪ واري پنهنجو سور وسري ويس. ڪينئن زخمن تي هٿ لاتس ته هن جو سور وڌيو. ڏاڍا ڪيڪڙاٽ ڪيائين، پر تڏهن هولدي ۽ پيچ لوڏي هن جا هٿ پئي چٽيائين. ڪتي جي حالت ڏسي، سرڪينٽ پنهنجي حالت تي ويچار ڪرڻ لڳو: جيئن، هينئر هڪڙو ته خواري ۽ موت مون کي منهن ڏيئي آيا آهن، ٻيو ته هي منهنجو سچو سنگتي اهڙي وقت مون کان موڪلائي پرلوڪ ڏو پڌارجي، جنهن وقت ٻين سڀني جي ڦٽڪار ۽ لعنت مون تي پئي پوندي، ۽ مون سان ڪو به همدردي ڪرڻ وارو ڪونه هوندو. انهن ڳالهين هن سڀس جي الدر کي اهڙي جهوري لاتي، جو رڻ ۾ اچي چٽڪيو. ڏک وچان سڏڪا ڀري ايترو زار زار رنائين، جو ڪنهن کي به جيڪر ٻئس رحم اچي وڃي.

باب ستون

مڙس جي مڙسي

سرڪينيٽ اچا انهيءَ ڏک جهڙيءَ حالت ۾ ويٺو هو ته سندس پرسان ڪنهن ڇڏي ۽ ڳنڀير آواز سان چيو: ڪمبختي اڻ مدائتي مينهن وانگر آهي، جو اڪيلو توڙي ٻاچاڙو ٻوي ته ٻڌ پيدا ڪري، ۽ ماڻهن توڙي سرن کي اهنج پهچائي. انهيءَ هوندي به، انهيءَ موسم ۾ ڦل ڦول، ڪجور ۽ ڏاڙهون گهڻيئي پيدا ٿين.

هي لفظ ٻڌي، سرڪينيٽ واڻڻ وانگر پٺيان نهاريو. ڇا ڏسي ته حڪيم سندس پٺيان پلٿي ماري اچي ويٺو آهي، ۽ قياس وڄون اهو پربوڌ پيو ڏئي. هن جوڌي کي گهڻي لڄ آئي، جو حڪيم رڏندو ڏٺس. هي ڳوڙها اگهي، وري ا، پنهنجي مرٿينگ ڪتي ڏي ڌيان ڏيڻ لڳو. حڪيم اهو حال ڏسي چيو: هنر واري جو هنر، بي هنر جي جند. اڙي بابا، جسڪا ڪام تسڪو ساجي، اور ڪري تو ٺينگا باجي- ڦٽ چڙاڻن جنگي جوڌن جو ڪم نه آهي، پر اسان ويڄن جو. ڪينيٽ چيس: حڪيم سائين، هي ويچارو ماڻ ارمان جي چڙاڻن کان ٻري آهي. وڏي ڳالهه، ته ارمان جي شرعيت موجب ڪتو پليد آهي، پوءِ هن جي دوا ڪيئن ڪندا؟ حڪيم ورائي ڏني: ڏکن پيڙن يا جان

بچائڻ جي طاقت جيڪڏهن ڪنهن انسان کي رب بخشي هجي ۽ اهو اها طاقت ڪم نہ آڻي، تہ ڪيس لعنت آهي. پاسي ٿيو تہ ڏٺائين تہ ڪوڙا زخم رسيا اٿس. ڪينيٿ ماٿ ڪري پاسي تي ليٽيو. حڪيم ڪتي جا ڦٽ چڱيءَ طرح جاچي، سندس ڦٽ مان پاڻي جو نڪر ڪڍيو، ۽ زخمن تي ڪجھہ ملم لڳائي. رومال ڦاڙائين تہ رت وهڻ بند ٿيو. ڪينيٿ کي چيائين: هن ڪتي کي پنهنجي تنبوءَ ڏانهن نيڻ جي رخصت ڏيو، ڏڻي ڪندو تہ منهنجي اظر هيٺ چڱي هوندو. ڪينيٿ ورائي ڏني: بلاشڪ ليو س. جيڪڏهن هنو تہ ملڪيت ٿي تومان جي آهي، ڇو جو هن ڪان بوءِ مون کي نڪي جنگيون ڪرڻيون آهن، نڪي ڪتن سان شڪار ڪرڻو آهي.

حڪيم وات مان هڪ اکر بہ نہ ڪڍيو، پر تاڙي وڄايائين تہ ٻہ حبشي غلام انهيءَ ساعت اچي حاضر ٿيا. حڪيم جي حڪم تي هنن غلامن ڪتي کي هنج م ڪنيو. ويچاري ڪتي کي ضعف سببان پاڻ ڇڏائڻ جي طاقت ڪانہ هئي تہ بہ ڪنڌ ورائي، پنهنجي مالڪ ڏي نهاريائين. ڪينيٿ ارمان مان چيس: روسوال، الله توهار! منهنجا آرڙ تائين وفادار دوست، هاڻ خدا حافظ! ائين چوندي لڙڪ لڙي پيس. ڳلن تان ڳوڙهن جون بوندون اڃ نہ ڪن. حبشي ڪتو ڪڻي ٻورو ٻرتي ويا تہ ڪينيٿ سڏڪو ڀري چيو، افسوس! آءٌ هن ڪتي جهڙو بہ ڪين آهيان! جيڪڏهن

فرض ادائي ڪندي ،پنهنجي حالت ۾ مرڻينگ ڪتي جهڙي ٿئي ته آءٌ پنهنجا بخت سمجهان ها.

حڪيم: توهين انسان ٿي ۾ ناچيز ڪتي جي حالت ۾ هئڻ جي ڇو ٿا مڏ ڪريو؟

ڪينيٿ: جيڪو ڪتو پنهنجي فرض ادائيءَ ڪندي مرڻينگ ٿئي، سو انهيءَ انسان کان اُچو بهتر آهي، جو پنهنجي فرض ادائيءَ کان گوشو ڪري، ساڳئي هٿ جڳ ۾ ڪنڌ ڪٽي گهمي! حڪيم صاحب، ڏٺيءَ جيڪا حڪمت جي ذات اوهان کي بخشي آهي، تنهن سان توهين ڪرامت جهڙا ڪم ڪري سگهو ٿا؛ پر دل جي درد جو نڪو ويڄ نڪو طبيب، منهنجي درد جي مون کي مڏ آهي. جنهن تن لڳي، سو تن ڄاڻي.

حڪيم: توهين جي پنهنجي اندر جو سور سليندا ته ان جو ڀي علاج ٿي سگهندو – هر هڪ بيماريءَ لاءِ ڪي آهي ئي آهي.

ڪينيٿ: پنهنجي اندر جا سور آءٌ ڪهڙا سليان! رات الڪلنڊ جو جهنڊو هن جاءِ تي ڪٽل هو، آءٌ انهيءَ جي سنڀال لهڻ لاءِ مقرر ٿيل هوس. هيئر جڏهن رات پلاءُ ڪئيو آهي ۽ صبح ٿين ۾ باقي ڪا ٿوري وير آهي، تڏهن ڏسان ٿو ته جهنڊي جو ٽنيو اٽو پيو آهي، بيرق گم آهي، ۽ آءٌ اجا ڪنڌ ڪٽي جڳ ۾ پيو جيئان!

حڪيم: مون کي اوهان جي پهلواني جي خبر آهي مٿي ماڻائي کان سواءِ اوهين جهنڊو هٿان ڇڏڻ وارا

ڪين آهيو، پر هي ڪهڙو سبب جو اوهان جي
زره سالم ٿي چڙهي آهي؟ رت جو ڦڙو ته لڳو، پر ڌڪ
جو نشان به اوهان جي بدن تي ڏسڻ ۾ ڪونه ٿو
اچي. ١٠٠٠ لڳو، لڳو. توهين شايد پنهنجي نوڪريءَ
تان هليا ويا آهيو ۽ اوهان جي پرپٺ هيءَ ماجرا
ٿي گذري آهي. پر توهين جو پنهنجي جوابداري
وساري، نوڪريءَ تان نڪري ويا هوندا، سو ضرور
ڪنهن گلنار جي عشق جي تار توهان جي تن سان
لڳل هوندي، پڪ ٿي پڪ اهو ليکو ٿيو آهي. اهڙا
ڪا اڄ ڪلهه جي ڳالهه ڪانهي، اوائل ۾ ڏاڏو آدم
به انهن پنهنجي زال جي هٿان خوار خراب ٿيو هو.

ڪينيٿ: انهن ٿي سمجهو، پر هاڻ ڀلا ان جو
ڪو علاج؟

حڪيم: ان جو علاج ٻيو ڪهڙو ٿي سگهندو.
رچرڊ بادشاهه جي غضب ڪان جي اڃ گهرو ته
هلي سلطان صلاح الدين جي سام وٺو. "جتي اچڻ
لاهي جاءِ، تتي اچڻ ڪم ورڻ جو."

ڪينيٿ: انصاف توهان جا نه وڃائيا، جو توهين
مون کي اهڙي صلاح ٿا ڏيو! اکو هوءَ اها صلاح
ڇو نٿا ڏيو ته لوڏو ٿو ڪري پنڪو پڌان؟
آبرو ته اڳيئي خاڪ ٿي الٽي، باقي پنهنجو دين
به ٻوڙيان!

حڪيم: مون ته اوهان کي سهڻي صلاح ڏني آهي.
سلطان وٽ منهنجي ججهي هلندي آهي، ۽ هن کي

۽ سورمن جو گهڻو قدر آهي. اما ۽ مون کي خبر آهي ته اوهان جي گهر مان لٽي آهي. اوهان جا طرفدار اڄ به ته ميان سلطان جي پيش پوندا ۽ صالح کي ري وطن ڏي ورندا. صالح جو رقعو اوهين پاڻ پهچائي آيا آهيو، پوءِ هينئر سلطان وٽ هلڻ ۾ ڇو ٿا اهم سمجهو؟

ڪينيٿ: صالح جو رقعو مون رسايو ته انهيءَ مان مون کي ڪهڙو سود، جو ڏسان ٿو ته ورلڊيءَ رات پوڻ کان اڳ آءٌ جيئري ئي مٽي جي قطار ۾ ٿيندس، ۽ منهنجي عزت آبرو خاڪ سان ملي ويندي،

حڪيم: منهنجو مطلب ئي اهو آهي ته اوهان جي آبرو خاڪ نه ٿئي. توهين هلڻ ۾ شڪ ڇو ٿا ڪريو؟ اوهان جي منڊليءَ وارا سلطان سان صلح ڪرڻ جون اڪيٽي هڪون پچائي رهيا آهن، رکو رچرڊ جو ڪن ڪڙو ڪرڻو اٿن. پر ۽ هڪ ڳالهه پڌو. اوهان کي شايد ويسهه به ۽ اچي، پر آءٌ اوهان کي اها ڳوڙ اڪيٽي ڏيئي ٿو ڇڏيان ته فرنگستان ۽ ايشيا جي جوڙن جي وچ ۾ جيڪو عهدنامو ٿيڻو آهي، تنهن ني رواجي ٿوي هٿڻ سدران امان جو سلطان سگ جي سهر هٿندو، ۽ رچرڊ بادشاهه جي سؤٽ ايڊٿ هن جو حرم سينگاريندي.

حڪيم جي واتان هي پويان لفظ پڌي، سر ڪينيٿ جو سڄو منهن ڳاٽي ٿي ويو، پر وري به هن جي سوري پيٽ وڻڻ لاءِ ڪاوڙ روڪي، هن ڪيان

پڇيائين: اهو ڪهڙو عيسائي آهي جو اهڙي اڻ رهندي سگ ٿيڻ جي اجازت ڏيندو؟ مون کي پڪ آهي ته عيسائي مذهب جو ثناهو پار ۽ هڙي شهرت جي ڪم لاءِ نفرت ظاهر ڪندو. حڪيم چيس: سائين، توهين گهڻو ڀلا آهيو. خود فرانس جي بادشاهه فلپ ۽ رچرڊ بادشاهه جي ٻين طرفدارن جي اها مرضي آهي ته سگ ٿيندي، پڻي ڏريون پاڻ ۾ ڪير ڪنڌ ٿي وڃن ته وڏيڪ رت چاڻ نه ٿئي. اها مائٽي ٿورڻ ڏينهن کان سڄهي پئي. ٽائر جي پادريءَ، رچرڊ بادشاهه وٽ انهيءَ مائٽيءَ جورڻ جو ڪم پاڻ تي کنيو آهي. هاڻ جڏهن ڳالهه اچي اتي پيئي آهي، تڏهن توهين سلطان وٽ هلڻ ۾ شڪ چو ٿا ڪريو؟

هيءَ ڳالهه ٻڌي، سرڪينيٽ کي انهن کان جوئيءَ تائين باهه لڳي ويئي. حڪيم کي چيائين: توهان رچرڊ بادشاهه کي چٽايو ۽ منهنجي هڪ جنگي سردار کي چگو پلو ڪيو، تنهنڪري اءِ اوهان جا اهي ڳڻ ڳڻي، هيئنر غم کائي، ٽري ٿو وڃان. توهان کان سواءِ ٻيو ڪو اهڙي ڳالهه ڪري ها ته جيڪر جيئ ڪين ڪڍاس ها. توهان جا جڏهن اسان جي پهر تي احسان آهن، تڏهن آءِ به اوهان جي احسان ڪري، اوهان کي صلاح ٿو ڏيان ته اوهان جي پهر مان جيڪو رچرڊ بادشاهه وٽ اها مائٽي جوڙڻ وڃي، تنهن کي چئجو ته ڪو سٺالو زره ڍڪي وڃي، جو رچرڊ جي جنگي تبر جو ڌڪ جهلي سگهي، نه ته پوءِ

هڻ کي اوهان جهڙي حاذق حڪيم جا ٻه هٿ پهچي
ڪين سگهندا. حڪيم چيس: تڏهن چئبو ته اوهان
کي سلطان وٽ هلڻ کان عار آهي ۽ اوهين پنهنجي
جان بچائڻ جي ڳڻتي ڪريو؟ آءٌ وري به اوهان کي
چوان ٿو ته پرلديءَ کان پاسو ڪجي، ۽ ٻاليهي پنهنجي
پير تي ڪهاڙو نه هڻجي. سرڪينيٽ چيو: ائين ڏلي
نه ڪندو جو آءٌ پنهنجي پير تي پاڻيهي ڪهاڙو هڻندس،
پر اهو به ٻڌائي ٿو ڇڏيانءِ ته ڏوهه ڪري پوءِ سزا
کان پاڻ بچائڻ لاءِ ڀڄ پائي ڀڄڻ ڪائرن جو ڪم
آهي. اهو ورڀامن جو وڙ ئي نه آهي. مون کي اهوئي
ارمان آهي ته توهان جهڙو ساڃهو، جنهن وٽ وفاداريءَ
جو قدر اجهو اهو آهي، تنهن وٽ منهنجي وفادار
ڪتي جو ڪهڙو قدر ٿيندو؟ حڪيم چيس: جنهن
پنهنجي زبان مان اهڙا لفظ ڪڍيا، تنهن چئبو ته
پنهنجي بخشش موٽائي ورتي، پر اسان حڪيمن جو
اهو لائق نه آهي ته ڪنهن بيمار کي ڇنائڻ ڏاران
پاڻ وٽان ڪڍي ڇڏيون. هاڻ يقين ڄاڻجو ته جنهن
وقت ڪتو چئو، تنهن وقت توهان جي حوالي ڪندوسانس.
سرڪينيٽ چيس: سچ اٻڙ ۽ منهنجي موت اچڻ
۾ هاڻ ڪا دير ڪانهي. آپ اڪيين ٻيو ڏسجي،
تنهنڪري هينئر ٻازن ۽ شڪاري ڪتن بابت ڳالهين
ڪرڻ ۾ وقت وڃائڻو نه اٿم هينئر مون کي ڇڏيو
ته گهڙي پنهنجن گناهن لاءِ پڇتاءُ ڪري پنهنجو
پاڻ ڏلي کي ارپيان. حڪيم چيس، اوهين پنهنجيءَ

هوڏ تي بيٺا آهيو تنهنڪري اوهان کي ڪي وڏيڪ چوڻ واجب نٿو سمجهان، باقي توهان جي قيامت مون کي بلڪل ويجهي پيئي نظر اچي. انهن ڏينهن ۾ حڪيم هليو ويو. سرڪينيٿ وري سموري ڳالهه تي ويهي ويچار ڪيو ۽ جنهن وقت ايڊٿ جي مائٽن جي ڳالهه ياد پيس، تنهن وقت پيون سڀ ڳالهيون وسري ويس ۽ اول هن جو اونو اچي لڳس. هن پوءِ پنهنجي مٿي مان زرهداري هول لاهي ڦٽو ڪيو، ۽ ٽڪريءَ تان ٽڪرو ٽڪرو هيٺ لهي، بادشاهه جي تنبوءَ ڏانهن ولا ڏيندو ويو.

صبح جي مهل هئي، رچرڊ بادشاهه اڃا ننڊ ۾ هو ته ٻاهر آواز ٿيو، جنهن مان سمجهڻ ۾ آيو ته ڪو هٿيار ٻڌو هار ڀڙ ٻل جوان تنبوءَ ڏانهن تڪڙو تڪڙو وڌندو ٿو اچي. سرٿامس اوڏيءَ مهل بادشاهه جي پهري ۾ ستو پيو هو. هن اهو پيرن جو آواز ٻڌي، اڃا پڪاريو ٿي ته ڪير آهين؟ ته ايتري ۾ سنئون چيتي وارو سردار ڏاڍو غمگين حالت ۾ تنبوءَ ۾ گهڙي آيو. هيءُ جو اجازت ڌاران اندر آيو، سا ڳالهه سرٿامس کي نه وڻي. هن کي چيائين: سرنائيٽ، اوهان کي اهڙي بيجاءِ حجت ڌارڻ نه کپندي هئي! اٿي بادشاهه جاڳيو ۽ هن جوڏي کي ڏسي، سرٿامس کي چيائين: سرڪينيٿ ايڪ جنگي جوڌن وانگر پنهنجي ڀري جو سماچار ٻڌائڻ آيو آهي، تنهنڪري هو جي بنان ڊپ ڊاءُ اندر لنگهي آيو آهي، ته ڀولو ڪونهي. بادشاهه پوءِ

استري تان ائين ڪرڻو ٿيو، ۽ هن جوان ڏي مهڙ ڪري چيائين: سرڪار، اوهين پنهنجي ايمان جي سلامتيءَ سان پوري ڏينهن جي خبر ٻڌائڻ آيا آهيو؟ اسان کي پنهنجي دل ڪري اڪيلي خاطري آهي ته انگلنڊ جو جهنڊو رکيو هوا ۾ ڦڙڦڙ ايو ڪندو ته دشمن جي ڌرن پالمرادو پيئي ڏڪندي، ۽ توهان جهڙي جوڌي مڙس جي پوري ڌاران ٿي سلامت پيو هوندو.

ڪينيٽ: اڄ ڪالهه وٽي مون کي مانجهي مڙسن جي قطار ۾ ڪو ڪولو ليکيندو. افسوس! منهنجي پهلوانيءَ جي پڄاڻي ٿي ويئي. مون نڪي خبرداريءَ سان، اڪي ايمان جي سلامتيءَ سان پورو ڏنو. انگلنڊ جو جهنڊو ڪڇي ويو.

بادشاهه: جهنڊو ڪڇي ويندو ۽ اوهين جيئرا جاڳندا اسان تائين اهو سماءُ پهچائڻ ايندا! ائين هرگز نه هوندو. اوهان جي منهن تي هڪ رهنڊ ۽ ڪانهي (شوڪجي) زبان بند چو ڪئي؟ سچ ڳالهايو. بادشاهن سان مسخريون ڪرڻ واجب نه آهن. اوهان جي اهڙيءَ بيهوديءَ هلت لاءِ به اسين اوهان کي معافي ڏينداسين، جي رکو ايترو چوندا ته اوهان اڳيئو ڪوڙ ٿي ڳالهايو.

ڪينيٽ: (زورسان) قبلا، آءٌ ڳالهائيندس ڪوڙ! پر لهيو، مون ڪان ٿي آهي، تنهنڪري هيئر مون کي سيکجهه، صبر ڪري سهڻ گهرجي. ڪوڙ ڳالهائڻ

ڪئمپ ۾ ڪالهه جو ڪم آهي، تنهنڪري وري
به مان چوان ٿو ته مون سڀ سچ ڳالهايو آهي.

بادشاهه: (چڙ مان) ڏٺي ٿو چالي... (ڪاوڙ روڪي) سرڪاس، اوچا ڪي سبب شايد مغز جاءِ تي ناهي، باقي سندس پهلوانيءَ ۾ اسان کي شڪ ڪونهي. اها ته ٺيڪ ٿيو آهي ته هن بهادر جي پٺي جهنڊو کڻي ويندو، پر تڏهن به خبر ته ناهي اڄ، يا پئي ڪنهن کي موڪل ته سمورو سماءُ آڻي ٻڌائي.

ايتري ۾ بادشاهه جو هڪ ٻيو مقرب سر هينري ڊورنڊو آيو ۽ رچرڊ اڳيان رڙ ڪري چيائين: قبلا، جهنڊو ڪو کڻي ويو آهي ۽ جنهن سردار پهرو ٿي ڏنو تنهن کي به شايد ڪو ماري ويو آهي! اهو انومان هن ڳالهه مان ٿو ڪڍجي، جو جنهن هنڌ جهنڊي جو ٿنڀ کتيو پيو آهي، تنهن هنڌ رت جو ڍُٻو ڏسڻ ۾ پيو اچي. اتي ڪينيٿ تي نظر پيس ته واڪو ڪري چيائين: اڙي، هي هتي ڪنهن کي بيٺل ٿو ڏسان!

رچرڊ بادشاهه جوش وچان اٿي پنهنجي جنگي تبر هٿ ۾ ڪيو، ۽ چيائين: اهو دغاباز آهي ۽ هن کي ائين قتل ڪبو، جيئن ڪنهن دغاباز کي ڪرڻ جڳائي. ائين چئي تک هڻڻ لاءِ تبر مٿي ڪنيائين. سڪاٽ سردار مٿي اگهاڙو ڪنڌ هيٺ ڪيو، چپ پيڙ پيو، ٿنڀ ٿيو بيٺو هو، اندر ۾ عبادت پئي ڪيائين. بادشاهه جيتوڻيڪ تک هڻڻ وارو هو، ته به هن جي ههڙي همت ڏسي هڪ واريءَ هٿيار ڪري هيٺ ڪيائين.

مرهيٺري کان پڇيائين: تو اتي رت ڏٺو؟ وري مکات سردار ڏي منهن ڪري چيائين: اسان پنهنجي اکين توکي بهادريءَ سان لڙندو ڏٺو آهي. سچ چؤ ته جيڪي رهزن جهنڊو چورائڻ آيا، تن مان تو ڪي ماريو، يا هڪڙي کي؟ رکو ايترو ڪٿي چئو ته جهنڊي بچائڻ لاءِ تو ڪنهن کي هڪڙو ئي ڌڪ هنيو، ته پوءِ اسان توکي جان بخشي. پوءِ جيڏانهن وٺي تيڏانهن الهيءَ ئنڪار پل حالت ۾ هليو وڃ.

سرڪينيٽ مردانگيءَ سان چيو: قبلا، توهان مرن کي ڪوڙو ڪوٺيو آهي، سو توهان مون سان ناحق ڪيو آهي. سچي ڳالهه هيءَ آهي ته جهنڊي جي بچاءَ ۾ فقط هڪ مسڪين شڪاري ڪتي پنهنجو رت ڳاڙيو آهي. ڪتو پنهنجي خاوند کان وڌيڪ خبردار ۽ وفادار هو، ۽ جو ڪم سندس ڌڻي ڪونو ڪري وٺيو، تنهن تي هو توڙ تائين قائم رهيو(١).

اتي بادشاهه ته‍ي ٻاهه ٿي ويو. جولان وچان هشيار ڪٺي مغز ۾ ٿي هنيائينس ته سرڪاس اچي وچ ۾ پيو، ۽ چيائين: قبلا، هوڙي ٻاڪ مکان ۾ پنهنجي مبارڪ هٿن سان اهڙو ڪم نه ڪريو. سائينجن سائي سلي چٽڪ ڪئي. انگلنڊ جي ڌڃا جو ڌارين کي ڪهڙو قدر هوندو؟ هي سڪاٽلنڊ جا ماڻهو رکو ڌڻي جا نوڪر آهن - ڏورانهان ڏاڙهي، اوربان ڪک. زبان

(١) سالڙو هيرانئه جو ڪيل ترجمو هتي پورو ٿيو.

جي اُڏاڻ گهڻي هئي ڇاڻ، پر ڪم ڪرڻ جو منجهن سوجهرو ڪونهي. بادشاه چيس: تو برابر سچ ٿي چيو پر اسان نئين پاليو ته هيءُ ڪو اهڙو ويل هوندو تحقيق اسان کي اها ڳالهه وسارڻ نه کپندي هئي ته ڪيئن سڪاٽلنڊ جي بادشاه وليم اسان کي دوکو ڏنو هو. هو، ديني لڙائيءَ ۾ لشڪر جي پرتي ڪرڻ جا دلاسا ڏيئي، پوءِ ڪنڌ کي وهائو ڏيئي ويهي رهيو، هن پيڙيءَ ڇاڙهي ٿرهو ڪيو، ۽ هين جا هي حال، جو انگلنڊ جو اڄ ڪنڌ هيٺ ڪرايو اٿس.

سرڪينيٿ پنهنجي سڪاٽلنڊ جي حاڪم جي ڳلا پڌي چيو: قبلا، سڪاٽلنڊ جي وليم بادشاه اوهان سان هرگز دغا نه ڪئي هئي. حالتون اهڙيون اچي پيون جو هو لشڪر جي پرتي ڪري نه سگهيو.

بادشاه ڪاوڙجي چيس: بيشرم، زبان بند ڪرا وري ٿامس ڏي منهن ڪري چيائين: اسان کي هن ماڻهوءَ جي هلت تان گهڻو عجب ٿو لڳي. هيءُ بزدل يا دغاباز آهي، ته به جنهن وقت اسان کيس ڏک ٿي هنيو، تنهن وقت ائين مڙس ٿي پيو جو چڻ ته اسان کيس سرداريءَ جي پڳ ٿي پهرائي. جيڪڏهن ڪو ترجيترو پڻ ٿيس ها، يا جي رڳو ڪو لڳ اُڙڪيس ها، يا اک اُڙڪيس ها ته انهيءَ ساعت سندس مغز پچي پرزا پرزا ڪريون ها. پر جو نڪي ڊڄي ٿو، نڪي پاڻ بچائڻ جي ڪوشش ڪري ٿو، تنهن تي پنهنجي تبر هلائڻ اسان کان به ڪانه ٿي ٿئي. هن مڙس

جي مڙسي ڏسي اسين ته حيران ٿي ويا آهيون. ڪجهه وقت ماٺ ٿي وئي. ليٽ ڪينيٽ زبان چوري چيو: قبلا!

بادشاهه: هان! ليٽ زبان کلي اٿيئي؟ هاڻ جي معافيءَ جو طلبگار آهين ته اها معافي اسان کان نه، پر ڏيءَ کان گهر. تو پنهنجي قصور ڪري انگلنڊ جي رسوائي ڪئي آهي. اسين جيڪر اهڙا قصور پنهنجي سڳي پٽ کي ب، معاف ڪين ڪريون.

ڪينيٽ: مون کي ڪنهن پنڌي کان معافي گهرڻي ڪانهي. مون کي سچي سائينءَ کان توهه طلبڻو آهي. ڏيءَ کان معافي مڱڻ جي مهلت ب جي نه ڏيندا ته اها ڳالهه هن وقت اوهان جي اختيار آهي. هو ٻاجهارو پنهنجي ٻاجهه سان منهنجا ڏوهه ٻاليهي مرهيندو. توهين مون کي هينئر ئي ماريو يا ڪجهه مهل کان پوءِ قتل ڪرايو، ته اها اوهان جي مرضي. پر ڀلائي ڪري گهڙيءَ پل جي مهلت ڏيو، جو ٻچاڙيءَ ۾ ڪا ڳالهه چوڻي اٿم.

بادشاهه: چؤ، جيڪي چوڻو اٿيئي؟

ڪينيٽ: مون کي جيڪي چوڻو آهي، تنهن ۾ خود انگلنڊ جي شاهي گهراڻي جو واسطو آهي. اهڙي ڳالهه، اوهان جي مبارڪ ڪنن ڌاران ٻئي ڪنهن جي ڪنن تي وجهڻي نه اٿم.

بادشاهه: (پنهنجن مقربن کي) ڇڱو، اوهين پاسي ٿيو.

سر هينري حڪم مڃي هليو ويو، پر سر ٽامس چُريو ئي ڪين.

ٽامس: حضور، هڪواريءَ نتيجانو ٻه ڏاوَ، پوءِ ٻه ڪيئن ٿا مون کي حڪم ڏيو، ته هن ڪٺڙي سڪاٽ وٽ اوهان کي اڪيلو ڇڏي وڃان؟

بادشاهه: (ڪارڙجي) هيءَ دغاباز ٻڪي سراسان کي ڇا ڪري سگهندو؟

ٽامس: قبلا، توهين ٻي مزي ۽ ڪم هٿيار، هيءَ ڏلومٺو ۽ زرهه دار، پوءِ هن وٽ آءٌ اوهان کي اڪيلو ڪيئن ڇڏي وڃان؟

ڪينيٿ: (بادشاهه کي) فڪر نه آهي. ٻلي ايئو هجي. هيءَ وري ٻه نيڪ نيت آهي، تنهنڪري هن جي روبرو آءٌ اوهان کي ٻڌايان ٿو ته دغابازيءَ جي چار حضور جن جي چوڪاري وڇائنجي ويئي آهي.

بادشاهه، اها امان کي اڪيئي سڌ آهي. تون پنهنجي ڳالهه ڪر.

ڪينيٿ: آءٌ جنهن دغابازيءَ جي ڳالهه ٿو ڪريان، سا اهڙي آهي جو انگلنڊ جا هڪ مڙ جهنڊا ڪجي وڃن، ته ٻه توهان کي انهن جو ايترو ارمان نه ٿئي، جيترو جيڪر انهيءَ ڳالهه جو ٿئي. (هٻڪي) مون شا-شا-شاهزادي ايڊٿ...

بادشاهه: ڇا ڇا، شهزاديءَ بابت ڇا ٿو چوين؟

ڪينيٿ: ڇا چوان! اوهان جي شاهي خاندان جي آبرو خاڪ ڪرڻ جي سٽ سٽجي ويئي آهي. اها رٿ رٿي اٿن ته شاهزادي ايڊٿ جو سڱ سلطان صلاح الدين کي ڏيئي، هن کي سرچائنجي ۽ عهدنامي

تي صحيح ٻارائجي. پر آءُ دلي ٻادلي ٿو چوان ته آهو عيسائي مذهب وارن تي هڪ وڏو ڪلنڪ ٿيندو، ۽ انگلنڊ جي آبرو ننهن ڏوبي ويندي.

مرڪينيٽ ٻانيو ته هيءُ ڏاڻ ڏاڙيندس ته بادشاهه پنهنجي طرفدارن تي ڏمريو، پر هن انلو مٿس ڇوهه ڇڙيو ۽ چيائين: بيشرم، اها پنهنجي زبان بند رک. وري جي شاهزاديءَ جو نالو پنهنجي پليد زبان سان ڳنهندين ته تتل انبورين سان تنهنجي ڇپ چلارائي ڇڏيندا سين. ڪميٽا، دغاٻازا اسان اڳيئي سمجهيو هو ته تو پنهنجي ڪنهن وڏيءَ نالائقيءَ ظاهر ڪرڻ لاءِ اکيون مٿي ڪنيون هيون. تو اسان سان هيڏي دغا ڪئي، ته ٻه اسان توکي آبروءَ وارو سمجهي، توکي ڳالهائڻ جو وجهه ڏنو. پنهنجي بدناميءَ جو ٻاڻيهي ذڪر ڪندي توکي وات ۾ ڏوڪٽا نڪرڻ ڳنهندا هئا. توکي پنهنجي مرم ته ڪونه ماريو، انلو مترڪي، اسان جي شاهزاديءَ جو نالو ائين ٿو ڳنهين، جو ڄڻ ته تون سندس روادار آهين، تنهنڪري توکي سندس هيڏو تاءُ ٿو اچي! اسان جي موٽ سلطان سان پرڻجي ٻا پنهنجي نيات ۾، ته انهيءَ ۾ تنهنجو ڇا؟ اسان جا شهزادا چواٽيون ڏين يا حرفت جي چار پکوڙين، ته ٻه ان ۾ تنهنجي ڪا ربيع ڪو خريف؟

مرڪينيٽ بهادريءَ سان چيو: سچ، منهنجو واسطو ڪونهي. منهنجي لاءِ هيءُ دنيا هاڻ ڪا گهڙي ساعت مس آهي. سر وڃي ڪاڻ پوءِ سچ اچي ته اچي،

له نه له ٿئي. پر ايترو چوان ٿو، ته ڪاماڻيءَ جي اڏيءَ اکيان ڪنڌ جهڪائيندي به، ايتري چوڻ ڪان ڪين گسندس، ته پنهنجي ساري ڪُل کي ڪچو لائيندا، جيڪڏهن شاهزادي ايڊٿ جي شادي...

بادشاهه هن کي ڳالهائڻ جي وچ ۾ روڪي، پنهنجي جنگي تبر هٿ ۾ کڻي، ته چيائين: خبردار! هن جو نالو نه کڻهه. هڪڙو پل به هن جو خيال دل تي نه آڻ. اتي سرڪينيٿ عشق جي آليل وڄان چيو: هن جو نالو نه کڻان! ته هڪڙو پل به هن جو خيال دل تي نه آڻيان! بادشاهه سلامت! آءٌ ڌليءَ سگهوري جو سُتهن ڪٿي نو چوان ته مرڻ گهڙيءَ تائين انهيءَ مٽڙيءَ جو نالو اچاريندس ۽ سندس سهڻيءَ صورت جو دل تي ڌيان ڌاريندس. تو هين پنهنجي جنهن طاقت تي پڌو ٿا، سا پڻ منهنجي اگهاڙي پيشانيءَ تي آزمائي ڏسو ته مون کي ائين ڪرڻ کان روڪي سگهو ٿا؟

اتي بادشاهه هيڪاري اچي مڇيو، پر هن کي ڏک هڻڻ کان پاڻ روڪيائين. سگهوئي ڪنهن اچي خبر ڪئي ته راڻي ٻيٺي اچي. بادشاهه چيو: ترسايوس، ترسايوس، اندر اچڻ نه ڏيوس. هتي جيڪي وهي واپري پيو، سو زالن جي ڏسڻ پڏڻ وٽان نه آهي.

بادشاهه پوءِ سرڪاس کي حڪم ڏنو ته هن کي ٻئي تنبوءَ ۾ وٺي وڃي نظربند رک، جو جلد ئي جلاد جي حوالي ڪبس. پڇاڙيءَ ۾ هن جي آبرو به ولبي، پڻ ته مرڻ مهل به جنگي جوانن واري پوشاڪ

سر تي هجيس. جلاد جي حوالي ڪرڻ کان اڳ ڪو
پادري به گهرائي ڏجانس ته پلي ته هن جي اڳيان
ڏوهه-پاس ڪري.

سرٽامس خوش ٿيو جو بادشاهه سرڪينيٿ جي
خون ۾ پنهنجا هٿ نه رڱيا. هو اهيءَ دم هن
بدنصيب عاشق کي پٺي ڪري ۽ وٺي ويو.
سرڪينيٿ سکوٿي قيدين وانگر زنجيرن ۾ قابو ٿيو.
هن هاڻ دنيا سان ڏَهي نوڙي، پاڻ کي پروردگار
کي ارپيو ۽ رب جي رضا مٿي ڪري پئي مڃيائين.
هن کي هيئن مرڻ لاءِ تيار ڏسي، سرٽامس جي دل
وکهرڻ لڳي. هن کي چيائين: جيڪڏهن اوهان جي
مرضي هجي، ته آءٌ اوهان لاءِ ڪجهه چوڇاءُ ڪريان؟
ڪينيٿ چيس: بلڪل نه. آءٌ نمڪحرامن وانگر نوڪري
تان پڇي ويس، تنهنڪري مر ته جوڳي سزا مليم.
هاڻ جڏهن جلاد به تيار آهي. تڏهن مسي ڌڙ کان
ڌار ٿيڻ لاءِ تيار آهي. ڪينيٿ جي انهن لفظن سرٽامس
جي دل هيڪاري پيچائي. هن حيرت ۾ پئي چيس:
مون کي ته هيءَ سموري ڳالهه، هڪ ڪجهارت وانگر
پئي نظر اچي. اوهين نامڪيا پهلوان آهيو، تنهنڪري
ائين ڪين چئبو ته ڪو اوهين ڪانئرن وانگر ڊڃي،
نوڪريءَ تان پڇي ويا هوندؤ. ائين به ڪين چئبو
ته اوهان کي دل ۾ ڪا دغا هئي. دغابازن
جي شڪل ئي پڌري. ڪو به دغاباز ماڻهو اوهان
وانگر هيئن ماٺ ميٺ ۾ مرڻ ڪين قبوليندو. هتي

ته ڪو ٻيو رولو ٻيو ٻانئجي متان! ڪنهن اٻلا جي
آه ٻڌي، هن جي مدد لاءِ ويا ۽ ٻنيان جهنڊو ڪجي
ويو؟ يا اٿين آهي ڇا ته ڪنهن جي ناز ڀريل ايڻن
اوهان جي دل ڏُتاري؟ سرڪينيٿ، مون ڪان شڪ
اِهو ڪريو. پادريءَ جي اکيان ڏوهه. ٻاس ڪرڻ
ٻدران مون سان چٽو. مون سان سچي ڪريو ته آءٌ
قصو ٿاهي وجهان. رچرڊ بادشاهه ٿريي ڪان پوءِ جهڙو
مکڻ، هن کي آءٌ ٻاٽيهي ٻچائيندس. سر ٿامس ساٿس ڏاڍو
مٺو ماريو. لڏيون ڏيٺي، ڪوسيون ڏناٿينس، پر هن
عاشق پنهنجو راز نہ سليو. وصل جي وعدي ٻدران
هن جي حق ۾ قتل جو وعدو ٿي چڪو ته بہ هيٺون
نہ هار پائين، ۽ اڏيءَ تي اڏ ٿين لاءِ سرسنپرائي ايٺو.

باب اٺون

سورمي لاءِ سفارش

رچرڊ جي راڻي وڏ گهراڻي هئي. حسن جي ته
کاڻ هئي. جهڙي هيس چهڙي صفا، تهڙا هئس روح
صفا. هوءَ ايڪيهن ورهين جي ڄمار جي هئي، پر هاڻي
اهڙي هيس جو ڏسڻ ۾ گهڻو ننڍي پئي آئي. سڀاءَ
۾ اڃا ٻاراڻو هوس. بادشاه، مٿس اکين ڇڪن هوندو
هو ۽ سندس سڀ آرا انگل سهندو هو. راڻي ۾ ڪيس
گهٽ ڪين گهرندي هئي. بادشاه، جو پاڻ تي پيار
ڏسي، مٿس ججهي حجت هلائيندي هئي، پر سندس
شوخ سڀاءَ جي ڪري وقتي ڪانئس ڪن ۾ هڻندي هئي.
بادشاه، جي سوٽ ايڊٿ به نهايت حسين هئي.
سونهن سوڀيا ۾ راڻيءَ جي مٽ هئي ۽ عقل ۾ پاڻ
ڪانئس به رتيون سرس هئي، جنهنڪري بادشاه،
اڪثر انهيءَ دانهن دنداگير سان صلاح مصلحت ڪندو
هو. بادشاه جو هن جي راءِ کي گهڻو وزن ڏيندو
هو، تنهن سبب راڻي هن سان ساڙ يا وير نه رکندي
هئي. سونهن ۾ ته ڪڏهن ايڊٿ جو مٽو نه گهريائين،
پر سڀاءَ جي چلولي هئي، تنهنڪري ڪاهه بيگاهه ساڻس
چرچو گهڻو ڪري، پنهنجي دل وندرائيندي هئي.
سرڪينيٿ جي ايڊٿ سان ساڻي محبت هئي، سا

ڳالھہ راڻيءَ ۽ سندس سھيلين کان ڳجھي ڪانہ ھئي.
مرڪينٽ جي الفت جا اھڃاڻ ھو پريان ٿي سھي
ڪنديون ھيون ۽ ايڊٿ اڳيان ھن جون ڳالھيون
ڪري، ھن کي وراڻي ولنديون ھيون. ڪڏھن تہ
ايترو تہ ڪٺ ڪنديون ھوس، جو ھوءَ وچاري ڦڪي
ٿي ڪنڌ ڪٺي ھيٺ ڪندي ھئي، ۽ بعضي تہ خفي
ٿي پوندي ھئي. انھيءَ ھوندي بہ راڻيءَ جا منجھس
پيران ھوندا ھئا ۽ ڪڏھن بہ پاڻ کان پاسي نہ ڪندي
ھيس. جڏھن اينگاڊيءَ جي مٿ ۾ بادشاھ جي چڱن لاءِ
مٿڪا مٿڪڻ ويٺي ھئي تہ ايڊٿ کي بہ پاڻ سان ايو
ھلائين. مڙھيءَ ۾ ڦيرن ڏيندي ڪينٽ جي پرن
وٽ، ايڊٿ گل ڪيرايا ھئا تہ اھي راڻيءَ جي ھڪ
سھيليءَ ڏٺا ھئا، ۽ راڻيءَ سان اھا ڳالھہ ڪئي ھئائين.
راڻيءَ سمجھيو ٿي تہ انھن جي وچ کان پوءِ ڪينٽ
ضرور ايڊٿ بابت خيال پيو ڪندو ھوندو، سو ھن
جي خيالن ۾ پُٺنگ وجھڻ لاءِ ڀن چاھڙن کي ڀھاريءَ
ٻانھن جي ڀاڻي مڙھيءَ ۾ موڪليو ھئائين. انھيءَ چرچي
سان پوري ڪانہ پيئي ھيس، سو ھينئر ايڊٿ سان
روشني ڪرڻ لاءِ مرڪينٽ ڏي چاڙن ھٿان ڪوڙو
نياپو موڪليو ھئائين، پر ھاڻ ڪل سان ڍل ٿي پيئي.

جنھن رات مرڪينٽ پھرو چڙھي، ايڊٿ ڏي ويو
ھو، تنھن رات راڻيءَ ۽ سندس سھيلين گھڻتا ٿي ڪانہ
ڪئي. ايڊٿ کي پوَن پوَن ڪري اچي ورتائون.
ان وقت ھن، سندن سٿھن ۽ سٿون جو سانگو ڪونہ

ڪيو. هن کي اهائي ڳڻتي هئي تہ شل هن ويچاري
جي سُک سان رهجي اچي. صبح ٿيڻ سان ڪنهن داسيءَ
کي سماءُ لهي اچڻ لاءِ ڊوڙايائين. هن اتي ٿي اچي
ٻڌايس تہ، جهنڊو ڪم ٿي ويو آهي ۽ پهريدار جو پتو
ڪونهي. ڳالهہ ٻڌڻ شرط ايدت جا ڏڪر لڳي ويا
۽ اکين اڳيان اونده اچي ويس. اتي هڪ سهيلي
سڻيندي آئي، ۽ چيائين: ٺهرتي ٿو ڇڪي، ڪو ٻلو پيٺي
ڪريو، نہ تہ راهہ ويندي هڪ ڪولڊرٿو ڪسجي!
ايدت کي اڳيئي پٺي پرون پيا تہ اڄ خير ڪونهي،
سا لڄ لاهہ راڻيءَ جي ڪمري ۾ لنگهي ويئي. اڱڻ
مان اٿاسا گهوڙا ڳاڙيندي چيائين ۽ تنهنجي اندي رونشي
مان هي الڪور نڪتا آهن، هاڻ بادشاهہ کي ڪيئن
۾ باز آئي، هن ويچاري تان آئي بلا ٽار.

ڳالهہ ٻڌڻ شرط راڻيءَ جون ٻہ ٻہ وييون ڇهہ ٻہ
وييون. پنهنجي ڪيي تي ڏاڍو پڇتائڻ لڳي. وري
۽ پنهنجي دل کي ڪوڙڏ ڏيئي، ايدت کي چيائين:
تون دل ڏبليءَ ۾ رک. سڀ سٺائي ٿي پوندي. اتي
هڪ ٻي سهيليءَ اچي چيو: اچا قتل ڪول ڪيو اٿس،
۽ جلاد اچي ويو آهي. سگهو ويچاري جي ڪا واهر
ڪريو، نہ تہ هن جي هڇا اسان تي پوندي.

جلاد جو نالو ٻڌي ايدت ڪارائجي ويئي، راڻيءَ
کي ۾ لڳن ۾ اچي سيالو پيو. سرڪينيٽ لاءِ سڪائون
سکڻ لڳي. ايدت چيس: سڪائون ٻلي سک، ۾ پهريائين
پنهنجو ڪو پولو پار. اتي هڪ داسيءَ چيو: راڻي صاحب،

ايڊٿ وچاري سچ ٿي چوي. تنهن وهندي اوهين وڃي
وڃ ۾ پئو، نہ تہ وڏو ڪلور ٿي ڇڪندو. راڻيءَ چيو:
آءٌ هينئر ٿي هلان. مون کي نئون وڳو ڏيو تہ اهو
ڏکي وڃان. ايڊٿ آسمانڪ نئون وڳو آڻي ڏنس.
راڻي ٽڙ تڪڙ ۾ ڪپڙا ڪيا ۽ وارن کي جهڙو تهڙو
ٺاهي، هاڻ لاءِ تيار ٿي. ايڊٿ کي چيائين: بادشاهہ
جو شڪل رخ سولو هجي تہ هن کي باز آڻي ٻري ڪولهي.
اتي ٿي پنهنجن ڪپڙن ڏي نهاري چيائين: هي ڇا!
مون کي ساڻي رنگ جو وڳو ڇو ڏکايو اٿيئي؟
مون کي آسماني رنگ جو وڳو سونهندو آهي، ۽
بادشاهہ کي بہ اهو وڻندو آهي.

اِي ايڊٿ کي ساڙ لڳا. راڻيءَ کي چيائين: هوڏانهن
الائجي ڪهڙو قهر ٿي ڇڪو هوندو، ۽ هتي تون
پنهنجي ويس وڳي جي ڳالهہ ڳڻي ويٺي ڏکمائين. هاڻ
تون ويٺي هج، آءٌ ٿي بادشاهہ وٽ لنگهي وڃان.
هيترا ڏينهن منهنجي منهن تي مرم جي مهر لڳل هئي،
پر اڄ هڪ بهادر جي حياتيءَ بچائڻ لاءِ آءٌ اها
لوڪاڻي اڄ لاهي ٿي ڦٽي ڪريان. مون سچائيءَ جي
مت جي اوهان سڀني کي سڌ آهي، انهيءَ هوندي بہ
جي مون کي ڪنهن ڏکيا ڏوراپا ڏنا تہ آءٌ لوڪ
جي ڳلا ۽ خواريءَ جي ڪاري سر تي کڻندس، پر
هن بي قصور جي حياتي ضرور بچائينديس. ائين انگلنڊ
جي لڄ پت سان رهجي ايندي، نہ تہ هن ڪونڌر جو
ڪوس اسان جي ساريءَ قوم تي هڪ ڪلنڪ لڳندو.

انهن جي، ايڊٿ هلي ٿي ويئي. راڻيءَ چيس: بيهه، آءٌ به ٿي هلان. اهيءَ دم راڻيءَ هڪ وڏو گهگهو پاتو جنهن ۾ سينگار جون سڀ کٽايون ڍڪجي ويون. هوءَ پوءِ پڻ ٿي سهيليون ۽ ٿورا هٿيارن پنوهارن سان پهريدار پاڻ سان وٺي، تکڙي بادشاهه جي تنبوءَ ڏي ويئي.

بادشاهه کي جنهن مهل خبر ملي ته راڻي اچي پهتي، تنهن مهل ٿي هن حڪم ڏنو: ترسايوس، ترسايوس، اندر اچڻ نه ڏيوس. راڻيءَ اهي لفظ پنهنجي ڪنن سان ٻُڌا. ايڊٿ کي چيائين: ڏٺئه، مون اڳهين اهين ٿي ڄاتو ته بادشاهه اسان کي اچڻ ڪين ڏيندو.

ان وقت بادشاهه وٽ تنبوءَ ۾ ڪو ماڻهو حاضر هو. بادشاهه هن کي چيو: هاڻ جلد وڃي ڪم جي سرانجامي ڪر. هڪڙي ٿي ڌڪ سان هن جي سسي ڌڙ کان ڌار ڪندين ته، توکي ڏهه مهرون انعام ڏينداسون. هنن زالن اهي لفظ ٻُڌا. ايڊٿ هيئر وڌيڪ صبر سهي ڪين سگهي. هن ڏٺو ته هاڻ حاج ٿي هٿان وڃي. راڻيءَ کي چيائين: ڪا واٽ ڪري سگهو اندر وڃ، نه ته اڄ ٿي تولاءِ واهر ڪريان. هوءَ پوءِ وڏي چوبدار وٽ ويئي ۽ چيائينس: چوبدارا انگلنڊ جي راڻي رچرڊ بادشاهه جي ملاقات لاءِ آئي آهي. واٽ ڏي ته اندر وڃي.

چوبدار ادب وچان چوب هيٺ ڪئي ۽ هٿ ٻڌي چيائين: هن ٻندي کي روڪ ڪرڻ جو ڪو به اختيار

ڪواهي، پر حڪم جو تابعدار آهي. هن وقت اندر وڃڻ جي منع ٿيل آهي. ايڏت امالڪ چوبدار کي هڪ هٿ سان چڪي پاسي ڪيو ۽ ٻئي هٿ سان تنبوءَ جو پردو مٿي کڻي، راڻيءَ کي چيائين: هاڻ هلي آءُ. چوبدار کي ايتري جرات نه ٿي جو راجڪماريءَ کي روڪي سگهي. راڻي به ناڪار ڪري ڪين سگهي، تنهنڪري اندر لنگهي.

وچرڊ بادشاهه پلنگ تي آهليو پيو هو. ڪانئس ٿورڙا قدم پري هڪ ڊگهو قداور مڙس بيٺو هو، جنهن جي شڪل توڙي پوشاڪ سان پڌرو هو ته، هٿو جلاد آهي. هي اندر گهڙيون ته بادشاهه هنن کي ڏسي، وائڙو ٿي ويو. هن کي سندن اچڻ جي ڳالهه ڪين وڻي، تنهنڪري اول ته موڙو ڏنائين. اجا زبان سان ڪجهه چيائين ٿي ته راڻي امالڪ وڃي شاهاڻي پلنگ ڏي وئي ۽ گوڏن ڀر ويهي، بادشاهه جو ساڄو هٿ پنهنجي نازڪ هٿ ۾ جهلي، پنهنجي اکين تي رکيائين، ۽ پوءِ چپن تي آلي چميائين. بادشاهه پڇيس: هيترو نياز ۽ نئڙت اڄ ڪهڙي سبب ٿي ڪرين؟ راڻيءَ چيس ته هيءُ شخص بيٺو آهي، تنهن کي ڪڍ وته پوءِ ٻڌايانوَ. هن کي ٿي ڏسان ته منهنجي ڏرن ٿيٺي ڏڪي. بادشاهه يڪدم جلاد کي وڃڻ لاءِ حڪم ڏنو، پر هو ٿورو چڙي، وري بيهي رهيو. اتي بادشاهه پڇيس: حڪم ملڻ کان پوءِ به هوئن دتا دتائي جو بيٺو آهين؟ جلاد چيو: ڪئن

دفن بابت به حڪم مليو. بادشاهه چيس هن جو دفن عيسائي مذهب موجب ٿيندو، هاڻ هڪدم وڃ. جلاد حڪم مڃي هليو ويو. جلاد جي وڃڻ کان پوءِ بادشاهه سنئون ڏي ويٺو، ۽ پنهنجو رخ ٻيرائي راڻيءَ ڏي ڪيائين، ۽ پڇيائينس: هيڏيءَ مهل ڪيئن پنڌ ڪيو آئيئي؟

راڻي: معافي! منهنجا خاوند، معافي!

بادشاهه: ڇا جي معافي؟ تو ڪهڙو گناهه ڪيو آهي، جنهن لاءِ توکي معافي ڏيون؟

راڻي: اول انهيءَ لاءِ معافي ٿي گهران، جو هيئن حجت ساري ري موڪلائڻ تنبوءَ ۾ گهڙي آيس.

بادشاهه: اها ڪا اهڙي ڳالهه ڪانهي، جنهن لاءِ تون معافي طلبين: سچ جا ترورا اسان جي تنبوءَ اندر اچن، ته به سچ جيڪر اسان کان معافي گهري ڇا؟ تون ڀلي آئينءَ، اسان توکي اچڻ کان روڪ ڪئي، سو هن ڪري جو ڪنهن اهڙي ڪم ۾ مشغول هئاسين، جو اوهان نرم دل زالن جي ڏسڻ ٻڌڻ جو نه هو. ٻي ڳالهه ته هي ملڪ اهڙو آهي جو بيمار جي ويجهو گهڻو نه وڃجي.

مهاراڻي: ڏٺي اوهان کي نوان ڏينهن ڏنا آهن، هاڻ ته ضعف ڪونهيو؟

بادشاهه: هاڻ ڀاڻ ۾ اهتري سگهه سمجهون ٿا، جو جيڪو جنگي جوان تنهنجي تابعداري نه ڪري، تنهن جو سر ٻوڙي وجهون.

راڻي: تو مان جي جيڪڏهن مون سان سچي پريت آهي، تہ مون سان هڪڙو وڙ ڪريو. آءٌ اوهان جي اڳيان جهولي جهلي، هڪڙو، رڳو هڪڙو وڙ گهران ٿي.

بادشاهہ: پياري، جيڪي چوڻو اٿيئي، سو چئي ڏي.

راڻي: رڳو هڪ چڱي جي جيئدان لاءِ هٿ ٽنگيان ٿي. انهيءَ سڪاٽ سردار کي ڪيئن بہ بچايو!

بادشاهہ: (خفي ٿي) انهيءَ بدبخت جي اسان سان ڳالهہ نہ ڪر. انهيءَ نياڪي جي حق ۾ اڳيئي فيصلو ٿي چڪو آهي. هن کي هاڻ مئن جي قطار ۾ سمجهہ.

راڻي: پر منهنجا حاڪم! اهڙو ويل نہ وهايو- هڪ ريشمي جهنڊي وچ ڪري ڪنهن ڪوالدر کي نہ کهايو. آءٌ اهڙو پيو جهنڊو اوهان کي پنهنجن هٿن سان آچي سلي پرت سان پري ڏيندس. جيڪي موتي مون وٽ آهن، سي سڀ هٿي، اهو جهنڊو سينگاريندس، ۽ جيترا موتي هٿنديس اوترا ڳوڙها اوهان جي شڪرگذاريءَ ظاهر ڪرڻ لاءِ پنهنجن هنن نماڻن نيڻن مان ڳاڙيندس.

بادشاهہ: (خفي ٿي) موتي! ساري مشرق جا موتي ڪٺي مڙهين تہ بہ انهيءَ جهنڊي وچ جو داغ اسان جي دل تان لهڻ جو نہ آهي. اسان جي آبروءَ تي جيڪو ٽيڪو لڳو آهي، سو ڪنهن نازڪ ناريءَ جي لڙڪن سان ڌوپڄڻ جو نہ آهي. تون بيشڪ اسان کي پياري آهين، پر توکان بہ وڌيڪ اسان کي پنهنجي آبرو پياري آهي، اسان جي ڳالهہ ۾ تون نہ پؤ.

راڻي : (ايڊٽ کي ڪن ۾) ٻڌين ٿي؟ هيءَ ته هاڻ مرڪو ڏيئي ٿو.

ايڊٽ : (راڻيءَ کي آهستي) چڱو مان ٿي چوانس. ڀلي ته مون تي ڪرپ ٿئي، ۽ جيڪو چوڻ چندلو هجيس سو چئجي. (بادشاه کي) قبلا، آءٌ اوهان جي مدد رت ٿي، اوهان کان رحم ڏڪولا ٿي طلبيان، ڇو اوهان جي اکيان انصاف جي جهولي جهليان ٿي. حق جي داتهن بادشاهن کي هردم اوناڻ گهرجي.

بادشاه : آها! هاڻ اسان جي مڻياڻي ٿي ڳالهائي! ايڊٽ، تنهنجي گفتگو هميشه شاهاڻي هوندي آهي، تنهنڪري اسين توکي وراڻي ۾ اهڙي ڏينداسين. اسين اميد ٿا ڪريون ته تون پنهنجو شان مان مڃي، ڪابه بيهودي طلب نه ڪندينءَ.

ايڊٽ : پيارا بادشاه، آءٌ رکو ايترو چوان ٿي ته جنهن جوڙي کي اوهين قتل ڪرائڻ ٿا گهرو، تنهن جنگ جي ميدان ۾ جيڪا عيسائي قوم جي خدمت ڪئي آهي، سا دل تان ميساري نه ڇڏيو. هيءُ ويچارو هڪ هڙراڏو وچايل چار ۾ ڦاسي، پنهنجي فرض ادا ڪرڻ کان ڪٿو آهي. هن وٽ ڪنهن شخص جي نالي هڪ ليايو ويو هو. (مڪي، پاسيرچو نه چلي چوان) مٺا ڀاءُ، هن وٽ هڪ نياپو منهنجي نالي ويو، ۽ هو انهيءَ تي گمراه ٿي، پنهنجي لوڪريءَ تان ٿوري وات لاءِ هليو آيو. هاڻ اوهين ان انصاف ڪريو

ته هن چالوڻيءَ ۾ اهڙو ڪهڙو عيسائي جنگي جوان آهي، جو بادشاهه جي مهڙيءَ ويجهي ماڻهيائيءَ جي مذ تي هن وانگر هليو نه ايندو؟

بادشاهه: (ڪاوڙجي) تڏهن هو اهڙي بيگاهه وقت تو وٽ آيو هو؟

ايلزٽ: هائو، پر هينئر وقت ڪونهي جو آءٌ سڄي ڳالهه ويهي اوهان کي سمجهايان. هينئر نڪي پاڻ تان حرف لاهڻ لڪي بين کي حرفي ڪرڻ لاءِ وقت اٿم.

بادشاهه: (طعني طور) تون پنهنجا لائق ڪري هن کي ڪهڙي هنڌ ڪڍينءَ؟

ايلزٽ: مهارائيءَ جي تنبوءَ ۾.

بادشاهه: (تپي) ڇا؟ اسان جي رائيءَ جي تنبوءَ ۾! ڇوڪري، تون حد ڪري ڇڪي آهين. جيڪڏهن هن سردار نالائقي ڪري تو ۾ نظر رکي، ته اسان جي ڪل جو نقش پوڙي، هن سان منهن ڏيڻي ڳالهايو، ته اسان کي انهيءَ ڳالهه جو به ايترو ارمان ڪونه ٿو ٿئي، جيترو هن ڳالهه جو، ته تو ايڏي جرات ڌاري، جو خود اسان جي رائيءَ جي تنبوءَ ۾ هن کي پاڻ وٽ گهرائي ڪان ڪين گنيءَ؟ تنهنجي هاڻ اهڙي ڏکري لئي آهي جو خود اسان جي اکيان ۾، مترڪي پنهنجي منهن سان ٿي چوين ته هن تنهنجي سانگي نافرماني ۾ عدول فرضي ڪئي! افسوس، اسان نٿي ڄاڻيو ته تنهنجي ايتريقدر ڪڙهه لئل آهي. ايلزٽ، امين قسم ڪئي ٿا چئون ته تون پنهنجي اهڙي بيشرميءَ جي

هلت لاءِ پنهنجو نصيب پڙهيندين ۽ هاڻ ڪنهن مندر
يا مڙهيءَ ۾ فقيريائي تي گذارڻو پوندو.

ايڊٽ: قبلا، اوهين پنهنجي بادشاهي زور تي مون
ايائيءَ سان نسورو ناحق ٿا ڪريو. آءٌ پاڪدامن
آهيان. مون پنهنجي ڪل جو اقش پڙهيو ڪونهي.
اهڙي ساک اوهان جي راڻي ۽ پرينديس. مون اڳيئي
عرض ڪيو ته هن وقت نڪي پاڻ تان لڪر لاهڻ
جي ڪوشش ڪنديس، لڪي ٻين تي لڪر پچنديس.
آءٌ وري ۽ ڪجهه ۾ ڪوڙو پائي، عرض ٿي ڪريان
ته جو ويچارو دادي نه اسٽاديءَ، هوڙيءَ آهيءَ ۾ اڇي
ويو آهي، تنهن تي ڪو رحم ڪريو.

ايڊٽ جي آزي نيزاريءَ تي پادشاهه ڪو، ڏيان
ڪونه ڏنو. اتي هن اندر جلندي چيو: توهين بادشاهه
آهيو، پر ياد رکجو ته نيٺ اهو ڏينهن ۽ ايندو جو
شاهن جي شاهه، ڏليءَ پادشاهه جي اڳيان هن ڪان ۽
ڪهڙ گناهن لاءِ اوهين خود رحم جا طالبڪار ٿيندا.

پادشاهه (هيڪاري ڪاوڙجي) هيءَ ايڊٽ ته ڪين
ٿي ڳالهائي. اسان جي خاندان جي عقل ۽ عزت واريءَ
ايڊٽ جو اهو وڙ ٿي نه آهي جو هيئن ڳالهائيا هيءَ
اسان جي سؤٽ نه آهي پر عشق جي ٿڦيل آهي، جا
پنهنجي لنڪ ناموس جو خيال ميساري پنهنجي آشنا
جي جيئدان لاءِ ايلائي رهي آهي. چوڪري، هاڻ
پڌي، اسين هينئر جو هينئر جلاد کي حڪم ڏينداسين

نہ تنھنجي عاشق جي مسي تنھنجي عبادت جي جاءِ ۾
آلي لنگھيندو ۽ تون ان کي پير کري پٺي پوڄجانءِ.
ايبڙٿ: اوهين جي اهڙو ڪلور ڪندا تہ آءٌ بہ
انھيءَ سورمي جي سسيءَ جي درشن ڪندي ائين
چونديس تہ هيءُ سگورو سر انھيءَ سورهيہ سردار جو
آهي، جنھن کي ائين چوڻ لاءِ سچو پچو سبب هو تہ ۽
ٻڪريءَ وانگي آپ کھايوسين، بيقدران دي اڳيا
افسوس، اوهان جي اکين تي ايترو لٽ چڙهي ويو
آهي جو اوهان کي خبرئي ڪانہ ٿي پوي تہ سورمن
جو قدر ڪيئن ڪبو آهي؟ وري وڏيڪ زورشور سان
چيائين: توهان هن کي منھنجو عاشق ڪوليو؟ سچ،
هو منھنجو طلبگار هو. جھڙو عاشق صادق جنجي تھڙو
هو، پر تنھن هوندي بہ هن پنھنجي زبان سان ڪڏهن
مون سان عشقبازيءَ جي ٻولي ڪانہ ٻولي، ۽ نہ ڪڏهن
مون پنھنجي پرچھہ وجهائي. هو سدائين مون کان پري
رهي، مون کي پريان پير کري پيو پوڄيندو هو.
اهڙو اشراف ۽ وفادار ڪونڌر هيئن ڪسجي وڃي،
سو انسورو ناحق آهي!
رائيءَ (ايبڙٿ جي ڪن ۾) ڏاهي ٿيءُ وڏيڪ نہ
چئينس. تون پاڻ تتل کي هيڪاري تپائين، سچو قصو
بگاڙين ٿي.
ايبڙٿ: (بيپرواهيءَ سان) پرواہ نہ آهي. جنھن
ڪنواري ڪنيا کي باپ پلئي نہ پيو هوندو، سا ڪيھر
شينھن جي بہ ڪاڻ نہ ڪڍندي. پلي تہ هن سورهيہ

سردار سان جيڪي وهل واهڻا هجنس سي وهائي.
جيئري تہ آءٌ هن سان پراڻي ڪين سگهان ها، جو
هو مون وانگر شاهي گهراڻي جو نہ هو، پر مرڻ
کان پوءِ ڪوهہ اهڙو سنڌو سيڙهو رهي نٿو سگهي،
جو موت امير توڙي فقير کي هڪجهڙو ڪيو ڇڏي.
اڄ جڏهن هو ويچارو منهنجي وکهي پنهنجو ڪنڌ
ڪاهن کان ڪپائي ٿو، تڏهن آءٌ هن جو پورو پورو
قدر سڃاڻي، هن جي يادگيريءَ ۾ هنجون هار پنديس.
۽ هاڻ آءٌ هن جي قبر سان لائون لهنديس.

ابدت جي واتان اهي لفظ پڌي پادشاهہ هيڪاري
جلي ويو. الائجي جيڪر ڇا ڪري وجهي ها، پر
ڪنهن جي اچڻ جو آواز پڌائين، سو هنن زالن کي
چيائين: هينئر اسان جي منهن تسان نري پاسي ٿيو.
اتي هڪ درويش تڪڙو تڪڙو تنبوءَ ۾ هليو آيو
۽ پادشاهہ جي اڳيان گوڏا کوڙي، هن کي گرا گرا
سٽنهن قسم وجهي چيائين: هن اي قصور جو ڪوس
ٿين نہ ڏيو. آهہ غريبان تهر خدائي. صاحب جي
سرڪار ڏاڍي آهي، ڪو ترس ڪريو!

پادشاهہ: (ڪاوڙجي) بيوقوف زالن ۽ درويش
جو واسطو ڪهڙو جو اسان جي ڳالهہ ۾ ٽپي ٿا پون!
۽ ٽپ ٽپ تي اسان کي آڏو ٿا اچن؟ اول اسان کي
پڌايو تہ هن بدبخت کي هيستائين جيئرو رهڻ ڏنو
ڪنهن آهي؟

درويش: ڪلسلنڊ جي سردار سرڪار، هن غلام جو عرض اگهائي، تيستائين اهو ٿهر جو ڪم معطل ڪرايو آهي، جيستائين حضور جن جي قدمبوسي...

بادشاهه: (ڳالهائڻ کي روڪي) اسان جو حڪم ٻُڌي سُڌي ،، اوهان جي چوڻ تي هن کي هيستائين قتل نه ڪرايو اٿس! خير، انهيءَ ڳالهه کي اسين پاڻهي ڏسي وٺنداسون. هاڻ توهين ٻڌايو ته، توهان کي انهيءَ پليد جي باري ۾ ڇا چوڻو آهي؟

درويش: قبلا، هن ڳالهه ۾ هڪ وڏو راز رکيل آهي، اهو راز کلندو ته اوهين پاڻمرادو هن جي قتل ڪرائڻ جو ارادو لاهي ڦٽو ڪندا.

بادشاهه: تڏهن اوهين اهو راز کولي ظاهر ڪريو، پوءِ جيئن اسين سمجهنداسين، تيئن ڪنداسين. توهان جو رڳو درويشن جهڙو لباس ڏسي، اسان کي ڪوبه ڪم اکيون ٻوٽي ڪرڻو ڪونهي.

درويش: هي هندو دنيا مان نڪا ڏوڙي، ويهن ورهين کان اينگاڊيءَ جي مڙهيءَ ۾ رهندو آيو آهي، هيتر جيڪڏهن هن غلام کي ڪا دنيوي خواهش آهي ته رڳي اها آهي ته عيسائي ڪليسا جو جيروسلم ۾ پڪو پايو پوي. جنهن اسان دنيا مان سڀ لاڳاپا لاٿا، سو ڪنهن جي ڪاڻ ڪوڙ ڳالهائيندو يا ڪو ناهه ناهيندو؟ سچي سچي ڳالهه هيءَ آهي ته هن نيڪ سردار کي مرڻ کان اڳ ڪنهن پادريءَ اڳيان ڏوهه پاس ڪرڻي هئي. اها

هاڻي هن هندي اڳيان ڪڇي اٿس. جيڪڏهن
ڏوهه - پاس ظاهر ڪرڻ جي، ڪليسا جي قاعدن موجب منع
نه هجي ها ته هيءُ هندو سڄو راز کولي ظاهر ڪري ها.

بادشاهه: تڏهين توهين اهي سا ڳيا ايڪاڊيءَ جي
مڙهيءَ وارا درويش آهيو، جنهن جي وائي هتي
هرڪنهن جي وات ۾ آهي. توهين اهي سا ڳيا آهيو نه؟
جنهن وٽ اهو نياڳو سردار، سلطان سان صلح ڪرڻ
بابت پيغام کڻي آيو هو. اهڙيءَ ڳالهه، ۾ پهرين اسان
سان صلاح مصلحت ڏيڻ ڪهندي هئي، ۽ اسان کي بستري
داخل ڏسي، شهزادن کي پنهنجي روهه سوهه جيئن آيو
تيئن ڪري ڇڪاءِ توهين اسان جي طرف جو نياپو
ڏاريءَ بادشاهت ۾ اسان کان بچن ڏاران پهچائڻ ويا
هئا، تنهنڪري هيڪاري ضرور آهي ته توهين هن
لاءِ وچ ۾ پئونءِ پئو، تنهنکان اڳ هن جي سڀ
ڏڙ ڪان ڏار ڏيڻ گهرجي.

اتي درويش ادب ۽ قريني جي ڳالهه لا ڳڻي،
چوٽ سان چيو: خبردار، جي هن جي وار جو ناڙو
ورتو اٿوَ ته جيڪڏهن الله جي ڪهوڙي تي چڙهي، قهر
ڪندا، ته پوءِ انهيءَ سان هڪ اهڙي وڏي خرابي
پيدا ٿيندي، جو خود اوهين چوندا ته اوهان جي ڪو
ڏنگ ڀانهن وڌي ته اها خوشيءَ سان قبوليو. پر هيڙي
خرابي جيڪر قيام ڪين قبوليو. بادشاهه سلامت، پوءِ
جو ڪڻي سان منهن موڙيو، تنهن کان هينئري ڇيتيو.
جنهن ڪڇي نه ڏڙي، سو ڪاپاڙي.

رچرڊ بادشاھ، درويش جو گھڻو لحاظ ڪندو هو، ڪليسا جي ڪار پردازن کي ججھي عزت ڏيندو هو، هن درويش جي انهن ڌمڪين تي پاڻ هيڪاري منيو. جوش وچان زمين تي لت هڻي چيائين: اوهين زالون توڙي هيءَ درويش، سڀ اسان جي منهن تان هينئر ٽرو، نه ته قسم آهي ته......

مٿان قسم کڻندا آهيوا ائين چوندو حڪيم اندر هليو آيو.

بادشاھ: اچو حڪيم صاحب، اوهين به شايد ڪو اهڙو سوال کڻي آيا آهيو، جو اسان کي مڇڻ مشڪل ٿئي؟

حڪيم: قبلا، مون کي ڪنهن بلڪل ضروري ڪم بابت توهان سان ڳالهائڻو آهي.

بادشاھ: اول اسان جي رانيءَ ڏانهن مهڙ ڪريو ته هوءَ ڏسي ته اهڙي بيماريءَ مان اسان کي ڪنهن ڇڏايو.

حڪيم: (اڪيون هيٺ ڪري) اسان مشرق جي ماڻهن لاءِ پرائيءَ زال ڏي ڪو اک کڻي نهارڻ به وڏو گناھ آهي.

بادشاھ: (زالن کي) تڏهن پلا توهين وڃو. هينئر اسان کي وڌيڪ نه ستايو. توهان کي ايتري خاطري ڏجي ٿي ته منجهند کان اڳي قتل نه ڪرائبس. بس، هاڻ ته خوش ٿيوز؟ ايڏيت! هاڻ جي سيائي هجين ته ماڻڙي ڪري هلي وڃ.

اهي لفظ ابڙت ڏي اهڙي گهور ڪري چيائين، جو هن جهڙي دلير ۽ ڪرڙي وانگر ٽڪڻ لڳي، راڻيءَ جون ۽ ڪليون ٻئي ڪنبيون. هو ٻئي اوهه پنهنجي شاهاڻي شان جو ڪو ۽ خيال نه ڪري ائين ڀڄيون جيئن ڪاريءَ ڏينهان ڪانءُ ڀڄي. راڻيءَ کي ڏاڍو ڏک هو، جو بادشاهه ڪيس نرآدر ڪري ڪڍيو هو، پر ابڙت پنهنجو من نه ڇڪايو، ۽ ارد بار تي صبر اختيار ڪيائين.

باب نائون

قتل هنيائہ تي ڇنڊو

حڪيم کي پنهنجي تنبوءَ ۾ هيئن اوچتو ۽ اُٻهرائيءَ سان ايندو ڏسي، بادشاهه پڇيس: ڪيئن وڏا پير ڪيا اٿوَ؟

حڪيم: قبلا، هن ٻانهي جو هڪ عرض آهي، ڏٺيءَ اوهان کي هٿ ڏيئي رکيو آهي ته،

بادشاهه: (وچ ۾ روڪي) ته اسين ٻه ٻئي ڪنهن کي هٿ ڏيئي رکون! اهو مطلب اٿوَ يا ڪو ٻيو؟

حڪيم: اٿين، قبلا! جنهن نيڪ سردار کي قتل ڪرايو اٿا، تنهن جهڙي خطا ڪئي آهي، تهڙي خود ڏاڏي آدم به ڪئي هئي، پوءِ هن کي ڪهڙي ميار ڏبي!

بادشاهه: آدم خطا ڪئي ته الاهيءَ به موت جو ذائقو چکيو. حڪيم صاحب، توهان جنهن مهل هتي پير پاتو، تنهن مهل ئي اسان سمجهيو ته اوهين ڪهڙي ڪم لاءِ آيا آهيو. پر مهربان ٻڌو، بادشاهه ئي اسان هزارن جو ڪوس ڪرايو هوندو، ۽ ڪيترن کي پنهنجن هٿن سان پورو ڪيو هوندوسين. عجب جي ڳالهه آهي ته اڄ هڪ خسيس ماڻهوءَ جي حق ۾ واجبي فيصلو ڪري، هن کي موت جي سزا ملڻ جو

حڪم جاري ڪيو اٿئون ته هوڏانهن اسان جي راڻي ۽ سؤٽ، ته هوڏانهن اينگاڙيءَ وارو درويش ۽ اسان جو حاذق حڪيم سفارت ڏاهي، سندس سفارش ڪرڻ آيا آهن! هو بيشرم اسان جي آبروءَ تي ٽڪو لائي، ۽ اسين هن کي ڪا به سزا نه ڏيون! اسان کي ته اهڙيءَ سفارش تي ڪِل پئي اچي.

حڪيم: تڏهن قبلا، ڪلندڙ ڇهن مهان موت جو فرمان جاري ٿيڻ نه گهرجي. هاڻ هيءَ بندو اهائي اميد ٿو ڪري ته توهان هن جوان کي سندس جان بخشي؟

بادشاهه: توهين هزار قيدين جي پانهن گهرو ته اسين اهي سڀ اوهان کي آزاد ڪري ڏيون. توهان جي قوم جا اسان وٽ ڪيترا راجنيتي قيدي آهن. پنهنجن ديس-ڀائين کي ڇڏايو ته ڀلي اهي وڃي پنهنجن ٻارن ٻچن وٽ سگهي ٿين، باقي هن هڪڙي ڇٽي جي ڇڏائڻ مان اوهان کي ڇا هڙ حاصل ٿيندو؟ انهيءَ ڪمبخت جي حياتي هينئر ضبط ٿيل ۽ ملڪ الموت جي قبضي سمجهڻ گهرجي.

حڪيم: اسان سڀني جي حياتي ضبط ٿيل ۽ ملڪ الموت جي قبضي آهي، پر، اسان جو وڏو لهڻيدار نهايت رحيم آهي، ۽ مدي ٻچن کان اڳ هرگز تنگ طلبي ڪانه ڪري.

بادشاهه: پر اسان کي ڀريائين سمجهايو ته ڪهڙي سبب توهان کي هن جو تاڻ ٿو اچي، جو اوهين اسان کي پنهنجي حڪم منسوخ ڪرڻ لاءِ هيترو

ستايو ٿا! بادشاهه تي اسان کي ضرور عدل ڪرڻو آهي، پوءِ اوهين وچ ۾ ڇو ٿا پئو؟

حڪيم: بادشاهن کي نه رڳو عدل، پر فضل به ڪرڻو آهي. اوهين عدل ۽ فضل جا صاحب ٿيو، هر وپرو پنهنجي نه هلو. هن بندي جو هڏ هڏ ڪري ٿو ڪرڪي، جو هن مڪڙي جتي کي جيئدان ملڻ ڪري ڳوٺين حياتين جو بچاءُ ٿيندو.

بادشاهه: سو وري ڪيئن؟ سچي سچي ڳالهه ڪجو، ڪو ٽاهه ٽاهي نه ٻڌائجو.

حڪيم: ٽاهه ٽاهڻ کان ڌڻي رکيا! سچي سچي ڳالهه هيءَ آهي ته جنهن دوا مان حضور جن توڙي ٻيا ڪيترا شفاياب ٿيا آهن، سا هڪ طلسم آهي، جنهن جي جوڙڻ لاءِ سعد ستارن جي پوري پوري ساعت تي غرض ڪرڻو پوي ٿو. ڌڻيءَ ان جو جس هن بندي جي هٿ ۾ ڏنو آهي. هيءَ غلام جڳي وڏا ولي، اهو طلسم ٻاليءَ ۾ پوڙي، جنهن بيمار کي پيار ٻندو آهي، تنهن کي جيءَ-ڏاڻ ٿي لڳندو آهي.

بادشاهه: آهي ٻه-راءِ جيءَ-ڏاڻ؟ اهڙا طلسم جي حڪيمن ڪيسي ۾ پائي ڪنيا ته ڏڪين سئين جي سات لڏڻ کان اڳ ئي ڇٽي پوندا! اسين سمجهون ٿا ته اهڙو طلسم رڳو توهان وٽ ئي آهي!

حڪيم: غريب پرور، جنهن دوا مان فيض رسي، تنهن بنسبت خندو ڪرڻ ناجائز آهي. اهڙو طلسم شايد ڪو ٻيو جوڙي به سگهي، پر سڀڪنهن جي

جاءِ نہ آهي جو اهو ڪم آئي سگهي. هن طلسم ڪي ڪم آئيندڙ تي ڳهٽا ٻنڌن آهن. فاقا ڪيڻا ۽ رياضتون ڪرڻيون پون ٿيون، ۽ عيش عشرت ڪان ڪجهہ عرصو گوشو ڪرڻو پوي ٿو. پر وڏو شرط هيءُ آهي تہ جيڪڏهن ڪنهن ايتري جفاڪشي ڪئي، ۽ هڪ مهيني اندر ٻارهن مريضن کي نہ ڇڏايائين تہ، پوءِ طلسم جو زور هليو ويندو، ۽ پوئون مريض ۽ خود حڪيم ٻارهن مهينن اندر خوار خراب ٿي مرندا: هن بندي کي هيٺر ڪيئن ١، ڪري ٻارهون ڇٽو ٻچائڻو آهي، نہ تہ اسان ٻنهي لاءِ زوال، ۽ هڪ سال اندر انتقال آهي.

بادشاهہ: ٻاهر ڇانوڻيءَ ۾ جاچ ڪريو تہ ڪهڙيءَ مريض ملي پولدو. توهين جنهن کي بچائڻ گهرو ٿا، تنهن جو طب اسان جو جلاد ٻائيهي ڪندو، پر اسين تہ سمجهي نٿا سگهون تہ هن کي جيئدان وٺي ڏيڻ ڪري اوهان جو عدد ڪيئن پورو ٿيندو؟ اوهان جو ٻارهن ڄڻن جو عدد تڏهن پورو ٿيندو، جڏهن اوهين ڪنهن کي پنهنجي حڪمت سان ڇڏايو؟

حڪيم: حضور جن کي اول اها ڳالهہ سمجهہ ۾ اچي ٿي تہ جتي ٻيا حڪيم ڇٽ ٻڌن سان هٿي ٻيٺا تہ ترپ ڪؤ نہ ڪندو، تتي هن غلام رکو ٿلڻي ٻانيءَ پيارڻ سان سائينجن کي ڪيئن نوبنو ڪيو؟ جڏهن اها ٿي ڳالهہ سائينجن کي سمجهہ ۾ نہ آئي، تڏهن هن طلسم جي ٻاري ۾ اِي ڪا ڳالهہ جيڪڏهن سمجهہ ۾ نہ آئي، تہ ان جو ويچار ڪرڻ نہ گهرجي. هن

وقت بندي سان هيءَ جٺ آهي جو اڄ صبح جو هڪ
بليد جانور جو علاج ڪيو اٿس، جنهنڪري پٽي
ڪنهن کي طلسم جي وسيلي ڇٽائڻ کان خارج آهي.
هن باري ۾ وڏيڪ سوالن پڇڻ جو ضرور ڪونهي.
ايترو چوڻ بس آهي ته جيڪڏهن هن نيڪ سردارکي
ڇوڙڪارو ملندو ته حضور جن تان هڪ وڏي آفت
ٽري ويندي.

بادشاهه: حڪيم صاحب، اوهين ۽ ڪنهن مان
ڪڍهه ڪيڍي، اهو چڱيءَ طرح ٻڌي ڇڏجو ته سوڻ
ڪنهن ۾ منهنجي جهڙين ڳالهين تي پرسجي رهڻ،
ٻڌڙين ماڻن ۾ اڀوجهه ماڻهن جو ڪم آهي. جنهن جو
ڳالو رچرڊ، سو اهڙين واهيات ڳالهين کي ڏيان ۾ اس
ڪين آڻي، تنهنڪري يقين ڄاڻجو ته اوهان جي ڏيچارڻ
تي اسين ڏچي ڪوڙ ٻولداسين. اسان جي ڪيل سڌهر!
جڏهن ڪيل جي دڄي ها ته گهر کان ٻاهر پير ڪڍون ٿي
ڪين ها.

حڪيم: حضور جن ڀلي انهن ڳالهين کي واهيات
ڪري سمجهن، پر ايترو يقين ڄاڻن ته بندي کي خلاف
ڪوڙ چيو آهي. تنهن کان سواءِ ۽ اهو انصاف آهي، جو هڪ
خسيس ڏوهه لاءِ ڪنهن کي معافي نه ڏيئي، ساريءَ
دنيا جي هرهڪ بدنصيب بيمار کي هن طلسم جي
فائدي وٺڻ کان محروم ڪجي؟ بادشاهه سلامت، اوهين
وري ۽ ويچار ڪريو. ڪنهن جي اک ڪڍڻ سولي
آهي، پر وجهڻ ڏاڍي ڏکي آهي. بادشاهه، جيڪو

مارڻ جو ڪم ڪن ٿا، سو شيطاني آهي، حڪيم ڇٽائڻ جو ڪم ڪن ٿا، سو رحماني آهي. توهان کي جڏهن ايتري ٻہ طاقت ڪانهي، جو ڪنهن جو رکو ڏاٽ جو سور لاهي سگهو، تڏهين هيءَ طاسم، جو خاق کي فيض ٿو رساني، تنهن جي فائدي وٺڻ کان انسان ذات کي ڇو ٿا آڏو ڦرو؟

بادشاهہ: (شوخيءَ سان) هيءَ حد گستاخي آهي. توهين اسان جا حڪيم آهيو يا وزير؟

بادشاهہ جي شوخيءَ تي حڪيم ڊرو تہ ڪين ٿيو، پر ٻاڻ ٻہ قدم مٿي ويو. رکَ رکاٽي اصل ڪالہ کيائين. ڇوٽ مان چيائينس: فرنگستان جا بادشاهہ ٿي ڪري، منهنجي ڀلائي جي عيوض مون کي اهو اجورو ٿا ڏيو، جو مون ٿي اکيون ڪڍي ٿا اچو؟ هاڻ ڏسجو تہ آءٌ اوهان کي ڪيئن ٿو چنگ چاڙهيان. هينئر ديس پرديس اوهان کي بدنام ڪندس، جتي قدردان ماڻهو هوندا، اتي اوهان جي بيقدريءَ ۽ بي شڪريءَ جو ڍنڍورو ڏيندس. جن اوهان جو نازءَ ناموس ٻہ ڀڏو هوندو، انهن کي بہ آگاهہ ڪندس تہ اوهين اول درجي جا ڪنچور آهيو.

حڪيم جي اهڙن حرفن ٻڌي ڪڍڻ تي بادشاهہ ورچ ٿي ويو. يڪدم پنهنجي ترار ۽ هٿ وجهي چيائين: ڪميٽا، تون اسان کي اهڙا وڏيل اکر ٿو ڳالهائين - هاڻ متاڻ پنهنجي حياتيءَ مان ڪڪ ٿيو آهين -؟ حڪيم بادشاهہ جي ترار پر ٻلڪل ڪين

ڏنو. ٻاڻ اڳيرو وڌي چيائين، هن، هن، آءٌ سمجهان
ٿو ته منهنجا لفظ توهان کي ڏينهن وانگر ڏلکين ٿا،
پر اهو ڪجهه نه آهي. حقيقتاً پنهنجي زبان سان آءٌ
اوهان کي ايترو خوار خراب ڪري ڪين سگهندس،
جيترو مون کي خون ڪرڻ سان توهين ٻاڻ کي ٻانهي
خوار خراب ڪندا.

رچرڊ بادشاهه ٽالنديءَ ٽپو هو. هي مڙس تنهن ته
چڻ جن متو. پوءِ "نه تيڏا مٺ، نه ميڏي ڪاهه،"
هيٺ مٽي جي ڪاڻ سڌ ڪانه پوندي ڏيس. باقي اهو
اُهو هوس ته پنهنجي عزت آبروءَ جو جيڪو خيال
ڏاريندو هو، ۽ ڀلي ڀلائي به ڪنهن جو احسان ڪون
وساريندو هو. هن حڪيم جون مٿس مهرون لڳل
هيون، جو ڪيس مٿو ڇياريو هئائين. اهو احسان ياد
ڪري هيءَ آسالڪ ڪانئس هٿي پري ٿيو. دل ۾ چوڻ
لڳو: جنهن مون کي ڇڏايو، تنهن کي جيءَ خون
ڪندس ته سچ پچ ٻاڻ کي بدنام ڪندس، ۽ پوءِ
ڪنهن جي اڳيان ڪنڌ کڻي به ڪين سگهندس. اهو
لوڪ لڄا جو خيال ڏاري، هي وڏي حڪيم جي ويجهو
ويو، ۽ چيائينس: اسان جي تاج ۾ جيڪي هيرا جواهر
لڳل آهن، سي جيڪڏهن گهرو ها ته اسين
اهي ڏيندي به ڪين ڪيٻايون ها، پر جڏهن توهان
پنهنجي لاءِ ٻانهي انعام چونڊيو آهي، تڏهن
اسان کي به پنهنجو شاهاڻو شان رکي، اوهان کي
مولاڻو مناسب لڳو لڳي. هاڻ اهو مڪالمو چو لعنتي

اسان اوهان کي آيو پايو ڏنو: اسين اوهان کي پروانو لکي ٿا ڏيون، سو وٺي اسان جي مقربن کي ڏيکاريو ته اهي انهيءَ نياڪي جي ٻانهن اوهان جي حوالي ڪندا.

بادشاهه اهو ڪاغذ ڪڍي، پڻ اکر رهڙي ورتا، ۽ اهو پروانو حڪيم کي ڏيئي چيائين: انهيءَ سڪات کي اوهين پنهنجو غلام ڪري رکجو، ۽ جيڪو ڪم اوهان کي وٽي سو هن کان ولجو. ايترو چئجوس ته وري ڪڏهن پنهنجي پٽلائي ۽ اسان جي منهن تي نه چڙهي.

هينئر حڪيم جي منهن ۾ پاڻي وريو. پهرپائين جيڪا تندي ٿي ڏيکاري پائين، سا ڇڏي ننڍو ٿيو ۽ وري اڳوڻڪو تابعدارن جهڙو نمونو اختيار ڪري چيائين؛ حضور جن جيئن فرمائين ٿا، تيئن اوس ڪبو.

بادشاهه: شاباس، اوهين هن ڪي چڱيءَ طرح ذهن نشين ڪرائجو ته پنهنجي سر جي جيڪڏهن سلامتي گهري ته وري ڪڏهن ۽ اسان جي اڳهن آڏو نه اچي.

حڪيم صاحب، اوهان کي ڪجهه پيو سو گهرجي ته بلاشڪ گهري وٺو.

حڪيم: حضور جن پنهنجي سخا سان هن طامعوءَ کي تار ڪري ڇڏيو. هاڻ هن ٻندي کي ٻي ڪا لوڙ ڪانهي. هيءَ ئي بخشش ڪنج آهي.

بادشاهه: نه نه، اوهين حجاب نه ڪريو. اوهين جيڪي طلبيندا، سو حاضر.

حڪيم: شڪر جو بندي جي هيتري ايتري خاطرداري ٿئي ٿي- هاڻ جڏهن حضور جن وڏيڪ نوازش ڪرڻ لاء تيار آهن، تڏهن رکو اهو قول ملي ته ڪنهن به ولت هن بندي جو ڀيو ڪو ڪم پولدو ته بادشاه سلامت ناڪار نه ڪندو؟

بادشاه: (هٽ هٽ ۽ ڏيئي) اسيع اوهان سان شاهالو قول ٿا ڪريون ته اسان تي جيڪا به فرمائش رکندا، تنهن جي اٺاڻ دير پوراڻي ڪندا-سين. اوهين به ايتري مهرباني ڪجو، جنهن ڪي اسين ڪا سزا ڏيون، تنهن لاء سفارش ڪرڻ نه اچجو، باقي پيو جيڪو به ڪم چوندا، سو اڪين سان پورو ڪري ڏيو.

حڪيم: ڏاڍي شل اوهان ڪي وڏي ڄمار ڏيندو!

ائين چئي، حڪيم بلڪل ادب سان نوڙي سلام ڪري هليو ويو. هن جي وڃڻ کان پوء بادشاه سڄي ڳالهه جو متان ولي ويچار ڪرڻ لڳو. چي، عجب جي ڳالهه آهي، جو هن مسلمان حڪيم کي سڪاٽلنڊ جي جوان جو ايترو ناڪ ٿي اهريو، جو اسان سان شوخ پوندي به ڪين ڪٿو. شاباس هن مومن کي آهي، جو جيڪي سندس ذات-ڀائي اسان وٽ قيد آهن، تن جي آجاڻي لاء وات ڪين وڌائين، پر اسان جي هڪ ذات-ڀائيء جي آزاديء لاء هيڏي هوڏ ڀڏائين! مهڙو ليڪ مومن اسان جا عمر ڪول ڏٺو، پر لهيو، اسان هن جي جان بخشي، هاڻ آسٽريا جي ڊيوڪ جو

لڳ ماڻ ور لاهه گهرجي. پوءِ هڪل ڪري پڇيائين :
گلسلنڊ جو سردار حاضر آهي؟

بادشاهه جي هڪل تي سرٿامس امالڪ اندر پهچي آيو. هن جي پٺيان اينگاڊيءَ جي مرهيءَ وارو سنياسي اهڙيءَ رمز سان لڪي اچي بيٺو، جو بادشاهه کي ڏسڻ ۾ ڪين آيو.

بادشاهه : (سرٿامس کي) اوهين هينئر جو هينئر شرنائين ۾ توڙ ڙين وارا پاڻ سان ولي نهايت شان شوڪت سان آسٽريا جي آرڪ ڊيوڪ وٽ وڃو. هن وقت هو پيشرم ڪالي تي هولڊو ۾ سندس ڪوٺيءَ لڳڪربل اتي هولڊا. انهن سيني اڪيان ٿاهي لوڪي ڇڄوس ته اسان جو فرمان آهي ته انگلنڊ جو جهنڊو، جو دغابازي ڪري ڳر ڪرايو اٿس، سو هڪ ڪلاڪ جي اندر پيدا ڪري، نه ته ڪيس چڱائي نه رسندي.

ٿامس : حضور، جيڪڏهن هو آلي وڃي ته پوءِ؟

بادشاهه : انهيءَ جي سڪيءَ ۾ نبي هٿي ويو ته اسين سڀ ڪيڏي، ڪيس ثابت ڪري ڏيکاريندا اسين ته اها چوري پاڻ ڪرائي اٿس، ۽ پوءِ پنهنجي جيئڻ جو آسرو پلي ويهي.

ٿامس : قبلا، ٺورو ويچار ڪريو. هت اسين دشمن سان ديني لڙائي ڪرڻ آيا آهيون، ۽ نه پاڻ ۾ وڙهڻ آيا آهيون!

بادشاهه : اوهين ء، ويچار ڪريو ته اوهان کي شاهي فرمان جي بجاوري ڪرڻي آهي. ديني لڙائي! اسان جا

رليق جڏهن سلطان سان صلح ڪرڻ لاءِ خواهان آهن، تڏهن ڏهني لڙائي وري ڇاجي؟ اسان ٻانيون هو تہ هتي اچي جنگ جي ميدان ۾ ٻنهنجو ڏاڪو وجهنداسين. جڏهن انهن ڪرڻ جو وجهہ نہ مليو، تڏهن ٻنهنجي آبرو تہ ڪسي ڪين ڪرائي هلنداسين. آسٽريا جو ڊيوڪ ٻاڻ کي پلي لسينگ سمجهندو هجي. ٻر جنهن صورت ۾ انگلنڊ جي جهنڊي جي فضيحتي ڪئي الس، تنهن صورت ۾ سائس جوکي جٽ ڪنداسين. ٻادشاهہ جو اهڙو ٻڪو ارادو ڏسي، سرٽامس صبر ڪري هليو ٿي ويو تہ اينگاڊيءَ جي سنياسيءَ اشارو ڏيئي ٻيهاريس، ۽ ٻاڻ وڏي ٻادشاهہ جي ويجهو وڃي ٻيلو. هيءَ سنياسي جتي ٻڙهہ هو. ڏيهون رياضتون ڪيون هئائين، ۽ روزا رکيا هئائون، جنهنڪري ڳري ڪنڊا ٿي ويو هو. منڍ جا وار وڏي جٽائون ٿي ويا هئس، ۽ سونهاري ڏن تائين ٻئي ٻهتس. مڇن جا وار وات ڏانهن لڙيل، ۽ ٻرون ڪجهہ قدر اکين تي وريل هئس. اکين ۾ تيج گهڻو هوس، ۽ مڙس ڏاڍو ڏيا وارو ٻئي ڏٺو. ٻادشاهہ ڏانهن انهن منهن ڪري ٻيٺو، جو ڇڻ تہ ڏليءَ وٽان سندس لاءِ ڪو فرمان آندو هئائين. هن وقت جيتوڻيڪ ٻادشاهہ خفي ٿيو ويٺو هو، تہ ٻہ هن کي جوکي تعظيم ڏنائين، ۽ ساڳئي وقت سرٽامس کي حڪم ڏنائين تہ ٻنان ڏير حڪم جي ٻجاوري ڪر.

اينگاڊيءَ جي سنياسيءَ وڃي ٻہ سرٽامس کي اشارو ڏيئي ٻيهاريو، ۽ ٻيهرواٽن وانگر ٻادشاهہ کي چيائين:

آهه اوهان کي ڌڻيءَ جو اسم ۽ ڪليسا جو لسر وجهي چوان ٿو ته اهو پنهنجو بيهودو حڪم بند رکو. هني روضي مبارڪ جي صدقي لڙڻ لاءِ آيا آهيون، ۽ نه پائرن جو رت پڙڻ آيا آهيون. آسٽريا جي ڊيوڪ کي ۽ اوهان وانگر سڀوري صليب جو نشان ڪلهي تي لڳل آهي. اهو ديني نشان ٽوڙي پائيءَ جو اعلان وساري، جيڪڏهن هن جي رکو وار جو ٿالو وليندا ته پنهنجو ننگ ناموس ٻوڙيندا، ۽ ياد رکجو ته ڌڻيءَ جو غضب اوهان تي نازل ٿيندو!

بادشاهه: اهڙا دڙڪا ڏيئي، اسان کي ڊيڄارڻ جي ڪوشش نه ڪريو. رچرڊ بادشاهه، ائين ڊڄڻ وارو نه آهي. اسان اوهان کي عزت ڏني...

سنياسي: (وچ ۾ روڪي) مون کي اوهان جي عزت خير ٿي گهرجي! سچي سائينءَ کي عزت ڏيو، جنهن کي ڏيڻ جڳائي. هتي اچڻ کان اڳ سيني شهزادن سان پائيءَ جي هٿ هڻڻ جو قول ڪيو هو. انهيءَ انجام کي ٿالي ڏيئي، پنهنجي عزت وڃايو.

سنياسيءَ جا اهي ٻويان لفظ بادشاهه جي دل ۾ تير وانگر چڀي ويا. آسٽريا جي ڊيوڪ تي جيڪا ڪاوڙ هيس سا ڪافور ٿي ويس، ڏاڍو ڪڪو وڪو ٿيو. نيٺ ڪهڙيءَ ٿڌ سان چيائين: اسان کي پائرن سان ڦٽائي ڪانهي، پر اسان جي لڪن جي آبرو ورتي اٿس، تنهن جو اسان کي ٻلو ضرور چڪائڻو آهي.

سنياسي: اها اوهان جي گهڙ بلڪل واجبي آهي. شهزادن ٻاڻ سمجهيو هو ته اوهين اهڙي ڳالهه لئي مڃي ڪري ڪين ويهندا. هنن، تنهنڪري ٻاڻ ۾ ٻهي، لهراڻ ڪيو آهي ته انگلنڊ جو جهنڊو وري ساڳي جاءِ تي قائم ڪجي، ۽ جنهن اڳين جهنڊي سان حرڪت ڪئي هجي، تنهن کي هٿ ڪري، عبرت جهڙي سيکت ڏجي.

بادشاهه: آسٽريا جو ڊيوڪ ڇا ٿو چئي؟ حرڪت ته سموري سنديس پٺي ٻانهپ.

سنياسي: هو ته قسم کڻي ٿو وڃي، تنهن هوندي ۾ جيروسلم جي وڏي پادريءَ تي اهو ڪم رکيو الن ته آسٽريا جي ڊيوڪ جي سچائي، جنهن نمولي ۾ ڪئي هجيس تنهن نمولي ۾ ڪري.

بادشاهه: اسان سان دوبدو ٿي لڙندو؟ ٻاپ ٻل ۾ هوندس ته سوپ الهچو سنديس ٿيندي.

سنياسي: وڙهه جو نالو ٿا وٺو؟ تڏهن شابس آسٽريا جي ڊيوڪ کي آهي، جو پنهنجي قسم ۽ قول کي اوهان وانگر وساري ڪين ويٺو آهي.

اتي بادشاهه هيڪاري ڦڪو ٿيو. سنياسيءَ کي چيائين: جڏهن شهزادن جي منڍلي اسان جي جهنڊي کي وري اڳوٺيءَ ريت مانُ ڏيڻ لاءِ تيار آهي، تڏهن اسين انهيءَ باري ۾ ڪوبه قدم نٿا کڻون.

بادشاهه پنهنجو ارادو ڦيريو ته سنياسي خوش ٿيو. ۽ کيس دعا سلام ڪري هليو ويو. ٻاهر نڪري

هنڌين ماڳين اهو هوڪو ٿيرهندو ويو ته دنيوي خيال وساري ديني خيال ڌاريو. ڌڻيءَ جي راهه ۾ جي مرندا ته اوهان کي شهادت نصيب ٿيندي ۽ جي ڪُٺندا ته بهشتي جهالن ۾ جس لهندا. سنياسيءَ جي الهيءَ وعظ ٻڌڻ لاءِ ماڻهن جا حشام اچي مڙيا. هن جي هن ٺاهوڙي تقرير ماڻهن ۾ گهڻو آنساهه پيدا ڪيو. بادشاهه کي جڏهن انهيءَ ڳالهه جي مڃ پيئي، تڏهن هو سنياسيءَ جي گهٽي ماراهه ڪرڻ لڳو. هاڻ هن جي تتل هنيانءَ تي هيڪاري ڇنڊو پيو، ۽ پاڻ ۾ ساڙ وير وساري ديني خيال دل ۾ ڌارڻ لڳو.

باب ڏهون

پائرن سان پرچاءُ

سنياسيءَ جي وڃڻ کان پوءِ، ٽائر جو وڏو پادري پادشاهه سان ملاقات ڪرڻ لاءِ آيو. پادشاهه جي بيماريءَ واري عرصي ۾ جيڪي ٿيو ٿيو هو، سو هن کي ٻڌايائين، ۽ چيائينس: هينئر اها اميد رکڻ اجائي آهي ته شهزادا ڪو پولو پاريندا، ۽ پئلسٽائين جو شهر دشمن جي قبضي مان ڇڏائي سگهندا. هيڏانهن پنهنجو گهر ڦٽو پيو آهي، ۽ سيني کي آپو-آپ اچي لڳي آهي، ته هوڏانهن سلطان صلاح الدين جنگ لاءِ اڳي کان ٻه وڌيڪ گرما گرم تياريون ڪيون آهن؛ ايترو ڪٽڪ ڪٺو ڪيو اٿس، جو اهي جي ڪٽڪ هڪواريءَ ڪاهي ايندا ته اسان جي لشڪر جا پاردانا ڪري ڇڏيندا. فرانس جو پادشاهه فلپ ٻه، سمجهي ٿو ته هينئر اسان جي دشمن سان دال نه ڳرندي. هن هاڻ يورپ ڏي موٽي هلڻ جو پڪو ارادو ڪيو آهي، پر رڳو ارمان جي ملاقاتيءَ جو اونو اٿس. سندس رفيق ارل آرچبين جو ٻه اهوئي ارادو آهي، آسٽريا جي ليوپولڊ کي اهي ٿي ساڙ آهن، جو سيني شهزادن اوهان کي ڪانئس مٿي فوقيت ۽ فضيلت ڏني آهي. هو چوي ٿو ته وڙهون اسين ۽ نالو لڪري انگلنڊ جي پادشاهه جو—

تنهن کان مولي پنهنجي ماڳ هلون، ته اهو وڌيڪ
چڱو آهي. ٻين شهزادن جا به اهڙا ئي خيال آهن. هيڏانهن
اچڻ کان اڳ قسم ته سڀني کنيو هو ته ڀائرن وانگر
يڪمشت ٿي رهنداسين، ۽ هن ديني لڙائيءَ ۾ پاڻ
پليءَ پٽ موڪينداسين، پر هينئر حسد اچي کنيو اٿن.
هرڪو چوي ٿو ته آءٌ پنهنجو ڏاڪو وڃهان، ۽ ٻئي
ڪنهن جو لالو نه ڪري.

پادشاهه مات ڪري هن جي ڳالهه وڌي پڌي.
هن جو هڪ هڪ اکر دل سان ٻئي لڳس، ۽ جيئن
انهيءَ ڳالهه تي گهڻو ويچار ٿي ڪيائين، تيئن وساس
۾ ويڙهيو پئي ويو. هن ڄاتو ٿي ته يڪي سر دشمن
کان کٽڻ محال آهي، تنهن هوندي به دل پڌي چيائين:
ٻين شهزادن جي اها پوڙي آهي ته پوءِ کٽڻ اسان جا
پاڳ، پنهنجيءَ عزت تي اسان کي ٽڪو لائڻو ڪونهي.
اسين ويهون ٿي تنهن جو زور لائي، دشمن کي شڪست
ڏيئي، پنهنجي ڪليسا جو مانُ مٿي ڪنداسون.
جيڪڏهن جيروسلم جي منارن مٿان سڳورو صليب کڙو
ڪري نه سگهياسون، ته پوءِ مرآهو اسان جي قبر مٿان
قائم رهي!

پادري: اوهين راهلوڪ لاءِ چپا آهيو، پر ڪرو
پيا ائين سندرو پڌن. هنن ته پاڻ پڪو ارادو ڪيو
آهي، ته هينئر پنهنجو هڪڙو ماڻهو به ڪين مارائينداسين،
بلڪ ڪنهن عيسائيءَ جو هڪڙو رت جو ڦڙو به ڳڻڻ
ڪين ڏينداسين.

بادشاهه: ائين ته سلطان به ڪين چاهيندو ته سندس ٻهر مان ڪو هڪڙو ڦڙو به رتوڇاڻ ٿئي.

پادري: سو لهو پيو آهي.

بادشاهه: تڏهن اوهان جي صلاح آهي ته صلح ڪجي؟

پادري: مارني کان ٻڌايو چڱو. اسين جنهن مطلب لاءِ هتي آيا آهيون، سو مطلب پورو ٿئي، ته پوءِ جنگ جدل جو ٽالو ڇو ونجي؟ عقل به ائين ٿو چوي، ته ننهن مان ڇڇي ته ڪاتي نه وجهجي. سلطان اوهان جي ٽانءِ ناموس کي ڏسي، سولو پاڻ ڏئي ٿو. هو چوي ٿو ته حضرت عيسيٰ جو روضو عيسائين جي قبضي ڪيو، جيڪي عيسائي آئيندي زيارت لاءِ ايندا، تن کي ڪابه اٽڪ ڪانه وجهبي، ۽ هنن جي وار جو به ٽالو نه ولبو. هڻو ته ائين به چوي ٿو ته پلي انگلنڊ جو حاڪم جيروسلم جو بادشاهه ۽ سنڀاليندڙ ٿئي. هن کان وڌيڪ اسان کي پيو ڇا گهرجي؟

بادشاهه: هان! ائين چوي ٿو ته اسين پلي جيروسلم جا بادشاهه ۽ سنڀاليندڙ ٿيون؟ ائين جي ٿيو ته پوءِ چئبو ته اسان جي ساري سرس آهي، ۽ سڄي بازي اسان کٽي. پر پادري صاحب، اوهان کي اعتبار اچي ٿو ته سلطان صلاح الدين هن پاڪ مڪان تان سترو هٿ کڻندو؟

پادري: هو قسم کڻي ٿو چوي ته سڄي ملڪ جي ڪاروباري انتظام ۾ ڪابه دست اندازي نه ڪندس، باقي ايترو ٿئي ته انگلنڊ جي بادشاهه سان گڏ آءٌ به

جيروسلم جو بادشاهہ ليکجن ۾ اچان. هو رکو نالي کي کڙمي ٿو. هو کئيو کلابو چوي ٿو تہ انگلنڊ جو بادشاهہ اسان سان سچو ٿي، سگ ڪنڊي تہ پوءِ مون تيهہ ٿي ٿوبا چڙها.

بادشاهہ: هان، سگ ڪنڊي! ايڏت سگ ۾ ڪهس. ويچارو چالي ٿي ڪمن ٿوا (ويچار ڪري) پر اها ڳالهہ اڪ ۾ ۽ اسان سان ڪنهن ڪئي تہ هئي؟ پوءِ اسان جو حافظو ڪجهہ قدر ڪهنجي ويو آهي، تنهنڪري ياد نٿو اچي تہ سڪاٽلنڊ واري جوان ڪئي، يا حڪيم صاحب ڪئي، يا اينڪاڊيءَ جي مڙهيءَ واري سنياسيءَ ڪئي. ايترو سجهي پيو تہ ڪنهن مڙيوني اهڙي واهيات ڳالهہ ڪئي هئي!

پادري: اها ڳالهہ اينڪاڊيءَ واري سنياسيءَ ڪئي هوندي. هن، انهيءَ ڏس ۾ پاڻ گهڻو پتوڙيو آهي. جنهن وقت شهزادن جا وڪا هڏرا ٿيا، ؟ ڏڏئين تہ هن مان ڪو هاڻ ورٿو ڪينهي، تنهن وقت ڪان وٺي هن جي ننڊ ڦٽي آهي. هو انهيءَ ڪري پنهي ڏرين وٽ پيرا پيو ڪري. هو چوي ٿو تہ عيسائي مذهب وارا جنهن مطلب لاءِ سمنڊ جها ڪي ؟ هيڏا ڪشالا ڪري آيا آهن، سو جي مطلب سمورو پورو نہ ٿئي تہ جيترو ٿي سگهي، اوترو چڱو. خرخسو نہ خالي، آڌيو نہ، تہ پائلي.

بادشاهہ: پر اوهين ڪي پنهنجو ويچار ڪريو ٿا تہ اسين مسلمانن ۾ ڪيئن سگ ڏينداسين؟

پادري: البت پوپ سائينءَ سان صلاح ڪرڻي پوندي. روم جي هاڪاري سنياسيءَ کي چئبو ته اهو سالس انهيءَ ڳالھ جو ذڪر چوريندو.

بادشاھ: اسان جي پڇڻ ڳان سواءِ؟

پادري: (چٽ پڙي) اول حضورجن جي منظوري، پوءِ ٻي ڪا ڳالھ. مجال آهي ڪنهن جي جو سائينجن جي حڪم ڏاران ڪو قدم کڻي سگھي!

بادشاھ: انگلنڊ جو بادشاھ مسلمانن ۾ سگ ڏئي! مري ويندس، پر ناشائستي ڳالھ نہ ڪندس. اسين جي اهڙو ڪم ڪريون ته پوءِ ته هرڪو ائين ئي چولدو ته: ويئي سگن کي، پر ڪن ۽ ڪپائي آئي!

پادري: قبلا، اوهين انهيءَ ڳالھ جو خيال چوٽا ڪريو؟ اسين ۾ گھڻائي عيسائي پنهنجون نياڻيون مسلمانن سان پيا پرڻائين. آهي ته پوپ سائينءَ کان ۽ ڪونہ پچن. حضورجن رکو اها ڳالھ ڳئين تہ اهڙي سگ سان ساري عيسائيءَ قوم جو ڪيترو پلو ٿيندو. جيڪي ارڪان ڏسجن پيا تن مان ائين پيو سمجهجي تہ الھي مائيءَ ٿيڻ ڪري سلطان جيڪڏهن پاڻ مسلماڻي مذهب ڇڏي، ڪرستاني مذهب اختيار ڪري تہ عجب ڪونهي.

بادشاھ: ڪرستان ٿيڻ جو ارادو ڏيکاريو اٿس؟ اسان جي دين ۾ اچي تہ پوءِ اسان کي سگ ڪرڻ ۾ ڪوبہ اعتراض ڪونهي.

پادري: قبلا، اڳي ته هو ڪٽر مسلمان هو، پر هاڻ پادرين جا وعظ ٻڌا اٿس ته خيال ابت ڦريا اٿس. سلطان، جي ڪرستان ٿيو ته ڏسجو ته ٻيا ڪيترا مسلمان هن جي پيروي ڪندا ۽ اٿين اسان جو دين وڃندو.

پادشاهه: جيڪڏهن الهيءَ سڳ جو ذڪر پيو ڪو ماڻهو اسان سان چوري ها ته انهيءَ دم ماري وجهونس ها، پر جڏهن توهان جهڙي پادريءَ اهڙي ڳالهه ڪئي آهي، تڏهن اسين هن وقت ڪجهه نٿا ڪريون. هينئر شهزادن جو ميڙ ميڙٿو آهي، تنهنڪري اسين اوڏهين هلون ٿا، ۽ هن ڳالهه جو پوءِ ويچار ڪنداسون، حال ڀلي ته اها ڳالهه ٻعينه ۾ رهي.

رچرڊ پادشاهه پوءِ شاهاڻو ويس وڳو ڍڪي، وڏيءَ ڌام ڌوم سان مجلس ۾ ويو. ٻيا پادشاهه ۽ شهزادا اڳيئي اچي ڪٺا ٿيا هئا، ۽ سڀ سندس لاءِ سيڙيا ويٺا هئا. هن اچڻ ۾ ٿوري دير لاتي ته سڀڪو پنهنجو ساڙ ويڙ ياد ڪري چوڻ لڳو: ڏسو رچرڊ جا حال! اسين ٻانءِ ته سندس زيردست هئاسين، جو پوريءَ مهل تي اچي حاضر ٿياسين، ۽ پاڻ ٻانڌه ته اسان جو سردار آهي، جو جنهن مهل وڻندس تنهن مهل ايندو؟ هيءَ پاڻ کي سمجهي الائي ڇاٿو! ڀانئين ٿو ته سج چڙ ته ايري ۽ لهي ٿي مٿانس ٿو! هيڏو ٻانور الائجي ڪيو ڇاتي اٿس؟ هن کي هاڻ لهي سنئون ڪرڻ کپرجي. هنن پوءِ پاڻ ۾ ارادو ڪيو ته جنهن وقت

اينڊو، تنهن وقت سندس مرحبا رکو ٽالي ماتر ڪنداسين
ته ڀلي سُنهن پيت سان لڳيس.

هنن اچا پاڻ ۾ اهي ڳالهيون وٺي ڪيون ته رچرڊ
اچي نڪتو. هن جي شاندار شڪل ۽ شاهاڻي هلت
هنن ۾ ٻالمرادو سندس لاءِ عزت پيدا ڪئي. هن
مڙس جي ڏٺا ۽ حشمت مٿن اهڙو اثر ڪيو، جو سڀ
ٻالمرادو اٺي بيٺا. فرانس جي بادشاهه کي هيڏو عڪس
هو ۽ آسٽريا جي ڊيوڪ کي رچرڊ ۾ هيڏيون ٻاهيون
هيون، پر هينئر اهي به هڪواريءَ باادب اٿي بيٺا.
سڀني گڏجي بلند آواز چيو: شهنشاهه کي اسان جي
تون سلامت رک خداوندا! رچرڊ جي هينئري مرحبا
ٿي ته هو لڙڻ لڳو. هو مڙس سانُ جو سڪيو هو.
هينئر سڀني سانُ رکيس ته پاڻ به سڀني کي جيجهي
عزت آبرو ڏيئي، ڳالهين خوش خير و عافيت پڇڻ لڳو.
اول گهڻي سرهائي ظاهر ڪيائين، جو مس مس هيڏي
جهاڪ لنگهي، پائرن جي سٽ ۾ ويهڻ جهڙو ٿيو
هو. هن پوءِ تقرير ڪرڻ جو ارادو ظاهر ڪيو ته
سڀ لهي لڪي ويٺا، ۽ اهڙي ماٺ ٿي وئي، جو
سئي ٻٽ تي ڪيري ته ان جو کڙڪو به ٻڌڻ ۾
اچي. رچرڊ پوءِ پنهنجي تقرير شروع ڪري چيئن:

اڄ اسان جو وڏو ڏينهن آهي. اهڙي سڳوري
ڏينهن تي واجب آهي ته هرڪو چت سان چانئت
ڪري، پائرن سان پاڪ ٿي ويهي. هن جهاد ۾ پاڻ

موڪل جي حتي المقدور ڪوشش ڪرڻ گهرجي. ابراهيم صاحب هن سڳوري ڪارج جا ابا آهيو، ۽ رچرڊ اوهان جو سپاهي آهي. ڏاڍو رچرڊ جو سپاهه ننڍو پڻ ڪان اهڙو ڪيو آهي، جو هو وقتي گهرو خصتو نه ٿئي ٿو، پوءِ ڪي جو ڪي چئي ويهي ٿو، پر اوهين صاحب انهيءَ خسيس ڳالهه جي خيال وچان پنهنجو ديني فرض وساري نه ڇڏجو. مذهب جي راهه ۾ مجاهدي ڪرڻ ڪري پنهي جهانن ۾ جس ٿئي ٿو، تنهنڪري ويهن ني نَنهن جو زور لائي اهو جس ڪٽبوا جيڪڏهين پنهنجي ڪنهن قول يا فعل سان رچرڊ ڪنهن کي رنجايو آهي ته هو سچيءَ دل سان هن پريءَ سيءَ ۾ معافي مگڻ لاءِ تيار آهي. اسان جا فرنس وارا شريف ڀاءُ جيڪڏهن رچرڊ جي اهڙي بد بختي تي هجي، جو اوهان جهڙي لائق ڀاءُ کي ڪنهن ڳالهه ڪري رنجايو هجيس ته مهرباني ڪري هينئر ڪٿلي چئو؟

فلپ: (اٿي بيهي) انگلنڊ جي بادشاهه فرانس جي حاڪم جو اهڙو ڪو ڏوهه ڪيو ني ڪونهي، جنهن لاءِ معافي مگڻ جو ضرور ٿئيس. اسان کي هن جهاد جي اوني وچان پيون سڀ ڳالهيون ڪن پنيان ڪري ڇڏيون آهن.

اٿين چئي، رچرڊ کي هٿ هٿ ۾ ڏيئي پائرن والڪر ڪڏيو.

رچرڊ: (لهو ولڊ کي) آسٽريا جي ڊيوڪ کي الهو انگلنڊ تي ڪاوڙ هوندي! هڪ ڪري هن

پاڻ انگلنڊ جي بادشاھ کي دل ۾ ڪرڻ لاءِ وڏو ٿي سبب ڏنو آھي. پر ھن وقت ھڪڙي کي اھي ڏکيا ڏوراپا ڏيئي، ڪير ۾ موري نہ وجھي. چوڻي آھي ”گذريءَ کي ياد نہ ڪجي جا گذري سا چوڪي.“ پائرن جي وچ ۾ ساز سلوڪ چڱو آھي. ھينئر اسان کي ڪير ڪندو ٿي، ديني ڪم جي سرانجامي لاءِ ڪلھو ڪلھي ۾ ڏيئي اٿھڻ گھرجي. آسٽريا جي ليوپولڊ وٽ جيڪڏھن انگلنڊ جو جھنڊو ھجي تہ ڪيڏي ظاھر ڪري تہ پوءِ. رچرڊ جيڪا آسٽريا جي جھنڊي جي بي حرمتي ڪئي آھي، تنھن لاءِ سچيءَ دل سان معافي وٺندو. قصو ٿاھڻ لاءِ سولي وات اھا آھي- الفت ۾ سيڪي آھي، ڪلفت مان ڪي وٺڻو ڪينھي.

رچرڊ جي انھن لفظن تي ليوپولڊ گھڻو پوسريو. پيٽ ۾ پئي ٿھڪا وريس، پر وات مان ڪجھہ چوڻ واجب نہ ڄاڻي، سونھ پاڻي اکيون ڪري ھيٺ ڪيائين.

اتي جيروسلم جو وڏو پادري اٿي ڪڙو ٿيو.

پادري: چور ولبو آھي مڪب سان. آسٽريا جي ڊيوڪ قسم کڻي چيو آھي تہ انگلنڊ جي جھنڊي جي سندس ملائڪن کي بہ سڌ ڪانھي. وڏي ڳالھہ تہ اھڙيءَ ھٺ چيُوھيءَ مان ھن کي ھٿ ڇا ايندو؟

رچرڊ: جيڪڏھن ائين آھي تہ پوءِ اھا اسان جي آرھ زوراوري چئبي، جو پنھنجي حاڪم پاڻ کي چور ڪري ورتو اٿون! اسين پنھنجي اھڙيءَ ھلت لاءِ معافي طلب آھيون. ”ھار ماني، جھڳڙا ٽوٽا.“

ائين چئي، هن پنهنجو هٿ ڊگهو ڪيو، پر ليوپولڊ ساڙن وچان هٿ هٿ ۾ نه ڏنس. اتي رچرڊ چيو: هيءُ ڇا! اسان جو مطلب هو ته پاڻ ۾ ڪير ڪنڌ نٿي وجهون، پر هيءَ هٿ هٿ ۾ ڏيڻ کان عار ٿيو ڪري. انهيءَ ۾ جيتوڻيڪ اسين پنهنجي بيعزتي ٿا سمجهون، پر هڪ ڪري اسين انهيءَ بيعزتيءَ جا لائق آهيون- اسان رت ٽوڪندي سندس سان ڪونه رکيو هو ته پاڻ ۾، هينئر اهي خار اسان مان ڪڍيا الس. هاڻ ڇنبو ته هڪبئي کان وير وٺي پاڻ ۾ پاڙو جهاڙو نياسين. اوٽ ٻڙي موٽ ۾، ڪنوار ٻڙي گهوٽ ۾.

رچرڊ ٻوءِ مانسٽيريٽ جي مارڪئس، ٽيمپلرن جي گرئنڊ ماسٽر ۽ ٻين شهزادن ڏي منهن ڪري چيو: جيڪڏهن اوهان مان ڪنهن کي ٻه، اسان ڪنهن ٻه طرح رنجايو هجي، ته هينئر اسين اوهان کان معافي مگڻ لاءِ تيار آهيون.

مارڪئس: اسان کي نڪو ساڙ وير، نڪا ٻيائي آهي، باقي انگلنڊ جي پادشاه جي جيڪڏهن اها مراد هجي ته هن ديني لڙائيءَ ۾ رکو سندس ٽالو نڪري، ته اها سندس نيت پاڻ چائي.

گرئنڊ ماسٽر: ڪنهن کي گل ڇني منهن ۾ نه ڏيو آهي. پر للي ڇيي ڪرڻ ته واجب ڪينهي. اڄ جڏهن انگلنڊ جي پادشاه، مون کي گالهائڻ جو وجهه ڏنو آهي. تڏهن مون کي جيڪي چوڻو آهي، سو ظاهر

ظهور ڇٽي ٿو ڏيان. انگلنڊ جي شريف ۽ جرات ڀري
بادشاه جو قدر سڃاڻي، اسان پنهنجي خوشيءَ هن کي
پنهنجو سرڪردو ڪيو. هاڻ ڀاڻ کي جو سمجهي ٿو ته
ڪيس پنهنجن ڀائرن تي هر طرح فوقيت ۽ فضيلت آهي،
سا ڳالهه گهڻن جي رنجيدگيءَ جو باعث آهي. ٻيا
شهزادا جيتوڻيڪ هن وقت ڪجهه لڳا، ته به دل ۾
ميڪنهن کي پيو سمجهندو هوندو ته آءٌ ڪو خلاف
ڪونه ٿو چوان. منهنجي منهن مان ٿي اها ڳالهه
پاڻمرادو نڪري آهي، پوءِ وات مان ڇٽي ڇو وڃائين.
مون هڪڙي ڇٽي ڀاڻ کي ڏنو ڪيو، اهو ٿي اس آهي.

ٽمپلرن جي گرانڊ ماسٽر اهو ساڙ ڪڍيو ته سڀ
اهڙيءَ طرح ٻڻ ٻڻ ڪرڻ لڳا، جو ڄڻ ڇپائون ٿي
ته ڇگو سڌو ڇپايائينس. رچرڊ کي باهه وٺي ويئي،
پر اتي ٿي پنهنجي ڪاوڙ روڪيائين. هن ڪيڏاريءَ
سمجهو ته گرانڊ جو مطلب ٿي اهو آهي ته اهڙي
ڪا چوچڙي ڏيالس جو جوش ۾ پرجي، ڪا ڪٿي
ڳالهه ڪري ته، پوءِ سڀ آيڙي وٺولس، ۽ يورپ
۾ ٻين عيسائن اکيان به چوڻ جهڙا ٿيون ته رچرڊ
جي سورن ڪان اسان کي لاچار سلطان سان صلح ڪرڻو
پيو. اهي ڳالهيون ڪٿي، هو پنهنجي غصي تي غالب پيو.
آخر نڌي سيني سان چيائين : اسين قبول ٿا ڪريون ته
بعضي وقت جي تنگيءَ سبب اسان ڪن ڳالهين ۾
توهان ڀائرن سان صلاح مشورت ڪرڻ ڏاران ڪو
قدم کنيو هوندو، پر وقتي اسان پنهنجي ذاتي سپاهه

موجب توهان جي ڪا ڳالهه هيٺ ڪري، پنهنجي ڳالهه مٿي ڪئي هوندي، پر اهي اهڙيون ڳالهيون به آهن، جن تان اسان جا ٻاٽر ايترو دل ۾ ڪن، جو پنهنجو ديني فرض وساري ويهن. ڪهڙين هٿين چوڙ ڪجيو پئي. اوهان ٻاٽرن جي مدد سان ئي اسان کي سوپ ڪرڻ جو آسرو آهي. توهين مهرباني ڪري هي ڳالهيون ٻه خيال ۾ رکو ته جنگ جي ميدان ۾ اسين پهرين صف ۾ مهندارن واڪر ٿيو ٿي بيٺا هئاسين ته منزلگاهه تي موٽڻ مهل اوهان سيني جي پٺيان بورائن والکر ٿي ٿي آياسين. ڪنهن لڙائيءَ ۾ سوپ ڪندي، اسان کي ڪجهه مال هٿ ٿي آيو ته اهو رکيو توهان پاڻ ۾ ورهائي ٿي ڪنيو. اسان ڪڏهن اوهان کان حصو ڪونه ٿي گهريو، جو اسان سمجهيو ٿي ته ڪنيل هنڌن تي اسان پنهنجو جهنڊو کوڙيو ته اهو ئي انعام اسان لاءِ بس هو. جيڪي هنڌ دشمن کان ڇڏائي پنهنجي قبضي ڪيا اٿئون تن تي جيتوليڪ پنهنجو ڳالو ڏريو اٿئون ته به اهي اوهان جي حوالي ڪري ڇڏيا اٿئون. وقتي اوهان جي لشڪرن تي اسان برابر پنهنجو حڪم ٿي هلايو، پر هن ڪري جو اسان هنن کي پنهنجو لشڪر ڪري ٿي سمجهيو. اسان کي دل ۾ دغا ئي ڪانه هئي، تنهنڪري جتي اوهين پنهنجي لشڪر جي دوا ستيءَ ۽ خوراڪ پوشاڪ جو پورو بندوبست نٿي ڪري سگهيا، اتي اسان پنهنجي کيسيان ڏوڪڙ خرچي، سنڌين پرگهور پئي ڪئي. اهڙيون

ڳالهيون اسين پنهنجي زبان تي ۽ جوڳو ڪين آڻيون، جو اسان جو مطلب ئي نه هو ته وات سان چئي وڃايون. پر اڄ جڏهن اسان کي ڏڪيا ڏورانها مليا آهن، تڏهن ايترو چوڻ حق ٿا سمجهون ته اسان جي اوڻاين ڏي نظر نه ڪريو، پر پنهنجو ديني فرض ادا ڪري، پنهنجو لاچار وڌايو. جيڪڏهن اسان جي مهنداريءَ سان اوهين بيزار آهيو ته پاڻ سان جيڪو ۽ سرڪردو چولڊلو هجيوَ سو پلي چونڊيو، ۽ رچرڊ کهڻي خوشيءَ سان ان جي مهنداريءَ هيٺ اوهان پائرن سان پاڻ ڏي پهندو. جيڪڏهن اوهان جي دل جنگ کان ماڳهين ڪَني ٿي هجي، ۽ سچ پچ پويان پير ڪرڻا الوَ ته ۽ پلائي ڪري ڏهه- پندرهن هزار ماڻهو ڇڏي وڃجو. توهان جي پرپٺ رچرڊ جيڪڏهن سوپارو ٿيو ته اها سوپ فقط سندس نه، پر اوهان پائرن جي ۽ ليکبي. وڙهڻ لاءِ اوهان جا سپاهي هولڊا ته اوهان جو ۽ ڻالو نڪرندو.

رچرڊ بادشاهه جنهن فصاحت ۽ بلاغت سان هيءَ ننڍڙي تقرير ڪئي، تنهن سڀني تي جادوءَ جهڙو اثر ڪيو. جيڪي شهزادا صلح جون واڻوڻ نهاري رهيا هئا، سي هينئر صلح توڙي ساڙ وير جون ڳالهيون پيرن هيٺان ڪري، دشمن سان جنگ جوٽڻ لاءِ ڪمر ڪشڻ لڳا. ڪيترن وڏي واڪي پڪاريو: جيروسلم بچايو، جيروسلم! جنگ، جنگ! اهو ئي ڏيءُ جو حڪم! اهو ئي سچي سائينءَ جو فرمان! شهزادن جا اهي بلند

نعرا پرائھن ھڻن ۽ پڙاڏو ڪرڻ لڳا. جيڪي سپاھي ٻھري تي بيٺل ھئا، تن ۽ انھن لفظن لٺون جوڙن جاڳايو. اھي پنھنجن حاڪمن کان ٻہ وڌيڪ زور سان ساڳيا آواز ڪرڻ لڳا. ھاڻ ھرڪنھن کي جنگ جي وائي وات ۾ ھئي. ٻيني شھزادن پوءِ يڪمشت ٿي اھو ٺھراءُ ڪيو تہ جنگ جدل بند رکڻ لاءِ جيڪو عرصو ٻنھي ڌرين جي صلاح سان مقرر ٿيل آھي، اھو گذري تہ وري جنگ شروع ڪبي. انھي ٺھراءَ بعد مجلس برخاست ٿي، ۽ ھرڪو پنھنجي پنھنجي ماڳ وڃي سکي ٿيو.

ٽيمپلرن جو گرئنڊ ماسٽر ۽ مالنسيريٽ جو مارڪئس پشيمان ٿي ويا. رچرڊ بادشاھ سان سڀ شھزادا پرتا ۽ پائرن وانگر ڪلھو ڪلھي ۾ ڏيئي، جنگ جي ميدان ۾ لڙڻ جو قول ڪيائون تہ ھنن ٻنھي جا چپ ٻہ ڪارا ٿي ويا. جي، ڪتو بہ ڪاڏو سين ڪٽڪ بہ ڪرن پري! مارڪئس چيو: مون کي تہ اھوئي عجب آھي تہ رچرڊ جي جھنڊي جي ھيڏي بيحرمتي ٿي، تہ بہ غم کائي ويو! گرئنڊ ماسٽر چيس: ٻہ اوڻو پٽل بيٺي آھي. تون ھاڻ کي گھڻوئي سياڻو ٿو سمجھين، پر رچرڊ تنھنجو استاد آھي. ھن حريف سمجھو تہ جي پنھنجي تي ٿيو بيھندس تہ گھر ۾ ڦيٽاڙو پوندو، ۽ پوءِ سلطان سان صلح ڪرڻ جو لڪر مون تي پڇندو، شھزادن جا ٽوڙ ٻہ مون کي اڳيئي ساريا پيا ھئا. مون کي پڪ ھئي تہ رچرڊ، جي سندن ٻئي تي ھٿ ڦيرائيندو،

۽ سان ملو چلو ڳالهائيندو ۽ هو سندس پانهنجي پڌا پانهالي
ٻڌندا. هاڻ ڏسجانه ته ساڳيو اهو رچرڊ ڪٿي ڪري،
ٻوڙ ٿئي ڪي ڏيندو پاهه. جنگ ۾ لشڪر ٻين جو
مارائيندو، ۽ ٻڌائيڙي ۾ جيروسلم جو بادشاهه پاڻ
ليندو. ههڙي مطلبيءَ ڪي آءٌ جيڪر هڪ پل به
جيئرو رهڻ ڪين ڏيان. اهو ملعون مٺو ٻلو آهي.
هاڻ سڪڙي ڳالهه ٻڌايانه ٿو، سا دل ۾ رکج. مون
وٽ جيڪي دشمن جي طرف جا راڄنيتي قيدي آهن،
تن ۾ هڪڙو هندرو ترڪ آهي. هو اهڙو حريف
آهي، جو جيڪڏهن چيڙبانس ته رچرڊ جو مڙهه به
ڪين ليي، هاڻ رک ڏاڍيءَ تي! حال ٻلي ته وڏي
واڪ هجيس، پوءِ پاڻيهي هن سان ليکو لاهبو. هو
ٻيئي پوءِ رچرڊ جي برخلاف ڪو منصوبو سٽڻ لڳا.

باب يارهون

ايڊٿ جي همت

رچرڊ پنهنجي ڀائرن کي ڀرچائي، ۽ هنن کي جنگ لاءِ تيار ڪري، پوءِ پنهنجي راڻيءَ کي سرچائڻ ويو. اول راڻيءَ جي هڪ سهيليءَ کي سڏائي، ان کان جهنڊي ڪر تيڻ ۽ ايڊٿ جي سرڪينيٿ سان بيگاهه وقت ملاقات ڪرڻ بابت پڇا ڪيائين. انهيءَ سهيليءَ سربستي ڳالهه ٻڌايس ته ڇرچو ڪري چاهڙن هئان سرڪينيٿ کي ليابو موڪليو ويو هو، پر اهڙي ڀاڻ ٻه لاڳي ٻاتي ڪاله هٿائين ته هيڻ کل مان ڊِل ٿي پولدي. اتي بادشاهه سمجهي ويو ته ايڊٿ بي قصور آهي، ۽ هن کي ڀرچائڻ ٻه ضرور آهي.

راڻيءَ کي جنهن مهل خبر پيئي ته بادشاهه اچي ٿو، تنهن مهل هوءَ آچا سٺا ويس وڳا ڪري لهي ويئي. بادشاهه سندس تنبوءَ ۾ آيو ته هيءَ مٿنهن مٿنهن تي چاڙهي ويئي. بادشاهه جو اول مطلب هو ته راڻيءَ کي چنڊ ڪيان، جو هوڙو بيهودو چرچو ڪيو هٿائين، جنهن مان هي کل نڪتا هئا. پر هيءَ جيئا اڳيئي ٻئنو چاڙهي ويئي هئي، تنهن کي چنڊ ڪڍڻ واجب نه سمجهي، هن جي ڀاڻ دل وٺڻ لڳو. راڻيءَ پوءِ اللو ڪيس عتاب ڏنا، ۽ ميڪ ميڪ ڪندي چيائين:

توهان منهنجو مان ڪول رکيو. مون گوڏن ڀر وهي،
توهان کي هن سڪاٽ سردار ٻاران ٻاؤ ٻاتو ته توهان
مون کي نرادر ڪري موٽائي ڇڏيو. بادشاھ جيئن تيئن
ورچائي چيس: تون دل وڏي ڪر سرڪينيٿ
صحيح سلامت آهي. اسان هن کي حڪيم جي حوالي
ڪري ڇڏيو آهي.

اتي راڻي هيڪاري اچي مٿي. چي، مون هن لاءِ
جهولي جهلي ته توهان مون کي هڪالي ڇڏيو، ۽
مسلمان حڪيم جو مون کان وڌيڪ ننگ پيو؟
بادشاھ چيس: هن اسان کي مٿو جياريو، سو هن جو
ٿورو اسان کان وسرڻ جو نه آهي. تون ٻاڻ جيڪر
حڪيم صاحب جو ججهو قدر ڪرين، جو اسان کي
امڙو ته نؤنو ڪيو اٿس، جو اڄ اسين تو تائين چڙهي
آيا آهيون. اتي راڻيءَ ميڪڻ ٻند ڪري چيو: توهين
الهيءَ حڪيم کي مون وٽ وٺي اچو ها ته ٻوءِ اوهين
جيڪر اکين سان ڏسو ها ته انگلنڊ جي راڻي هن جو
ڪيترو قدر ٿي ڪري. اوهان جنهن ڏينهن مٿي تي
ٻاٿي وڌو، تنهن ڏينهن مون لاءِ جڳ ته سونو سج
اڀريو. انگلنڊ جو بادشاھ، ڏِسين جو ڏيئو، چوڏس
جو چنڊ، هن کان سواءِ منهنجو جيئڻ ڪهڙو؟

سکوڻي بادشاھ ۽ راڻي ٻاڻ ۾ اکي کان ، وڌيڪ
راس ٻاس ٿي ويا، ۽ ڏوھ پيو چامڙي تي. بادشاھ
چيو: اهو نياڳو جي هن کي ارغلائي وٺي نه اچي ها
ته هيتري خرابي ٿئي ئي ڪين ها. چامڙي کي ٻوءِ

سنڌ ۾ ڇا مڙيءَ زال سوڍو ڏيس-ولو ڏيئي، سلطان صلاح الدين ڏي تحفي طور ڏياري موڪليائين.

پنهنجي زال راڻيءَ کي مرچائي، بادشاهه پوءِ ايڊٿ کي پرچائڻ ويو. هوءَ ڪاري پوشاڪ پهري وار ڇوڙي، اهڙيءَ طرح منهن کي هٿ ڏيو ويٺي هئي، جو ڄڻ ته ماتم ۾ هئي. بادشاهه اندر آيو ته ايڊٿ ادب وچان پنهنجي جاءِ تان اٿي کڙي ٿي. بادشاهه ويهڻ لاءِ چيس ته هوءَ ويٺي، پر وات مان ڦڪو به ڪو نه ڪڍيائين. هيءَ جا هيئن ڇپن کي چپو لائي ويٺي ته بادشاهه وڏي ويجهو ٿيس، ۽ هٿ لهري چيائينس: پياري ايڊٿ ڇو، اسان تي ڪا ڪاوڙ آهي ڪيئن؟ اسان برابر توکي وڏيل اکر ڪالهايا هئا، جو اسان کي اهو گمان هو ته تو اسان جو لقش پوڙيو آهي. هينئر جڏهن اسان کي يقين ٿيو آهي ته تون بي قصور آهين، تڏهين اسان گهڻو پڇتايو آهي. هاڻ پڻ، تون اسان کي معافي ڪين ڏيندينءَ؟

ايڊٿ: رچرڊ کي ڪير معاف نه ڪندو؟ رچرڊ منهنجو ڀاءُ ٿئي.

بادشاهه: پڻ، هاڻ گذري سا گذري، پر هيءَ چاءِ، اڃا اداس پيئي ڏسجين! ڏٺي شل سڀ سک ڪريا! باقي ويس وڳو توڙي منهن جو ڍؤل اهڙو ڪري ويٺي آهين، جو ڄڻ ته ڪنهن جو عذر واريو اٿيئي؟

ايڊٿ: هائو، اسان جي ڪل جي آبرو چلي رهي آهي، تنهن جي ماتمداري ڪئي اٿم.

بادشاهه: (منهن ۾ گهنڊ وجهي) هي ڇا چئه؟ اسان جي ڪل جي آبروءَ جو عذرا ائين ڇوڻ تني تنهنجو وات وريو؟ پڻ، اسين قبول نٿا ڪريون ته اسان آڳهرائي ڪري ٻه اکر چيا، پر تنهنجي ٻي ڪا خطا ڪانه ڪئي اٿون. جيڪڏهن اسان جي هٿان ڪا پيئي هجي ته بلاشڪ چؤ؟

ايڊٿ: اسان جي خاندان جي بادشاهن تي لازم آهي ته ڏوهه لاهه، سيڪت ڏين يا معافي ڏين. پر هيئن سورمن کي گولو غلام ڪري، ننهنجي مخالف ڌروارن جي حوالي ڪرڻ سندن شان وٽان بلڪل نه آهي. جيڪڏهن سرڪينيٿ کي قتل ڪرايو ها ته اهو جيتوليڪ لسورو انڌير ٿئي ها، ته به ائين چوڻ ۾ اچي ها ته اوهان انصاف جي ڪارروائي ڪندي، آڳهرائيءَ وچان اهڙو حڪم ڏنو. پر هيئن جو هن کي اگهاڙين پيرين ڪلهي، دشمن وٽ غلاميءَ جي زنجير ۾ ٻڌايو اٿوَ، تنهن جهڙو ڦهر نه اڳي اسان جي ڪٽنب مان ڪنهن ڪيو، اڳو ڪو ڪندو.

بادشاهه: ٺهيو، سمجهيوسين. جنهن مان رکو اکين جي حريت هوندي آهي، سو جي اکين ڳالڻ پاسي ٿيندو آهي، ته ائين پيو پاڻبو آهي ته هو جهڙو دليا ۾ آهي تهڙو ڪونهي. جيڪڏهن توسان اهو ليڪو نه ٿيو آهي، ۽ تون يقين سمجهين ٿي ته هن کي ليڪالي ڏيڻ بدران قتل ڪرائڻ وڌيڪ هو، ته هينئر به ويل وٺي ڪانهي.

هينئر ٿي ٿورا مالهو موڪلي گهرائي وٺونس، ۽ پوءِ
تون مٿس ڪا اهڙي تهمت رک جو آمالڪ قتل ڪرائي
ڇڏيونس! بس، ائين ته ڪل جو شان رهجي ايندو؟

ايڊٿ، هاڻ گهڻا چرچا ڪيو. الهه چرچڻ ڪرڻ
پدران هي ۽ ڳالهه ڳڻيو ته سڳوري صليب خاطر جيڪي
ماڻهو پنهنجو سر فدا ڪرڻ آيا آهن، تن مان اوهان
هڪ سچو سورمو ڪڍي ڇڏيو آهي. اوهان وانگر
جيڪي شڪي هوندا، سي وقتي اهوئي انومان ڪڍندا
ته توهان جو، هڙو سرويچ پنهنجي لشڪر مان ڪڍي،
دشمن جي حوالي ڪيو، سو رکيو هن ڪري ته متان
پهلواني ۾ اوهان کان وڌيڪ اڳرو ڪڍي، اوهان جو
ٽان ۽ ناموس لٽي ڇڏي!

بادشاهه: اسين – اسين، اسين ڪڏهن عمر ۾ ناموس
لاءِ حاسد نه ٿيا آهيون. هو جيڪڏهن پهلواني ۾ اسان مان
ڪنهن هڻڻ جي ڪوشش ڪري ته اسين جيڪر پنهنجو
شاهاڻو شان ڇڏي به هن سان ميدان ۾ سامهون ٿي
بيهون، ۽ انهي ۾ دم هڻڻ جي صفائي ڏيکاريونس.
هر ويرو اسان تي اهڙو الزام نه رک. تون بيخيالو
ٿي ڳالهائين، پر توکي گهڻو ڏوهه نه ڏيو. تنهنجو پيارو
تنهنجي اکين کان پاسي ٿيو آهي، ته توکي ڪنهن ٿي
ڪاله ٿي پوي ته تون چوين ڇا ٿي.

ايڊٿ: منهنجو پيارو؟ پر ڀلي ائين چئو. جنهن
منهنجي پيار هٿ ڪرڻ لاءِ هيتريون سختيون پرسر

ڪيون، سو سچ منهنجو پيارو آهي (١). آءٌ جيتوليڪ شاهي خاندان مان آهيان، ته به هن جي هيڏي قرباني جي لائق ڪين هيس. توهين پنهنجي دل ۾ الائجي ڇا سمجهندا هوندؤ، پر آءٌ اوهان کي يقين سان ٿي چوان ته مرڻ گهڙيءَ تائين هن کي همٿايو ٿي ته پلي ته سچو سورمو ٿي سائنجي. آءٌ هن لاءِ هڪ جوت هيس ۽ رهنمائي واري وٽ ۾، هن جي دل وٺڻ ۽ رهبري ٿي ڪيم. هيستائين نڪي مون ٿي پنهنجو مانُ مرتبو وساريو، نڪي هن ٿي ڪڏهن ڪا بيهودي حجت هلائي، باقي مون نيالي تي جيڪڏهن ڪو ڪوڙو لڪر رکندا ته...

---

(١) تن ڏينهن ۾ يورپ ۾ دستور هوندو هو ته جيڪڏهن ڪو جوڌو، ڪو پهلوانيءَ جو ڪم ڪندو هو ته عام ڳالهون، بلڪ شهزاديون هن جي قدرشناسي ڪرڻ ۽ هن کي وڌيڪ همٿائڻ لاءِ هن ڏي هار يا گل اڇليندڙيون هيون. بعضي ناز پريا نيڻ کڻي هن ڏي مرڪي نهاريندڙيون هيون، ته اڳلو سمجهندو هو ته منهنجو قدر ٿيو ۽ مون کي انعام ملي چڪو. اهو ئي سبب هو جو اينگاڊيءَ جي سڙهيءَ ۾ سرڪينيٽ ڏانهن ايترا گل اڇلايا هئا. هتي به هن جي قدرشناسي ظاهر ڪرڻ لاءِ هن کي پنهنجو "پيارو" سڏيو اٿس. البت سرڪينيٽ سائس پرڻجڻ لاءِ خواهشمند هو، پر پاڻ شاهي خاندان جي هئي ۽ هن کي گهٽ درجي وارو ٿي سمجهيائين، تنهنڪري سائس پرڻجڻ جو ڪهڙو خيال ڪونه هو.

بادشاهه: پياري ڌيءَ، تون پنهنجي ڳالهه تي ايڏو الزام نه رک. اسان تو تي ڪو به ٺڪر ڪونه رکيو آهي. اسان ائين چيو ٿي ڪوله ته تو پنهنجو مان مرتبو وساري، ڪو بيهودو ڪم ڪيو آهي. هو برابر جنگي جوڌو آهي، ۽ ملڪ جي رسم مطابق جيڪڏهن تو پاريءَ شهزاديءَ هن جو قدر ڪيو ته ان ۾ ڪو عيب ڪونهي. پر اسان ڏٺو آهي ته اهڙين حالتن ۾ پهريائين ماليئي محبت ۽ پري کان عزت هوندي آهي، پر پوءِ وجهه ملڻ تي گستاخي ۽ حجت هلندي آهي. پر تون پاڻ کي سڀني کان وڌيڪ سياڻو پئي سمجهين، پوءِ تو سان ڳالهائي ڪير.

ايڊٿ: توهين حضرت ٿي، مون کي ڪا چڱي صلاح ڏيندا ته آءٌ اها اکين سان مڃيندس، باقي ٽيڪو ڪين سهنديس.

بادشاهه: بادشاهه صلاح نه ڏيندا آهن، پر حڪم ڏيندا آهن.

ايڊٿ: (بيپرواهيءَ سان) ائين ته سلطان صلاح الدين پارا به پيا حڪم جاري ڪن. هتي حڪم جي ڪهڙي ڳالهه آهي؟

بادشاهه: ڇوڪري، تون هي ڇوين چا ٿي؟ هن ڪاڻ جو حق مان سچائين ٿي، ۽ سلطان صلاح الدين جهڙي لائق انسان لاءِ ڪا به عزت نٿي ڏيکارين! اسان جي نظر ۾ سلطان جو درجو وڌيڪ آهي. ڪالنبر جو وليم اهڙو ڪوڙو، جو اسان کي لشڪر موڪلڻ

جو دلاسو ڏيئي، ٻوه ڪنڌ کي وهائو ڏيهي ويهي رهيو! سلطان صلاح الدين جيڪر ڪڏهن ٻه دلاسو ڏيئي ته ٻوه اُري ڪين وڃي. اهي سڪاٽلنڊ جا ماڻهو وقت جا ويري آهن. اهڙن ٻ سگـ ڏين بدران سلطان جهڙي سچار سان سگـ ڪندجي ته اهو وڌيڪ آهي.

ايڊٽ: هرگز نه! جيڪڏهن انگلنڊ جو بادشاهہ وڃي مسلماني مذهب اختيار ڪري، ته ٻه ايڊٽ پنهنجو ڌرم ڪين ڇوڙيندي. ٻر مون کي ٻڌايو ته اوهين انگلنڊ سان ڪَهي، هتي مسلمانن سان لڙڻ آيا آهيو، يا هنن کي سگـ ڏين لاءِ آيا آهيو؟ افسوس! اکولي پهلواني اوهان وٽان شايد پَرَ ڪري آڏامي ويئي آهي. ڪروسيڊر ٿي اوهين ههڙا ڪيدي ڪيئن ٿيا آهيو؟

بادشاهہ: (پنهنجو شان رکي) نـ ٻين، رچرڊ جي پهلواني رچرڊ سان آهي. اهو نُڪتو تنهنجي آزمائش لاءِ هو، تون جيئن چوين ٿي، تيئن ٿي ٿيندو. جنهن جنگ لاءِ سمنڊ ڇهاڪي آيا آهيون، سا اوس جوٽبي.

بادشاهہ ٻوه هن سان مٺو چٺو ڳالهائي، پنهنجي تنبوءَ ڏي موٽي ويو.

باب ٻارهون

آئي ٻلا ٽري

سر ڪينيٿ کي رچرڊ جي ڇانوڻيءَ مان نيڪاليءَ مليءِ چوٿون ڏينهن ٿيو هو. انهيءَ چوٿين ڏينهن، سانجهيءَ جي مهل، بادشاهه پنهنجي تنبوءَ جي اڳيان هوا کائڻ لاءِ ٻاهر نڪري ويٺو هو. هينئر هن ٻاڻ ڪنيو هو، تنهنڪري ههڙي کليل هوا هن لاءِ ٻاڻ فائديمند هئي. ان وقت وٽس ڪا ڀهر ڪانه هئي. سندس مقرب سرٿامس ڊيوا لشڪر جي ڀرتيءَ ۽ سامان سڙي جي بندوبست ڪرڻ لاءِ عسقلان ڏي ويو هو، ٻين سپاهين ۽ خدمتگارن لڙائيءَ لاءِ تياري پئي ڪئي، جو ٻئي ڏينهن ترڪن سان اڙلو هون: ڪن تراريون پئي مليون، ڪن ڍالون پئي صاف ڪيون ۽ ڪن ٻڇيون، ڀالا ۽ تير پئي تيار ڪيا. هٿيارن جو کڙڪو ٻڌي ۽ چلڪي واريءَ تلوار جو جهلڪو ڏسي، بادشاهه جي دل ٻهار ٻهار ٿيڻ لڳي، ۽ دل ۾ سوچ ڪرڻ جا سوڻ ڪنڊڻ لڳو.

سج لاٿائو ٿيو ته چوبدار اچي خبر ڪئي ته هڪو قاصد سلطان صلاح الدين وٽان رقعو رسائڻ آيو آهي. بادشاهه حڪم ڏنس ته تعظيم سان وٺي اچينس. بادشاهه ڀانيو ته ڪو امير ٿو اچي، پر پوءِ ڏٺائين ته هڪ

حبشي آھي. اھو قاصد بدن جو ٿلھو ۽ نھايت قداور مڙس ھو. شڪل جيتوڻيڪ حبشين جھڙي ھئس تہ بہ روش چڱي ھئس. حبشين وانگر اڪي ناسون ڦاٽل ھيس، اکي ماڪوڙن جھڙا وار ھئس، تنھنڪري ذات جو حبشي ڀانيو ٿي ڪين ٿي. مٿي تي اڇي کدر جھڙي دستار، بت تي ڇيٽي جي ڪل جو اڱنڍين ٻانھن سان ڪڙتو، پيرن ۾ چاڪڙيون ۽ ڪچيءَ ۾ چانديءَ جي زيبدار ڏُري ھئس. ٽنگون ۽ ٻانھون اگھاڙيون ھئس، ۽ اھي بہ سندس منھن جي رنگ سان ملي ٿي آيون. ڪمر وٽان ھڪ سنھين خنجر پئي لٽڪيس، جنھن جي ڪپ مٿان نانگ جي ڪل چڙھيل ھئي. ساڄي ھٿ ۾ ھڪ تکيءَ نوڪ سان نيزو ھوس، ۽ ڏائي ھٿ ۾ ڪلاٻات جو مضبوط ڏورو ھوس، جنھن سان ھڪ نھايت ٿلھو ۽ شاندار شڪاري ڪتو ٻڌل ھو. قاصد اچڻ سان بادشاھ جي اڳيان سجدو ڪيو، ۽ پوءِ ھڪ گوڏو جھڪائي، نھايت ادب سان ھڪ ريشمي رومال بادشاھ کي ڏنائين، جنھن جي اندر ڪمخواب ۾ خط ويڙھيل ھو. خط جو مضمون ھن طرح ھو:

اوھان جي موڪليل پوئين پيغام سان اسين معلوم ڪيو تہ اوھين صحبت جي ناتي ڳنڍڻ بدران، جنگ جوٽڻ لاءِ تيار آھيو. ڌڻيءَ سڳوري جي برڪت سان اسين جنگ جي ميدان ۾ دوبدو ٿي اوھان کي ثابت ڪري ڏيکاريندا سين تہ اوھان ڪو نام نظريءَ ڪان

اهڙو قدم کنيو هو. اسان جي اٿاهه فوج اوهان جي لشڪر جا جيڪي حال ڪندي، سي اوهين اڪين سان ڏسندؤ، ۽ پوءِ ساڳيو پڇائيندؤ ته لساحق اوهان جنگ جو قصد ڪيو هو. پر اهي ڳالهيون ٿيون پوءِ جون، حال جنهن صورت ۾ اوهان اسان کي پنهنجي سوغاتن سان گڏ پر ڇامڙا تحفي طور موڪليا آهن، تنهن صورت ۾ اسين انهيءَ اٽلپ تحفي جي عيوض اوهان ڏي هڪ حبشي غلام سوکڙي ڪري موڪليون ٿا ـ نالو ضحاڪ اٿس، هن جي ڪاري شڪل ڏسي هن کي نڪمو نه سمجهجو، جهڙيءَ طرح ڪنهن ميوي جي ڪل ٻاهران بدزيبي ڏسڻ ۾ ايندي آهي، پر اندر ڳر اڪسير هوندي اٿس، تهڙيءَ طرح هن کي ۽ سمجهجو. سندس بدني طاقت ۽ دماغي قوت جي جيتري تعريف ڪبي، تيتري ٿوري ٿيندي. جنگ جي مهل هي اوهان جو چڱو مددگار ٿيندو، ۽ مشڪل مسئلن حل ڪرڻ ۾ اوهان جو صلاحڪار. سندس عاج جهڙن اڇن ڏندن جي وچ ۾، سندس زبان کي خاوند خاموشي ڏيئي ڇڏي آهي، جنهنڪري ڪجهه ٻڌڻ کان لاچار آهي، باقي ٻيءَ هرطرح سان هيءُ جوان لائق انسان آهي. اسان کي اميد آهي ته هو اوهان جي پوريءَ طرح خدمت ڪري پاڻ موڪيندو، هن جي هرطرح سان پارت هجيو.

بادشاهه هيءُ خط پڙهي پوءِ هن حبشي غلام ڏي چتائي نهارڻ لڳو. هن جي بدن جو سهڻو گهاٽ ۽

هن جا مضبوط ڏورا ۽ عمدي روش ڏسي، پڇيائينس:
تون ٻاڻ مسلمان آهين؟ حبشيءَ ڪنڌ سان ناڪار
ڪئي، ۽ پنهنجي پيشانيءَ وٽ هڪ آڱر آڻي جهلي
ان جي مٿان ٻي آڱر اهڙيءَ ريت سنئين ڪري
جهليائين، جو ٻنهي آڱرين گڏجي ڪري صليب جهڙي
شڪل ڏسڻ ۾ آئي. انتي بادشاه چيو: اسان ٻ سمجهو
هو ته تون عيسائي آهين. هنن اي قياس مسلمانن شايد
تنهنجي چپ ڪري آهي؟ حبشيءَ ڪنڌ سان ناڪار
ڪئي ۽ پنهنجي هڪ آڱر اهڙيءَ طرح مٿي کنيائين،
جو ڄڻ ته ائين ٿي ڄاڻائين ته ڏاڍيءَ مون کي گونگو
پيدا ڪيو آهي. بادشاه ٻيهر پڇيس: هٿيار صفا ڪرڻ
ايندا ائيئي؟ حبشيءَ ڪنڌ سان ها ڪئي. بادشاه هن
کي اهو ڪم سونپيو. حبشي اماڪ زره، ڍال ۽ ٻيا
جنگي هٿيار اهڙيءَ طرح صفا ڪرڻ لڳو جو ڄڻ ته
اڳيئي ان ڪم ۾ ماهر هو. هن جو تحسين جوڳو
ڪم ڏسي، بادشاه چيس: تون اڳتي اسان جي اردليءَ
۾ رهه ته مر سلطان سمجهي ته اسان تنهنجو قدر پوريءَ
طرح سڃاتو آهي.

منهن اونداهي ٿي ته انگلنڊ مان ڪن قاصدن
ٽپال آندي. بادشاه ٽپال پڙهڻ کي لڳي ويو ته
سندس خدمتگار ٻاهر لي ڦرڻ لڳا. ڪن پهرين سان
ٿي راند ڪئي، ته ڪي ٽنڪون ٿيڙي پيا هئا، ۽ ڪن
ايندڙ لڙائيءَ بابت ٻاڻ ۾ ڳالهه ٻولهه ڪئي. هي
وجهه وٺي، هڪ اندرو ترڪ، بادشاه جي وڃهو

وڃڻ لڳو. پريان هڪ ڀريدار هڪل ڪيس ته هن پنهنجو لباتو لاٿو. هن جو سڄو ٻت ڀروڀن واڱر قسمين قسمين رنگن سان رڱيل ڏسڻ ۾ آيو. سپاهين ڄاتيو ته هيءُ ڪو مسخرو آهي، سي امالڪ ويڙهي ويس. اها ڪا اڻين ڳالهه ڪانه هئي. ڪردستان سپاهي اڪثر واندڪائيءَ جي وقت ۾ ترڪ راڳيندڙ، ٻازيگر ۽ مسخرا گهرائي، پاڻ وندرائيندا هئا. هن وقت جو ڏٺائون ته هڪ مسخرو پاڻيهي پيهي آيو آهي، سو خوب ناچ ڪرايائونس. هي بندرو ترڪ مسخرن واڱر جهمريون پائيندو، ڪکيون هڻندو، ڇاتي واٽي بادشاهه کي ويجهو ٿيندو ويو، ۽ ڀوءِ کيک ملائي ڀت تي پهچي رهيو. هڪڙي سپاهيءَ ڄاتيو ته ڦيريون پائيندي مٿو ڦري ويو اٿس، سو پاڻي آڻي پياريائينس. پوءِ چيو: دارونءَ جو ڀت پياريوس ته ٻوڏ ۾ اچي. هن کي دارونءَ جو ڍڪ ڏنائون ته اهو هڪڙيءَ گيت سان ٻورو ڪيائين. سپاهين ۾ اچي ٿهڪڙو پيو. سندن ٺهه ٺهه پئي، بادشاهه پريائين هڪل ڪئي. سپ سپاهي امالڪ ٽڙي پکڙي ويا، ۽ هي بندرو ترڪ اتيئي ڀت ۾ پيو هو.

پاءَ ڪلاڪ کن سانت لڳي پئي هئي. بادشاهه پنهنجي ٿپال وري پئي پڙهي. ٿپال ۾ ڪو سٺو سماچار ڪونه هو، سندس پريٺ سندس ٻه پاٽر پاڻ ۾ وڙهي ڌار ٿيا هئا، ڪي امير پاڻ ۾ وڙهي ڍانڪا ٿي پيا هئا، ۽ ڪن شرطي جاگيردارن پنهنجن ڪڙمين

مان اهڙا ويل وهايا هئا، جو اهي پوءِ سڀ منجهي آيا هئا، ۽ خونريزيءَ جو گهڻو خطرو هو. انگلنڊ مان هي بدخبرون آيون، تن بادشاهه کي منجهائي ڇڏيو. هيءُ پنهنجن ئي ٻچن ۾ هو، تنهنڪري ٻيءَ ڪنهن ڳالهه جو سماءُ ڪونه ٿي پيس. سندس پٺيان ضحاڪ حبشي ڍال صفا ڪرڻ ۾ مشغول هو. ڍال ملي ملي آرسيءَ جهڙي اوجل ڪئي هئائين. جيڪو بندرو ترڪ پٽ تي پيو هو، تنهن جو پاڇو ڍال ۾ ڏسڻ ۾ ٿي آيس. ڍال ۾ هن جي شڪل جاچبندي ڏٺائين ته اهو بندرو رکي رکي ڪنڌ پيو مٽي ڪٿي، ۽ ڇڻ بادشاهه جي لزديڪ وڃڻ جا وجهه پيو ڳولي. حبشيءَ اک ۾ رکيس، هو بندرو پوءِ رمز مان رڙهندو، رڙهندو، بادشاهه ڏانهن وڌڻ لڳو. ضحاڪ سمجهي رهيو هو ته ڍال ۾ ڪجهه ڪارو آهي. سگهوئي اهو بندرو شيطان نانگ والگر سيرندو، بادشاهه جي لزديڪ ويو، ۽ پانهن جي آستين مان خنجر ڪڍي، اچا هڻائينس ٿي نه ضحاڪ حبشيءَ مڙي ڪري پاڻهن ڪان سوڪهو جهليس. بادشاهه ته بچي ويو، پر خولي اچي ضحاڪ تي پيو- هن پهلوان پاڻ بچائي ورتو، پر خنجر جو تورو گهڪو پاڻهن تي اچي ويس. بادشاهه تي جو هي اوچتو حملو ٿيو، سو اچانڪ ماري انيو، هڪ صندلي هٿ اچي ويس، سا پر ڪري، هن بندري شيطان کي اهڙي مغز ڏاري هنيائين، جو مغز ڦهي وڌائينس. هن پوءِ لٽڪي ڦٽڪي ساهه ڇڏيو.

پوءِ ته بادشاهه اچي پنهنجن خذمتگارن تي مٿيو. ڇي، حيف آهي اوهان جي حال تي! دشمن اسان جي جان وٺڻ لاءِ پنهنجي اسان تائين اچي پهتو آهي ته اوهان کي ڪو پتو ئي ڪونه پيو آهي! پر لهيو، اسان جي شير سان رهجي آئي، ۽ دشمن پنهنجو ڪيتو لوڙيو. هاڻ هن جي سسي هڪدم ڏڙڪان ڏار ڪري، نيزي ۾ ٽنگي، ڪڙي ڪريو ته مر هرڪو ملعون عبرت وٺي.

بادشاهه پوءِ ضحاڪ ڏي وڌي، هن جي گهڻي شڪرگذاري ڪئي، ۽ چيائينس: جتي اسان جو سڄو لشڪر اسان کي ڪم ڪين آيو، اتي تون اڪيلي سر اسان کي ڪم آيو آهين، تنهنڪري تنهنجي جيتري به مهرباني مڃجي اوتري ٿوري. اتيئي سندس ٻانهن تي زخم ڏسي، رڙ ڪري چيائين: هي ڇا! هي زخم ائين زهري خنجر سان ٿيو آهي. يڪدم خذمتگارن ڏي منهن ڪري چيائين ته اوهان مان ڪو به، هن جي زخم مان زهر چوسي ڪڍي، نه ته هي اهڙو حلال ناحق مري ويندو.

زهر جو نالو ٻڌي، سڀ سپاهي هٽي ويا. بادشاهه چيو: چوسڻ سان چوسڻ ڪري ڪو به نقصان نه ٿيندو. نقصان جو ڊپ تڏهن آهي، جڏهن زهر پيٽ ۾ وڃي رت سان ملي. ڪنهن به سپاهيءَ جي مرضي نه ٿي ته هڪ حبشي غلام لاءِ پنهنجو جيءُ جوکي ۾ وجهن، تنهنڪري سڀيئي پرٿ ٻڌي بيهي رهيا. سپاهين جا هي حال ڏسي، بادشاهه کي هيڪاري ارمان ٿيو. پوءِ نڪا

کپائين هو لڳا ته، اسالڪ هن غلام جو زخم پنهنجن سڳورن چپن سان چوسڻ لڳو. خدمتگارن منع ڪيس، ضحاڪ به اشارن ۾ گهڻو ليلايس ته اهڙو جوکي جهڙو ڪم نه ڪريو، پر بادشاهه ڀڙو الهڙو ڪري، هن سان ٻاڻ پڄائڻ لڳو.

بادشاهه کي مارائڻ جو منصوبو ڏيهارن جي گرنڊماسٽر سٽيو هو. هي ٻندرو ترڪ انهيءَ جي ميچ تي آيو هو، پر مارڻ واري ڪان رکڻ وارو ويجهو آهي. ضحاڪ جا هٿ هن کي رسٽا هئا، سي رسيا _ بادشاهه تان آئي ٻلا ٽري، ۽ دشمن جو ساٿو منهن ٿيو. ٻاهر ڏاڍا هٽل پئجي ويا، سو ڪيترا عملدار ڊوڙندا شاهاڻي تنبوءَ ۾ آيا. سر هينري سهڪندو سهڪندو، اندر آيو. بادشاهه کي هن حبشيءَ جي زخم جو زهر پنهنجن چپن سان چوسيندو ڏسي، رڙ ڪري چيائين: قبلا، هي ڪم ڪهڙو ٿا ڪريو؟ بادشاهه چيس: هن ڪافر خدمتگارن کي ڏيکارڻو اٿم ته ساهه تي ايترو آهو نه رکجي، مشڪلات جي وقت مڙس ٿي اهڙو گهرجي.

بادشاهه پوءِ هن جو سمورو زهر پنهنجن چپن سان چوسي ڪڍيو، پر هڪ ڳالهه هن کي حيرت ۾ وڌو. حبشيءَ جو جيڪو ٻاڱو چوسيائين تنهن تان ڪاراڻ صفا لهي ويئي! هي وائڙو ٿي، منهن ۾ نهارڻ لڳس. رچرڊ سياڻو هو، تنهن سڄي ڳالهه سمجهي ورتي، پر اوڏيءَ مهل ڪجهه به ڪڇڻ واجب نه سمجهي، ضحاڪ حبشيءَ ڏي منهن ڪري چيائون: اسان جا خيرخواهه

دوست، سلطان صلاح الدين پنهنجي تحرير ۾ ڄاڻايو آهي
ته مشڪل مسئلن حل ڪرڻ ۾ تون اسان کي گهڻي
مدد ڏيئي سگهندين. جيڪڏهن ٻاڻ کي موڪلي ٿيئي
ته اسان کي اهو چور لهي ڏي، جنهن انگلنڊ جو
جهنڊو چورائي اسان جو ڪنڌ هيٺ ڪيو آهي. اهو
ڪم جي تو ڪيو ته، تنهنجي توڙ جيترو سون توکي
انعام ڏبو. ڪيئن، اهڙي مڙسي ڪندين؟ ضحاڪ
ٻهرين ڳالهائڻ جي ڪوشش نه ڪئي، ٻئي اٿيئي
ٻانهون ٻڌي، گهڻي ادب سان ڪنڌ سان آنهه ڪيائين.
بادشاهه چيس: تون جيڪو اشارو ڪرين ٿو، تنهن
مان سمجهجي ٿو ته تون اهڙي مڙسي ڪندين، پر
تنهنجي گونگن واري ٻولي اسين پوري طرح ڪيئن
سمجهون؟ لکي پڙهي ايندو اٿيئي؟ گونگي ڪنڌ سان
آنهه ڪئي. بادشاهه حڪم ڏنو ته هن کي لکپڙهه جي
سامگري ڏيو. جهٽ مس قلم ۽ پنو گونگي کي ڏنائون.
هو لکپڙهه ۾ پڙ هو، ۽ نهايت خوشخط هو. هيستائين
بادشاهه هن سان انهي ٻولي ۾ پئي ڳالهايو، جا
ڪرستان ۽ ترڪ عام طرح ڳالهائيندا هئا. هينئر هن
گونگي فرينچ ٻولي ۾ هي اکر لکيا:

قبلهء عالم، غيب جي خبر خاوند کي، پر خاوند
پنهنجي فضل سان انسان کي عقل عطا ڪيو آهي.
عقل جي وسيلي انسان غيب جا دروازا کولي سگهي ٿو.
جيڪڏهن عيسائي لشڪر جا سڀ سرڪردا هن ناچيز

ٻڌي اڳيان قطار ڪري لنگهندا، ته چور کي سٽن ھڻڻ اکيان ٻه سڃاڻي سگهندو.

هي مضمون پڙهي بادشاهه ڏاڍو ڪاوڙيو، خوشيءَ وچان ڪاوڙ ۾ نه ٿي ماپيو. سر هينريءَ کي چيائين: هيءَ ڳالهه ڏاڍي ٻوري وقت تي ڪئي اٿس. منهنجي شهزادن قول ڪيو آهي ته انگلنڊ جي جهنڊي جي جيڪا بيعزتي ٿي آهي، تنهن جو بدلو اسان کي ڏيندا. سپاهي سڀ اسان جي نئين ڪتل بانسريءَ اڳيان، پنهنجي اقبال ۽ عهدي پٽاندڙ درجي وار لنگهندا، ۽ ان کي جوڳي عزت ڏيندا. هن حبشيءَ کي ٻه اوڏيءَ مهل اتي بيهاريندا سون، ڏسون ته ڪهڙي حڪمت هلائي، چور کي ڳولي ٿو ڪڍي؟

هينري: قبلا، انهيءَ ڳالهه تان لهي رهو. مس مس شهزادن کي سرچايو اٿو، هينئر جڏهن سڀ سائينجن سان ٻالهن ٻيلي ٿي پيا آهن، تڏهن هيئن ڪڪر ۾ ڪڙو هڻي، واجوڪ نه وڌايو. جڏهن سڳوري ڪم لاءِ هيڏا ڪشالا ڪري آيا آهيون، تنهن جي پوري ڪرڻ جو اول خيال ڌاريو.

بادشاهه: تون هيءُ ڇو ٿو چوين؟ اسان سائين اها ٻول ٻولي هئي ته جهنڊي جي چور ڳولي لهڻ لاءِ ڪوبه اهڙو ڪتب ڪونه آڻيندا سين؟ پنهنجي بادشاهيءَ، ملڪ پنهنجي جان کان ٻه اسان کي پنهنجي آبرو وڌيڪ پياري آهي. پريءَ سيا ۾ جيئن اسان جهنڊي جي ڳالهه ڪئي هئي، تيئن جي آسرا جو

ڏيوڪ ٻا ڪو ٻيو پنهنجو ڏوهه ٻامي ها ته اسين گهڻي خوشيءَ سان هن کي معافي ڏيون ها. هاڻ جڏهن اڪيلو ڪانئرن والسر ڪُنجهڙو ٿي رهڻ پسند نو ڪري، تڏهن هن کي ٻڌري ڪرڻ لاءِ اسين جيڪي رستا واجب سمجهنداسين سي بيشڪ اختيار ڪنداسين.

هينري: ڦيلا، هن حبشي غلام جيڪڏهن ڪا حرفت سڻي هجي ته پوءِ؟

بادشاهه: (حشمت سان) صبرا تون وچ ۾ پوڪ نه پٽ. نون ٻاڻ کي سياڻو ٿي سمجهين، پر سچ پچ ته عقل جو ڪوتاهه آهين. تون ماڙي ڪري وڃي اسان جي حڪم جي تعميل ڪر. تون هن جي ڪاري چمڙي ڏسي هن جو قدر الهيءَ آهر ٿو ڪرين، پر حقيقتون هيءَ هڪ وڏي رت آهي. اسين سچائو نس ڱا ته ڪير آهي، پر اها ڳالهه هن وقت ظاهر نه ڪبي.

انهيءَ وچ ۾ ضحاڪ عيشيءَ وري هڪ ٻيو ٻرزو لکي بادشاهه کي ڏنو. انهيءَ ۾ هي لفظ لکيل هئا: سلطان صلاح الدين وٽان هن غلام کي شهزاديءَ ايڊٿ لاءِ ڪو نياپو مليو آهي. هي غلام جيڪر پنهنجي اکوٽي سلطان جو حڪم ٻرچشم ڪري، سڌو ٿي سڌو وڃي نياپو پهچائي ها، پر جڏهن هيءَ ٻندو نئين خاوند کي سپرد ٿيل آهي، تڏهن پنهنجي نئين خاوند کي هٿ ادب جا ٻڌي عرض ٿو ڪري ته کيس پيغام پهچائڻ جي اجازت ملي. جيڪڏهن ٻيءَ طرح اها

موڪل ملي نہ سگھي تہ جيڪا خسيس خدمت هن ولت ڪئي اٿس، تنهن جي عيوض ۾ اھا اجازت ملي.

بادشاھ: (دل ۾) سلطان صلاح الدين اسان جي اڳيان ڏي ليائو موڪلي، ۽ اسين نيائي ٻچائڻ جي اجازت ڏيون! ٻر چا، جنهن اسان جي جان بچائي، سو هڪ عرض ڪري، ۽ اسين اهو نہ اگھايون! ھاڻ چا ڪجي! اجڪاله اسان لاءِ سموئي اهڙو اچي ٺيو آهي، جو اسان سان ڪو ٿوري ڀلائي ڪري ٿو تہ جهٽ ان جو عوض چڪي ٿو. ڪنهن جي قتل ٿيڻ جو حڪم ڏيو ٿا تہ هو اسان جي راضپي هٿ ڪرڻ لاءِ اسان سان هڪ نہ ٻي اهڙي ڀلائي ڪري ٿو، جو لاچار اسان کي هن جي جان بخشڻي پوي ٿي. اهو جي حال آهي، تہ اسين حڪومت جو چرخو ڪيئن هلائي سگھنداسين! ڏوهي کي جيڪڏهن سيکت نہ ٿي ڏجي، تہ ڪم نٿو ٿهي، ۽ جي سندس مهرباني جو عوض نٿو ڏجي، تہ اها ڳالھ ئہ اسان جي منهن تي اٿي ٿوي - جنڊ کڻ تہ جنڊ ڳورو، ھٿڙ کڻ تہ ھڙ ڳورو. ۾ ٿهيو، اسان جي جان بچائي اٿس، ۽ جهنڊي جي چور ڳولي لهڻ جو دلاسو ڏنو اٿس، تنهنڪري هن وقت غم کائڻ کھرجي. هيڏي جرات ساري، نياڻي ٻچائڻ لاءِ ٻڌري ٻٽ درخواست ڪئي اٿس، تنهنڪري سمجھجي ٿو تہ اهو نيائو ڪو اتفاقيہ جو نہ هوندو. اهڙو آئت دل کي ڏيئي، حبشيہ کي چيائين: چڱو،

تنهنجو عرض ڪنهن مهل اکهائبو. حال سرهينريءَ
سان گڏجي وڃي سگهي ٿيءَ. بادشاهه پوءِ سرهينريءَ کي
هن جي گهٽي پارت ڪئي، ۽ حڪم ڏنائينس ته رنان دير
ايهڪا ڏيءَ واري سنياسيءَ کي گهرائي، اسان ڏي روانو
ڪر. سرهينري ۽ ضحاڪ حبشيءَ پوءِ ادب سان بادشاهه
اڳيان ڪنڌ نوڙائي هليا ويا.

باب تيرهون

قسمت جو ڦيرو

قدرت جا ڪم نيارا ۽ عجيب آهن، جو حريفن کي ٻه حيران ڪيو ڇڏين. ڪيڏانهن سرڪينيٽ جو مان ۽ مرتبو، ۽ ڪيڏانهن سندس هيءَ حال، جو هڪ مسلمان حڪيم جو غلام ٿيو پيو! رچرڊ بادشاهه جنهن وقت اهو ڦور جو قلم وهايو، تنهن وقت هي پوڙهي جوڙو، پنهنجي اٺين خاوند جي پٺيان موڪو منهن ڪري هليو ويو. هو ٻئي حڪيم جي هڪ تنبوءَ ۾ اوڏو منجهو پائي وڃي ٿجي رهيو. ڏک وچان من ڀرجي آيس، پر روئڻ روڪيائين. هن کي هن حالت ۾ ڏسي حڪيم کي قياس پيو. هن دلداري ڏيئي چيس: دل وڏي ڪر، سختيون مڙسن جي مٿان اينديون آهن. حضرت يوسف کي سندس ڀائرن وڪڻي ڇڏيو، ۽ هو وڃي فرعون بادشاهه جو غلام ٿيو. پر توکي تنهنجي بادشاهه اهڙي انسان جي حوالي ڪيو آهي، جو توکي ڀائرن وانگر جيءَ سان جهڙيندو، ۽ سام ۾ سانڍيندو.

سرڪينيٽ هن جي شڪرگذاريءَ ڪرڻ لاءِ ڪجهه چيو ٿي، پر زبان سٿڪي ليڪر ٿي ويٺي هيس، تنهنڪري وات مان هڪ اکر به ڪونه اڪليس.

حڪيم سمجهيو ته هن کي ڪجهه چئبو ته پاڻ هن جو من ڦيسندو، تنهنڪري چڏي ڏنائينس. هن بوءِ پنهنجي ماڻهن کي ڪوچ جو حڪم ڏنو. يڪدم سندس نوڪر چاڪر سامان ٻڌڻ کي لڳي ويا. بورچيءَ حڪيم کي ماني پاڻي ڏني، ۽ پوءِ سرڪينيٽ لاءِ ڳالهه پرچي ڪٽي ويو، پر هن نه ورتس. اورچيءَ چيس: هيٺر ڪجهه کائي آرام ڪر، جو پوئين صبح جو هتان ڪوچ ڪرڻو اٿون. ماني نه کائيندين ته لنڊ ڪيئن ايندي؟ حڪيم به هن کي ڏاڍا زور ڪيا، پر هن کي ڪي به مٺو نٿي لڳو. وري به حڪيم جي مرضيءَ رکڻ لاءِ سڪٿو پاڻيءَ ڍڪ ٻيي پنهنجي اڙي پيچاپائين.

سڄي رات هن سڙس اک ڪانه لائي. ٻيا نوڪر اڌ رات ڌيڻي اٿيا، ۽ آن تي سامان لڏي، سفر لاءِ تيار ٿيا. حڪيم صاحب به پنهنجي نيم پٽاندر سوير اٿي، ڏندڻ-پاڻي ڪري، وضو ساري، فجر جي نماز پڙهي. تنهن وچ ۾ هڪ سئس گهوڙا سنجيا. اوڏيءَ مهل هڪ يوروپي عملدار، رچرڊ بادشاهه جي حڪم موجب، حڪيم صاحب کي نوري ٻنڌ تائين اپڙائڻ لاءِ آيو. سرڪينيٽ کي حڪم هڪ گهوڙو سواريءَ لاءِ ڏياريو، تنهن تي هي جنگي دلاور چڙهي، پڻ سان گڏجي هليو.

حڪيم صاحب وڏي ڌڌڙي سان ٿي ويو. چئني طرفن کان ڪيترا سوار سالس همرڪاب ٿي ويا، ۽

ٻه ڇٽا سنڌس ڪنجڪ وٽي پئي هليا. مرڪينوش سيٺي جي ٻنيان هو. هن ٻاتي ڪنڌ ورائي ڪروسيڊرن جي ڇانوڻيءَ ڏانهن نهاري وانگر نيڻ ڪڍي ٻئي لهاريو س ڏيس - وٽو مليس، عزت آبرو خاڪ ٿيس، ۽ پياري ابدت جي منهن ڏسڻ کان ٻه سڪيو! انهن ڳالهين هن مڙس کي اهڙي جهوري لاتي، جو هو اڇو روئڻهارڪو ٿيو. هن کي پنهنجن پورن ۾ ڏسي، حڪيم وڏي هن جي وڃهو ٿيو، ۽ چيائينس: هاڻ جڏهن اسان کي اڳتي هلڻو آهي، تڏهن ٻاتي لهارڻ جو ڪم ڪهڙو؟ سوار کي سدائين خبردار ٿي هلڻ گهرجي. انهن بيخيالو ٿي هلندين ته ڪنهن وقت ٺوڪر ايندي پئي. مرڪينيٽ ڏک مان ورائي ڏنس: اهڙي ڪا ٺوڪر اچي، جو ڪنڌ ڀڃيم ته آءٌ جيڪر پاڻ کي بختاور سمجهان! حڪيم چيس: ڇو ڪهڙو ٿيو آهين؟ انسان ڪوتاه نظر آهي، تنهنڪري اڄ جي لڳائيءَ ۾، سڀان جي چڱائي ڏسي نٿو سگهي، پر ڌڻي جيڪي ڪري ٿو، سو انسان جي ڀلي لاءِ آهي. هر ڳالهه ۾ حڪمت ڇپي آهن، تنهنڪري توکي رضا تي راضي رهڻ گهرجي.

حڪيم هن کي گهڻيئي پرٻوڌ ڏنا، پر هن کي جيڪا تار تن مان نڪل هئي، سا لڳل ٿي رهي. حڪيم ڏٺو ته هن وقت هن کي ڪيترو ئي سمجهائبو ته ٻه ڪين سمجهندو، تنهنڪري پنهنجي هڪ خدمتگار کي هڪل ڪري چيائين: حسن، تون ڪا ڳالهه ڪر

تہ ٻڌ ڪني، ۽ هن مڙس جو خيال بہ وڃي ٻيءَ وات پيو.
حڪيم صاحب جو حڪم مڃي، خدمتگار هڪ ڳالهہ
ڪئي- ڳالهہ جي وچ ۾ ڏوهيڙا ٻئي ڏنائين. حڪيم
۽ سندس خدمتگار هيٺ وندريا پئي هليا، پر هن ڦوڙائي
جي ڦٽيل لاءِ ڪابہ وروڻهن وندر ڪالہ هئي. هن
پنهنجي دردن جو دل ۾ ڏوُر پئي ڪيو. سورن جو
سبق اٿلائيندي، ڪنهن وقت هو پنهنجي ڪني جي
ڪنجهڪار ٻڌي. سندس ڪتي ڪي هڪ ٻانس جي
پڃري ۾ بند ڪري، اهو پڃرو هڪ اٺ تي ڪئي
لڏيو هئائون. سرڪينيٽ پنهنجي وفادار ڪتي ڏي
منهن ڪري، چپن ۾ چيو: پيارا روسوال، تون منهنجي
واهر لاءِ نہ واجهائين، پر هن وقت آءٌ پاڻ سچي سائينءَ
جي واهر لاءِ واجهائي رهيو آهيان. اڳي آءٌ توکي
قرب ڏيندو هوس، ۽ توسان هرطرح همدردي ڪندو
هوس، پر اڄ خود مون کي دلاسي جي گهرج آهي.
هاءِ نصيب! اڄ ڪير مون جهڙو بيوس ۽ لاچار آهي!

هو پوءِ منزلون ڪندا هليا. اڳينءَ جي نماز جي
مهل ٿي تہ حڪيم صاحب وضو ساري، اڇو سلو ڪوڙو
بندگيءَ لاءِ وڇائي، نماز پڙهي. ڪن ڪي وضوءَ سارڻ
لاءِ پاڻي پورو نہ هو، هو پاليءَ بدران واريءَ سان
عضوا چٽهن مهٽن لڳا.* پوءِ هرڪو مصلو وڇائي،
نماز پڙهن لڳو. هنن کي هيٺن گڏ نماز پڙهندو ڏسي،

---

*واريءَ سان جيڪو وضو سارجي تنهن کي "تيمم" چئبو آهي.

سرڪينيٽ به اکيون کڻي آسمان ۾ اٽڪايون، ۽
سچي سائينءَ کي سنڀالڻ لڳو. هينئر هن جي دل تي
ڪجهه ڇنڊ پيو، ۽ هو پنهنجي حال تي صبر ۽
شڪر ڪرڻ لڳو.

ڏينهن ٽاري، اڳتي وڌيا ته حڪيم جي هڪ ماڻهوءَ
ڏٺو ته پٺيان کي سوار ڪاهيندا پيا اچن. هن وڃي
حڪيم کي ڄاڻ ڪئي. حڪيم سياڻو هو، تنهن سمجهي
ورتو ته هي ٽيمپلرن جي گرئنڊ ماسٽر جا ماڻهو آهن
۽ ڪنهن ٻڇڙيءَ ليت سان ٿا اچن. هن پوءِ پنهنجن
ماڻهن کي تڪڙي هلڻ لاءِ حڪم ڏنو. سگهوئي
سلطان صلاح الدين جي ساري فوج حڪيم جي استقبال
لاءِ آئي، جنهنڪري گرئنڊ ماسٽر جي ماڻهن کي پنهنجي
مراد پوري ڪرڻ جو وجهه نه مليو، ۽ هو شرمندا
ٿي موٽي ويا.

امير شيرڪوهه ۽ سرڪينيٽ جنهن تلاءَ وٽ
هڪبئي کي گڏيا هئا، اتي ئي سڀ لهي پيا. يڪدم
تنبو لڳي ويا، ۽ رڌڻ پچائڻ جون تياريون ٿيون.
سرڪينيٽ کي حڪيم کائڻ لاءِ زور ڪيا. هينئر هن
ٻـلي گرم ڪنيا. حڪيم پوءِ هڪ شربت جو پيالو
ڏنس، ۽ چيائينس: هن شربت پيئڻ سان فرحتي ننڊ
ايندي. هن چيو سچي، شربت پيتو. سگهوئي ننڊ ڪٺي
ويس، ۽ گهوگهرا هڻڻ لڳو.

ڪنهن وقت سرڪينيٽ سجاڳ ٿيو. ڇا ڏسي ته
چرخوئي اري ويو آهي. پاڻ اڳي ڪجهن جي هٿان

هڪ رواجي تنبوءَ ۾ چئن چانئيءَ زمين تي کٽولو وڇائي ستو هو. هينئر ڏسي ته هڪ ريشمي تنبوءَ ۾ شاهاڻي پلنگ تي آهيان ۽ چوطرف بادشاهي سامان موجود آهي! هن اٿين پٺي ڀانيو ته سپنو ٿو لهان، تنهن هوندي به پلنگ تان لهي اگهڙو وڌيو. اول هڪ حمام خانو ڏٺائين - گرم پاڻي تيار هو ۽ اڇا سٺا ٽوال موجود هئا. هي ڏسي پيون ڳالهيون وساري وهنجڻ لڳو. تڙ ڪري تازو ٿيو ته ڀريان هڪ اڇي ريشمي وڳي تي نگاهه پيس، جنهن جي ڀرسان هڪ ترار جوهردار رکيل هئي. اتي هن مڙس کي شڪ ڪائي ويو. هن ڀانيو ته مون کي شايد مسلمان ڪراوائن، تنهنڪري منهنجي هيتري خوشامد ڪن ٿا. هن پوءِ پڪو پڻ ڪيو ته ڪنهن به طرح پاڻ کي هنن جي ڄار ۾ ڦاسڻ نه ڏيندس، ۽ انهن ڪرڻ ڪري جيڪڏهن مون کي ڪا خرابي رسائيندا ته اها سڀ موچاري ڪري ڀوڳيندس. هن اڃا اهي ٻه ٽي پچايا ته ٻاهران آواز آيو: اندر اچڻ جي اجازت آهي؟

ان وقت تنبوءَ جو در-پردو هيٺ ٿيو پيو هو، تنهنڪري جنهن ماڻهوءَ اهي لفظ چيا، سو ڏسڻ ۾ ڪونه آيس، پر آواز مان سمجهي ڪيائين ته حڪيم صاحب آهي.

ڪينيٿ: بلاشڪ ڀلي اچو. خاوند به ڪڏهن غلام جي ڪمري ۾ اچڻ لاءِ اجازت گهري آهي؟

پاهران آواز: آءٌ اوهان جو خاوند نہ آهيان، تنهنڪري اندر اچڻ کان اڳ اجازت وٺڻ ضرور ٿو سمجهان؟

ڪهنيٽ: حڪيم صاحب ڪنهن بہ وقت بيمار جي ڪمري ۾ اچي سگهي ٿو. انهيءَ صورت ۾ بہ اجازت جي ضرورت ڪانهي.

پاهران آواز: آءٌ حڪيم نہ آهيان، تنهنڪري اول اجازت ڏيو تہ اندر اچان؟

ڪينيٽ: توهان جهڙو دوست، جنهن جون سَندَ سَندَ تي مهرون اٿم، تنهن کي اندر اچڻ کان ڪير روڪيندو؟ ڀلي ڀلي ڪري آيا اچو؟

پاهران آواز: فرض ڪريو تہ هن وقت آءٌ دوست جي حالت ۾ نٿو اچان، تنهنڪري وري بہ اندر اچڻ لاءِ رخصت گهران ٿو؟

ڪينيٽ: (وائڙو ٿي) ڪهڙي بہ حيثيت ۾ اچو تہ منهنجي اکين تي آهيو، اوهان کي روڪ ڪرڻ جي مون کي نڪا اختياري آهي، نڪا اهڙي نيت آهي.

پاهران آواز: تڏهن آءٌ اچان ٿو، پر يقين ڄاڻجو تہ آءٌ اهو آهيان، جنهن کي ڪنهن وقت اوهان پنهنجو دشمن سمجهي، هن سان ڄڻايڻ ڪئي هئي.

ائين چولدو هو شخص اندر آيو. سرڪينيٽ ڀانيو تہ حڪيم صاحب ٿو اچي، پر هو شهر ڪوهہ امير هو. هن جي پوشاڪ تڙي شڪل ئي هئي، رکو ڳالهائڻ

حڪيم صاحب ڇهڙو هوس. سرڪينيٿ عجب وچان وات ڦاڙي هن ڏي نهارڻ لڳو!

امير: وائڙو ڇو ٿيو آهين؟ آءٌ ساڳيو شيرڪوهه آهيان، جو توسان حڪيم ٿي هليو هوس. منهنجو ويس بدليل ڏسي، ڀاڄي ويو آهين ڇا؟ ڀر منهنجي ڳالهه ڇڏي، اول پنهنجي ڳالهه ڄاڻ. جيڪي تون اڳي هئين سو هينئر آهين؟

ڪينيٿ: (ارمان مان) نه، آءٌ اڳولو ڪينوٿ نه آهيان. پنهنجن ڪرسٽان ڀائرن جي نظر ۾ آءٌ دغاباز ۽ بدڪار آهيان، ڀر پنهنجيءَ دل ڪري چائان ٿو ته آءٌ اهوئي مردانو ۽ سچار آهيان، رڳو ٿوريءَ ڳالهه تان ٿڙڪڻ ڪري قاصر ۽ گنهگار آهيان.

امير: برابر اهڙو گنهگار، جو موت جو سزاوار! ڀر منهنجي ڳالهه ٻڌ: هي اهو ساڳيو هنڌ آهي، جتي ٻاڻ ڀهريون ڀيرو گڏيا هئاسين. توکي دشمن جي طرف جو آدمي ڏسي، اول آءٌ توتي ڪاوڙ ڪري آيو هوس. تون جنهن پهلوانيءَ سان مون سان اڙيو هئين، سا مون کي عمر ڀر وسرڻ جي نه آهي. جنهن وقت منهنجي هٿ سان ترارڪسڪي ويئي، ۽ ڀٿرءَ سان تو ڀڳي ويئي، تنهن وقت مون کي لاچار توسان صلح ڪرڻو پيو. اوڏيءَ مهل جي تون منهنجي صلح جي آڇ نه قبولين ها، ته هن وقت آءٌ جهان ۾ هجان ئي ڪين ها. ڀر تون مون سان ڪير ڪندڙ ٿي وئين، جيئن چوڏن

کي لٽي جڳائي. اوڏيءَ مهل اسان هڪڙي سان وفادار ٿي رهڻ جو قول ڪيو هو، ۽ وڏي ڳالهه ته تو سان گڏ نمڪ کاڌو هوم، تنهنڪري تنهنجي جان بچائڻ مون پنهنجو فرض سمجهيو. تنهنجي ڪري رچرڊ بادشاه سان چڪري ڪانٽي پيئي، مون انهيءَ ڳالهه جو سالڪو ڪونہ ڪيو. وري تو جهڙي بانڪي بيپرواهہ کي غلام بنايائين ته مون ڪن اها ڳالهه سٺي ٿي لڳي... الائجي ڇو؟ مون جيڪو ريشمي وڳو توکي موڪليو سو تو اڃا ڪين پهريو آهي؟ شايد انڙا ڪپڙا ڪرڻ تنهنجي شان وٽان نہ آهن؟

ڪينيٿ: ائين نہ آهي. آءٌ اهڙي ويس وڳي جو لائق ئي ڪين آهيان. مون کي غلامن جهڙي پوشاڪ پهرايو، پر پلائي ڪري مون کي ٻنڪو نہ پڌائجو.

امير: تون تمام شڪي ٿو ڏسجين. مون توکي اڳيئي ٻڌايو آهي ته سلطان صلاح الدين ڪڏهن بہ ڪنهن کي زوريءَ مسلمان نہ ڪندو آهي. وڏيون ڏيئي يا ٻيءَ طرح لالچائي، ڪنهن کي مسلمان ڪرڻ بہ سندس وڙ نہ آهي-- پنهنجي خوشيءَ سان ڪو مسلمان ٿيندو ته اها ٻي ڳالهه آهي. منهنجا پيارا دوست، تون ڪنهن بہ قسم جو شڪ شبهو نہ ڪر، مون تنهنجي آبروءَ رکڻ واسطي توڏي هيءُ وڳو موڪليو هو. هينئر اسان کي سلطان صلاح الدين جي ڪچهريءَ ۾ هلڻو آهي. اتي تون يوروپي ويس ۾ هلندين ته اسانجن

ماڻهن مان ڪي مٿنهن پيا ٻچڙو ڪندا، تنهنڪري منهنجي صلاح مڃو، اهو اميراڻو ويس ڏکي هل.

ڪينيٿ: آءٌ هينئر اوهان جو تابعدار آهيان، سو مون کي جيئن چوندا تيئن ڪندس.

امير: تابعداريءَ جي ڳالهه ئي ڪانهي. تون اڪي جهڙو خود مختار آهين. تو جهڙو پهلوان، جو مون جهڙي مڙس سان ٻئا پيٽي ڪري ڪٽي ويو، تنهن کي آءٌ پنهنجو غلام ڪري ويهاريان ته مون کي حيف آهي. مون تو سان سچي عمر دوست ٿي رهڻ جو قول ڪيو هو. مومن ٿي، آءٌ هرگز وعدي شڪني نہ ڪندس. تون منهنجو اهوئي اڳوڻو دوست آهين.

ڪينيٿ: لک ٿورا اوهان جا. اوهان جي حد پلمانسي چٽبي جو غلاميءَ جو داغ مون تان لاهي، مون کي خود مختار ڪريو ٿا. آءٌ ايڏي مهربانيءَ جو لائق ئي ڪين هوس.

امير: ائين نہ چؤ، تون هرطرح لائق انسان آهين. تو جهڙو پهلوان ڪو ڇڏو هولدو. تنهنجو شير جهڙو جگر آهي، باقي ايترو چئبو ته هن نازنين جي اکيان تنهنجي دل سنسي پليءَ جهڙي ٿيو پوي؟ پڻ سان پهلوانن والسڪر سينو ساهين ٿيو، پر هن جي اکيان ڪنڌ جهڪائين ٿو!

ڪينيٿ: بس سائين، متا سور نہ جاڳايو.

امير: تنهنجي سورن جي سڌ اچا تڏهن پولدي، جڏهن ايڊٿ، سلطان صلاح الدين جو زنانخانو سينگاريندي.

ڪينيٽ: (ڪاوڙجي) خبردار، جي وري اهڙو اکر وات مان ڪڍيو اٿيئي! توهان جو سلطان ڪٿي سونا ڀَر پاٿي، ته ٻه، جنهن زمين تي ايڊٽ قدم ڪٿي، تنهن زمين تي سجدي ڪرڻ جو به لائق ڪونهي.

امير: (شوخيءَ مان) ڳالهائين ڪيئن ٿو؟ هوش ڌار!

ڪينيٽ: (ڊرو ٿي) آءٌ اهو ئي تاجدار آهيان. توهان جا ڳڻ وساري، آءٌ هيئن ڳالهايان ٿي ڪين ها، ۽ اوهان هٿ ولي منهنجو رت ٽهڪايو.

امير: تنهنجي پهلوانيءَ جي مون کي اڳيئي پروڙ آهي. هينئر جڏهن اسين ٻئي ۾ دوستن وانگر آهيون، تڏهن ڪو به ڪٿو حرف توکي وات مان ڪڍڻ نه گهرجندو هو.

ڪينيٽ: بيشڪ، اسين دوست آهيون.

ايترو چئي، سرڪينيٽ ماٺ ڪئي. امير کي ڪجهه جوش هو، سو پنهنجي ڪاوڙ روڪڻ لاءِ تنبوءَ ۾ اچ وڃ ڪرڻ لڳو. ڪينيٽ اتيئي ايئو هو، پر سندس منهن مان ظاهر هو ته ٻاڻ به پنهنجي غصي تي غالب پئي پيو. امير بوءِ هڻ سان ٺريو ۽ تڏو ڳالهائڻ لڳو.

امير: آءٌ حڪيم آهيان. مون تنهنجي رڳ سهي ڪئي آهي، البت جنهن هنڌ وڍياءُ هوندو، تنهن هنڌ تي حڪيم هٿ رکندو ته بيمار کي ايذاءُ ايندو، ۽ انهيءَ ايذاءَ ڪري حڪيم کي پنهنجو دشمن سمجهڻ

۾ گهرجي. تنهنجي دل پرکڻ لاءِ مون ڄاڻي ٻجهي ايڊٿ جي ڳالهه ڇوري، پر تون ته هام ئي وڌين. هينئر ڳالهه کي ڪيترو به لڪائيندين ته مون کان لڪي ڪين سگهندي، تنهنڪري بهتر صلاح اها آهي ته تون مون سان سچي ڪر ته آءٌ پوءِ تنهنجي درد جو دارون ڪريان.

ڪينيٿ: توهان جهڙي دوست کان آءٌ ڇو لڪ ڪريان! سچ پچ آءٌ هن جو طلبگار هوس.

امير: تڏهن ڇٻو ته هاڻ تون هن جو طلبگار نه آهين؟

ڪينيٿ: هينئر آءٌ هن جي اکيان ڪهڙو ڪنڌ کڻي سگهندس! پر مهرباني ڪري اها ڳالهه بند ڪريو. منهنجا ڇڻا ڦٽ ڇڙي پيا آهن. هن جي ڳالهه ڪري منهنجي ڦٽن تي لوڻ نه پرڪيو.

امير: مون کي فقط هڪ ڳالهه پڇڻي آهي: تون هڪ رواجي سردار، ۽ هوءَ شهزادي، پوءِ تو اهڙي آس ڪيئن رکي ته هوءَ ڪنهن وقت تنهنجي ٿيڪي ٿي هوندي؟

ڪينيٿ: عاشق سدائين آسروند هوندا آهن.

امير: پر هاڻ ته آسون اميدون ڇنيون؟

ڪينيٿ: هائو، هاڻ منهنجون سڀ اميدون برباد ٿي ويون. هينئر هن جي منهن ڏسڻ کان به پا ءِ مر سگهيس!

امير: هڪواري جي هن جو ديدار توکي نصيب
ٿئي ته پوءِ؟

ڪينيٿ: پوءِ مون جهڙو ڀختاور ٻيو ڪير
ٿي سگهندو!

امير: ڀلا، رچرڊ بادشاهه وٽ وري آبروءِ واري
درجي ملڻ جي اميد اٿيئي؟

ڪينيٿ: هن حڪم ڪيو آهي ته آءٌ پنهنجي ڀلائي ۽
وري سندس منهن تي نه چڙهان، پوءِ هن وٽ آبروءِ
واري درجي ملڻ جي مون کي ڪهڙي اميد هوندي؟

امير: جيڪڏهن تون هن کي سندس جهنڊي جو
چور ڳولي ڏين ته پوءِ جيڪر توکي وري اڳي جهڙي
عزت ڏئي، يا نه؟

ڪينيٿ: پوءِ الله چو ڏيندو، پر مون کان اول
اهو چور لڀي پيو ٿو؟

امير: آءٌ اها طب ۾ چالاڪ.

ڪينيٿ: اهڙي حڪمت ۾ هلايو ته پيو مون کي
ڇا گهرجي؟

امير: هاڻ جڏهن اهڙو آتو آهين، تڏهن آءٌ توکي
جيڪا صلاح ڏيان ٿو سا مڃ. تنهنجو تازي ڪتو
هينئر بلڪل چڱو ڀلو آهي. تنهنجي طلسم جي وسيلي
هن کي موت جي چنبي کان ڇڏايو اٿم...

ڪينيٿ: ٺهيو ٺهيو، مون سمجهو ته اوهين چالاڪ
ٿيو. آءٌ موکو ڇنبس، جو مون کي اها ڳالهه، پاڻمرادو
خيال ۾ نه آئي.

امير: هينئر ئي وڃي ڪانهي. رچرڊ جي چالبازيءَ ۾ تنهنجو ڪو واقف هجي ته انهيءَ وٽ پنهنجو ڪتو موڪل. ڪتي کي ڏاڍيءَ تيز حواس ڏنا آهن. جنهن جهنڊي چورائڻ مهل کيس زخميو هوندو، تنهن کي اجهو سڃاڻندو.

ڪينيٿ: ابا، ۽ ڪتي کي موڪليان ڪنهن وٽ؟ هائي-ڊائي هڪ سردار، جنهن سان ڪتو هريل هو، سو اسڪاٽلنڊ روانو ڪري ڇڏيو. مون کي جنهن مهل جلاد جي حوالي ٿي ڪيائون، تنهن مهل هن کي پنهنجن ماڻهن لاءِ نياپا نيڙا ڏيئي، روانو ڪري ڇڏيو. هاڻ منهنجو ڪتو مون کان سواءِ ڪنهن کي به اوڏو اچڻ نه ڏيندو.

امير: چڱو، ڪتي کي پاڻ سان وٺي وڃ.

ڪينيٿ: بادشاهه مون کي ڏس-وٺو ڏيئي، توڙي ڪڍيو، پوءِ سندس چانوٺيءَ ۾ موٽي ڪيئن وڃان؟

امير: تون ته ڏاڍو ڪو زوراور ٿو ڏسجين! آءٌ تنهنجي توڙي تنهنجي ڪتي جي شڪل اهڙي ڪري ٿو ڇڏيان، جو حرام ڪو اوهان کي سڃاڻي سگهي. آءٌ امير مان ڦري حڪيم ٿي هليس، نه خود تون به مون کي ڪين سڃاڻي سگهئين. تنهنجي به صورت اهڙي بدلائي ڇڏيندس، جو تنهنجا ورهين جا واقف به توکي ڪين سڃاڻي سگهندا.

ڪينيٿ: تڏهن ڀلائي ڪري دير نه ڪريو. هتي مون کي هڪ-هڪ گهڙي وڏي ورهيه ٿي لڳي آهي.

اميرو آءٌ تيار آهيان، پر هڪڙو شرط اٿيئي. سلطان صلاح الدين جو هڪ رقعو ايڊٿ کي رسائيندين؟

سر ڪينيٿ ٽپيءَ ۾ پنجي ويو.

امير: منجهيو ڇو آهين؟ نياڻي پهچائڻ ۾ ڊپ ٿو لڳئي ڇا؟

ڪينيٿ: ڊپ! نياڻي پهچائڻ ڪري جي مون کي قتل ڪري ڇڏين، ته به آءٌ جيڪر پرواهه ڪين ڪريان. آءٌ رڳو هن ويچار ۾ آهيان ته اها ڳالهه، منهنجي شان وٽان ٿيندي، جو آءٌ اهڙو رقعو رسايان؟ خود ايڊٿ کي شايد اها ڳالهه ڪين وڻندي ته ڪو مسلمان حاڪم ڪيس نياپا موڪلي. ته به، پنهنجي مطلب حاصل ڪرڻ لاءِ مون کي ڪو به ناجائز ڪم ڪرڻو ڪونهي. جيڪڏهن اهو نياپو لالائقيءَ جو هوندو ته آءٌ هرگز ڪين پهچائيندس.

امير: خبر ٿي آهي ته توکي ڪهڙا گمان پيا پون. آءٌ قسم کڻي ٿو چوان ته ڪنهن به قسم جي لالائقي ڪرڻ اسان جي ڪتي جو به وڙ نه آهي، پرائي نياڻي سا به شهزادي، تنهن کي سلطان صلاح الدين جهڙو رڄ چڱو مڙس ڪيئن ڪٿاڻ حرف لکندو؟

ڪينيٿ: هاڻ بس، توهان جي زبان تي مون کي ڪلي اعتبار آهي. هاڻ وقت ٿو وڃايو، منهنجا چاڪ پيا ڇڪن، انهن جي ڇٽائڻ جو ڪو حيلو ڪريو.

امير پوءِ هن کي پنهنجي تنبوءَ ۾ وٺي ويو. ڪيس

ڇمڙا پوش ڪرائي، اهڙا رنگ هنيائينس، جو هو سڃاڻڻ کان ٻاهر ٿي پيو.

ويچارو ڪينيٿ! ڪيڏانهن سندس اڳوڻو عهدو ۽ اقبال، ڪيڏانهن سندس جلاد جي حوالي ٿيڻ ۽ پوءِ موت جي ڄڀي مان ڇٽي، هڪ مسلمان جو غلام ٿيڻ! پر شڪر جو وري به آزادي مليس. هيئنر رچرڊ بادشاهه جي راضپي هٿ ڪرڻ ۽ پنهنجي محبوب جي منهن ڏسڻ لاءِ پنهنجا هي حال ڪيا اٿس، جو حبشي غلام جهڙي شڪل بڻائي اٿس! هاڻ ڏسجي ته قسمت هن کي ڇا ٿي ڏيکاري!

باب چوڏهون

ڪتي جي ڪارروائي

سر ڪينيٿ جي سائينءَ مٺائي ڪئي، پاڪ امڙو ٻڙايس جو ڀرينءَ سٽ رچرڊ بادشاهه جي جان بچائڻ جو وجهه مليس ۽ ايڊٿ ٿائين وڃڻ جو به آسرو ٿيس.

سر ڪينيٿ حبشيءَ جو روپ ٻنائي، رچرڊ وٽ ويو ته هن ڀريائين ڪين سڃاتس، پر پوءِ جڏهن زخم واري هنڌ چوسيندي پاڻهن تان ڪارنهن صفا لهي ويس، تڏهن شڪ پيس ته هيءُ ڪينيٿ آهي. وري ايڊٿ ڏي وڃڻ لاءِ اجازت گهريائين ته بادشاهه کي هيڪاري پڪ ٿي ته ڪينيٿ اهوئي آهي. اها ڳالهه حال دل ۾ رکيائين. هن کي اول اهوئي اولو هو ته جهنڊي جو چور ڪيئن به ڳولي هٿ ڪجي.

ٻئي ڏينهن رچرڊ بادشاهه سينٽ جارج جبل تي پنهنجا وزير ۽ مقرب وٺي وڃي ويٺو. ضحاڪ حبشي ۾ پنهنجي شاندار ڪتي سميت اتي حاضر هو. رچرڊ جي راڻي، ايڊٿ ۽ ٻيون وڏ گهرائيون عورتون هڪ خلاصي هنڌ جدا ويٺيون هيون. سڀئي يورپ جا شهزادا وڏي تجمل ۽ تومان سان پنهنجا پنهنجا لشڪر وٺي آيا ۽ درجيوار انگلنڊ جي جهنڊي اڳيان ڪنڌ جهڪائي لنگهيا. رچرڊ بادشاهه کي هيڏي آبرو ٿي مليا، سو

اُڏيو ويئي. جڏهن آسٽريا جي ڊيوڪ جو جهنڊي وڳان لنگهڻ جو وارو آيو، تڏهن بادشاهہ ضحاڪ حبشيءَ کي چيو: پنهنجو ڪتو اکيان ڪري ڇڏ، تہ جيڪي هينئر جهنڊي وڳان لنگهڻا آهن، تن جا منهن چڱيءَ طرح ڏسي سگهي. حبشيءَ ڪتي کي ڇڪي اڳيرو ڪيو. آسٽريا جي ڊيوڪ کي دل ڪري اها ڳالهہ لڳي والي تہ ڪو رچرڊ بادشاهہ کي ايتري آبرو ڏجي، پر پڻ مان ڪڏ پول ۽ بدل هو، تنهنڪري اچڙو منهن ڪري جهنڊي وڳان نڙي لنگهيو. بادشاهہ هرکوڙيءَ حبشيءَ ۽ سندس ڪتي ڏي پئي نهاريو، پر ٻيئي مات ڪريو بيٺا هئا. اتي بادشاهہ خارن وچان حبشيءَ کي چيو: اسان ڀانيو ٿي تہ هن وقت تون ڪو ٻوڙو ڀاريندين، جنهنڪري اسان جو جڳهو راضپو هٿ ڪندين، پر اسين تو ۽ ڪو، افعال ڪولہ ٿا ڏسون! پيئي موڪا پتر ٿي ويهي رهيا آهيو، ۽ ڪو سوجهرو ڪونہ ٿا ڪريو. ضحاڪ ڪنڌ جهڪائي، اکي ڪاڻ ۽ وڏيڪ خبردار ٿي ويٺو.

سگهوئي مانسٽيريٽ جو مارڪئس، ڏاڍي ٺٺ سان پنهنجي لشڪر سميت جبل ڏانهن وڌندو آيو. هن کي پريان ايندو ڏسي، ڪتو اوچ ڀڏي ويهي رهيو. اجا مارڪئس جهنڊي وڳان ڪنڌ نئڙائي ئي لنگهيو تہ ڪتي ڇهي ڏيئي ٽاڻ چڙهايو، ۽ اچانک ماري گهوڙي تي چڙهيل مارڪئس مٿان وجهي ويو؛ ۽ مارڪئس

جا حوصلا خطا ٿي ويا، سو آنڌو ٿي گهوڙي تان
ڪري پيو. ڪتي پوءِ به ڪين ڇڏيس، ڪنڌ ۾ چڪ
هڻي، چڪين ماس ڇنڻ لڳس.

حقيقتون جهنڊي جو چور اهو مارڪئس هو. سر ڪينيٿ ڪوڙي نياپي تي ايڊٿ ڏانهن ويو، ته هيءُ پٺيان ڪتي کي زخمي ڪري، جهنڊو ڪڍي ويو هو. ڪتي هن کي پورو سڃاتو هو، تنهنڪري هيڏي ڪنڪ مان رکو انهيءَ تي آلر ڪري ويو هو ۽ هاڻ ڇڪلايائينس ٿي. ڪيترن رڙ ڪئي: واهر ڪريو، نه ته راهه ويندي ٿو مارجي. رچرڊ چيو: راهه ويندي ڪول ٿو مارجي، جهنڊي چورائڻ مهل ڪتي سان جهڙي جٺ پاڻ ڪئي هئائين، تهڙي هينئر هو ساڻس ٿو ڪري-وارا چمارا آهن، انهي ڪر، انهي لوڙا پر ضحاڪ، ڪتي کي سگهو قابو ڪر، متان اتهي ماس ٽٽي پورو نه ڪري ڇڏيس.

بادشاه جو حڪم ٿيو، حبشيءَ وڃي ڪتي کي پاڪر وجهڻ جي ڪوشش ڪئي، پر ڪتو هٿ ۾ ئي نه اچيس، نيٺ جيئن تيئن ڪري ڇڏايائينس، ۽ زنجير ۾ قابو ڪرايائينس. ڪتي پوءِ به ٻئي ٻٽڪل ڏنا، ۽ مارڪئس ڏي شوڪجي زور سان ٿي ڀولڪيائين. اتي مارڪئس جا ساٿي اچي مليا. رچرڊ کي چيائون، هيءُ حبشي ۽ سندس ڪتو هن گهوڙيءَ قتل لئه ڪهرجن. رچرڊ نهايت پڪي ۽ بلند آواز سان چيو: هن ڪتي

پنهنجي فرض ادائي پوريءَ ريت ڪئي، تنهنڪري هن جي وار جو جيڪو نالو ڳنهندو، تنهن کي آلت ماري وجهبو. پوءِ مارڪئس ڏي وڏي چيائين: اسين پنهنجي بادشاهي حيثيت ۾ تو تي دغابازيءَ جي تهمت ٿا رکون.

مارڪئس پنهنجي حال ۾ حيران هو، ويتر هينئر جو بادشاهه دغابازيءَ جي تهمت ڌريس، سو جيئن تيئن ڪري ڳالهائڻ لڳو ۽ چيائين: مون جهنڊي کي هٿ ئي ڪونه لاتو. بادشاهه چيس: تون پاڻ کي پاڙهي چور ثابت ٿو ڪرين. اسان فقط تو تي دغابازيءَ جي تهمت رکي، جهنڊي جو نالو ڪونه ورتوسين، پر تو چور کي پنهنجي چوري سجهي آئي، تنهنڪري بالمرادو جهنڊي جو نالو وات مان ڪڍيو اٿئي. اتي گرئنڊ ماسٽر جي زبان ڇٽڙي ۽ کيس جو ڪي ڳالهائڻ لڳو. پيا شهزادا به رچرڊ تي شوڪجي ٿوڪجي آيا، ۽ جيب ڪڍي ڪلهي تي رکيائون. معاملو مچي ويو. ڳالهه الائجي ڪٿي وڃي بيهي ها، پر فرانس جي بادشاهه وچ ۾ اچي، سيني تي ٿڌو ڇنڊو وڌو. هنن کي چيائين: هن وقت هڪٻئي جي ڳلي ڪپڻ لاءِ ڪمر نه ڪشو، ڪلاڪ کن کان پوءِ دربار ۾ گڏبا سين، اتي ٿڌي سيني سان انهيءَ ڳالهه جو آچار ڪنداسين. سيني کي اها صلاح آئڙي، تنهنڪري هرڪو ٽڙي پکڙي ويو.

ڪلاڪ کن ڳان پوءِ، شهزادن جو ميڙ ميڙيو.
سينيءَ کي رچرڊ ۽ باهيون هيون. ڏسڻ ۾ ائين ٿي آيو
ته سڀ مالسٽيريٽ جي مارڪئس جو پاسو وٺي، رچرڊ
کي پريءَ سيا ۽ پيمانو ڪندا. سڀ شهزادا پنهنجي
پنهنجي جاءِ وٺي ويٺا ته رچرڊ به آيو، هن کي منهن
۾ اهو ئي شور ٿيو. هن اچڻ سان مارڪئس کي آهي
ورتو، ۽ چيائينس: ترن جهنڊي جو چور آهين، ۽
سرڪهنيٽ جي وفادار ڪتي کي به تو زخميو آهي.
مارڪئس چڙي سان چيس: اها تهمت ڪوڙي ۽
بيهودي آهي. اتي فرانس جو بادشاهه وري وچ ۾
پيو. رچرڊ کي چيائين: پيارا ڀاءُ، اوهان کي اڪين
ڏٺي ڪاڻ ثابتي ڪانهي. ڪتي پنهنجي اچ سياڻ
ڪري ڪنهن کي ڏاڙهيو ته اهو چور ٿي پيو ڇا؟
انصاف اوهان جا به نه وڃائيا، جو هڪ شهزادي تي
چوريءَ جي تهمت ڏرڻ لاءِ، ڪين جهڙي ڪتي جي
شاهدي ٿا واريوا

رچرڊ پنهنجيءَ تي ئي بيٺو. فلپ کي چيائين: اسان
جا شاهانا ڀاءُ، ڪتي کي ڏنيءَ تيز حواس بخشيا آهن،
۽ هو سچڻ توڙي ڏڄڻ کي پريان ئي سڃاڻي سگهي
ٿو. انسان پنهنجي مطلب لاءِ ڪوڙ کي سچ ڪندو
۽ ڪالهه ۾ مرچ مصالح گڏيندو، پر ڪتو انهن ڪڌن
ڪمن کان آجو آهي. اوهين هينئر ئي ڪتي آزمودو
ڪريو. مارڪئس پاڻ ته ويس بدلائي، شهزادن جي

سٿ ۾ اچي ويهي ته ڏسو ته ڪتو ڪيئن ٿو سائس اڳي جهڙي ڪارروائي ڪري.

شهزادن مان ڪوبه رچرڊ سان شامل راءِ نه ٿيو. سڀني جي اهائي مرضي هئي ته ڳالهه اتيئي لئي مٽي ڪري ڇڏجي. رچرڊ چيو: جيڪڏهن ڪنيءَ جي شاهدي اوهان کي قبول نه آهي ته ڀلي ته مارڪئس نڪري ميدان ۾ ٿئي ته اسين سائس ليکو لاهيون. فلپ چيو: ڪروسيڊر پاڻ ۾ وڙهندا ته اها وعدي شڪني ٿيندي. سڀني شهزادن فلپ جي راءِ کي ٽيڪو ڏنو. آخر غالبي راءِ، هيءَ رهي ته بحال ٿي ته رچرڊ بدران ڪو ٽياڪر مارڪئس سان لڙي. اها جنگ ٻنهي عيسائي حد کان ٻاهر ٿئي، ۽ اسين به ٽياڪر ويهن. رچرڊ چيو: سلطان صلاح الدين هرطرح لائق انسان آهي. اسين انهيءَ کي لکي ٿا موڪليون ته وڙهڻ جي جاءِ ۽ اوزن جو بندوبست ڪري، ۽ پنهنجي چانوڻيءَ مان ڪو جوان مارڪئس سان لڙڻ لاءِ سنبرائي. سڀني اها ڳالهه قبول ڪئي، ۽ مجلس برخاست ٿي.

باب پندرهون

انجام کي پهتي

رچرڊ بادشاهه پنهنجي تنبوءَ ۾ اچڻ سان ضحاڪ حبشيءَ کي گهرايو. هو انهيءَ دم سندس حضوريءَ ۾ اچي حاضر ٿيو. اول بادشاهه کي سجدو ڪيائين ۽ پوءِ ٻانهن وانگر ٻانهو ٻڌي، اکيون هيٺ ڪري، ادب سان بيهي رهيو. رچرڊ ڄاتو ٿي ته هي سرڪينيٿ آهي، تنهنڪري چڱيءَ طرح ڇتائي پٺي نهاريائينس. سرڪينيٿ کي به شڪ هو ته بادشاهه مون کي سڃاتو آهي، تنهنڪري اکيون کڻي ڌرتيءَ ۾ کپايون هئائين.

ڪجهه وقت ماٺ هئي، نيٺ بادشاهه چيس: ضحاڪ! تو بيشڪ اڄ پاڻ موکيو. تنهنجي ڪتي کي به آفرين آهي، جو جهنڊي جي چور سان جبري جٽ ڪيائين، ٻر اڄا اسان جي دل وڏان ڪم ڪ ٿيو آهي. هاڻ تون موٽي سلطان صلاح الدين ڏي وڃ. انهيءَ صاحب کي لياقت ۽ فضيلت جا اسان جا دعا سلام گهڻا ڏج، ۽ چئجانس ته ڪو اهڙو سنو هنڌ صفا ڪرائي ڇڏي، جتي ٻه ڄڻا سولائيءَ سان دوبدو لڙي سگهن. ائين به چئجانس ته اسين گهڻو خوش ٿينداسين، جيڪڏهن پاڻ به انهيءَ ڄڻاپٽي ڏسڻ لاءِ اسان سان اچي شامل ٿيندو. وري الڪل سان ڏانهنس اشارو ڪري چيائين: اسين سمجهون ٿا

ته سلطان جي چانوڻيءَ مان تون اهڙو ڪو جوڌو جوان هٿ ڪري سگهندين، جو سچ جي صدق ۾ اسان وٽ پنهنجي آبروءَ وڃائڻ لاءِ دغاباز مارڪس سان لڙي، هن جو ميڇالو پچندو.

سرڪينيٽ ڪنڌ مٿي ڪئي، بهادرن وانگر بادشاهه ڏي منهن ڪيو، ۽ پوءِ اکين ۾ پاڻي آڻي، آسمان ڏي نهاريائين، ڇو ته انهن ۾ ڇپيائين ته ڏاڍي شل اهو ڏينهن ڪندو، جو آءٌ اوهان جو راضپو هٿ ڪندس، جنهنڪري منهنجي من جا مطلب پورا ٿيندا! بادشاهه چيس: اسين تنهنجو مطلب سمجهون ٿا: تو ۾ جيڪو لمرو اٿئون، تنهنڪري پنهنجي ذات - پاڻ کي ڇڏي مارڪس جي منڊيءَ پچڻ جو ڪم تو تي رکيو اٿئون. پر اول ٻڌاءِ ته ايڊٿ وٽان ٿي آيو آهين؟

ضحاڪ ڀرپائين زبان سان چيو ٿي ته ها، پر اتيئي پاڻ سنڀالي، گونگن وانگر ڪنڌ سان ناڪار ڪيائين. بادشاهه عجب وچان چيو: مارا ايڊٿ ۾ ايڏي ڪرامت آهي، جو رکو سندس لالي ڪنهن سان گونگي جي زبان ٿي هلي! اچا جي ڏسندس ته سندس اکيون شايد مٿس وڌيڪ جادوءَ جهڙو اثر ڪنديون. پيارا غلام، اڄ اسان کي اهو آزمودو لڌو آهي. تون ڀلي ايڊٿ تائين وڃ، ۽ جيڪو نياپو هن کي پهچائڻو هجيئي سو پهچاءِ.

ايڊٿ وٽ وڃڻ جي اجازت ملڻ ڪري سرڪينيٽ نهايت سرهو ٿيو. بادشاهه جي شڪر گذاريءَ ڪرڻ لاءِ

سندس پيرن تي ڪيري پيو. جنهن مهل مولي سنئون ٿي بيٺو، تنهن مهل بادشاه زورسان ڪاهي ڪان جهلي، حشمت سان چيس: وفادار غلام، اسين توکي هڪ فرمان ڏيڻ ٿا چاهيون، سو ياد رکج. هن وقت تون گونگو آهين، پر ايڊٿ کي ڏسندي جڏهن تنهنجي زبان کلي پوي، ته ٻه ٽي هڪڙو اکر به هن سان نه ڳالهائج. زبان مان رکو هڪڙي پڙ ڪڍيندين ته تنهنجي جيب ساڙون ڦٽائي ڪڍنداسين، تنهنڪري سماٽو ٿي، سانت پر رهج. تون غلام آهين، تنهنڪري توکي ايترو تاڪيد ڪيو اٿئون. جڏهن جنگي سردار هجين ها ته پوءِ پنهنجي خاطريءَ لاءِ توکان رکو قول وٺي ڇڏيون ها، جو بهادر سردارن جي زبان ٿي بس آهي.

اتي حبشيءَ پنهنجي ڇاتيءَ تي اهڙيءَ طرح هٿ رکيو، جو ڄڻ ته حڪم جي بجاوريءَ ڪرڻ جو انجام ٿي ڪيائين. بادشاه پوءِ سر هينريءَ کي سڏي چيو: هن غلام کي ايڊٿ تائين پهچاءِ. هن کي، اسان سائس خلاصي ملاقات ڪرڻ جي موڪل ڏني آهي. ايڊٿ جي جاءِ جي ڏس نه هجيس ته تون ڏيکارجانس، جيتوليڪ حاليل پاليل ته اڳيئي پيو پالنجي، پر پلي تون ڳڏيو وڃينس. وري سرڪينٿ ڏي منهن ڪري چيائين: پنهنجو ڪم لاهي، جلد موٽج. اڌ ڪلاڪ جي اندر هتي آيو گهرجين.

سرڪينيٿ بادشاھ کي سجدو ۽ سلام ڪري، سرھنري، سان گڏجي ھليو ويو. دل ۾ سمجهي رھيو ھو تہ آءٌ ٺڳ پڌرو ٿيو آھيان، پر ھاڻ ايترو ڏسجي پيو تہ بادشاھ جي ڪاوڙ مون ڏانهن ڍري آھي. ھينئر مون کي ڀاڻ موڪل جو وجھ ڏنو اٿس. جيڪڏھن مارڪئس جي سيخ بچايم تہ ٻوءِ منهنجو اڳڀو مان ٿيندو. جهڙي جو چور برابر آھو ٿي آھي. چور جي شڪل ٿي پڌري! منهنجي ڪتي کي بہ اڳڀو انھيءَ ٿي زخميو ھو. پيارا وسوال، تو ايمان جي سلامتيءَ سان منهنجي خدمت ڪئي آھي. تنهنجي ئي مدد سان آءٌ سچي چور ڳولي لهڻ ۾ فتحمند ٿيو آھيان. انھيءَ جو اجورو اھو مليو اٿم، جو جنهن جي ديدار مالڪ جو ڪوبہ آسرو ڪونہ ھوم، تنهن وٽ وڃڻ جي اڄ اجازت ملي اٿم. وري اتيئي ڪو خيال آيس، سو دل ۾ چوڻ لڳو: ھن وقت مون کي اھو ئي عجب آھي تہ رچرڊ جهڙي بادشاھ مون کي اھڙي اجازت ڏني ڪيئن! جنهن کي ڀاڻ وڻان تڙي ڪڍيائون، تنهن تي اھڙو اچپو ڪيئن ڪيائين، جو ھن کي پنھنجيءَ سوٽ وٽ وڃڻ ڏنائين! جيڪڏھن مون کي نہ سڃاتو اٿس، تہ بہ عجب جي ڳالھ آھي، جو رچرڊ بادشاھ ھڪ حبشي غلام کي پنھنجيءَ سوٽ وٽ وڃڻ ڏني، ۽ اما بہ اجازت ڏنيس تہ ڀلي ھڪ مسلمان سلطان جو ھن کي ليابو پهچائي! نہ ڀلي، ھن ڳالھ ۾ ضرور ڪو ڀيد آھي. لاشڪ منهنجي آزمائش ٿي ٿئي.

هاڻ جنهن صورت ۾ مون سان ايڏو وڏو ڪيو اٿس، جو مون کي ايڊٿ وٽ وڃڻ جي موڪل ڏني اٿس، تنهن صورت ۾ مون تي به ڏاڍ آهي، ته آءٌ هن جي حڪم جي پوريءَ طرح بجاوري ڪريان. پنهنجي ويل آبرو هٿ ڪرڻ جو اهڙو داءُ مون کي وري مشڪل ملندو. چوندا آهن ته تر جي کُٽي مُؤ چوٽون کائي. هينئر جي هن جو امر اورانگهيندس ته پوءِ يا عمر ايڊٿ جي منهن ڏسڻ کان سڪندس. وري اتيئي ڪا غيرت آيس، سو دل ۾ چوڻ لڳو: اڄ آءٌ ايڊٿ جي اکيان ڪيئن ڪنڌ کڻي سگهندس! جنهن جي اکيان مون پنهنجي سورهيائي ڏيکاري، هن جي هٿن مان هار ۽ پيا انعام ٿي ورتا، تنهن جي اکيان هوڙي بڇڙي بدوءَ جهڙي شڪل ڪٺي، غلامن وانگر وڃي بيهان، ۽ پرائو پيغام وڃي هن کي پهچايان! افسوس، اڄ نه ڪرڻ جهڙا ڪم مون کي ڪرڻا پون ٿا، پر وري شڪرالو ڏاڍيءَ جو! مالڪ جي ايڏيءَ مهر جو لائق ٿي ڪو نه هوس. هيلتائين منهنجي ڏک پردي مان رهجي آئي آهي ۽ آئيندي به مٿس ٽنگ آهي. اهڙيءَ طرح ويچار ڪندو، هيءُ اچي راڻيءَ جي تنبوءَ وٽ پهتو.

راڻيءَ جي تنبوءَ اکيان چوڪيدار پهري تي بيٺا هئا. سر هينريءَ کي ڏسي، هن کي عزت ڏيڻ لاءِ پنهنجا هٿيار هيٺ ڪيائون. سگهوئي راڻيءَ تائين

لاٿو ويو ته رچرڊ بادشاهه هڪ حبشي غلام کي ايڊٿ سان خانگي ملاقات ڪرڻ جي موڪل ڏني آهي. ڳالهه ٻڌڻ سان راڻيءَ ۽ سندس سهيلين ۾ اچي ٽهڪڙو پيو. کلي کلي کيرو ٿي ويون، آخر ايڊٿ تائين اها ڳالهه ويئي. ايڊٿ هڪ چانديءَ جي ٿتي کڻي، اکين ڪمري ۾ اچي ويٺي. کيس اهي ئي ڪارا ڪپڙا پيا هئا، جي بادشاهه سان ملاقات ڪرڻ مهل ڍڪيا هئائين. سگهو ئي سرڪينيٿ کي سڌ ٿيو. هن اندر گهڙڻ سان پنهنجي پياريءَ اڳيان سجدو ڪيو، ۽ غلامن وانگر ٻانهون ٻڌي بيٺو. ايڊٿ پنهنجي هٿ هن جي ويجهو جهلي، هن جو منهن چتائي ڏسڻ لڳي. پوءِ ٿي ڀاسيري ڪري، ڏاڍي ڏک سان چيائين: تون آهين؟ سڻل چيتي واري سرڪينيٿ جا هي حال! پنهنجي دلربا کي ڏک ۾ ڀريل ڏسي، سرڪينيٿ هن سان پنهنجا سور ٿي سليائي پر اتي رچرڊ بادشاهه جو فرمان ۽ هن سان ڪيل قول ياد ڪري، گنگو ٿي ويهي رهيو. حال پنهنجيءَ دل کي انهيءَ خيال سان خوش ڪيائين، ته هن اپالي حال ۾ پنهنجي مڙيءَ ايترو ارمان ظاهر ڪيو ته اهو انعام مون لاءِ ڪو ٿورو ڪونهي. هو پوءِ ٿڌو ساهه کڻي ڪنڌ هيٺ ڪري ويهي رهيو.

ايڊٿ چيس: جنهن مهل انگلنڊ جي تخت جهڙي وٽ بادشاهه جي پرسان بيٺو هئين، تنهن مهل مون سهي ڪيو هو ته اهو تون آهين. تنهنجي ڪٿي

کي ٻه پريائين سڃاتم. تون پنهنجي صورت ڪيترو ٻه ڪٿي بدلائين، پر جا تو وريام جي پوريءَ طرح واقف هوندي، سا توکي ڪيئن نه سڃاڻندي؟ جنهن ايڊٿ توکي اعليٰ درجي ۾ ڏسي عزت ٿي ڏني، سا هن ادنيٰ حالت ۾ توکي اهائي عزت ڏيندي. هيرو جي اتفاق سان منيءَ ۾ ڪيري پوندو، ته ڪو ملهه گهٽجي ڪونه ويندس. پر چئو، اها ڪڇڻ ڪوله تو؟ ڊپ ٿو لڳئي يا لڄ ٿي اچئي؟ تو جهڙي جوڌي وٽ ڊپ جو ته نالو به نه هئڻ گهرجي، باقي لڄ ڀاڻ انهيءَ کي اچڻ گهرجي، جن تو سان ڏهڙو ناحق ڪيو آهي.

رچرڊ بادشاهه سان مرڪينيٽ انجام ڪري آيو هو ته ايڊٿ سان اکر به ڪين ڳالهائيندس. هن کي هينئر پنهنجي انجام کي ڀاڙي ڏيڻو پيو. قول تي قائم رهي، هڪ حرف به ڪونه ڪڇيو، باقي اندر ۾ ڏاڍو اڇيو. ڏک وچان شوڪارو ڀريائين ۽ آڱر ڪٿي چپن تي رکيائين.

ايڊٿ کي اهي ڪنگڻ وارا اشارا ڪين وڻيا. هوءَ راڄ ٿي، هٺي ٻري ٿي، ۽ چيائين: هيءَ ڇا؟ مون ائين نه ٿي ڀانيو ته تون هيئن ٻورو ٻورو غلام بڻجي پوندين! آءٌ زال ماڻهو ٿي تو سان ڳالهايان، ۽ تون مرد ماڻهو ٿي هيئن چپن کي چنو هڻي ويهين! تڏهن مون نسبت تون الائجي ڇا سمجهندو هوندين؟ آءٌ ڪا

لڄلجي ۽ آهيان- ننگ ناموس آءٌ ڄاڻان ٿي، ۽ مرجاتا جو ليکو ٻه سڃاڻان ٿي. منهنجي ڏُکري تو سختيون سٺيون آهن، تنهنڪري تنهنجي شڪرگذاري ڪرڻ لاءِ مون حجاب لاهي، تنهنجو آدر ڪيو.

سرڪينيٽ ارمان وچان هٿ مهٽڻ لڳو. ايڊٽ چيس: اڄا ٻانهون ٻڌي ڇو بيٺو آهين؟ ۽ هيٺ هٿ ڇو پيو مهٽين؟ رکو ڪنڌ ڇو پيو ڌوڻين؟ وات ۾ مگ پيا اٿئي ڇا؟ اهڙا منڊ چڙهيا اٿئي، جو هڪ حرف به زبان مان نٿو اُڪلئي! متان سچ پچ يونالي ڪامائن تنهنجي جيڀ ڪپي ڪڍي آهي! آءٌ ته سمجهي لٿي سکهان ته، تنهنجا ڳهٽ جو ڳهڻا آهن. پر لهيو. هالي مون کي توکان ڪو وڏيڪ سوال پڇڻو ٿي ڪونهي. تون جنهن ڪم لاءِ آيو هئين، سو ڇوٌ؟ تون ڳنگو ٿيو آهين، آءٌ ته ڳنگي ٿي ڄاڻان ٿي.

سرڪينيٽ هن کي هيترو خفي ٿيڻ ڏٺي ڪين ها، پر هو ٻول ۾ ٻڌل هو. اشاري ۾ پنهنجي بيڪسي ۽ لاچارِيءَ ظاهر ڪيائين. پوءِ ڪيمخواب ۾ ويڙهيل خط ڪڍي ڏنائينس. ايڊٽ خط کولي، مٿاڇرو پڙهيو، ۽ پوءِ ٻاسيرو رکي چيائين: خط پوچائيندي به هڪ اکر وات مان نٿو ڪڍين؟ اٿي هيءُ عشق جو ڪامل پيقرار ٿي، پنهنجو نصيب پڻ لڳو، ۽ اهڙي ڏيکاري ڏنائين جو ڄڻ ته سندس حڪم نه مڃڻ ڪري اندر ٿي اڏ ٿيس. ايڊٽ ساڙن وچان منهن ڪٿي ڦيرايو، ۽ چيائينس:

چگو، پلي ڪري آئين. تون اٿو ڳالهائين ته مون کي
ٻه، ٽو سان ڳالهائڻو ڪونهي. ائين نه سمجهجانءِ ته آءٌ
ڪا ڳن چور آهيان. منهنجي ڪري تون پيمالو ٿيو
آهين، ته اڄ تنهنجي ههڙيءَ هلت ڪري منهنجو اسم
مانُ ڪولہ رهيو آهي. مون پنهنجو شاهالو شان ڇڏي،
تو سان ڳالهايو، پر تو منهنجي عزت ڪا نہ رکي،
جنهنڪري هينئر آءٌ پاڻ ڪان ٻاڏيهي ڦڪي پيئي لڳان.
لهيو، تو منهنجي آبرو ورتي سا ورتي، هالي پنڌ پؤ!

سرڪنيٽ وڏي ٻُرن تي ڪيري پيس. هوءَ هني
پري ٿي، ۽ چيائينس: ڏٺي توکي تنهنجي اٿن درجي
جوڳي لائق بنايو آهي. ايتري ۾ تو ۾ ساڇهہ ڪانہ
رهي آهي، جو رکو شڪرگذاريءَ جو هڪ حرف وات
مان ڪڍين! اڄا پيلو آهين، هاڻ منهنجي منهن تان
ٽري وڃ!

سرڪينيٽ لڙڪ لاڙي، خط ڏي اشارو ڪيو،
جنهن ته چيائين ٿي ته جواب لاءِ ترسيل آهيان. ايڊٽ
ساڙن وچان طعني طور چيو: مون کي وسري ويو ته
وفادار غلام جواب لاءِ ترسيل آهي. هن پوءِ تڪڙ
۾ خط پڙهي، ڦاڙي ڦٽو ڪيو، ۽ انهيءَ ڦالل خط
مٿان زور سان لت هڻي چيائينس: اهو اٿئي جواب!
جڏهن خاوند جي پيٽ تو تان لهي، ۽ زبان اڪليئي
تڏهن پڏائجانس، ته مون سندس خط جا ڪهڙا حال
ڪيا. ائين چئي، هوءَ تڪڙي تڪڙي هلي ٿي ويئي

ته سرڪينيٿ لماٿن وانگر هن جي ڀلاند ڪي ڇنبڙي پيو. هن ڇپڙي ڏيئي ڀاڻ ڇڏايو، ۽ منهن ۾ ڪهنڊ وجهي چيائينس: ”توهنجي سلطان ڪي وڃي چؤ ته آءٌ اهو سڱ اهڙو قبوليان، جهڙو تو ناوائق جي هينئر قدمبوسي ٿي قبوليان. توڻ دلاورن جي دفعي مان ٿي نڪري ويو آهين! تنهنڪري هينئر توسان وڌيڪ ڳالهائڻ ٿي عيب آهي“ ائين چئي، هو ته منهن ۾ شور وجهي، هلي ويئي ۽ هي ٿو عاشق ارمان وچان هٿ مهٽيندو رهجي ويو.

هي ته سڀ وقت سر هينري سندس لاءِ ٻاهر ترسيو ٻيٺو هو. هينئر هن مدد ڪيس. هن عاشق جو هتان پير ٿي نٿي ڪڇيو، پر جيئن تيئن ڪري ڇڙندو ٻاهر نڪتو. سر هينري يڪدم بادشاه وٽ وٺي ويس، جنهن وري خط ۽ سوغاتن سان سلطان صلاح الدين ڏي روانو ڪيس.

باب سورهون

مخالف ڌر جي مهماني

رچرڊ بادشاهه جي نيائي ٻڌڻ شرط، سلطان صلاح الدين هر طرح جون تياريون ڪيون. جنهن تلاءَ وٽ سرڪينيٽ ۽ امير شيرڪوهه پهريون پيرو ڳڏيا هئا، تنهن جي نزديڪ هڪ شاهي ميدان سرڪنڊن جهڙو ڪرائي ڇڏيو- هر طرف مشڪ ۽ عطر جي ٻهڪار ڪري سارو ميدان خوشبودار ٿي ويو، جتا پيئي ڏسندڙن لاءِ عمدين جاين جڙي وييون. يورپ جي شهزادن لاءِ ريشمي تنبو کڙا ٿي ويا. غاليچا ايراني ۽ شطرنجون شاهياني زمين تي فرش ٿي وييون. سرود خاني ۾ طائوس، مرڏنگ، چنگ ۽ ٻيا ساز موجود ٿي ويا. ڪلاونتيون خوش آواز ڳلي- باز حاضر ٿيون. جڏهن سڀ بندوبست ٿي رهيا، تڏهن رچرڊ بادشاهه کي چوائي موڪليائين ته هاڻ بلاشڪ هليا اچو.

ٻئي ڏينهن رچرڊ بادشاهه ۽ ٻيا شهزادا ڪيترا چنگي جوان ساڻ وٺي، ڏاڍي طولان ۽ تومان سان سلطان جا مهمان ٿي آيا. هنن کي پريان ايندو ڏسي، سلطان پنهنجي لشڪر کي سندن مرحبا لاءِ سام ڏني. حڪم صادر ٿيو سان توتاڙيون، شرنايون، دهل ۽ نقارا وڳا. سلطان پاڻ به ڇگو لهي لڪي ٻاهر هو. مٿي

تي دستار زربدار، پٽ تي جٿبو زري ڪنار، چيلهه سان ترار جوهردار، ليڪن ۾ اچي ريشمي شلوار پاتل پيئو هو. جنهن وقت هو گهوڙو وڃهو آيو، تنهن وقت هيءُ وڌي، سندس استقبال لاءِ ويو. هي پيئي مخالف ڌرين هيٺر چٽ سان چاڙت ڪيڙي، هڪٻئي کي پاڙن کان ۽ وڌيڪ حب ۽ قرب ڏيکارڻ لڳيون. سلطان جي هيتري مهمان لوازي ڏسي، رچرڊ بادشاهه نهايت خوش ٿيو، ۽ سندس گهڻي شڪرگذاري ڪيائين. هر هڪ شهزادو ڌار ڌار تنبوءَ ۾ وڃي آرامي ٿيو. شاهي گهراڻي وارين عورتن لاءِ جدا تنبو لڳل هئا، جن ۾ هو پنهنجن سهيلين سميت وڃي سٿڪي ٿيون.

ڪجهه مهل کان پوءِ سلطان وڌي توسان سان رچرڊ بادشاهه سان ملڻ ويو. وري انهين سر هڪٻئي کي خوش خير وعافيت ڪيائون، ۽ حال احوال ڏنائون ورتائون. ڳالهين ڪندي، حڪيم جي ڳالهه نڪتي. رچرڊ چيس: حڪيم صاحب کي گهرايو ته ساڻس ملاقات ڪجي. سندس لاءِ ڪجهه تحفو آندو اٿون، سو ٻه ڏجي. سلطان انيئي پوشاڪ بدلائي اکيان ٿي ويٺس، ۽ چيائينس: اجهو حڪيم! اسان کي ته ماٺ ٿي لڳي ته توهان اسان کي هيستائين سڃاتو ئي ڪين هو. بيمار ته حڪيم کي سندس هلڻ مان ئي سهي ڪندا آهن، پر اڪثر انهن لئي تو ته جانهن بيمار ڇٽو، تانهن حڪيم کي منهن مان ڪين سڃاڻندو.

اتي بادشاهه ڏاڍو ڪِڪو ٿيو. سلطان کي چيائين: اسان کي ڪِن چور ڪري نه سمجهجو. سچي ڳالهه، ته اها آهي ته اوهان جي بدليل ويس اسان کي منجهايو. وري عجب وچان چيائين: رڳو هيڪو ؟ جيو لاهي، ترڪي ٽوپي پاتي اٿوَ ته سلطان مان ڦري حڪيم ٿي پيا! پنهنجي ويس بدلائڻ سان انصاف ٿا ڪريو! پر هاڻ سمجهوسين. لاشڪ اوهان جي ئي مهرباني سان سرڪينيٿ موت جي چنبي مان ڇٽو، ۽ اوهان جي ئي سيڪاريل انڪل سان چڱو ڀلو ڀوش ڪري، موٽي اسان جي چالوليءَ ۾ آيو؟

سلطان: برابر، اسان چاتو ته جيسين هيءُ پنهنجي ويل عزت وري هٿ نه ڪندو، تيسين هن کي حياتي زهر ٿي لڳندي. چوندا آهن: مرد مري مانَ کي، ڪيدي مري نانَ کي. هيءُ مڙس مان جو ٿڪو آهي. اسان هن جو قدر سڃاتي، هن سان ڀاڻ ڀلايو، پر اسان اٿين نٿي ڄاتيو ته توهين هن کي ڪو اهڙو سڃاڻي سگهندؤ.

رچرڊ: سچ پچ هن کي سڃاڻڻ مشڪل هو، پر اتفاق اهڙو اچي ٿيو جو اسان سڃاڻي ورتس. اسان جي جان بچائيندي، هن کي هڪ زهري خنجر جو گهڪو ٻانهن تي اچي ويو. اسان يڪدم پنهنجن چپن سان هن جو زخم چوسيو ته الهيءَ هنڌان لقلي رلڪ آئري ويو، پوءِ ته سچو لصو سمجهڻ سولو ٿي پيو.

سلطان: هن ۾، سمجهيو ته توهان ڪيس سڃاتو آهي، تنهن هوندي ۾، سڃاڻپ ڪري پاڻ پڌرو نه ڪيائين.

رچرڊ: ڪيس خبر آهي ته مانس ايترپون پلايون ڪنهن ڪيون؟

سلطان: هن ٻهريائين پانيو ٿي ته، هي سڀ حڪيم جون حڪمتون آهن، پوء پانيائين ته شيرڪوه، امير، جنهن جي ماڻس هن ساڳئي ميدان ۾ ڪجھ ڏينهن اڳي ملاقات ڪئي هئي، تنهن ماڻس پاڻ پٺلايو آهي.

رچرڊ: تڏهن اچا اها خبر ڪانه اٿس ته جنهن ڪي پاڻ ڪنهن وقت شيرڪوه، امير، ۽ ڪنهن وقت حڪيم ڪري سمجهيائين، سو حقيقتون اسان جو لائق دوست سلطان صلاح الدين آهي.

سلطان: اسان اهو پوء پڌايس. پنهنجي دل جو ڪو مطلب ڪيس پڌائڻو هوسين، تنهنڪري ماڻس سچي ڪئيسين.

رچرڊ: پاڻ ۾، توهان سان ڪا سچي ڪيائين؟

سلطان: ٻي ته ڪا ڳالهه ڪانه ڪيائين، باقي سندس گفتگوء مان اسان سمجهيو ته هيءُ عاشق زار آهي، ۽ پنهنجي دلبر جي ديدار ڏاران بيقرار آهي!

رچرڊ: اوهان کي خبر آهي ته جنهن پانهن سان لاء آنو آهي، تنهن ساڳيءَ پانهن بابت ڪن جي رٿ هئي ته اها اوهان سان پرڻائجي؟

سلطان اهڙي ڳڙڪ ۾ اسان جي ڪن تي پئي آهي.

رچرڊ: تڏهن توهان کي ضرور هن جي اهڙيءَ هلت تان ساڙ لڳا هوندا؟

سلطان: بلڪل نه. هن اڳيئي هرڪ هاريو هو، تنهنڪري اول هو حقدار آهي. وقتي ٻيءَ ڌر جي دل جو لاڙو به هن ڏانهن هجي، تنهنڪري اسان جي پاڻ مرضي ٿي ته پلي ته هنن ٻنهي جي مڻ جون مرادون پوريون ٿين.

رچرڊ: پر هن جو عهدو اقبال بلڪ گهٽ آهي، پوءِ اهڙي اميد ڪيئن ڌاري اٿس!

سلطان: انهيءَ ڳالهه تي پوءِ اچبو. هن وقت اسان کي آسٽريا جي ڊيوڪ ۽ مانسٽيريٽ جي مارڪئس سان ملڻو آهي، تنهنڪري موڪلايون ٿا.

رچرڊ: مارڪئس سان وڙهڻ لاءِ ڪو جوان سنڀرايو اٿو؟

سلطان: اهو ٿي سرڪينيٿ تيار آهي. هن کي ڪيئن به اوهان جو راضپو هٿ ڪرڻو آهي.

رچرڊ: مارڪئس کي ماري مات ڪيائين ته اسان جو راضپو هٿ ڪيائين.

سلطان: رکو ڌڻيءَ تي، سڀ سولي ٿي پوندي!

هو پوءِ، بادشاهه کان موڪلائي هليو ويو. هن جي وڃڻ کان پوءِ، بادشاهه لاءِ آچا سڻا طعام ٿهي آيا، جي کائي، هو ٻئي ڏينهن جي جهٽاپيٽيءَ بابت خيال ڪرڻ لڳو.

باب سترهون

ڏٺي حق وڪيل

ٻئي ڏينهن اڻ آئريي جو سڀ شهزادا نهايت شان ۽ شوڪت سان چٽاڀيٽيءَ ڏسڻ لاءِ لڙائيءَ جي ميدان ۾ اچي ميڙيا. راڻي، ايڊٿ ۽ ٻين وڏگهرائين عورتن لاءِ هڪ خلاصي جاءِ خوب طرح سينگاريل هئي. رچرڊ بادشاهه لاءِ طائوسي تخت تيار هو. تخت جي ٻنهي پاسن کان ٻين شهزادن لاءِ گلن ڦلن سان ڳديون وڇايل هيون. شهزادن کي ڳدين تي ويهڻ ڪين وڻيو، تنهنڪري چيائون ته اسين پنهنجن گهوڙن تي چڙهيا ويٺا هونداسين.

ميدان ۾ ٻيو سڀ ماڻهو صفون ٻڌي ويٺا. هن چٽاڀيٽيءَ ڏسڻ لاءِ پروارن ڳوٺن جي دل آڪاسجي ويئي، سي ٻ. ڪتان ڪتان ڪيهي ڪان آيا. سرڪينيٿ سيني ڪان اڳ سنهري، وچ ميدان ۾ اچي بيٺو، ۽ مارڪئس اڃا پنهنجي تنبوءَ ۾ هو، پنهنجو موت ويجهو سمجهي، هن اينگانديءَ واري سنياسي کي پاڻ وٽ گهرايو. ٽيمپلرن جي گرئنڊ ماسٽر کي اڳئي چورا ڪورا هئي سو تڪبي، سندس تنبوءَ ڏي ويو. ڇا وڃي ڏسي ته مارڪئس ڏوهه-پاس ڪرڻ لاءِ تيار آهي. هن آسالڪ ۾ هيلان لکري ڏٺس ته مارڪئس پنهنجو ارادو لاٿو. گرئنڊ ماسٽر سمجهيو ٿي ته هو جي ڏوهه-پاس

ڪندو ته اهو ڦڪڙ ۾ ڦاڙيندو ته مون ٻندري ترڪ
کي رچرڊ جي قتل ڪرڻ لاءِ روانو ڪيو هو. پنهنجي
ڏَک ڏَکڻ لاءِ هن اول سنياميءَ کي ڏڙهي ڏيئي
ڪڍيو، ۽ پوءِ اچي مارڪئس تي ٻٽيو. هن کي
کهٽ - وڏ ڪالهائي چيائين: هيئن دل لاهي هٿ ۾ ڇو
ڪئي اٿيئي؟ مڙس ٿي هلي ميدان ۾ لڙ. مون کي
اميد آهي ته تنهنجي همت ڏسي، تنهنجي مخالفتيءَ جو
هنيو هارجي ويندو، ۽ ٺِڇ ٻائي ڀڄندو. اهڙيءَ
طرح همٿائي، ميدان ۾ وٺي آيس.

مارڪئس کي ميدان ۾ آيل ڏسي، سندس مخالف
ايڊٽ ڏي اکيون کنيون، ۽ پوءِ پروردگار کي
پڪاري چيائين: يا ڌڻي، تون حق وڪيل آهين، سچ
جو پڙو پنهنجي توهه ساڻ تارجانءِ، ۽ هن آزمائش
ساڻ مون کي پار پهچائجانءِ! مارڪئس ۽ آسمان ڏي
اکيون کنيون، پر هن کي پنهنجي اندر جي چور ٺپي
ڪاڏو، تنهنڪري اهڙي ميڻ ميڻ ڪيائين جو ڪنهن
کي سندس هڪ حرف به سمجهڻ ۾ نه آيو. اتي
گرئنڊ ماسٽر جو سک ڦٽو، سو وڏي ويجهو ٿيس، ۽
ڪن ۾ چيائينس: ڪلا اٿيئي، گيدي! هينئر جي همت
جهلي نه وڙهندين، يا ڏوهه - ٻاس ڪندين ته پوءِ آءٌ
جيئرو نه ڇڏيندو سانءِ.

مارڪئس هينئر ٻن ٻاهين ۾ اچي ٿيو - هو سمجهي
رهيو ته جي لڙندس ته مرندس، ۽ جي نه لڙندس ته به
گرئنڊماسٽر نهوڙي نيندم. اهڙي ويچار آهس ته پوءِ

جو گرئنڊ ماسٽر جي هٿان مران، تنهن ڪان دل ڀڄي هينئر ٿي وڃي ٿو وڙهان، پوءِ ڏنگو ڏر ۾ يا ڪپو ڪيچ ۾. آهو ارادو ڪري، هن رڪاب ۾ پير وڌو، ۽ اڃا لانگ ورائي گهوڙي تي ٿي چڙهيو ته گهوڙو ٿهي پري ٿيو ۽ هو اونڌو ٿي ڪِريو. سيني ڏلو ته موٺ ته سواو ڪوله ٿيس. هو وري ٻيءَ گهوڙو جهلي چڙهيو، ۽ جنهن سان وڙهڻو هوس تنهن جي سامهون سينو ڪڍي بيٺو. دستور موجب هڪ چٺي، پٽ وانگر هوڪو ڏيئي، سيني حاضر ماڻهن کي ٻڌايو ته هيءُ ساڄي طرف بيٺل جوان سنتل چيتي وارو سرڪينيٽ آهي، جو انگلنڊ جي شيردل بادشاهه رچرڊ جي پاران لڙي ٿو- هو ٻيو جوان، مانسٽير پٽ علائقي جو مارڪئس آهي، جنهن تي دغابازيءَ جي تهمت آهي. هاڻ ڏٺي ڪندو ته جنهن کي پاپ پلئه نه هوندو، سو سو پارو ٿيندو!

ائين چئي، هو هٽي پاسي ٿيو. مارڪئس جي ته ماڻهن کي اڳيئي سڌ هئي، پر ڪيترن کي ڪل ڪانه هئي ته سائس لڙي ڪير ٿو. هينئر سرڪينيٽ جو نالو ظاهر ٿيو ته چوطرف تاڙين جو ٺهڪو لڳي ويو.

ٻئي جوان پوءِ ميدان ۾ نڪري نروار ٿيا، ۽ هڪٻئي سان منهن اُنڪائي بيٺا. سلطان جي اشاري تي دهلارين دهلن تي دس هنيا، ۽ اهي واڄٽ وڄايا، جو تماشبينن کي ڪنن ۾ تاڙيون ٿي پيون. هيءَ ڪوپا ڪيلي جا ڪوڏيا گهوڙن کي اڙيون هٽي، هڪٻئي تي حملو

ڪرڻ لڳا. ڪا مهل ته ٻوڙي ٻئي ڌڪون ڏنائون. ايٿ مارڪس وجهه وٺي، پنهنجو ڀالو سرڪنيٿ جي سيني ۾ ٺپي سٽڪايو، ته هن حريف سيني اڳيان سپر ڏيئي، اهو ڌڪ کسائي ڇڏيو. اتي سرڪنيٿ جو گهوڙو ڇرڪيو ۽ ستيون هٿن لڳو. هن ڪاريگر سوار گهوڙي کي ٻچڪار ڏيئي ڳهٽي جهليو، ۽ اڙٻائي ڪري مارڪس کي ڏري آيو، ۽ ڀر ڪري امڙو ڀالو هنيائينس، جو ڍال زره مان پار لنگهي ويس، ۽ ڦڙڦ ڦيهي وڌائينس! مارڪس آمالڪ اونڌو ٿي ڪريو. رچرڊ طائوسي تخت ڇڏي، هن ڏي ڊوڙيو، ته ڀئيان ماڻهن جون ٻيڙيون ۽ لڳيون آيس. سکهوٽي مارڪس جي چوڌاري وڏو ميڙ ميڙي ويو. ڪي جوان ٻدن تان زنجير بند زره لاهڻ لڳس ۽ زخم جاچڻ لڳس. اوڏيءَ مهل ڪلهي کس لڳي پيئي هئي، پر سرڪنيٿ کي ايندو ڏسي سيئي هٽيا. هن ڪنو ڪنوائي ڪترا ڪترا ٿي ڪيس، پر جڏهن ويجهو وڃي ڏٺائين ته اکيئي اڌ مئو ٿيو پيو آهي، تڏهن هن کي مارڻ پنهنجو مرڪ نه سمجهائين. ترار موڙائي مياڻ ۾ وڌائين، ۽ نهايت اختياريءَ سان چيائينس، هينئر سچي ڪر، ا، ته ڪتن ڪان رت چٽائيندوسانءَ؟

مارڪس هينئر موت اکئين ٻئي ڏٺو. هن سمجهيو ته هاڻ هن جهان ۾ گهڙيءَ ٻل جو مهمان آهيان، ٻوه ڪوڙ ماڻ ڪهڙا ڪڙبا ڪشندس. ٻيمارن والڪر

جهڙي آواز سان چيائين، مراد پوري ٿيو، اڃا ڇا ڪيو؟ ڏٺي، ته حق وڪيل آهي، منهنجي حق ۾ پورو لياقت ڪيو اٿس. آءٌ برابر ڏوهاري آهيان، پر مون کان وڏيڪ دغاباز اوهان جي ست ۾ اڃا ٻه آهن! هاڻ جس ڪنو، ڪو پادري گهرائي ڏيوم، جنهن جي اڳيان ڏوهه- باس ڪري، پنهنجا پاپ ڏٺيءَ کان بخشايان ته ڇاڙي سڙهي ٿيم، ۽ هن ڪاپائيءَ گهڙيءَ کان ڇڏائيم. هن کي هيٺن حيلي اماڻو ڏسي، رچرڊ کي قياس پيو. سلطان کي چيائين: پنهنجي طلسم جي وسيلي هن جي جان بچايو.

سلطان: هوڙي دغاباز کي ٽنگن کان گهلي سوريءَ چاڙهجي ڪين پاڻ سندس طلسم وارو علاج ڪجي؟ هن جو زخم چٽائڻ ڪا وڏي ڳالهه ڪانهي، پر اسان کي اٿين ڏسڻ ۾ ٿو اچي ته ملڪ الموت جي مهر هن نيا ڳي جي نيرار تي اڳيئي لڳي چڪي آهي.

بادشاهه: اوهين وري ته، پنهنجا لائق ڪريوس ته ڪو دم جيئي ۽ ڏوهه- باس ڪري، توبهه تائب ٿئي.

سلطان: اوهان جي اهڙي مرضي آهي ته اسان کي اعتراض ڪونهي. چوبدارا ڪنهن غلام کي چئو ته هن کي هڪدم اسان جي تنبوءَ ۾ کڻي هلي ته اتي علاج ڪريونس.

هي سڀ وات ڪرڻنڊ ماسٽر ستوڏو ستوٽو ايٺو هو. منهن تي داڪي کهمي ويٺي هيس. هيئر جو ڏٺائين

ته هن کي ڪشائي ٿا وڃن، سو وڏي سلطان جي سامهون ڪيو ۽ چوائين: خبردار، جي ڪنهن هن کي هٿ لاتو آهي! آسٽريا جو ڊيوڪ توڙي آءٌ اها ڳالهه قيام ڪين قبوليندا سين، ته سڪرات جي مهل عيسائي مذهب جو ماڻهو ڪنهن مسلمان جي حوالي ٿئي. مارڪس جي پالهن اسان کي ملڻ گهرجي.

رچرڊ: (سلطان کي) چڱو، اوهين ئي ڪريو، جنهن ۾ هيءُ راضي، تنهن ۾ اسين راضي. هاڻ راڳيندڙن کي حڪم ڏيو ته جنهن سورمي هيءُ سوڀ ڪئي انگلنڊ جو منهن مٿي ڪيو آهي، تنهن جو ڳاماچار ڳائين. جهٽ ۾ ڪيتريون پرستاريون گلعذاريون اچي حاضر ٿيون، ۽ عمدا گيت ڳايائون. هڪ پاسي ستار ۽ چوٽار، ٻئي پاسي سرود جي للڪار آئي. پکواز جي آواز ۽ سارنگيءَ جي ساز غلغلو مچايو. راڳ جي لاڳ خوب رمز رسايو. تانَ، مرڪ ۽ ٽپي تي ڪيترن جوانن ٽپ ٻئي چڙهيا ۽ گهوڙون ٻئي گهور ڀائون. مجلس جو رنگ الهرءَ منزل کي وڃي پهتو، جو سڀڪنهن جي وات مان واهه واهه جو آواز نڪتو.

محفل مٿي پئي هئي، ته رچرڊ پادشاهه آئي پئو. هن کي پيرن ۾ بيهل ڏني، سڀني ماڻهن ست ڪئي. پادشاهه سر ڪينيٿ جي سامهون ٿي چيو: اي ستل چيتي وارا جوان، عام طرح اوهين چوندا آهن ته ”ڪوئلو ڪڏهن نه اُجري، جي سؤ من صابڻ لاءِ!“ اج اوهيءَ ڪهاڻيءَ کي تون ڪوڙو ڪري ڇڏيو.

حبشيءَ جهڙي شڪل بنائي ڪري تون ٻين کي ڪوئلي جهڙو ڪارو ڏسڻ ۾ ايندو هوندين، پر اسان جي نظر ۾ تون چوڏس جو چنڊ آهين. اسان جي فضيحتيءَ جو تو پورو پورو انتقام ورتو آهي، تنهنڪري ان جو اجورو تنهنجي دل وڻان توکي ڏينداسون. ڏيجانءِ ته اسين تنهنجو ڪيترو مان ٿا ڪريون. اسان ڪان وڌيڪ اسان جون شاهي گهراڻي واريون عورتون توکي مان ۽ مهت ڏينديون، جو سورهن جو انهن کي سچو پچو قدر آهي.

بادشاهه اچا اهي اکر چيا ته راڻي، ايدت ۽ ٻيون وڏگهراڻيون عورتون پنهنجن تنبن ڏي رخ رکي هلڻ لڳيون. بادشاهه سرڪينيٿ کي ساڻ وٺي، هنن جي پٺيان ويو. مرٽينگ مارڪنس کي گرئنڊ ماسٽر ڪٺائي ويو، ۽ سلطان هن جي علاج ڪرڻ لاءِ طلسم ڪٺڻ ويو. پوءِ ميلو ٽٽو ۽ سڀ ماڻهو پنهنجي پنهنجي ماڳ وڃي سکي ٿيا.

باب ارڙھون

لمت جي مراد

رچرڊ بادشاھ ڏاڍي فلڪ ۽ خنڪيءَ سان راڻيءَ جي خيمي ڏي ھلي ويو، سرڪينيٿ ھونلڳن وانگر ھتي ڪين ھيو، پر ساٿس ڪلھو ڪلھي سان لائي، ڀت ھلي ھليو. تنبوءَ ۾ گھڙڻ سان سرڪينيٿ راليءَ کي ڀيرين ٿيو، ۽ سرڪٿو منھن ڪري، ايڊٿ ڏي اکيون کڻي ڪنڌ لڙرائڻ جھڙو نمونو ڪيائين. بادشاھ چيئن: ھن سورمي اوھان اڳيان سجدو ڪيو آھي، ھاڻ اوھين ۾ ھن سان پنھنجا لائق ڪريو. ٻيرنگيريا! تون پنھنجي مبارڪ ھٿن سان ھن جا ھٿيار پنوھار لاھ. ايڊٿ، تون زنجير ۽ زرھ لاھينس، فڪر نہ آھي، جي اوھين وڏ گھرائيون آھيو. اڄ ھن کي آبرو ڏيڻ، سو گويا ھاڻ کي آبرو ڏيڻ آھي.

بادشاھ جي مرضيءَ رکڻ لاءِ راڻي يڪدم سندس حڪم جي تعميل ڪئي، پر ايڊٿ کي ٿورو عار ٿيو. شاھي فرمان جي ھن کي پيروي ڪرڻي پئي. ھٿ ھليس ئي لٿي، پر جيئن تيئن ڪري ھن جو زرھ لاٿائين. اھو زرھ اڃا ايڊٿ جي ھٿ ۾ ئي ھو تہ بادشاھ چيو: سڃاڻونس ٿيون تہ ڪير آھي؟ ھيءَ نڪي ضحاڪ حبشي، لڪي ستل چيتي وارو سرڪينيٿ

آهي، ۽ اوهان جهڙو ئي وڏ گهرائو آهي. هينئر ڇو هيءُ پنهنجو ويس بدلائي، ۽ ڇو پنهنجو نالو لڪائي؟ اسين اوهان کي کولي ٿا ٻڌايون تہ هيءُ اسان جو ثاني شريڪ ڊيوڪ، ارل آو هنٽنگڊن، سڪاٽلنڊ جي بادشاه جو وليعهد آهي.

رائي ۽ ايڊٿ کي جڏهن خبر پئي تہ هيءُ جوان سڪاٽلنڊ جي بادشاه جو پٽ آهي، تڏهن عجب وچان وات ڦاڙي هن ڏي نهارڻ لڳيون. ايڊٿ کي تہ ايتري حيرت لڳي، جو هٿن سان زرھ ڪيري پيس. بادشاه چيو: اوهين هيئن حيران ڇو ٿيون ٿيو؟ هيءُ سچ پچ شهزادو آهي. سڪاٽلنڊ جي بادشاه اول لشڪر جي ڀرتي ڪرڻ جو انجام اسان سان ڪيو هو، ۽ پوءِ ڪنهن سبب پنهنجو انجام پاڙي نہ سگهيو. هن جوان کي وري ٻہ شاس هجي، جو پنهنجي پيءُ جي ڳالهہ مٿي ڪرڻ لاءِ ٿورا گهڻا ماڻهو ساڻ وٺي، ڇمڙا پوش ڪري، اسان جي لشڪر ساڻ اچي شامل ٿيو. سالس جيڪا مٿ ماڻهن جي هئي، سا ڏيني لڙائيءَ ۾ شهيد ٿي وئي، باقي هڪڙو همراه وڃي بچيس. سندس ڪنهن ٻہ همراه اسان کي ڪڏهن اٿين ڪون ٻڌايو تہ سڪاٽلنڊ جو شهزادو هيئن ويس بدلائي اسان وٽ آيو آهي. پوءِ غفلت ڪري جهڙو وچايانين تہ ڪيس رواجي سردار سمجهي، جلاد جي حوالي ڪيو ويو. لڪ ٿورا ڏٺيءَ چا، جو اسان کي پوءِ چٽ ۾

ڇڳي پيئي، جو جيئدان ڏنو سونس، هڙو ڪولڏر
ڪسجي ويو ها، ته پرلئي مچي وڃي ها. پيارا
هٿنڪڊن، جڏهن اسان اپهرائي ڪري توکي جلاد جي
حوالي ڪرايو، تڏهن تو پنهنجو نالو نشان ۽ مرتبو
ڇو نٿي ظاهر ڪيو؟

شهزادو: پهري جو ڪم پاڻ تي ڪٽي، پوءِ جنهن
مهل قصور ڪيم، تنهن مهل سيڪت جو سزاوار ٿي
چڪس. اهو مڙس جو مرڪ نه آهي، جو پنهنجيءَ
جند ڇڏائڻ لاءِ پنهنجو عهدو ۽ اقبال ڄاڻائين. تنهن
کان سواءِ مون پرڻ ڪيو هو ته ويڙهه پوري ٿيڻ
کان اڳ، پاڻ پڌرو نه ڪندس، پر جڏهن ڏٺم ته
هاڻ ڪال اچي ڪنڌ تي پيئو آهي، تڏهن اينڪاڊيءَ
واري سنياسيءَ اڳيان ڏوهه-باس ڪيم، ۽ هن کي
پنهنجو سچو نالو نشان ٻڌايم.

بادشاهه: هان! هن کي اها وچ جي سڌ هئي،
تڏهن اٿين ٿي چياڻن ته پنهنجو ڪو عضوو ڪپجي
وڃڻ قبوليو، پر هن جوان جو ڪسجڻ جيڪر ڪين
قبوليو. ارابر، هڪ عضوو ڇا، پر اسان جي سموري
جان هلي وڃي، ته به هيءُ ڪنوَر جيڪر ڪڏهن به
ڪسجڻ نه ڏيون. سچي پورپ جي پوءِ اسان تي جيڪر
ڦٽ لعنت پوي ها، ۽ ڪنهن جي اڳيان جيڪر ڪنڌ
به ڪين ڪٽي سگهون ها! قومي شرطن موجب اسين
هن جي هر طرح سنڀال لهڻ لاءِ ٻڌل آهيون، تنهنڪري
ڏاڍو ڀلو ڪم ٿيو، جو اسان اهو ڦهر نه ڪيو.

راڻي: ڀلا ليڊي توهان کي ڪيئن سڌ پيئي، ته هيءُ شهزادو آهي؟

بادشاهه: انگلنڊ مان قاصدن ٽپال آندي، تنهن ۾ ڄاڻايل هو ته سڪاٽلنڊ جي بادشاهه کي معلوم ٿيو آهي ته سندس اکين جو آمابند اسان جي لشڪر ۾ اچي شامل ٿيو آهي. هاڻ هن اسان جا ٻه امير جهلي، پاڻ وٽ قابو ڪيا ۽ چوائي موڪلائين ته جيسين سندس سڪيلڌو پٽ ڪيس صحيح سلامت موٽي نه ملندو، تيسين انهن اميرن کي اهو نه ڇڏيندو. اتي اسان جي اک پٽي ۽ شڪ ۾ پياسين ته شهزادو اهو ئي آهي. توهان کي ٻڌايوسين ته هن جا ٻيا ساٿي ديني لڙائيءَ ۾ شهيد ٿي ويا هئا، باقي هڪ همراهه بچيو هوس. جنهن وقت هن کي جلاد جي حوالي ٿي ڪيوسين، تنهن وقت اهو همراهه پندرهن ڪوهه پنڌ ڪري عسقلان ڏي ويو ۽ سرٽامس کي سمورو ڀيٽ وڃي ڏنائين. سرٽامس جڏهن اسان سان اچي ڳالهه ڪئي، تڏهن اسان جا ڪپاٽ کليا. هاڻ پياري ايڊٿ، تون اسان کي پنهنجو هٿ ڏي. پيارا سڪاٽلنڊ جا شهزادا، تون به پنهنجو هٿ ڏي ته اسين پنهنجن هٿن سان اوهان کي پرڻايون.

هيءُ شهزادو پنهنجي ڀلوائيءَ ڪري اڳيئي ايڊٿ جي رڳن ۾ ويهي ويو هو، پر هيستائين ايڊٿ ساڻس پرڻجڻ پنهنجي شان وٽان نٿي ڄاتو، جو هن کي پنهنجو جيس نٿي سمجهيائين. شهزادي کي به پاڻ ڏرو

ڪرلو نہ هو، تنهنڪري ماليٿي محبت تي ڪفايت ٿي ڪيائين. هينئر پنهنجي ڏاڍي چوڄ مان هڪيٿي سان لائون لڳيون. هن جوان سندس خاطر سر جون سئون ڏنيون هيون، پر هينئر هن جا لايا سجايا ٿيا. من جون مرادون پوريون ٿيس تہ خوشيءَ وچان ڪپڙن ۾ نہ پئي مايو. سڀڪنهن شاهي ٽنبوءَ ۾ شادمانا ٿيا ۽ چوڏاري واڌايون وري ويون.

هيڏانهن هيءُ پنهنجن موجن ۾ مسڪن هئا، تہ هوڏانهن سلطان صلاح الدين سيني شهزادن جي ماني موڪلائي، سلطان جهڙي نر حاڪم کي ڪوبہ نابري واري نٿي سگهيو. سڀڪنهن سڀ بادشاهہ ۽ شهزادا اچي ونس ڪٺا ٿيا ۽ هيءُ گهوٽ ڪنوار بہ آيا. مهمانن لاءِ قورمون پلاءُ، دوپيازه، دم پخت، برياني ۽ ٻيا طرح طرح جا طعام تيار ٿيا هئا. قسمين قسمين ميوا ۽ مٺايون موجود ٿي ويون. مسلمانن وٽ شراب حرام آهي، تنهنڪري نمولي نموني جا شربت شهزادن کي مليا. اول سيني مهمانن ٿورو ٿورو چورو ڪري شربت ٿي پيتو تہ هاڪارو چاڙهو مهڪندو آيو، ۽ سلطان کي ڪن ۾ ڪا ڳوڙ ڏنائين. سلطان امالڪ محفل مان اٿي ويو. گرنند ماسٽر کي ماٺ ڪان پاليهي اچي چورا ڪورا لڳي ۽ منهن جو رنگ ئي لهي ويس. سڀڪنهن سلطان موٽيو ۽ ميزبان جا حق پڄا آڻڻ لڳو. سڪاٽلنڊ جو شهزادو، جنهن هيڏا لڪ لنگهايا هئا، تنهن جي خاص طرح خاطري ڪيائين ۽ هن کي دل

دل گهريءَ ڀالهن مان جون مبارڪون ڏنائين. هن ۽
سندس گهڻي شڪر گذاري ڪئي، جو وقت سر سندس
هٿ نصيب نه ٿيس ها، ته هن کان اڳ لاشو ٿي ڪين
بچيس ها. اوڏيءَ مهل ٽيمپلرن جي گرئنڊ ماسٽر اچا
ڀريون شربت جو گلاس چپن تي ٿي رکيو، ته سلطان
صلاح الدين اوچتوئي اچانڪ ماري، انهن وٽي مٿان
پيس، جيئن پلي پٽي ڪئي تي، ۽ انهيءَ ترار سان
سسي لٿي ڌڙ کان ڌار ڪيائينس. سڀني جون ڏنديون
اگهيون لهي ويون. آسٽريا جي ڊيوڪ کي اچي
پنهنجي ڦڦڙي پيئي. هن ڀانيو ته گرئنڊ ماسٽر کان پوءِ
مون کي پورو ڪندو. هن واڪو واڪا لائي،
چيو، اسان کي ڪوئي ٿو ڪٺي! اٿي سڀني کي اچي
پنهنجي لڳي. رچرڊ ڀانيو ته سلطان دغابازيءَ تي
ڪمر ڪشي آهي، تنهن آسالڪ پنهنجيءَ ترار ۾ هٿ وڌو.
سلطان ڏاڍيءَ ٺاهر سان آسٽريا جي ڊيوڪ ۽ ٻين
کي چيو: اوهين ڪو به خيال نه ڪريو! پيارا انگلنڊ
وارا شهزادا ڀاءُ، اوهين به ناحق ترار نه اُلاريو. هن
ليا کي پنهنجو ڪيتو لوڙيو آهي. اڄ آءٌ اوهان کي
ڪئلي طرح ٿو ٻڌايان ته هن ملعون ڪهڙا ڪهڙا ڪم ڪيا
آهن: رچرڊ جهڙي لائق بادشاهه پنيان هن نالائق
بندرو ترڪ چڙيو، ۽ ڏليءَ هن کي هٿ ڏيئي رکيو.
اسين جڏهن حڪيم جي ويس ۾ رچرڊ بادشاهه وٽ
وياسين، تڏهن اسان جي ۽ هن سڪاٽلنڊ جي شهزادي
جي ڀليان هيءَ هدايت سان آيو هو. وري جڏهن اسين

رچرڊ بادشاھ جي چانولي چڏي، هيڏانهن ٿي آياسين، ته هن
بد نيتيءَ سان اسان جي پيئان پنهنجا ماڻهو ڏوڙايائين،
۽ اسين پنهنجا وهٽ تڪڙا ڪاهي، سڪ سان اچي
پنهنجيءَ حد ۾ پهتا آهيون. جنهن مهل مانسفيريٽ جو
مارڪئس ۽ سڪاٽلنڊ جو شهزادو پاڻ ۾ ڏوبدو ٿيي
لڙيا ٿي، تنهن مهل اسان جي هڪ تابع ڪيل دشمن
کي ڇيڙي وٺي آيو. اسان کي هن جا پار سجهيا پئي،
تنهنڪري اسان اکيئي وڏو ڪنڪ سنيرائي ڇڏيو
هو، جنهن ملعون کي وچي منهن ڏنو ۽ اوهان کي
ڪاهه لڳ ڪالهه پئي. هن هوتڙا انورجا ڳايا ته ۾ اسان
هن جي وار جو نالو نه ورتو. هينئر اسين هتي محفل ۾
مشغول هئاسين، ته پيئان هيءَ وچي مانسفيريٽ جي
مارڪئس کي خون ڪري آيو. اسان جي حد اندر
اهو ڏوهه هن کي ٿيڻ جو نه هو، تنهنڪري ڪنهن
۾ قياس کان سواءِ هن کي قتل ڪري ڇڏيوسين.

رچرڊ رڙ ڪري چيو: مارڪئس! گرئنڊ ماسٽر
سندس ڳوڙهو دوست هو، پوءِ ڪيئن ڪنائينس؟
سلطان، اوهان کي هن ڳالهه لاءِ ثابتي ڏيڻي پوندي*.

---

*سر والٽر سڪاٽ، آرنولڊ جي خون کي گرئنڊ ماسٽر
جو خون ڪري ڄاڻايو آهي.

آرنولڊ نالي هڪ شخص، شام ملڪ جي ويران پٽن ۾ هڪ
قلعو هٿ ڪيو هو. جيڪي حاجي حج ڪرڻ ويندا هئا، تن کي
ڦري، ماري، هو انهيءَ قلعي ۾ وڃي پناهه وٺندو هو.
(ڏسو حاشيه ص ۲۰۹)

سلطان چيو: اوهانکي خاطري ڪرڻي آهي ته هن چاموڙي کان پڇو. هن پوءِ امالڪ چاموڙي کي ڪن کان جهلي، سڀني جي اڳيان آڻي بيهاريو. چاموڙي سڄي ڳالهه پيرائتي ڪري ٻڌائي. هن چيو: سلطان هنکي طلسم واري دوا ڏني ته هو سڀهي پيو ۽ ننڊ ڪٽي ويس سندس نوڪر چاڪر تنبوءَ مان نڪري ٻاهر ٿيا ته مان هنجي نگاهه ڪرڻ ويس. اتي ڪنهنجي اچڻ جو آواز ٻڌم، سو تنبوءَ جي پٺيان پاسيرو ٿي بيٺس. گرينڊ ماسٽر سڻيندو سڻيندو هن وٽ ويو ته هن اکيون ٻٽي سانس ڳالهايو ۽ چيائينس: "آءٌ ڏوهه پاس ڪندس ته پوءِ منهنجي دل تان بار لهندو". هن اچا ايترو چيو ته گرينڊ ماسٽر

(هلندڙ حاشيه ص ۲۰۸)

انوقت جيروسلم جو بادشاهه هڪ عيسائي مذهب جو هو. آرنولڊ جي رهزنيءَ ڪري سلطان صلاح الدين جيروسلم جي بادشاهه سان جنگ جوٽي. بادشاهه ۽ آرنولڊ گرفتار ٿيا. تڏهن ٻئي قيد ٿي، سلطان وٽ آيا. تڏهن جيروسلم جي بادشاهه کي ڏکل ٿڪل ڏسي، سلطان هنکي شربت جو پيالو پيئڻ لاءِ ڏنو. بادشاهه ٿورو شربت پي، پوءِ اهو پيالو آرنولڊ کي ٿي ڏنو ته سلطان چيس: "منهنجا شاهاڻا قيدي، تنهنجو سر پاڪ آهي، پر اسان صلاح الدين جو پيالو ڌوڙي ناپاڪ رهزن جي هٿن ۾ پليد ٿيڻ نه ڪهڙجي". ائين چئي سلطان جي تلوار آرنولڊ جي سسي ڌڙ کان ڌار ڪري ڇڏي.

(ڏسو گبن صاحب واري تاريخ).

قرار ڪيڏي ڪهي وٺس. مون پوءِ ڊوڙي اچي سلطان سان ڳالهه ڪئي، جنهن گرنڊ ماسٽر جو گلو ڪپيو.

چامڙي جي واتان هيءَ ڳالهه ٻڌي سڀ حيران ٿي ويا. سڀني انهيءَ دم مارڪئس جي تنبوءَ ڏي ڊوڙيا ۽ اتي رت جون نديون ڏسي ٻهي ڪين سگهيا. شهزادن کي هينئر چامڙي جي ڳالهه تي اعتبار آيو، پر اهي خار لڳن ته سلطان جو ڪهڙو واسطو جنهن گرنڊ ماسٽر کان هن خون جو حساب ورتو. رچرڊ چيو: ”انهيءَ ڳالهه تي نه اچو، سلطان پنهنجي حد پوري ڪارروائي ڪئي آهي“. هو پوءِ موٽي سلطان جي محفل ۾ ويا. هينئر ڪنهن کي ڪاٺ پيٺ ڪونه ٿي اچيو. سلطان جڏهن ڪاٺ لاهه گهڻا زور ڪين تڏهن رچرڊ چيو: جيرو سلم اسانجي حوالي ڪريو ته اهائي اوهانجي وڏي مهماني ٿيندي. سلطان چيس: پنهنجي جيئري جيرو سلم هٿان ڇڏڻو نه اٿئون باقي جيڪي سهوليتون گهرندا سي سڀ ڏيندا سين. رچرڊ انهيءَ تي به راضي ٿيو. سڀني پوءِ پاڻ وانگر هڪٻئي کان موڪلايو. ڪوچ ڪرڻ مهل سلطان پنهنجو طلسم سڪا ٽلنڊ جي شهزادي کي سوکڙيءَ طور ڏنو. هينئر ڪروسيڊرن جو هٿان ڪم لٿو ۽ هو وري پنهنجي وطن سڪي ٿيا. هتي اچي سڀني اهو پرتو اکين سان ڏٺو ته ”جهڙي نيت تهڙي مراد“. سڪاٽلنڊ جي شهزادي جي نيت صفا هئي ته پنهنجو لائق انعام لڌائين. گرنڊ ماسٽر ۽ مارڪئس کي دل ۾ دغا هئي ته انهن پنهي پنهنجو ڪيتو لوڙيو.

پڙهندڙ نسُل . پَ نَ

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ” اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻِڪَ ”لُڙهندڙ نسُل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:

انڌي ماءُ ڄڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لُڙهندڙ، ڪَڙهندڙ، ڪُڙهندڙ، ٻَرندڙ، جُرندڙ، ڪِرندڙ، اوسيئڙو ڪندڙ، ياڙي، ڪاٺُو، ياجوڪڙُ، ڪاوڙيل ۽ وِڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سگهجي ٿو، پَر اسان اِنهن سڀني وِچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان ڪٽي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعني e-books ناهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهَڻ ۽ هِڪَ ٻِئي کي ڳولي سَهڪاريِ تحريڪ جي رستي تي آڻِڻَ جي آسَ رکون ٿا.

پڙهندڙ نَسل (پَـنَ) ڪا بہ تنظيمَ ناهي. اُنَ جو ڪـو بہ صدر، عُهديدار يا پايو وِجهندڙ نہ آهي. جيڪڏهن ڪو بہ شخص اهڙي دعوىٰ ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو ڪُوڙو آهي. نہ ئي وري پَـنَ جي نالي ڪي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو بہِ ڪُوڙو آهي.

جَهڙيءَ طَرَح وڻن جا پَنَ ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اَهڙيءَ طرح پڙهندڙ نَسُل وارا پَـنَ بہ مختَلِف آهـن ۽ هوندا. اُهي ساڳئي ئي وقت اُداس ۽ پڙهندڙ، پَرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وِڙهندڙ ۽ پڙهندڙ بہ ٿي سگهن ٿا. بيـن لفظن ۾ پَنَ ڪا خُصوصيِ ۽ تالي لڳل ڪِلَب Exclusive Club نہ آهي.

ڪوشش اها هوندي تہ پَـنَ جا سڀ ڪَم ڪار سَهڪاري ۽ رَضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي تہ ڪي ڪم اُجرتي بنيادن تي بہ ٿِيـن. اهڙي حالت ۾ پَـنَ پاڻ هِڪَ ٻِئي جي مدد ڪَـرڻ جـي اُصـولَ هيـٺ ڏي وَٺُ ڪنـدا ۽ غيرتجـارتي non-commercial رهنـدا. پَـنَ پـاران ڪتـابن ڪـي ڊِجيِٽـائِيز digitize ڪرڻ جي عَملَ مان ڪو بہ مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نہ ڪئي ويندي.

ڪتابن ڪي ڊِجيِٽائِيز ڪرڻ ڪان پو ٻيو اهم مرحلو وِرهائڻ distribution جو ٿيندو. اِهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو تہ ڀلي ڪمائي، رُڳو پَـنَ سان اُن جو ڪو بہ لاڳاپو نہ هوندو.

پَنَن کي کُليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي تہ هو وَسَ پٽاندڙ وڌِ کان وَڌِ ڪتاب خريد ڪَري ڪتابن جي ليکڪَن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي هِمٿائِن. پر ساڳئي وقت عِلم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪَنهن بہ رُڪاوٽَ کي نہ مڃن.

شيخ اَيازَ علمَ، ڄاڻَ، سمجهہَ ۽ ڏاهپَ کي گيتَ، بيتَ، سِٽَ، پُڪارَ سان تَشبيهہ ڏيندي انهن سيني کي بَمن، گولين ۽ بارودَ جي مدِ مقابل بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو تہ:

گيتَ بہِ جڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪَرن ٿا.

... ...

جئن جئن جاڙ وڌي ٿي جَڳَ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ ڇُپن ٿا؛
ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موتي مَنجهہِ پهاڙ ڇُپن ٿا؛

... ...

ڪالهہَ هُيا جي سُرخ گُلن جيئن، اڄڪلهہ نيلا پيلا آهن؛
گيتَ بہِ جڻ گوريلا آهن........

... ...

هي بيتُ اَٿي، هي بَم- گولو،
جيڪي بہ ڪٽين، جيڪي بہ ڪٽين!

مون لاءِ ٻنهي ۾ فَرَقُ نہ آ، هي بيتُ بہ بَمَ جو ساٿي آ،
جنهن رِڻَ ۾ رات ڪَيا راڙا، تنهن هَڏَ ۽ چَمَ جو ساٿي آ ـ

اِن حسابَ سان اڻڄاڻائي کي پاڻَ تي اِهو سوچي مَڙهڻ تہ ”هاڻي ويڙهہ ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نہ وڃايو“ ناداني‎ءَ جي نشاني آهي.

پَنَن جو پڙهڻ عام ڪِتابي ڪيڙن وانگر رُڳو نِصابي ڪتابن تائين محدود نہ هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج ۽ سماجي حالتن تان نظر ڪڇي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي پاليسيون policies اٽڃاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَنَ نِصابي ڪتابن سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ نَسُل جا پَنَ سيني کي **چو، چالاءِ ۽ ڪيئن** جهڙن سوالن کي هر بَيانَ تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوشَ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جوابَ ڳولڻ کي نہ رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اٽر گهرج necessity unavoidable سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان بہ پڙهڻَ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي اِن سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا. بَس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏِسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون ڀاڪي پائي چيو تہ "منهنجا ڀاءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَنَ پَنَ جو پڙلاءُ".
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)